

Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2025

Foreløpig hovedrapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene
Oslo, 14. februar 2025

Forord

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene legger her fram en foreløpig rapport foran inntektsoppgjørene i 2025. Rapporten gir oversikt over utviklingen i de senere årene i lønninger, inntekter, priser, makroøkonomi og konkurransevne. Utvalget presenterer dessuten en prognose for konsumprisveksten fra 2024 til 2025.

Rapporten bygger delvis på foreløpig statistikk og anslag, og deler av materialet som skal inngå i den endelige rapporten i mars foreligger ikke til denne rapporten. Utvalget oppdaterer rapporten i slutten av mars, og den endelige rapporten blir trykket i NOU-serien.

Utvalget vil også legge fram en rapport etter inntektsoppgjørene i juni som vil redegjøre for resultater av lønnsoppgjør i 2025.

Beregningsutvalget ble ved kongelig resolusjon av 21. september 2023 gjenoppnevnt for en ny periode inntil 30. september 2027 med følgende mandat:

«Utvalget skal i tilknytning til inntektsoppgjørene legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene i mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås.

Utvalget skal legge fram oppsummeringsrapporter etter inntektsoppgjør.

Utvalget skal, når departementet ber om det, kunne klargjøre det tallmessige grunnlagsmateriale for spesielle inntektspolitiske spørsmål.

Utvalgets utredninger avgis til Arbeids- og inkluderingsdepartementet».

I tillegg til utvalgets medlemmer og sekretariatet har følgende deltatt i arbeidet med rapporten: Anita Heggedal, Næringslivets Hovedorganisasjon, Ørnulf Kastet, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, Thomas Brown, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Anette Bjørlin Basma, Akademikerne, Gunnar Owren, KS, Pål Skarsbak, Landsorganisasjonen i Norge, Rolf Stangeland, Unio, Jørn Handal, Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet og Trond Teisberg, Virke.

Oslo, 14. februar 2025

Geir Axelsen
leder
Statistisk sentralbyrå

Roger Bjørnstad
Landsorganisasjonen i Norge

Ragnar Ihle Bøhn
Digitaliserings- og
forvaltningsdepartementet

Øystein Dørum
Næringslivets
Hovedorganisasjon

Torbjørn Eika
KS

Nina Skrove Falch
Yrkesorganisasjonenes
Sentralforbund

Stein Gjerding
Arbeidsgiverforeningen
Spekter

Hans Atle Gullestad
Akademikerne

Fredrik Haugen
Unio

Lars Haartveit
Hovedorganisasjonen
Virke

Ellen Horneland
Landsorganisasjonen
i Norge

Tonje Køber
Statistisk sentralbyrå

Torill Lødemel
Næringslivets
Hovedorganisasjon

Sigrid Russwurm
Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Kristin Solberg-Watle
Finansdepartementet

Rune Aslaksen,
Arbeids- og inkluderingsdepartementet,
sekretariatsleder
Tonje Krakeli Sneen,
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Runar Aksnes,
Finansdepartementet
Andre Nansen,
Finansdepartementet
Rune Goul Nellemann,
Finansdepartementet
Torgeir Johnsen,
Finansdepartementet
Eivind Breidlid,
Finansdepartementet
Julia Skretting,
Statistisk sentralbyrå
Thomas von Brasch,
Statistisk sentralbyrå
Ann Lisbet Brathaug,
Statistisk sentralbyrå
Knut Håkon Grini,
Statistisk sentralbyrå
Trond Christian Vigtel,
Statistisk sentralbyrå
Pål Sletten,
Statistisk sentralbyrå
Fredrik Steinrem Edelman,
Statistisk sentralbyrå

Innhold

1	Lønnsutviklingen i forhandlingsområdene	4
1.1	Innledning	4
1.2	Lønnsutviklingen for hovedgrupper	4
1.3	Lønnsutviklingen i enkelte tariffområder	13
1.3.1	Lønnsutviklingen for industriarbeidere i NHO-området	14
1.3.2	Lønnsutviklingen for andre arbeidergrupper i NHO-området	14
1.3.3	Lønnsutviklingen for funksjonærer i NHO-bedrifter	15
1.3.4	Lønnsutviklingen for industriarbeidere og industrifunksjonærer i NHO-bedrifter under ett	16
1.3.5	Lønnsutviklingen i andre områder i privat næringsvirksomhet	16
1.3.6	Lønnsutviklingen i offentlig sektor	17
1.3.7	Lønnsutviklingen i Spekter-området	18
1.3.8	Lønnsutviklingen for kvinner og menn i tariffområder	19
1.4	Lønnsoverhenget	20
2	Lønnsutviklingen samlet og etter kjennetegn	22
2.1	Innledning	22
2.2	Lønnsutviklingen samlet og i enkelte næringer	23
2.2.2	Sammensetningseffekter i lønn i 2024	25
2.3	Lønnsutviklingen for kvinner og menn	25
2.4	Lønn etter yrke	29
2.5	Lønn etter utdanning	31
2.6	Lønnsutviklingen for deltidsansatte	34
2.7	Lønnsutviklingen for ledere	35
2.8	Lønnsfordelingen	38
3	Konsumprisutviklingen i Norge	46

3.1	Prisutviklingen i senere år	46
3.1.1	Hovedlinjer i prisutviklingen	46
3.1.2	Prisutviklingen for ulike konsumgrupper	52
3.2	Anslag på konsumprisutviklingen i 2025	54
3.2.1	Forutsetninger for modellberegningene	54
3.2.2	Modellresultater	58
3.2.3	Utvalgets anslag på konsumprisveksten i 2025	61
4	Frontfagsmodellen	63
4.1	Frontfagsmodellen	64
4.2	Lønnsomheten i norsk industri	68
4.3	Andre trekk ved den funksjonelle inntektsfordelingen.....	71
5	Internasjonal økonomi	74
5.1	Utviklingen i internasjonal økonomi den senere tid	74
5.2	De økonomiske utsiktene	79
6	Makroøkonomisk utvikling i Norge	83
6.1	Utviklingen i norsk økonomi	83
6.2	Utsikter for 2025.....	88
7	Arbeidsmarkedet	92
7.1	Sysselsettingsrate og befolkning.....	92
7.2	Sysselsetting i ulike næringer	99
7.3	Arbeidsledighet.....	102
7.4	Ledige stillinger.....	105
7.5	Midlertidig ansatte og deltid.....	107
7.6	Lønnstakernes tilknytning til utdanning og velferdsordninger	108
8	Utviklingen i konkurranseevnen	110
8.1	Innledning	110
8.2	Indikatorer for kostnadsutviklingen.....	113

8.2.1	Arbeidskraftkostnader i industrien	113
8.2.2	Sammensetningen av lønnskostnadene i industrien	115
8.2.3	Vekst i timelønnskostnader	117
8.2.4	Vekst i lønnskostnader per sysselsatt i hele økonomien	120
8.2.5	Elektrisitetspriser	121
8.3	Produktivitet og relative priser	121
8.3.1	Utviklingen i produktiviteten målt ved bruttoprodukt per timeverk	121
8.3.2	Vekst i lønnskostnader per produsert enhet	124
8.3.3	Kjøpekraftsjustert BNP justert for petroleumsinntekter	125
9	Den samlede inntektsutviklingen for landet og husholdningene	127
9.1	Disponibel inntekt for Norge	127
9.2	Faktorinntekt og funksjonell inntektsfordeling.....	130
9.3	Lønnskostnadsandeler.....	132
9.4	Disponibel realinntekt i husholdningssektoren.....	136
10	Inntektsutviklingen for utvalgte inntektsgrupper	140
10.1	Vekst i reallønn etter skatt for utvalgte lønnstakerhusholdninger	140
10.1.1	Reallønn etter skatt fra 2023 til 2024.....	140
10.1.2	Endringer i skatteregler for lønnstakere fra 2024 til 2025	144
10.2	Inntektsutviklingen for pensjonister og trygdede	145
10.2.1	Utviklingen i pensjons- og trygdeytelser	145
10.2.2	Realvekst etter skatt i pensjon og trygd	155
10.2.3	Endringer i de særskilte skattereglene for pensjonister fra 2024 til 2025	158
10.3	Fordeling av inntekt	158
10.3.1	Fordelingen av inntekt etter skatt for yrkestilknyttede.....	159
10.3.2	Fordelingen av inntekt etter skatt for pensjonister og trygdede .	162
10.3.3	Utviklingen i inntektsfordelingen	164

10.3.4	Fordelingen av kapitalinntekter mellom kvinner og menn.....	168
Vedlegg 1.	172
Vedlegg 2.	189
Vedlegg 3.	198
Vedlegg 4.	203
Vedlegg 5.	233
Vedlegg 6.	248

1 Lønnsutviklingen i forhandlingsområdene

- For de største forhandlingsområdene samlet har utvalget foreløpig beregnet årslønnsveksten fra 2023 til 2024 til 5,3 prosent.
- Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i industrien samlet i NHO-området er foreløpig beregnet til 5,3 prosent, mens frontfagsrammen ble anslått til 5,2 prosent ved hovedoppgjøret i 2024. Årslønnsveksten er foreløpig beregnet til 5,6 prosent for industriarbeidere og til 4,9 prosent for industrifunksjonærer i NHO-bedrifter. For Industriooverenskomsten - Verksted, som er frontfag i forbundsvise oppgjør, er årslønnsveksten for 2024 foreløpig beregnet til 6,1 prosent.
- Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i Virke-bedrifter i varehandelen er foreløpig beregnet til 4,9 prosent. I helseforetakene i Spekter-bedrifter er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 5,6 prosent og i øvrige Spekter-bedrifter 5,3 prosent. For ansatte i staten er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 5,4 prosent. Dette inkluderer beregnede etterbetalinger på grunn av arbeidskonflikter i 2024. For ansatte i kommunene er årslønnsveksten beregnet til 5,4 prosent.
- Utvalget har foreløpig beregnet lønnsoverhenget til 2025 til 1,6 prosent for industriarbeidere, 2,0 prosent for industrifunksjonærer og 1,8 prosent for industrien samlet i NHO-området. For ansatte i Virke-bedrifter i varehandelen er overhenget foreløpig beregnet til 1,3 prosent. I Spekter-området er overhenget foreløpig beregnet til 2,0 prosent i helseforetakene og til 1,3 prosent i virksomheter utenom helseforetakene. Overhenget til 2025 er foreløpig beregnet til 1,4 prosent for ansatte i staten, og 2,1 prosent for ansatte i kommunene.

1.1 Innledning

Beregningsutvalget legger i dette kapitlet fram statistikk og beregninger over lønnsutviklingen fra 2023 til 2024, samt lønnsoverhenget til 2025 for store forhandlingsområder. I kapitlet gis det også en oversikt over lønnstilleggene i 2024 i en del tariffområder. En mer detaljert oversikt over gjennomføringen og resultatene av lønnsoppgjør for 2024 gis i vedlegg 1.

1.2 Lønnsutviklingen for hovedgrupper

Tabell 1.1 viser at veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2023 til 2024 foreløpig er beregnet til 5,6 prosent for industriarbeidere og 4,9 prosent for industrifunksjonærer i NHO-bedrifter. Lønnsveksten samlet i industrien i NHO-bedrifter er foreløpig beregnet til 5,3 prosent. På bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, ble frontfagsrammen anslått til 5,2 prosent ved hovedoppgjøret i 2024.

For Industriooverenskomsten - Verksted, som er frontfag i forbundsvise oppgjør, er årslønnsveksten for 2024 beregnet til 6,1 prosent. Bonus trakk veksten opp med 0,1 prosentpoeng og økte utbetalinger av uregelmessige tillegg trakk årslønnsveksten opp med 0,9 prosentpoeng.

Årslønnsveksten i Virke-bedrifter i varehandelen er foreløpig beregnet til 4,9 prosent. Årslønnsveksten i helseforetakene i Spekter-bedrifter er foreløpig beregnet til 5,6 prosent og i øvrige Spekter-bedrifter 5,3 prosent. For ansatte i staten er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 5,4 prosent. Dette inkluderer beregnede etterbetalinger av de sentralt avtalte tariff tilleggene på

grunn av arbeidskonfliktene. For ansatte i kommunene er årslønnsveksten beregnet til 5,4 prosent.

For de største forhandlingsområdene samlet har utvalget foreløpig beregnet årslønnsveksten fra 2023 til 2024 til 5,3 prosent. Dette er basert på årslønnsnivå og antall årsverk (for noen områder er det basert på heltidsansatte) i 2023 og 2024 for forhandlingsområdene i tabell 4.10 i vedlegg 4, dvs. flere områder enn de som inngår i tabell 1.1. Til sammen utgjør ansatte i disse gruppene 58 prosent av alle lønstakerårsverk i 2024.

Beregningene av årslønn og lønnsvekst i forhandlingsområdene bygger på lønnsstatistikk for de enkelte gruppene, og på opplysninger om lønnstillegg og reguleringstidspunkter i de enkelte år. Se vedlegg 2 for nærmere beskrivelse av lønnsbegreper og grunnlaget for beregningene.

Tabell 1.1 Årslønnsvekst fra året før i prosent for noen store forhandlingsområder. Per årsverk

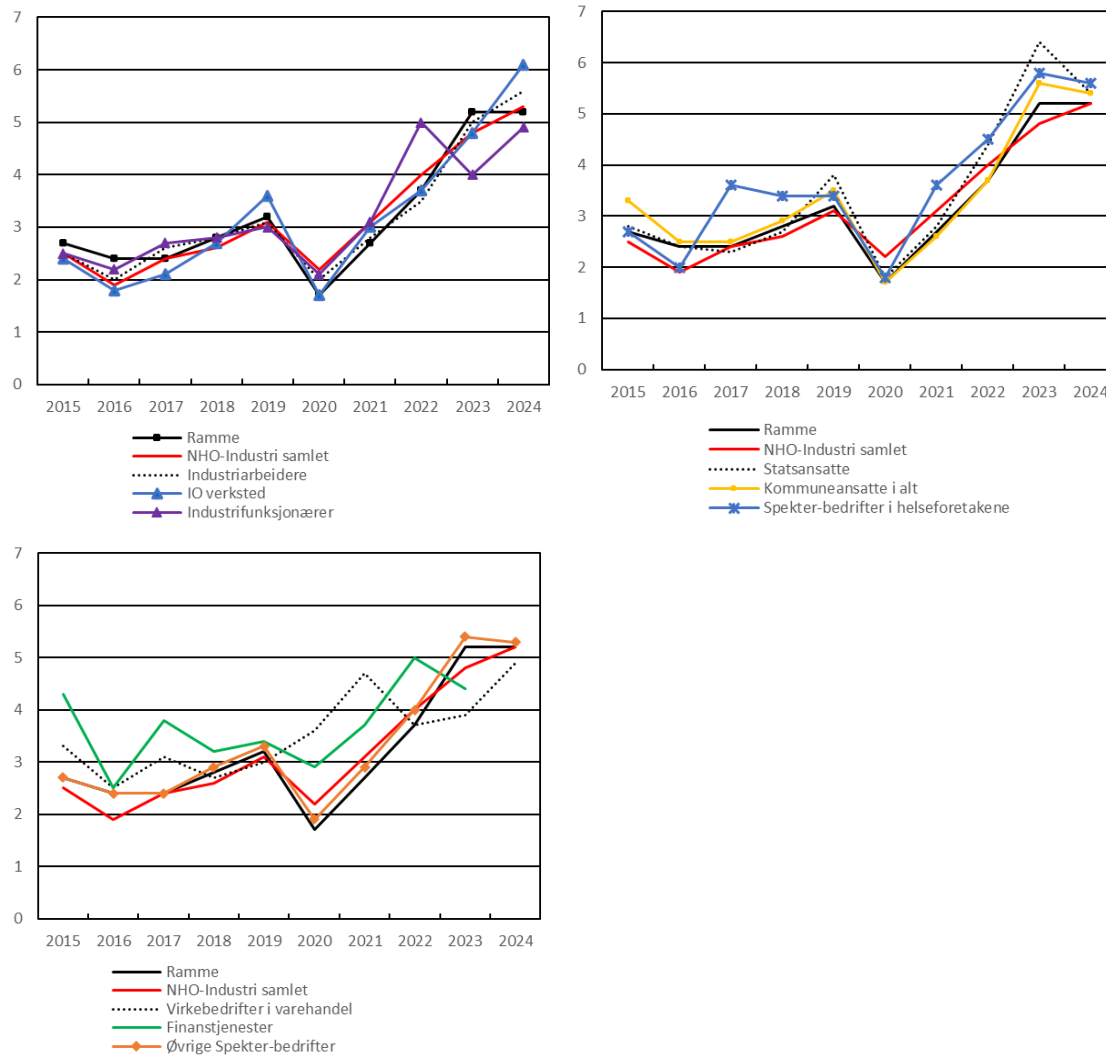
	NHO-bedrifter i industrien					Kommuneansatte				Spekter-bedrifter		
	Forhandlings- områdene samlet ¹⁷	Industri i alt	Industri- arbeidere	Industri- funksjonærer	Virkebedrifter i varehandel ¹	Offentlig forvaltning ²	Stats- ansatte ³	Kommune- ansatte i alt ⁴	Undervisnings- ansatte	Øvrige ansatte	Helsefore- takene	Øvrige bedrifter
2015	3,0	2,5	2,5	2,5	3,3	3,1	2,8	3,3 ⁵	3,9 ⁵	3,2 ⁵	2,7	2,7
2016	2,3	1,9	2,0	2,2	2,5	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,0 ⁶	2,4
2017	2,5	2,4	2,6	2,7	3,1	2,5	2,3	2,5	2,3	2,6	3,6 ⁶	2,4
2018	2,8	2,6	2,8	2,8	2,7	2,9	2,7	2,9	2,8	3,0	3,4	2,9
2019	3,5	3,1	3,1	3,0	3,0	3,5	3,8 ⁹	3,5	3,0	3,7	3,4	3,3
2020	2,2	2,2	2,0	2,1	3,6	1,7	1,8 ⁹	1,7	1,2	1,9	1,8	1,9
2021	3,0	3,1	2,8	3,1	4,7	3,0	2,8	2,6 ¹²	2,3 ¹²	2,8	3,6	2,9
2022	4,2	4,0	3,5	4,9 ¹⁴	3,7	4,0	4,3 ⁹	3,7 ¹³	3,3 ¹³	3,9 ¹³	4,5	4,0
2023	5,3	4,8	5,1	4,0 ¹⁴	3,9 ¹⁰	5,8	6,4 ¹⁶	5,6 ¹⁵	6,1 ¹⁵	5,5 ¹⁵	5,8	5,4
2024	5,3	5,3	5,6	4,9 ¹⁴	4,9 ¹⁰	5,4	5,4 ¹⁸	5,4	5,6	5,4	5,6 ¹¹	5,3
Samlet vekst 2014–2019	14,9	13,1	13,7	13,9	15,5	15,2	14,8	15,6	15,4	15,9	16,0	14,5
Gjennomsnitt per år ⁷	2,8	2,5	2,6	2,6	2,9	2,9	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	2,7
Samlet vekst 2019–2024	21,6	20,9	20,4	20,5	22,6	21,5	22,4	20,4	19,8	21,0	23,1	21,0
Gjennomsnitt per år ⁷	4,0	3,9	3,8	3,8	4,2	4,0	4,1	3,8	3,7	3,9	4,2	3,9
Årslønn 2024, per årsverk	721 600	767 000	604 600	96 1800	661 000	688 400	750 500	644 700	699 600	629 300	764 200	688 500
Antall årsverk 2024	1 472 900	163 200	89 100	74 100	61 400	714 000	156 800	438 800	95 100	339 600	122 500	58 000

1. Tallene gjelder heltidsansatte.
2. Totalt for statsansatte, kommuneansatte og ansatte i helseforetakene. T.o.m. 2016: prosentvis vekst vektet med årsverk. Fra 2017: Gjennomsnitt for året er beregnet på lønnsnivå og årsverk for samme år og året før.
3. Statsansatte er ansatte i det statlige tariffområdet. Statlige eide foretak, som for eksempel de statlig eide helseforetakene er ikke en del av statlig tariffområde. Fra og med 2015 er datagrunnlaget basert på a-ordningen.
4. Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse.
5. For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Det trakk årslønnsvekstanslaget i 2014 ned med 0,2 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,9 prosentpoeng for undervisningsansatte. Konflikten trakk opp årslønnsveksten i 2015 for kommuneansatte med 0,2 prosentpoeng og for undervisningsansatte med 0,9 prosentpoeng. For øvrige ansatte ble ikke årslønnsveksten påvirket.
6. For ansatte i konflikt i 2016 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 med 0,4 prosentpoeng og trakk opp anslaget i 2017 med 0,4 prosentpoeng. Deler av lønnsoppgjøret i 2016 ble også først utbetalt i 2017, noe som ytterligere trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 og ytterligere trakk opp anslaget i 2017. Strukturendringer trakk i samme retning.
7. Geometrisk gjennomsnitt.

8. Antall arbeidsforhold i sykehustjenester omfattet av statsforvaltningen i Statistisk sentralbyrås lønnsstatistikk.
9. Vekst i faste og variable tillegg bidro til økt årslønnsvekst med 0,4 prosentpoeng i 2019. Årslønnsveksten i det statlige tariffområde ekskl. forsvaret er 1,5 prosent i 2020. Vekst i faste og variable tillegg bidrar til økt årslønnsvekst med 0,3 prosentpoeng i 2020. Ser man bort fra endringen i faste og variable tillegg reduseres lønnsveksten med 0,5 prosentpoeng i 2022.
10. Reduserte bonusutbetalinger trakk lønnsveksten ned med 1,1 prosentpoeng. Boks 1.1 går gjennom viktige forhold som har påvirket lønnsveksten de øvrige årene i denne tabellen, med unntak av 2024 som utvalget vil komme tilbake til i marsrapporten.
11. Sammensetningseffekter som følge av endret kompetansesammensetning (økt andel legeårsverk) bidrar med økt lønnsvekst på 0,2 prosent.
12. For ansatte i konflikt i 2021 ble virkningstidspunkter forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2021 ned med 0,1 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,2 prosentpoeng for undervisningsansatte.
13. Lønnsdata for 2022 for arbeidstakere i konflikt er korrigert med kjennelsen i Rikslønnsnemnda. For ansatte i konflikt i 2022 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2022 ned med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, ned med i underkant av 0,8 prosentpoeng for undervisningsansatte, og ned med i underkant av 0,1 prosentpoeng for øvrige ansatte. Konflikten i 2021 har trukket opp årslønnsveksten i 2022 med 0,1 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, og opp med 0,2 prosentpoeng for undervisningsansatte.
14. Endrede bonusutbetalinger trakk lønnsveksten for funksjonærer opp med 1,5 prosentpoeng i 2022 og ned med 0,5 prosentpoeng i 2023 og foreløpig ned med 0,3 prosentpoeng i 2024.
15. Konflikten i 2022 trakk årslønnsveksten i 2023 opp med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, opp med 0,7 prosentpoeng for undervisningsansatte og opp med 0,05 prosentpoeng øvrige ansatte.
16. Beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv Forsvaret er på 6,0 prosent.
17. Det er for hvert år beregnet gjennomsnittlig årslønn per årsverk (for noen områder er det basert på heltidsansatte) på tvers av alle forhandlingsområdene i tabell 4.10 i vedlegg 4, dvs. flere områder enn de som inngår i tabell 1.1.
18. Uten streik ville veksten vært 0,2 prosentpoeng høyere. Foreløpige beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv Forsvaret var på 4,9 prosent.

Kilder: Statistisk sentralbyrå for Beregningsutvalget, Beregningsutvalget og KS

Tabell 1.1 viser årslønnsveksten i de ulike forhandlingsområdene gjennom den siste ti-års perioden. I tabell 1.2 og figur 1.1 ses dette i sammenheng med frontfagsrammen. Nominell lønnsvekst og reallønnsvekst for Norge siden 1970 vises i boks 2.1 i kapittel 2.

Figur 1.1 Årslønnsvekst i prosent i store forhandlingsområder¹ og frontfagsrammen^{2,3}

¹ Særlige forhold gjør seg gjeldende for noen områder/år. Se tabellnoter til tabell 1.1.

² Anslag på årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området på bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, ved oppgjøret samme år, jf. NOU 2013: 13.

³ Finanstjenester inngår fra og med 2024 i tallgrunnlaget for funksjonærer i NHO totalt. Årslønnsvekst for finanstjenester inngår derfor ikke i figur 1.1 etter 2023.

Tabell 1.2 Frontfagsrammen¹

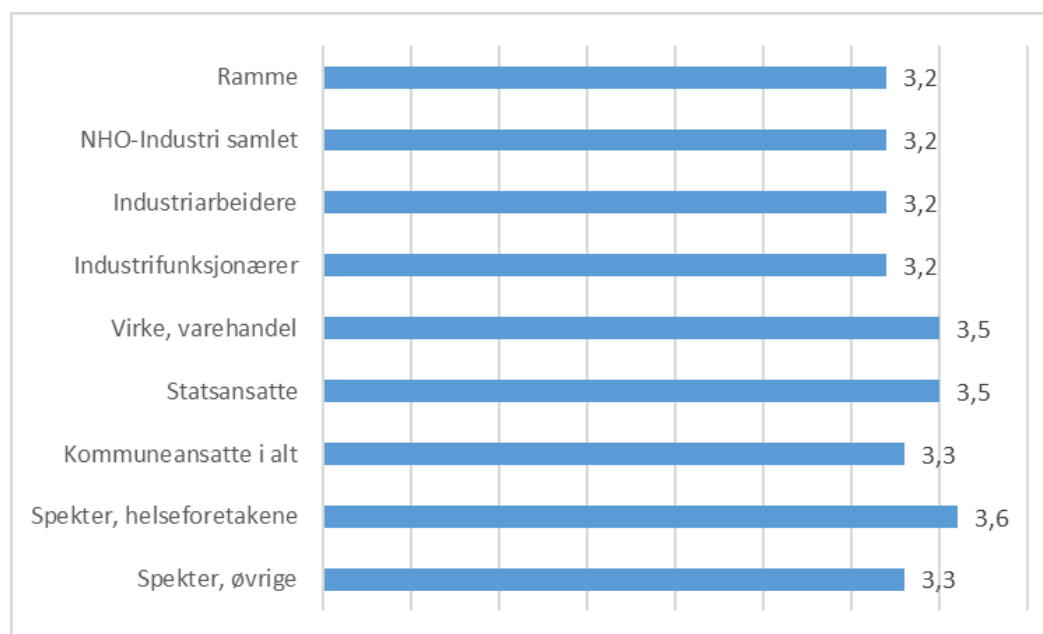
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ramme	2,7	2,4	2,4	2,8	3,2	1,7	2,7	3,7	5,2	5,2
Resultat ²	2,5	1,9	2,4	2,6	3,1	2,2	3,1	4,0	4,8	5,3
Oppgjørsform ³	M	F	M	S	M	F	M	F	M	F

¹ Anslag på årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området på bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, ved oppjøret samme år, jf. NOU 2013: 13.

² Årslønnsvekst fra året før for industrien i NHO-området samlet

³ F = forbundsvist hovedoppgjør, S = samordnet hovedoppgjør, M = mellomoppgjør (alltid samordnet)

Figur 1.2 viser den gjennomsnittlig årslønnsvekst i ulike forhandlingsområder i perioden etter Holden 3-utvalgets utredning i 2013. Industrien i NHO-området har ligget tett på den rammen som ble anslått av NHO i forståelse med LO, og den samlede lønnsveksten i perioden har vært relativt lik på tvers av brede grupper.

Figur 1.2 Gjennomsnittlig årslønnsvekst 2014-2024. Prosent¹

¹ Geometrisk gjennomsnitt

Utviklingen i gjennomsnittslønnen for en gruppe kan være påvirket av flere forhold som endringer i stillingsstruktur, endret omfang av arbeid som utløser uregelmessige tillegg, sammensetningseffekter i form av endringer i antall sysselsatte og timeverk mellom bransjer/bedrifter og tariffavtaler, eller endringer i sammensetningen av arbeidsstyrken (f.eks. endringer i kvalifikasjoner/utdanning, alder og andel arbeidsinnvandrere). Et eksempel på en slik endring som påvirker tallene er at andelen heltidsansatte unge (under 25 år) i Virke varehandel har falt fra 13,6 prosent i 2013 til 5,6 prosent i 2023. Alt annet likt vil færre unge (med lavere lønn) trekke opp gjennomsnittlig lønnsvekst. I andre tilfeller kan forhold som virkningstidspunkter for overenskomster og endringer i lønssystemer påvirke den registrerte lønnsveksten. Utvalget vil peke på at forskjeller i lønnsutviklingen mellom ulike grupper kan skyldes slike forhold, som er omtalt nærmere i boks 1.1. Sammensetningseffekter i lønn etter

næringsgruppe, basert på lønnsstatistikken fra SSB, belyses i tabell 4.20 i vedlegg 4. Sammensetningseffekter basert på lønnsstatistikken omtales også kort i kapittel 2.

Betydningen av sammensetningseffekter kan også illustreres ved industrien. Lønnsveksten for industrien samlet i NHO-området blir i enkelte år lavere eller høyere enn hva lønnsveksten for industriarbeidere og industrifunksjonærer hver for seg tilsier. I 2016 var det større reduksjon i antall funksjonærer enn i antall arbeidere, og i 2017 og 2018 falt antall funksjonærer mens antall arbeidere økte. Sammen med et generelt fall i lønnsveksten i 2016 bidro disse forskyvningene fra funksjonærer til arbeidere med lavere lønnsnivå til å trekke ned den samlede lønnsveksten i NHO-bedrifter i industrien disse årene. Det medvirket til at den samlede lønnsveksten i 2016 og 2018 ble lavere enn rammen (anslaget) fra oppgjørene samme år, se figur 1.1.

Generelt må det forventes avvik mellom rammen som anslått i oppgjørene og den realiserede årslønnsveksten. Vurderingene rundt rammen foretas vanligvis på våren under usikkerhet om utviklingen i arbeidsmarkedet og bedriftenes økonomiske situasjon resten av året, og dermed om resultatene av lokale forhandlinger og annen lønnsglidning. Vurderinger rundt rammen i hovedoppgjøret i 2024 er gjengitt i boks 1.1 i vedlegg 1.

I tabell 1.3 er årslønnsveksten i årene 2020 til 2024 for hovedgruppene i tabell 1.1 splittet opp i bidrag fra overheng, bidrag fra sentralt fastlagte tariff tillegg og bidrag fra lønnsglidning gjennom året. For alle forhandlingsområdene betyr lønnsglidningen normalt mer for årslønnsveksten enn det som framgår av tabellen. Det skyldes at lønnsglidningen i beregningsåret påvirker størrelsen på overhengen til neste år. Samme betraktning gjelder også for tariff tilleggene. Lønnsoverhengen til 2025 er omtalt nærmere i avsnitt 1.4.

Det framgår av tabell 1.3 at det gjennomgående er privat sektor som har høyest lønnsglidning. For store grupper industrifunksjonærer avtales ikke sentrale tillegg. For disse avtales stort sett alle tillegg lokalt, slik at lønnsveksten kan defineres som lønnsglidning.

Tabell 1.3 Årslønnsvekst fra året før i prosent dekomponert i overheng, tariff tillegg og lønnsglidning¹

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Gj.sn. 2020–2024
<i>Industriarbeidere i NHO-bedrifter:</i>							
Årslønnsvekst	2,0	2,8	3,5	5,1	5,6		
Herav:							
- Overheng	1,2	1,0	0,9	1,4	1,6	1,6	
- Tariff tillegg	0,2	0,7	1,3	1,9 ⁶	2,2		
- Lønnsglidning	0,6	1,1	1,3	1,8	1,8		1,3
<i>Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter:</i>							
Årslønnsvekst	2,1	3,1	4,9	4,0	4,9		
Herav:							
- Overheng	1,3	1,5	1,2	2,0	1,8	2,0	
- Lønnsglidning	0,8	1,6	3,7	2,0	3,1		2,2
<i>Virke-bedrifter i varehandel:</i>							
Årslønnsvekst	3,6 ³	4,7	3,7	3,9 ³	4,9		
Herav:							
- Overheng	1,0	0,8	1,1	1,5	1,7	1,3	
- Tariff tillegg	0	0,2	0,3	0,5	0,6		
- Garantit tillegg	0,4	0,1	0,2	0,2	0,4		

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Gj.sn. 2020–2024
- Lønnsglidning	2,2	3,6	2,1	1,7	2,2		2,4
<i>Statsansatte:</i>							
Årslønnsvekst	1,8 ²	2,8	4,3	6,4 ⁸	5,4 ⁹		
Herav:							
- Overheng	1,2	0,4	1,6	1,3	2,5	1,4	
- Tariff tillegg	0,1	1,9	1,8	3,5	1,7		
- Lønnsglidning	0,5	0,5	0,9	1,6	1,2		0,9
<i>Kommuneansatte i alt:</i>							
Årslønnsvekst	1,7	2,6 ⁴	3,7 ⁵	5,6 ⁹	5,4		
Herav:							
- Overheng	1,2	0,3	1,6	1,2	1,8	2,1	
- Tariff tillegg	0,1	1,8	1,4	3,4	2,7		
- Lønnsglidning	0,4	0,6	0,7	0,9	1,0		0,7
<i>Undervisningsansatte i kommunene:</i>							
Årslønnsvekst	1,2	2,3 ⁴	3,3 ⁵	6,1 ⁹	5,6		
Herav:							
- Overheng	1,1	0,2	1,8	1,7	1,8	2,2	
- Tariff tillegg	0,1	1,9	1,0	3,8	3,0		
- Lønnsglidning	-0,1	0,3	0,5	0,6	0,8		0,4
<i>Kommuneansatte eksklusiv undervisningsansatte:</i>							
Årslønnsvekst	1,9	2,8	3,9 ⁵	5,5 ⁹	5,4		
Herav:							
- Overheng	1,3	0,4	1,5	1,1	1,7	2,0	
- Tariff tillegg	0,1	1,7	1,6	3,3	2,6		
- Lønnsglidning	0,5	0,8	0,8	1,1	1,1		0,9
<i>Spekter, helseforetakene:</i>							
Årslønnsvekst	1,8	3,6	4,5	5,8	5,6		
Herav:							
- Overheng	1,0	0,8	2,0	2,2	2,5	2,0	
- Tariff tillegg	0,7	2,0	1,8	3,1	2,7		
- Lønnsglidning	0,1	0,8	0,7	0,5	0,4		0,5
<i>Spekter, øvrige virksomheter:</i>							
Årslønnsvekst	1,9	2,9	4,0	5,4	5,3		
Herav:							
- Overheng	0,9	0,5	0,9	1,0	1,5	1,3	
- Tariff tillegg	0,8	2,2	2,9	4,3	3,7		
- Lønnsglidning	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1		0,2

1. Pga. avrundning vil ikke alltid tariff tillegg, overheng og glidning summere seg til det tallet som er oppgitt som samlet årslønnsvekst.
2. Vekst i faste og variable tillegg bidro til økt årslønnsvekst med 0,4 prosentpoeng i 2019. Årslønnsveksten i det statlige tariffområde ekskl. forsvaret er 1,5 prosent i 2020. Vekst i faste og variable tillegg bidrar til økt årslønnsvekst med 0,3 prosentpoeng i 2020.
3. Bonusutbetalinger trakk årslønnsveksten i varehandel ned med 1,1 prosentpoeng.
4. For ansatte i konflikt i 2021 ble virkningstidspunktene forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2021 ned med 0,1 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,2 prosentpoeng for undervisningsansatte.

5. Lønnsdata for 2022 for arbeidstakere i konflikt er korrigert med kjennelsen i Rikslønnsnemnda. For ansatte i konflikt i 2022 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2022 ned med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, ned med i underkant av 0,8 prosentpoeng for undervisningsansatte, og ned med i underkant av 0,1 prosentpoeng for øvrige ansatte. Konflikten i 2021 har trukket opp årslønnsveksten i 2022 med 0,1 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, og opp med 0,2 prosentpoeng for undervisningsansatte.
6. Virkningstidspunktet for tariff tilleggene ble forskjøvet fra 1. april til 21. april 2023 pga. konflikt. Det er beregnet til å redusere tariff tillegg med 0,2 prosentpoeng for industriarbeidere i NHO-bedrifter.
7. Konflikten i 2022 trakk årslønnsveksten i 2023 opp med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, opp 0,7 prosentpoeng for undervisningsansatte og opp med 0,05 prosentpoeng øvrige ansatte.
8. Beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv Forsvaret er på 6,0 prosent.
9. Uten streik ville veksten vært 0,2 prosentpoeng høyere. Foreløpige beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv Forsvaret var på 4,9 prosent.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, KS, Spekter, NHO og Kommunal- og distriktsdepartementet

Boks 1.1 Sammensetningseffekter og andre forhold som påvirker årslønnsveksten i forhandlingsområder

Utvalget omtaler i denne boksen det som i hovedsak er sammensetningseffekter i årslønnsveksten i store forhandlingsområder de seneste ti årene, med særlig vekt på forholdet mellom frontfag og følgefag. Utvalget understreker samtidig at det er slike effekter i alle områder i alle år, i større eller mindre omfang.

For industrifunksjonærer i NHO-bedrifter har endringer i sammensetningen av næringsgruppene påvirket årslønnsveksten både opp og ned i størrelsesorden 0,1–0,3 prosentpoeng årlig i det siste tiåret. I 2024 trekkes veksten foreløpig ned med 0,1 prosentpoeng. Industrifunksjonærene har en foreløpig årslønnsvekst på 4,9 prosent i 2024. Lavere utbetaling av bonuser bidro til å redusere veksten med 0,3 prosentpoeng

For industriarbeidere i NHO-bedrifter har endret sammensetning av tariffavtaleområdene det siste tiåret påvirket årslønnsveksten både opp og ned i størrelsesorden 0,1–0,2 prosentpoeng per år. I 2024 bidrar ikke endringer i sammensetningen av tariffavtaleområdene til endringer i veksten. I 2024 har industriarbeidere en foreløpig årslønnsvekst på 5,6 prosent. Bonus trakk veksten ned med 0,2 prosentpoeng og uregelmessige tillegg trakk opp med 0,6 prosentpoeng.

Industrifunksjonærene har et høyere lønnsnivå enn industriarbeiderne, og hvis det blir relativt flere funksjonærer trekker det samlet lønnsnivå i industrien opp, og motsatt. Slike sammensetningseffekter kan medføre at lønnsveksten for industrien samlet i NHO blir lavere eller høyere enn lønnsveksten for industriarbeidere og industrifunksjonærer hver for seg, som omtalt i avsnitt 1.2. Både i 2016, 2017 og 2018 førte endret sammensetning til at lønnsveksten for gruppene under ett var lavere enn lønnsveksten for hver av gruppene. I 2020 førte endret sammensetning av gruppene til at veksten ble høyere enn for gruppene hver for seg. I 2021 ble veksten for industrien samlet lik veksten for industrifunksjonærene, men i 2022 trakk høyere lønnsvekst for funksjonærer og et høyere gjennomsnittlig årslønnsnivå sammenlignet med industriarbeidere, årslønnsveksten opp til 4,0 prosent. I 2024 er årslønnsveksten for arbeidere og funksjonærer vektet sammen foreløpig beregnet til 5,3 prosent.

For Industrioverenskomsten - Verksted, som er frontfag i forbundsvise oppgjør, er årslønnsveksten for 2024 beregnet til 6,1 prosent. Bonus trakk veksten opp med 0,1 prosentpoeng og økte utbetalinger av uregelmessige tillegg trakk årslønnsveksten opp med 0,9 prosentpoeng.

Årslønnsveksten for arbeidere innen oljevirksomheten (offshore) i NHO-området har variert noe fra år til år, blant annet som følge av endringer i sammensetningen av lønnstakerne og variasjoner i bonusutbetalinger. I 2021 var årslønnsveksten 1,9 prosent, og bonus trakk

veksten opp med 0,2 prosentpoeng og uregelmessige tillegg trakk veksten opp med 1,0 prosentpoeng. I 2022 var årslønnsveksten 6,1 prosent, der bonus trakk veksten opp med 2,7 prosentpoeng og uregelmessige tillegg ytterligere opp med 0,3 prosentpoeng. I 2023 var årslønnsveksten 5,2 prosent, der bonus trakk veksten opp med 0,5 prosentpoeng og uregelmessige tillegg bidro med 0,5 prosentpoeng. I 2024 er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 4,0 prosent og lavere utbetaling av bonus trakk veksten ned med 1,8 prosentpoeng og lavere uregelmessige tillegg trakk veksten ned med 0,7 prosentpoeng.

Riksavtalen – Hotell og restaurant, har foreløpig en årslønnsvekst på 5,0 prosent. Det er beregnet en årslønnsvekst for ansatte som er med i tilsvarende måneder begge år i 2023 og 2024 (identiske) på 6,3 prosent. De identiske utgjør 58 prosent av totalt ansatte i 2024.

I Virke-bedrifter i varehandelen bidro endret alderssammensetning med flere unge arbeidstakere til å trekke lønnsveksten ned i perioden fra 2010 til 2013, mens en motsatt bevegelse har trukket lønnsveksten opp fra og med 2014. Sammensetningseffekter, herunder nye medlemsforetak, trakk lønnsveksten klart opp i 2017. I 2021 trakk økte bonusutbetalinger opp årslønnsveksten med 1,4 prosentpoeng, mens økte utbetalinger av uregelmessige tillegg bidro med ¼ prosentpoeng. Lavere andel unge lønnsstakere i 2021 bidro også til å heve gjennomsnittslønnen med ¼ prosentpoeng. I 2023 trakk lavere bonusutbetalinger årslønnsveksten ned med 1,1 prosentpoeng, mens lavere andel unge samt økte uregelmessige tillegg bidro til å trekke lønnsveksten opp med 0,1 prosentpoeng hver. Utvalget vil komme tilbake til sammensetningseffekter i Virke-bedrifter i varehandelen i mars-rapporten.

Årslønnsveksten i det statlige tariffområdet var 5,4 prosent fra 2023 til 2024. Dette inkluderer beregnede etterbetalinger av de sentralt avtalte tariff tilleggene på grunn av arbeidskonfliktene. Uten streik ville veksten vært 0,2 prosentpoeng høyere. Årslønnsveksten uten endring i faste og variable tillegg var 4,7 prosent. Oppgangen i faste og variable tillegg kan hovedsakelig tilskrives forsvaret. Foreløpige beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv forsvaret var på 4,9 prosent.

Lønnsveksten i helseforetakene påvirkes av endringer i kompetansesammensetningen i sykehusene. Andelen ansatte med universitets- og høyskoleutdanning høyere grad (hovedsakelig leger) er økt fra ca. 20 prosent i 2016 til ca. 25 prosent i 2024. Samtidig er andelen ansatte med grunnskoleutdanning og fagutdanning redusert (hovedsakelig helsefagarbeidere) fra ca. 24 prosent i 2016 til ca. 22 prosent i 2024. Ansatte med universitets- og høyskoleutdanning høyere grad har isolert sett ikke hatt høyere lønnsvekst enn alle ansatte, men har et gjennomsnittlig lønnsnivå som er 39,1 prosent over gjennomsnittet for alle ansatte. En høyere andel med universitets- og høyskoleutdanning høyere grad øker derfor gjennomsnittslønnen for alle ansatte. Endringer i kompetansesammensetningen trakk opp lønnsveksten fra 2023 til 2024 med om lag 0,2 prosentpoeng. Endringer i kompetansesammensetning trakk også opp lønnsveksten tidligere år. Fra 2016 til 2024 trakk det opp lønnsveksten med om lag 3,0 prosentpoeng.

[Boks slutt]

1.3 Lønnsutviklingen i enkelte tariffområder

I dette avsnittet beskrives lønnsutviklingen i tariffområder fra 2023 til 2024. Vedlegg 1 gir en mer detaljert beskrivelse av hovedoppgjøret i 2024, av partenes posisjoner før forhandlingene og konflikter.

1.3.1 Lønnsutviklingen for industriarbeidere i NHO-området

For industriarbeidere i NHO-bedrifter er årslønnsveksten (både heltid og deltid) foreløpig beregnet til 5,6 prosent fra 2023 til 2024, mot 5,1 prosent året før. Tariff tilleggene bidro med 2,2 prosentpoeng i årslønnsveksten, mens overhenget inn i 2024 var 1,6 prosent. Lønnsgradningen er foreløpig beregnet å ha bidratt med 1,8 prosentpoeng.

Årslønn for NHO-bedrifter beregnes på bakgrunn av utbetalte, månedlige lønnssummer gjennom hele 2023 og 2024. Lønnsveksten er bygd opp av en rekke lønnskomponenter med ulik periodisering som kan bevege seg ulikt mellom måneder og år. For industriarbeidere i NHO-bedrifter blir hvert tariffavtaleområde (ca. 40) vektet sammen til et gjennomsnittstall.

I beregning av overheng inn i 2023 og 2024 er det justert for etterbetalinger. Overhenget er beregnet med lønnsnivå for 4. kvartal i forhold til årslønnsnivå. Overhenget inn i 2024 er beregnet til 1,6 prosent for industriarbeidere. I 2023 var det 1,4 prosent.

Hovedoppgjøret mellom LO og NHO ble ført forbundsvist. Forhandlingene startet med frontfaget Industriooverenskomsten mellom Fellesforbundet (LO) og Norsk Industri (NHO), samt mellom Parat (YS) og Norsk Industri. Forhandlingene startet 18. mars, men det endte med brudd 21. mars. Det ble enighet i frontfaget 7. april da partene nådde fram til en forhandlingsløsning med meklerens mellomkomst.

Løsningen innebar et generelt tillegg på 7 kroner og endringer i en del satser med virkning fra 1. april. I Industriooverenskomsten-Teko, ble det gitt ytterligere 3,50 kroner, i alt 10,50 kroner per time fra 1. april 2024.

For Industriooverenskomsten -Verksted, er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 6,1 prosent fra 2023 til 2024, mot 4,8 prosent fra 2022 til 2023. Bonus trakk veksten opp med 0,1 prosentpoeng og økte utbetalinger av uregelmessige tillegg trakk årslønnsveksten opp med 0,9 prosentpoeng. Tariff tilleggene er beregnet til 2,2 prosentenheter og overhenget inn i 2024 er 1,5 prosent. Industriooverenskomsten -Verksted utgjør 95 prosent av hele Industriooverenskomsten, der også Teko og Teknologi og data inngår.

I 2024 er 44 prosent av årsverkene for arbeidere i industri knyttet til overenskomster som er dekket av frontfaget i forbundsvise oppgjør. For funksjonærer er andelen i frontfaget 54 prosent av industrifunksjonærene i NHO.

Industri dekkes av nesten 40 tariffområder innen næringsmiddelindustri, kjemisk industri, verksted, treindustri og noen mindre områder i annen type industri.

1.3.2 Lønnsutviklingen for andre arbeidergrupper i NHO-området

For arbeidere i *byggevirksomhet* er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 5,5 prosent fra 2023 til 2024, mot 5,0 prosent fra 2022 til 2023. Byggevirksomhet, som er den klart største næringen målt i antall årsverk innenfor Bygg- og anleggsvirksomhet, består av to hovedgrupper arbeidere innen elektrofag ($\frac{1}{3}$) og andre byggfag ($\frac{2}{3}$) som tømrere, murere, grunnarbeid innen stein-, jord- og sementarbeid, bygge- og tømmermestere, malermestere, rørleggerbedrifter, kobber- og blikkenslagermestere etc. En mindre gruppe innenfor byggevirksomhet er heisfirmaer og deler av verkstedoverenskomsten, offshore.

For *Riksavtalen – Hotell og restaurant* er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 5,0 prosent fra 2023 til 2024, mot 4,6 prosent året før. Det ble gitt et generelt tillegg på 7 kroner per time fra 1. april 2024. Minstelønnssetningene fra og med 2 års praksis ble ytterligere justert med 1 krone per time og minstelønnssetningene fra og med 4 års ansiennitet ble justert med ytterligere 2,50 kroner per time fra 1.april 2024. I årslønnsveksten som foreløpig er beregnet til 5,0

prosent, bidro tariff-, og ansiennitetstillegg med 3,1 prosentenheter og overhenget inn i 2024 var 1,5 prosent.

For arbeidere i *transportsektoren i NHO* er årslønnsvekst foreløpig beregnet til 4,9 prosent fra 2023 til 2024, som er samme vekst som fra 2022 til 2023.

Transportbedrifter (arbeidere) i NHO omfatter blant annet rutebilssektoren, spedisjonsfirmaer, innenriks sjøfart, godstransport, avisbudavtalen og i noe mindre grad grossistbedrifter og oljeselskaper mv.

Noen områder i bransjen, for eksempel innenriks sjøfart og spedisjonsfirmaer, har lokal forhandlingsrett. Bussbransjen utgjør i underkant av 50 prosent av transportbedriftene og har ikke lokal forhandlingsrett. Årslønnsveksten for bussbransjen er beregnet til 5,2 prosent fra 2023 til 2024, mot 5,4 prosent fra 2022 til 2023. I tillegg til det generelle tillegget på 7 kroner per time fra 1. april 2024 er det også gitt et normallønnsstillegg på 4 kroner fra 1. april 2024. Det ble også avtalt et tillegg fra 1. april 2025 til bussjåfører på 4,50 kroner, som kommer i tillegg til resultatet i mellomoppgjøret i 2025.

For arbeidere i *oljevirksomhet* er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 4,0 prosent fra 2023 til 2024, mot 5,2 prosent året før. Bonus trakk veksten ned med 1,8 prosentpoeng og uregelmessige tillegg trakk ned med 0,7 prosentpoeng.

1.3.3 Lønnsutviklingen for funksjonærer i NHO-bedrifter

Industrifunksjonærene i NHO-bedrifter utgjør om lag 23 prosent av alle funksjonærer i NHO-bedrifter. Årslønnsvekst for industrifunksjonærer er foreløpig beregnet til 4,9 prosent fra 2023 til 2024, mot 4,0 prosent året før. I 2024 trakk bonusutbetalinger foreløpig årslønnsveksten ned med 0,3 prosentpoeng.

Gruppen industrifunksjonærer totalt består av fem ulike bransjeområder (næringsmiddel, treindustri, kjemisk, verksted- og metallindustri og annen industri) som er vektet sammen.

Klassifiseringen av NHO-bedrifter i tariffsammenheng og i utvalgets rapportering, vil avvike noe fra SSBs offisielle klassifisering, som omtalt i vedlegg 2. Virkningene blir også omtalt i fotnoter i tabellene.

Overhenget for industrifunksjonærer inn i 2025 er foreløpig beregnet til 2,0 prosent.

Funksjonærer ellers i NHO er ansatte innen bergverk, jordbruk, skogbruk, fiskeoppdrett, kraftforsyning, oljevirksomhet, bygge- og anleggsvirksomhet, samferdsel, forskning og undervisning, finans, personlig og forretningsmessig tjenesteyting, hotell og restaurant, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting, handel, informasjonssektoren etc. Samlet utgjør funksjonærene utenfor industri 77 prosent av alle funksjonærer i NHO-bedrifter.

I hovedoppgjøret for 2024 mellom Finansforbundet og Finans Norge og mellom LO ved Handel og Kontor i Norge og Fagforbundet og Finans Norge, ble det fra 1. mai gitt et generelt tillegg på lønnsregulativets satser på 2,65 prosent til alle, minimum 15 000 kroner. Tillegget ble ved forhandlingene anslått å bidra med 1,8 prosentpoeng til årslønnsveksten fra 2023 til 2024 og overhenget var 1,6 prosent. Lønnsveksten for finansnæringen i 2024 er foreløpig beregnet til 4,4 prosent der lavere utbetaling av bonus trekker lønnsveksten ned med 0,3 prosentpoeng. Overhenget inn i 2025 er foreløpig beregnet til 1,6 prosent.

Gjennomsnittlig lønnsvekst for *alle funksjonærgrupper i NHO* er beregnet til 4,9 prosent og var 4,4 prosent fra 2022 til 2023. Tallene ovenfor inkluderer både faglige, vitenskapelige, tekniske og andre funksjonærstillinger inklusive lederstillinger. Lønn for administrerende direktører er også med, og en stor andel kontorstillinger på alle nivå.

I tillegg er det grupper innen håndverk, organisasjoner og bemanningsbedrifter som ikke tas med i lønnsstatistikken hverken for funksjonærer eller arbeidere. Samlet utgjør disse 9 prosent av alle årsverk i NHO-bedrifter.

1.3.4 Lønnsutviklingen for industriarbeidere og industrifunksjonærer i NHO-bedrifter under ett

Lønnsveksten for arbeidere og funksjonærer i NHOs industribedrifter samlet er foreløpig beregnet til 5,3 prosent fra 2023 til 2024, mot 4,8 prosent året før. Overhenget for industrien samlet inn i 2025 er beregnet til 1,8 prosent. Årslønnsveksten i industrien samlet i NHO ble anslått til 5,2 prosent ved hovedoppgjøret i 2024.

Tabell 1.4 Fordeling av årsverk i NHOs statistikkregister og lønnssum basert på årslønnsnivå for henholdsvis industriarbeidere og industrifunksjonærer

		Arbeidere	Funksjonærer
Årsverk	2020	54,8	45,2
	2021	54,9	45,1
	2022	55,6	44,4
	2023	54,8	45,2
	2024	54,4	45,6
Lønnssum	2020	43,3	56,7
	2021	43,2	56,8
	2022	43,6	56,4
	2023	43,0	57,0
	2024	43,0	57,0

Note: I 2024 er 44 prosent av årsverkene for industriarbeidere knyttet til overenskomster som er dekket av frontfaget i forbundsvis oppgjør. For funksjonærer er andelen i frontfaget 54 prosent av industrifunksjonærene i NHO.

Kilder: NHO og Statistisk sentralbyrå

1.3.5 Lønnsutviklingen i andre områder i privat næringsvirksomhet

I hovedoppgjøret for 2024 i varehandelen ble resultatet på Landsoverenskomsten og Kontoroverenskomsten mellom Handel og Kontor i Norge og Hovedorganisasjonen Virke et generelt tillegg på 4 kroner per time fra 1.april 2024. Minstelønnsatsene ble hevet tilsvarende. Minstelønnsatsene på lønnstrinn 1-4 ble hevet med ytterligere 2 kroner per time. I overensstemmelse med garantiordningen ble minstelønnsatsene i trinn 5 og 6 økt med henholdsvis 5 og 8,45 kroner per time fra 1. februar.

Det ble gitt et generelt tillegg på 4 kroner per time på Avtale for reiselivsbransjen. Garantiordningen hevet trinn 4 med 8,45 kroner og trinn 1-3 med 2 kroner per time på samme avtale.

Funksjonæravtalene mellom Virke og YS forbundene Negotia, Parat og Finansforbundet fikk samme resultat som Kontoroverenskomsten mellom HK og Virke. Reiselivsavtalen mellom Virke og YS/Parat fikk et sentralt tillegg på 4 kroner per time og garantiordningen hevet trinn 3 med 8,45 kroner og trinn 1-2 med 2 kroner per time.

16. mai 2024 ble det enighet etter mekling for på Grossistoverenskomsten mellom Virke og Fellesforbundet ble det fra 1. april gitt et generelt tillegg på 7 kroner per time og ytterligere

økning av minstelønnssatsene med 3 kroner. Det ble tilsvarende resultat i grossistavtalen mellom Virke, YTF og Parat.

Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 for heltidsansatte i Virke-bedrifter i varehandelen er foreløpig beregnet til 4,9 prosent. Utvalget vil komme tilbake til sammensetningseffekter i Virke-bedrifter i varehandelen i mars-rapporten.

Hovedoppgjøret for HUK-området i 2024 ble gjennomført todelt, med de siste forhandlingene i desember. Oppgjøret omfatter forhandlinger om sju tariffavtaler innen helse, utdanning og kultur med over 30 arbeidstakerorganisasjoner. Resultatet av oppgjørene var i tråd med de korresponderende offentlige tariffområdene.

1.3.6 Lønnsutviklingen i offentlig sektor

Staten

For avtalen mellom staten og LO Stat og YS Stat ble det gitt et sentralt tillegg på 0,75 prosent av fastlønnen med virkning fra 1. mai 2024. Med virkning fra 1. mai 2024 ble det avsatt 2,15 prosent av lønsmassen til lokale forhandlinger. For avtalen mellom staten og Akademikerne og Unio ble det avsatt 2,7 prosent av lønsmassen til lokale forhandlinger. Virkningstidspunktet for medlemmer med streikerett er 2. juni for Akademikerne og 5. juni for Unio. For uorganiserte og ansatte uten streikerett i avtaleområdet Akademikerne/Unio er virkningstidspunktet 1. mai. Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i det statlige tariffområdet er foreløpig beregnet til 5,4 prosent.

Kommunesektoren/KS-området

I tariffoppgjøret i KS-området ble det for stillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse gitt lønnstillegg med virkning fra 1. mai 2024 på mellom 22 000 og 37 000 kroner per år, som vist i tabell 1.1. Ledere i HTA kapittel 4 får et generelt tillegg på 4,1 prosent fra 1. mai 2024. Det ble videre satt av midler til lokale forhandlinger på 1,1 prosent fra 1. oktober 2024.

I hovedoppgjøret i Oslo kommune ble det gitt et prosentvis tillegg på lønnstabellen på 3,7 prosent, minimum 20 000 kroner med virkning fra 1. mai 2024. I tillegg ble det satt av midler til lokale forhandlinger på 1,3 prosent per 1. juli 2024. For en del grupper i KS-området (kapittel 3 og 5) fastsettes lønnen gjennom lokale lønnsforhandlinger i den enkelte kommune og fylkeskommune uten noen sentral ramme. Virkningsdato for lønnstillegg er 1. mai med mindre annen dato er avtalt.

Kommuneansatte i alt

På grunnlag av lønnsstatistikk for 2024 og tariff tilleggene i 2024, er årslønnsveksten fra 2023 til 2024 for hele kommunesektoren, inkl. undervisningssektoren, Oslo kommune og diverse bedriftsmedlemmer¹ beregnet til 5,4 prosent.

Undervisningsansatte

På grunnlag av lønnsstatistikk for 2024 og tariff tilleggene i 2024 er årslønnsveksten fra 2023 til 2024 for undervisningsansatte beregnet til 5,6 prosent.

¹ Dette omfatter blant annet ansatte i e-verk, revisjon, vann- og avløp etc.

Kommuneansatte eksklusive undervisningsansatte

På grunnlag av lønnsstatistikk for 2024 og tariff tilleggene i 2024, er årslønnsveksten fra 2023 til 2024 for kommuneansatte eksklusive undervisningsansatte beregnet til 5,4 prosent.

1.3.7 Lønnsutviklingen i Spekter-området

Spekter-området ekskl. helseforetakene

I hovedoppgjøret i 2024 ble det på A-dels nivå for medlemmene i LO og YS avtalt et generelt tillegg på 13 650 kroner per år. Tilleggene har virkning fra 1. april 2024. I tillegg er det gjennomført lokale forhandlinger på B-delsnivå. For medlemmer i Unio og SAN forhandles alle lønnstillegg lokalt i virksomhetene. Tilleggene avtalt på A-dels nivå i Spekter-bedrifter, eksklusive helseforetakene, har et estimert bidrag til årslønnsveksten i 2024 på om lag 1,1 prosentpoeng for hele området sett under ett. Lønnstillegg avtalt på den enkelte virksomhet (B-nivå) anslås i gjennomsnitt å gi et bidrag på om lag 2,6 prosentpoeng. Lønnsglidningen bidrar med om lag 0,1 prosentpoeng. Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i Spekter-området ekskl. helseforetakene er foreløpig beregnet til 5,3 prosent.

Helseforetakene

I de sentrale forhandlingene (A2) mellom Spekter og Den norske legeforening ble det avtalt generelle tillegg for medisinstudenter med lisens, leger i spesialisering og legespesialister med virkning fra 1. januar 2024. Tilleggene varierte fra 26 500 til 41 000 kroner per år. Lokalt avtalte minimumssatser økes tilsvarende beløp. Det ble videre avtalt at det skulle forhandles lokalt i det enkelte helseforetak for legegrupper som ikke er gitt sentrale tillegg.

Spekter og forbundene i LO og YS kom 15. mai til enighet i forhandlinger i hovedoppgjøret 2024. Det ble gitt et generelt tillegg på 3,7 prosent, minimum 22 000 fra 1. juli. Det ble også avtalt økte ubekvemstillegg. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.5. Det ble videre avtalt at det skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå.

Tabell 1.5 Minstelønnsatser for stillingsgrupper i Spekter-området for LO- og YS-forbundene. Ingen ansiennitet (0 år) og maksimal ansiennitet (10 år/16 år)

	Ansiennitet 0 år			Ansiennitet 10 år/16 år		
	1.mai/juli 2023	1. juli 2024	Endring	1. mai/juli/okt/nov 2023	1. juli 2024	Endring
Stillinger hvor det ikke kreves særskilt utdanning*	373 000	395 000	22 000	463 000	485 000	22 000
Fagarbeiderstillinger/3 års videregående utdanning m.m.**	412 000	436 000	24 000	500 000	527 000	27 000
Stillinger med krav om høyskoleutdanning**	463 000	485 000	22 000	565 000	589 000	24 000
Stillinger med krav om høyskoleutdanning med spesialutdanning***	516 000	538 000	22 000	650 000	675 000	25 000

* Maksimal ansiennitet for stillinger hvor det ikke kreves særskilt utdanning er 16 år.

** I stillingsgruppe 2 og 3 innføres et 16 års trinn med virkning fra 1. oktober 2023 på kr. 500 000.

*** Fra 1. november 2023 økes minstelønn i stillingsgruppe 5 med minst 10 års ansiennitet til kr. 650 000. For spesialsykepleiere/jordmødre med minst 10 års ansiennitet økes minstelønn til 650 000 kroner fra 1. oktober 2023.

Kilde: Spekter

Spekter og Norsk Sykepleierforbund kom 8. mai til enighet i de sentrale forbundsvise forhandlingene. Det ble gitt et generelt tillegg til alle medlemmer av Norsk Sykepleierforbund på 3,7 prosent, minimum 22 000 kroner med virkning fra 1. juli 2024. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.6. Det ble videre avtalt at det skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå.

Spekter og Fysioterapeutforbundet, Ergoterapeutforbundet og Utdanningsforbundet kom til enighet i forbundsvise sentrale forhandlinger. Medlemmer i Norsk Fysioterapeutforbund og Norsk Ergoterapeutforbund fikk et generelt tillegg på 3,7 prosent, minimum 22 000 kroner, og ledere fikk et generelt tillegg på 3,9 prosent, minimum 22 000 kroner. Alle medlemmer i Norsk Utdanningsforbund fikk et generelt tillegg på 4,5 prosent, minimum 22 000 kroner. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.6. Det ble avtalt at det ikke skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå i 2024.

For øvrige foreninger/medlemmer i Unio forhandles alle lønnstillegg lokalt i virksomhetene (B-dels forhandlinger).

Tabell 1.6 Minstelønnsatser for stillingsgrupper i Spekter-området for medlemmer i Unio-forbundene med A2-forhandlinger. Ingen ansiennitet (0 år) og maksimal ansiennitet (10 år)

	Ansiennitet 0 år			Ansiennitet 10 år		
	1.mai/jul 2023	1. mai/jul 2024	Endring	1.mai/juli/okt 2023	1.juli 2024	Endring
Grunnstillinger	463 000	485 000	22 000	565 000	589 000	24 000
Stillinger med spesialkompetanse*	516 000	538 000	22 000	650 000	675 000	25 000

* Med virkning fra 1. oktober 2023 økes minstelønn for spesialsykepleier/jordmor/pedagoger med spesialkompetanse med minst 10 års ansiennitet til 650 000 kroner. Med virkning fra 1. november 2023 økes minstelønn for spesialergoterapeut og spesialfysioterapeut med 10 års ansiennitet eller mer til kr. 650 000.

Kilde: Spekter

På grunnlag av lønnsstatistikk fra SSB for 2024 og avtalte tillegg i 2024, er årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i helseforetakene foreløpig beregnet til 5,6 prosent. Lønnsveksten påvirkes av sammensetningseffekter som følge av endret kompetansesammensetning, i hovedsak økt andel legeårsverk. Dette bidrar til økt lønnsvekst med 0,2 prosentpoeng.

1.3.8 Lønnsutviklingen for kvinner og menn i tariffområder

Omtale av lønnsutviklingen for kvinner og menn i enkelte tariffområder vil inngå i den endelige rapporten i mars.

Likelønnsstrekk ved oppgjørene i 2024

Følgende trekk ved lønnsoppgjørene er av sentral betydning for hvordan de relative lønnsforskjellene mellom kvinner og menn utvikler seg:

- Formen på de sentrale tilleggene, dvs. om det gis generelle prosenttillegg og/eller kronetillegg, om det gis spesielle lavlønns tillegg, tillegg til bestemte yrkesgrupper mv. Et likt kronetillegg vil gi en noe sterkere gjennomsnittlig prosentvis lønnsvekst for kvinner enn for menn, ettersom det ofte er flere kvinner enn menn i lavlønnsgruppene.
- Fordelingen av de lokale tilleggene.
- De relative lønnstilleggene i typiske kvinnesektorer og -næringer til forskjell fra mannsdominerte sektorer og næringer.

Både garantitillegg på satser og heving av minstelønnsatser i mellomoppgjøret er resultater for Landsoverenskomsten mellom Handel og Kontor (LO) og Virke, som særlig tilgodeser kvinner.

1.4 Lønnsoverhenget

Lønnsoverhenget beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av ett år ligger over gjennomsnittsnivået for året. Det forteller dermed hvor stor årslønnsveksten fra ett år til det neste vil bli dersom det ikke gis lønnstillegg i det andre året og det ikke er sammensetningseffekter som omtalt i avsnitt 1.2 og boks 1.1.

Lønnsoverhenget til 2025 i industrien samlet i NHO-området er foreløpig beregnet til 1,8 prosent. For områdene i tabell 1.8 varierer lønnsoverhenget til 2025 fra 1,3 til 2,2 prosent.

I tillegg til lønnsoverhenget kan lønnsveksten til året etter i enkelte områder også bli påvirket, enten av allerede avtalte tariff tillegg eller av garantiordninger og satsreguleringsbestemmelser. Ved hovedoppgjøret i 2024 er det avtalt et tillegg til rutebussjåfører på 4,50 kroner fra 1. april 2025.

Prinsipielt står allerede avtalte lønnstillegg for neste år i en noe annen stilling enn lønnsoverhenget. Ved å avtale lønnstillegg i et tariffoppgjør for neste år, legger en føringer for årslønnsveksten året etter. På denne bakgrunn bør beregninger av lønnsoverheng til ett år suppleres med opplysninger om eventuelle allerede avtalte tillegg for det samme året.

Garantiordninger og satsreguleringsbestemmelser sikrer områder en (automatisk) lønnsvekst, gjerne i forhold til en fastlagt referansegruppes lønn. Virkninger av alle avtalte tillegg inklusive slike ordninger, defineres som tariff tillegg når de er kjent. En del av disse tilleggene vil ikke være klar før endelig statistikk foreligger.

Tabell 1.7 Lønnsoverhenget fra året før i prosent. 2020–2025

Område/gruppe:	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NHO-bedrifter i industrien i alt ¹	1,2	1,2	1,0	1,7	1,7	1,8
Industriarbeidere	1,2	1,0	0,9	1,4	1,6	1,6
Industrifunksjonærer	1,3	1,5	1,2	2,0	1,8	2,0
Virke-bedrifter i varehandel	1,0	0,8	1,1	1,5	1,7	1,3
Staten	1,2	0,4	1,6	1,3	2,5	1,4
Kommunene i alt	1,2	0,3	1,6	1,2	1,8	2,1
Undervisningsansatte	1,1	0,2	1,8	1,7	1,8	2,2
Øvrige ansatte	1,3	0,4	1,5	1,1	1,7	2,0
Ansatte i Spekter-bedrifter						
Helseforetakene	1,0	0,8	2,0	2,2	2,5	2,0
Øvrige bedrifter	0,9	0,5	0,9	1,0	1,5	1,3
Veid gjennomsnitt ²	1,1	0,6	1,4	1,4	1,9	1,8

¹ Arbeidere og funksjonærer i industrien er vektet sammen med lønssummen i hver gruppe som vekt.

² Antall årsverk i hver gruppe fra tabell 1.1 er brukt som vekter.

Kilder: Statistisk sentralbyrå for Beregningsutvalget, Beregningsutvalget og KS

2 Lønnsutviklingen samlet og etter kjennetegn

- For lønnstakere under ett viser foreløpig påløpte tall fra nasjonalregnskapet at veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2023 til 2024 økte med 5,7 prosent, mens foreløpig utbetalt årslønn økte med 5,5 prosent. For påløpt årslønn tilbakeføres etterbetalinger til måneden de er opptjent. Årslønn beregnes ved å ta månedslønn for alle måneder i ett kalenderår.
- Statistikken for månedslønn (november 2023–2024), fordelt på kjønn, næring, sektor og yrke, påvirkes av konflikten i det statlige tariffområdet samt eventuelle andre forsinkede utbetalinger i 2024 som først blir utbetalt i 2025. Dette vil kunne påvirke flere av tallene i kapittel 2.
- Fra 2019 har kvinners gjennomsnittslønn som andel av menns økt, slik at lønnsforskjellen har blitt mindre, for både heltid og per årsverk der deltid er med. Målt ved median har lønnsforskjellen mellom kvinner og menn økt over disse fem årene. Fra 2023 til 2024 har lønnsforskjellen mellom kvinner og menn økt svakt i alle tre lønnsbegreper.
- Gjennomsnittlig årlig lønnsvekst de siste fem årene var 4,9 prosent for administrerende direktører i privat sektor, og 5,2 prosent for administrerende direktører i industrien. For heltidsansatte lønnstakere under ett steg lønnen med 4,5 prosent i gjennomsnitt per år i samme periode. Fra november 2023 til november 2024 var lønnsveksten 5,9 prosent for administrerende direktører i privat sektor i alt, og 7,8 prosent i industrien. I samme periode økte lønnen for alle heltidsansatte med 5,2 prosent.
- Målt ved Gini-koeffisienten, økte ulikheten i lønnsfordelingen samlet og for kvinner noe fra 2023 til 2024. For menn var ulikheten uendret i samme periode.
- Fra 2015 til 2024 økte lønnsulikheten i offentlig og privat sektor. Sett over ti år hadde de ti prosent lavest lønte en gjennomsnittlig årlig lønnsvekst på 2,8 prosent, mens veksten var 3,5 prosent for alle.

2.1 Innledning

Dette og de følgende avsnittene presenterer utviklingstrekk i lønn i hovedsak basert på statistikk fra SSB klassifisert etter kjønn og andre kjennetegn. Lønnsstatistikken fra SSB er nærmere omtalt i vedlegg 2. Statistikken viser en gjennomsnittlig utvikling i vekst og lønnsfordeling, og sier derfor ikke noe om den individuelle lønnsutviklingen gjennom perioden.

Det vil alltid være noen oppgjør som kommer sent i løpet av året og ikke kommer med i lønnsstatistikken for november. Lønnsveksten fra november 2023 til november 2024 påvirkes av konflikten blant ansatte i statsforvaltningen i 2024, og trekker ned den totale lønnsveksten. Utbetalingen av lønnsoppgjøret vil først skje i løpet av første kvartal 2025. Dette påvirker

veksten fra november 2023 til november 2024 etter kjønn, næring, sektor og yrke, blant annet fordi menn og kvinner er ulikt fordelt i arbeidslivet.²

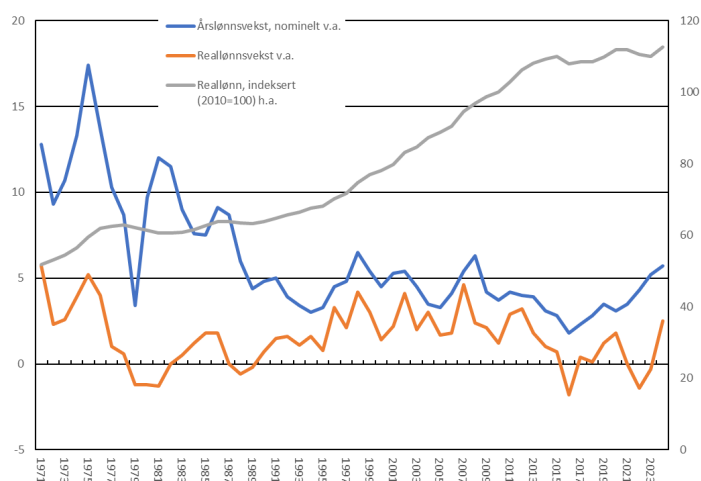
I 2024 var fristen for å slutføre lokale pottforhandlinger i kommunesektoren 15. oktober. For noen kommuner og fylkeskommuner har ikke lønnsendringer etter de lokale pottforhandlingene kommet med per november 2024. Dette påvirker også lønnsveksten fra november 2023 til november 2024.

2.2 Lønnsutviklingen samlet og i enkelte næringer

Tabell 2.1 viser årslønnsveksten i nasjonalregnskapet og i lønnsstatistikken. Lønnsstatistikken er basert på inndeling etter næring og institusjonell sektorgruppering. Dette er en annen gruppering av virksomheter enn inndeling etter forhandlingsområder. Det er også andre forskjeller i avgrensning, i tillegg til forskjeller i beregningsmetoder. Forskjellene mellom årslønnsberegningene i dette kapitlet og kapittel 1, samt årslønnsberegninger i nasjonalregnskapet og lønnsstatistikken, er omtalt i vedlegg 2.

Foreløpig utbetalt (bokført) årslønn er beregnet å øke med 5,5 prosent i 2024. Foreløpig påløpt årslønn, som også inkluderer beregnede etterbetalinger i forbindelse med konflikten i statsforvaltningen, økte med 5,7 prosent i 2024. Nominell årslønnsvekst og reallønnsvekst for Norge siden 1970 vises i boks 2.1.

Boks 2.1 Lønnsutviklingen 1970–2024

Figur 2.1 Nominell årslønn og reallønn 1970–2024

Kilde: Statistisk sentralbyrå, nasjonalregnskapet

I denne boksen presenteres utviklingen i nominell lønn (påløpt årslønn i nasjonalregnskapet, se vedlegg 2) og reallønn¹ siden 1970.² Den nominelle lønnsveksten var høy på midten av 1970-tallet, med over 17 prosent i 1975. Dette ga en reallønnsvekst på over 5 prosent. Reallønnsveksten var også over 5 prosent i 1971. Til tross for sterk prisvekst på 1970-tallet var veksten i reallønn samlet for dette tiåret forholdsvis sterk. Lavere lønnsvekst i 1979 skyldtes i stor grad innføring av lønns- og prisstopp. På 1980-tallet varierte lønnsveksten mellom 12,0 prosent i 1981 og 4,4 prosent i 1989. Lønnsveksten i 1988 og 1989 var påvirket

² Bye, K.S. (2025): Månedslønnen økte med 3 000 kr, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/statistikk/lonn/artikler/manedslonnen-okte-med-3-000-kr>

av inntektsreguleringslover.³ Reallønnsveksten på 1980-tallet sett under ett var lav, og negativ i flere år. Siden begynnelsen av 1990-tallet har både lønns- og prisveksten stort sett vært klart lavere enn på 1970- og 80-tallet, men reallønnsveksten har vært høy. Etter et fall i reallønnen i 2016, bidro høyere nominell lønnsvekst til positiv reallønnsvekst fram til 2020. I 2021 utlignet prisstigningen veksten i nominell årslønn fullt ut. Høy prisvekst førte til en reallønnsnedgang i 2022 og 2023 på hhv. 1,4 prosent og 0,3 prosent. Etter flere år med reallønnsnedgang, ble det i 2024 en reallønnsøkning med 2,5 prosent.

¹ Vekst i nominell lønn deflatert med konsumprisindeksen.

² Utviklingen i reallønn per time har i enkelte år økt mer som følge av nedsatt ukentlig arbeidstid med lønnskompensasjon. Slike endringer fant sted både på 1970- og 1980-tallet.

³ Se kapittel 6 i: Eivind Thomassen og Lars Fredrik Øksendal (2017). Modellbyggere. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene 1967–2017. Pax Forlag 2017.

[Boks slutt]

Tabell 2.1 Årslønnsvekst¹ fra året før i prosent for alle grupper og utvalgte næringer og offentlig forvaltning

	Lønnsstatistikken, årslønn bokført ⁵					
	Nasjonalregnskapet årslønn, påløpt	Alle ⁴	Industrien	Varehandel	Finansiering og forsikrings-	Off. forvaltning ²
2015	2,8	2,8	2,5	3,2	..	2,9
2016	1,7	1,7	1,5	2,8	..	2,2
2017	2,3	2,2	2,1	2,8	3,4	2,6
2018	2,8	3,0	2,8	2,6	3,6	2,8
2019	3,5	3,4	3,3	3,5	2,3	3,5
2020	3,1	3,1	2,3	3,8	3,5	2,2
2021	3,5	3,7 ⁶	3,4 ⁶	4,7 ⁶	3,9 ⁶	3,0 ⁶
2022	4,3	4,1	4,3	3,6	6,4	4,0
2023	5,2	5,3	5,2	4,5	1,7	5,8
2024	5,7	5,5
Samlet vekst 2015–2019	10,7	10,7	10,0	12,2	.	11,6
Gjennomsnitt per år ³	2,6	2,6	2,4	2,9	.	2,8
Samlet vekst 2019–2024	23,8	23,6
Gjennomsnitt per år ³	4,4	4,3
Årslønn per årsverk		705 100				
Antall årsverk ⁴ 2024	2 508 800	2 406 890				

¹ Populasjoner og beregningsmetoder er forskjellig fra det som brukes for forhandlingsområder i tabell 1.1, se vedlegg 2. Der er også forskjeller mellom årslønnsberegninger ifølge nasjonalregnskapet og lønnsstatistikken beskrevet. Kun foreløpige tall for 2024.

² Fra 2016 basert på SSBs sektorgruppering. Omfatter statlig forvaltning (inkl. helseforetakene) og kommunal og fylkeskommunal forvaltning.

³ Geometrisk gjennomsnitt.

⁴ For lønnsstatistikken vises antall heltidsekvivalenter i grunnlaget for lønnsstatistikken per november.

⁵ Årslønn i lønnsstatistikken følger prinsippet om at utbetalingen holdes til det året det er utbetalt, kontantprinsippet, og flytter ikke beløpet tilbake til året før. F.o.m. publiseringen for 2020 justerte SSB årslønn for årene 2016–2019 grunnet ny metode for beregning av arbeidstid. I tabellen er tidsseriene for årslønnsvekst ikke endret tilbake i tid.

⁶ Grunnet forsinkelser i gjennomføringen av lønnsoppgjørene i 2020, ble noen etterbetalinger fra lønnsoppgjørene først utbetalt i 2021. Etterbetalingene fra 2020 bidrar med om lag 1 000 kroner eller knapt 0,2 prosent til årslønnsveksten i lønnsstatistikken fra 2020 til 2021. Bidraget i de forskjellige næringene vil variere noe.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

2.2.2 Sammensetningseffekter i lønn i 2024

Endringer i sammensetningen av arbeidsstyrken, ettersom lønnsnivået er ulikt mellom ulike grupper, påvirker beregningene av veksten i gjennomsnittslønn for ulike næringer. Denne analysen av sammensetningseffekter avgrensers seg til næring og lønnsveksten i alt. Det vil være mange sammensetningseffekter som ikke fanges opp, framstillingen er altså ikke uttømmende. Det kunne også vært relevant å se på andre variabler, som kjønn, utdanning og alder.

Selv om sammensetningseffekter kan være små fra et år til et annet, vil de kunne akkumulere over tid og ha større betydning for lønnsveksten sett over en periode på flere år. For eksempel viser en rapport om lønnsutvikling i finansnæringen i perioden 2008–2020 vesentlige sammensetningseffekter som følge av en jevnt økende andel arbeidstakere med høy utdanning sammenlignet med arbeidstakere med lavere utdanningsnivå som går ut av næringen.³

Mer om sammensetningseffektene som virket inn på lønnsutviklingen i 2020 og 2021 er beskrevet i NOU 2021:5.

Virksomheter av forskyvninger mellom næringsgrupper i 2024

I løpet av 2024 har sammensetningseffektene samlet vært positive gjennom hele året, se i vedleggstabell 4.21. Sammensetningsbidragene trakk lønnsveksten opp med 0,1 prosentpoeng i gjennomsnitt i 2024, noe ned fra i fjor. I vedleggstabell 4.20 vises bidragene de enkelte næringer hadde til samlet lønnsvekst til februar, mai, august og november 2024. Eksempel på næringer som fra november 2023 til november 2024 bidro med positiv sammensetningseffekt er bergverksdrift og utvinning og finansiering og forsikring, mens helse- og sosialtjenester bidro negativt, se vedleggstabell 4.20.

2.3 Lønnsutviklingen for kvinner og menn

I dette avsnittet presenteres tall for utviklingen i lønnsforskjellen mellom kvinner og menn målt for heltidsansatte og per årsverk der deltidsansatte er regnet om til heltidsekvivalenter.

Forskjeller i kvinners og menns yrkesdeltakelse, bransje-/sektortilknytning, utdanning, arbeidserfaring og kompetanse er fortsatt viktige faktorer bak lønnsforskjellene. Det samme er kjønnsdelingen i arbeidsmarkedet. Ulike næringer og bransjer har ulike lønnsevne og avtaledekning, og menn og kvinner har ulike stillinger på arbeidsplassene. Endringer i hvor vi finner menn og kvinner i arbeidsmarkedet over tid og endringer i fordeling på kjennemerker, kan dermed påvirke lønnsforskjellene slik de måles her. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn kan også avspeile ulike former for lønnsdiskriminering. Kvantifisering av ulike bidrag til utviklingen i gjennomsnittlig lønnsforskjell krever egne analyser.

Flere analyser de siste årene har dette sett på dette. I rapportene fra Statistisk sentralbyrå og Institutt for samfunnsforskning (ISF)⁴ benyttes regresjonsmodeller for å justere for at menn og kvinner er fordelt ulikt i arbeidsmarkedet. Ved å benytte data fra lønnsstatistikken 2021, i

³ Hjertø, F.G. og Lange A.A. (2022) *Finans og frontfaget. Et tydeligere bilde av finansnæringen lønnsforhold og lønnsdrivere*. Rapport fra Finans Norge, februar 2022.

⁴ Grini, K.H. og Fløtre, I.A. (2023) *Lønns-gapet i Norge Lønnsforskjellen mellom menn og kvinner – hvor stor er den?* Rapport 2023/4. Oslo: Statistisk sentralbyrå <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/artikler/lonns-gapet-i-norge>

Hoehn, M.F., Reizel L, Rogne A. F og Salvanes K. V. (2024) *Ulik lønn for likt arbeid? Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, 2015-2022*. Rapport 2024:8. Oslo: Institutt for samfunnsforskning [Rapport 8:24](#)

rapporten til SSB, halveres den beregnede lønnsforskjellen fra 10,7 prosent til under 5,4 prosent. Siden tre av fire av de 10 prosent høyest lønte jobbene er knyttet til menn påvirkes gjennomsnittslønnen til menn samlet betydelig mer av de høyest lønte enn kvinners gjennomsnittslønn. Når de 10 prosent høyest lønte holdes utenfor blir den samlede lønnsforskjellen redusert til 4,4 prosent, og den gjenværende uforklarte forskjellen mellom menns og kvinners lønn blir redusert til 3,4 prosent. Beregningene til ISF for lønnsstatistikken 2022 finner det samme resultatet.

Lønnsforskjellen mellom alle sysselsatte kvinner og menn

Det er flere måter å beregne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn. I tabell 2.2 presenteres tre ulike måter å beregne dette på: Gjennomsnittslønn for heltidsansatte, gjennomsnittlig lønn per årsverk og medianlønn for heltidsansatte. Medianlønn finner en ved å sortere lønnen for lønnstakere etter størrelse på lønnen og så finne lønnsnivået for personen i midten. Ved en slik beregningsmetode vil høye og lave lønnsnivåer være uten betydning.

Tabell 2.2 Kvinners lønn som andel av menns for hhv. heltidsansatte, per årsverk og medianlønn. 2015-2024

	2015 ³	2016	2017	2018	2019	2019 ⁴	2020	2021	2022 ⁵	2023	2024 ⁶	Månedslønn*12	
												Menn 2024	Kvinner 2024
Gjennomsnittslønn per dato ¹ for heltidsansatte	87,0	87,6	88,1	88,5	88,9	89,4	89,3	89,6	89,5	90,2	90,0	772 320	695 400
Gjennomsnittslønn per dato ¹ per årsverk ²	85,3	86,1	86,7	87,1	87,6	87,8	87,5	87,9	87,6	88,3	88,2	752 160	663 360
Medianlønn per dato ¹ for heltidsansatte	93,0	93,5	93,9	94,1	95,1	95,6	95,2	95,4	95,5	95,5	95,3	680 760	648 840

¹ Månedslønn per september/november.

² Heltids- og deltidsansatte hvor deltidsansatte er omgjort til heltidsekvivalenter.

³ Brudd i statistikken i 2015.

⁴ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

⁵ Sene oppgjør for 2022, som følge av streik, fanges ikke opp av lønnsstatistikken og kan blant annet ha berørt forholdet mellom kvinners og menns lønn. Dette gjelder særlig undervisnings- og barnehageyrker der det jobber mange kvinner.

⁶ På grunn av streiken blant ansatte i statsforvaltningen våren 2024, fanger ikke lønnsstatistikken for november 2024 opp alle resultater for dette årets oppgjør før i november 2025.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Målt med månedslønn for heltidsansatte i november måned økte forskjellen i gjennomsnittlig lønn mellom kvinner og menn marginalt fra 2023 til 2024. Lønnsforskjellen ble større når deltidsansatte inkluderes og lønnen er omregnet til heltidslønn. Kvinners lønn var 88,2 prosent av menns lønn i november 2024, mot 88,3 prosent i november 2023.

Målt ved medianlønn har den relative lønnsforskjellen mellom kvinner og menn økt noe fra 2023 til 2024. Heltidsansatte kvinners medianlønn er som andel av menns 95,3 prosent i 2024, mot 95,5 prosent i 2023. Ved å sammenligne medianlønn i stedet for gjennomsnittslønn, er forskjellene mellom kvinner og menn mindre. Hovedårsakene til at vi har mindre lønnsforskjeller målt på denne måten, er at menn i større grad enn kvinner er å finne blant de med høyt lønnsnivå og at flere kvinner enn menn er å finne blant de med lavt lønnsnivå. I beregningene av gjennomsnittslønn betyr høye enkeltlønninger blant menn mer enn lave enkeltlønninger blant kvinner. Fra 2019 har kvinners gjennomsnittslønn som andel

av menns økt, slik at lønnsforskjellen har blitt mindre, for både heltid og per årsverk der deltid er med.

Kvinner og menn fordeler seg ulikt på næringer med ulikt lønnsnivå, og dette bidrar til forskjellen i lønnsnivå mellom kvinner og menn under ett. I tillegg er det forskjeller i gjennomsnittslønnen for kvinner og menn innen næringer. For utviklingen av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn fordelt etter næring vises det til tabell 4.11 (heltidsansatte) og tabell 4.12 (heltids- og deltidsansatte) i vedlegg 4.

Lønnsveksten fra november 2023 til november 2024 påvirkes av at lønnsoppgjøret etter konflikten for ansatte i statsforvaltningen først kommer til utbetaling første kvartal 2025. Dermed vil ikke lønnsstatistikken for november 2024 fange opp hele effekten av lønnsoppgjøret før i november 2025.

Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn etter utdanning

Tabell 2.3 viser kvinners lønn som andel av menns etter utdanningslengde for heltidsansatte. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er redusert sett i et lengre tidsperspektiv. At andelen kvinner blant ansatte med universitets- eller høyskoleutdanning har økt over tid, har bidratt til at lønnsforskjellene mellom menn og kvinner samlet har blitt redusert innen enkelte utdanningslengder. I gruppen med lengst utdanning, universitets eller høyskoleutdanning lengre enn 4 år, var andelen kvinner 45 prosent i 2014 og har steget til 51 prosent i 2024. Fra 2023 til 2024 forble lønnsforskjellene mellom kvinner og menn uendret eller redusert for de fleste utdanningslengdene, utenom for videregående skole der lønnsforskjellen økte marginalt. Lønnsforskjellen ble mest redusert for universitets- og høyskoleutdanning t.o.m. 4 år.

Tabell 2.3 Kvinners gjennomsnittslønn¹ som andel av menns lønn etter høyeste fullførte utdanning³. Heltidsansatte 2015-2024

															Andel	
															kvinner ²	
															Menn	Kvinner
	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2019 ⁵	2020	2021	2022 ⁶	2023	2024 ⁷	2024	2024	2024	2014	2024
Grunnskole	89,6	89,2	89,1	89,2	89,0	87,5	87,7	87,6	87,9	88,7	88,7	569 040	504 480	34	29	
Videregående skole	83,2	83,6	83,8	83,6	83,6	83,1	83,3	83,4	83,2	83,4	83,3	729 240	607 320	34	30	
- Herav fagutdanning	80,9	81,1	81,2	81,1	81,0	80,7	80,8	80,9	80,5	80,7	80,8	729 120	588 840		20	
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	78,4	79,0	79,3	79,5	80,0	80,1	80,2	80,8	80,1	81,0	81,2	870 600	707 280	56	57	
Universitet eller høyskole lengre enn 4 år	80,0	80,8	81,2	81,1	81,2	81,6	81,7	81,6	81,4	82,1	82,1	1 050 960	863 040	45	51	
Alle heltidsansatte	87,0	87,6	88,1	88,5	88,9	89,4	89,3	89,6	89,5	90,2	90,0	772 320	695 400	42	41	

¹ Månedslønn per september/november.

² I prosent av antall heltidsansatte/arbeidsforhold med heltid.

³ Fra og med 2012 er det inkludert utdanningskoder fra spørreundersøkelsen om utdanningsnivå blant innvandrere.

⁴ Brudd i statistikken i 2015.

⁵ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

⁶ Sene oppgjør i 2022, som følge av streik, fanges ikke opp av lønnsstatistikken og kan blant annet ha berørt forholdet mellom kvinners og menns lønn. Dette gjelder særlig undervisnings- og barnehageyrker der det jobber mange kvinner.

⁷ Sene oppgjør i 2024, som følge av streik blant ansatte i statsforvaltningen, fanges ikke opp av lønnsstatistikken og kan blant annet ha berørt forholdet mellom kvinners og menns lønn.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

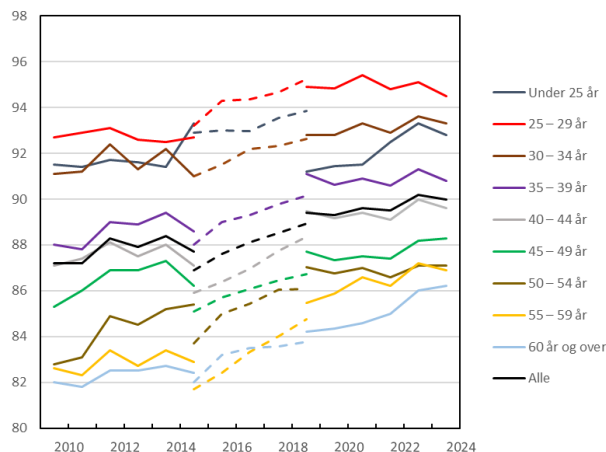
Forholdene mellom kvinners og menns lønn etter utdanningslengde er for alle disse lavere enn i alt (90,0 pst). Kvinner utgjør nå mer enn halvdelen av alle med universitets- og høyskoleutdanning der gjennomsnittslønn er høyere enn for de andre utdanningslengdene. Dette bidrar til at kvinners lønn i alt som andel av tilsvarende for menn, er høyere enn tilsvarende andeler for hver utdanningslengde.

Det er minst lønnsforskjell for de som har grunnskoleutdanning. Størst lønnsforskjell er det for ansatte med fullført videregående skole med fagutdanning og universitets- eller høyskoleutdanning til og med 4 år, men dette varierer mellom næringene, se vedleggtabell 4.13. For utviklingen i lønnsforskjeller mellom kvinner og menn fordelt etter utdanningslengde og hvor deltid er inkludert, vises det til tabell 4.14 i vedlegg 4.

Kvinner står for fire av ti arbeidsforhold med heltid. Deltidsarbeid er langt mer utbredt blant kvinner enn blant menn, og kvinner står for nær halvdelen av heltids- og deltidslønsforhold under ett.

Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn etter alder

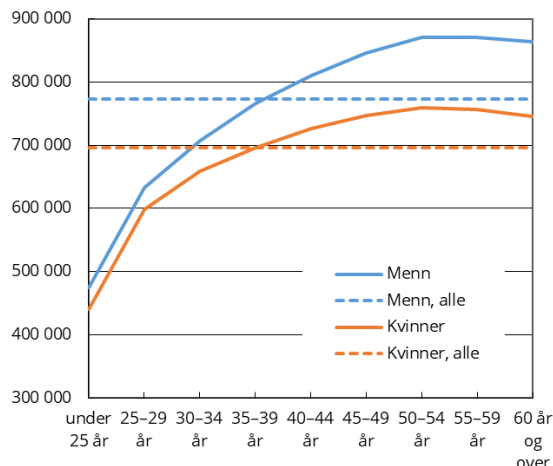
Figur 2.2 viser heltidsansatte kvinners lønn som andel av menns i gjennomsnitt etter alder, se også tabell 4.15 i vedlegg 4. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er større enn gjennomsnittet for de over 40 år. Figur 2.3 viser gjennomsnittslønn for kvinner og menn etter alder i 2024. Dette er et tverrsnitt over alle fødselskohorter, og det kan ikke uten nærmere analyse slås fast om bildet av økende forskjeller med økende alder speiler mindre forskjeller i yngre generasjoner eller at forskjellene øker gjennom kvinners og menns yrkesløp.

Figur 2.2 Kvinnens gjennomsnittslønn i prosent av menns etter alder. Heltidsansatte. Månedslønn per september/november¹

¹Brudd i statistikken i 2015. Nytt tellingstidspunkt fra 2019 (ny serie).

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Figur 2.3 Gjennomsnittslønn for kvinner og menn etter alder. Heltidsansatte. Månedslønn i kroner per november 2024, omregnet til lønn per år

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

2.4 Lønn etter yrke

I tabell 2.4 er det tatt utgangspunkt i heltidsansatte etter firesifret yrkeskode. For å begrense datamengden ser en her kun på de yrker hvor det er minst 15 000 arbeidsforhold med heltid. I tabellen er yrkene sortert etter antall arbeidsforhold.

Veksten i gjennomsnittslønnen for heltidsansatte fra november 2023 til november 2024 var 5,2 prosent. Blant yrkene i tabell 2.4 var det i denne perioden størst lønnvekst for elektrikere med 6,8 prosent, etterfulgt av finansanalytikere, lastebil- og trailersjåfører og kontormedarbeidere som alle hadde en lønnsvekst over 6 prosent. Lavest lønnvekst hadde høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet med 3,2 prosent. Dette må ses i lys av at lønnsoppgjøret for 2024 ikke er gjennomført for de deler av offentlig sektor som var i streik våren 2024.

Tilgang til og avgang fra et yrke gjennom året kan påvirke gjennomsnittslønnen i yrket. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn er små for yrker innen undervisning og barnehage, helsefagarbeidere og for renholdere, mens forskjellene er størst for varehandelssjefer.

Tabell 2.4 Gjennomsnittlønn¹ for heltidsansatte inkludert lærlinger, etter yrke²
2019-2024

	Gj. vekst ⁴ 2019-2024	Lønnsvekst fra november året før, prosent		Månedslønn*12 2024	Antall arbeidsforhold med heltid 2024	Kvinnerns lønn som andel av menns, pst 2024	Andel kvinner pst. 2024
		2023 ⁵	2024 ⁶				
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	3,8	6,6	3,2	740 280	80 369	89,8	64,4
Grunnskolelærere	4,1	8,6	5,8	680 520	64 141	99,1	73,2
Butikkmedarbeidere	4,9	5,2	5,3	516 720	43 250	89,9	48,5
Tømrere og snekkere	4,4	5,5	5,0	552 120	42 950	81,6	1,8
Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	3,9	8,1	5,1	476 880	42 006	99,6	83,7
Selgere (engros)	4,7	4,6	5,8	822 600	40 143	89,5	28,8
Kontorarbeidere	4,6	5,7	6,1	614 880	37 723	92,7	73,9
Helsefagarbeidere	4,4	6,5	5,7	564 480	37 489	98,9	78,4
Sykepleiere	3,9	5,6	5,1	662 400	35 539	94,7	87,9
Administrerende direktører	4,8	3,9	5,8	1 273 560	32 831	85,6	24,4
Systemanalytikere/-arkitekter	3,9	5,1	4,7	926 880	31 587	91,2	26,1
Elektrikere	4,2	5,3	6,8	623 400	31 342	84,7	3,4
Varehandelssjefer	4,2	4,0	5,1	750 600	29 393	78,6	47,9
Førskole-/barnehagelærere	4,0	9,3	5,7	605 040	29 361	101,2	88,5
Lagermedarbeidere og materialforvaltere	4,3	5,1	5,5	582 480	28 501	94,6	16,6
Andre ingeniører	3,9	5,2	5,0	833 160	27 148	96,4	20,4
Renholdere i bedrifter	4,3	6,5	5,2	503 640	26 261	97,1	75,2
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	3,6	4,8	3,9	930 000	25 466	92,9	19,7
Universitets- og høyskolelektorer/-lærere	3,4	5,5	3,7	746 880	24 392	93,6	52,5
Lastebil- og trailersjåfører	4,2	5,5	6,2	565 200	23 619	93,7	3,6
Andre administrative ledere	3,8	4,8	4,1	1 024 440	22 723	83,8	49,6
Operatører innen næringsmiddelproduksjon	4,0	5,5	5,1	530 880	21 695	93,4	34,5
Lektorer mv. (videregående skole)	3,8	7,9	5,4	725 400	21 663	100,4	55,6
Andre programvare- og applikasjonsutviklere	4,2	4,3	5,7	903 360	21 174	92,9	22,8
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	4,1	6,1	5,1	627 240	21 080	85,3	4,8
Spesialsykepleiere	4,6	6,3	4,9	747 120	20 372	93,4	88,3
Bilmekanikere	4,3	4,4	5,6	555 720	20 345	83,3	2,9
Rørleggere og VVS-montører	4,1	5,7	5,1	609 960	18 363	81,6	2,5
Anleggsmaskinførere	4,1	5,9	5,7	610 680	18 308	90,5	3,2
Bygningsingeniører	4,2	5,8	4,8	815 280	16 568	95,3	17,4
Regnskapsførere	4,5	5,5	5,6	766 080	15 876	88,7	65,6
Finansanalytikere	4,2	4,8	6,3	956 640	15 705	84,0	44,2
Salgs- og markedssjefer	4,2	4,2	5,3	1 125 360	15 520	88,1	28,6
Vaktmestre	4,4	6,2	5,1	597 360	15 373	96,6	8,2
Kokker	4,0	4,9	4,9	513 240	15 315	97,1	35,2
Legespesialister	4,4	7,5	3,6	1 278 120	15 287	88,5	57,2
Driftsteknikere, IKT	4,3	4,3	4,2	788 520	15 070	95,8	18,9
Alle yrker ³	4,5	5,9	5,2	741 000	2 006 558	90,0	40,7

¹ Månedslønn per november.

² Gjelder yrker på firesifret nivå etter Standard for yrkesklassifisering (STYRK-08) med minst 15 000 arbeidsforhold på heltid. Disse yrkene omfatter i 2023 50,7 prosent av alle heltidsansatte.

³ Inkluderer også heltidsansatte i yrker hvor det er mindre enn 15 000 arbeidsforhold.

⁴ Geometrisk gjennomsnitt. Første år med vekst som inngår i beregningen er veksten fra 2019-2020.

⁵ Sene lønnsoppgjør bidro til at lønnsstatistikken for november 2022 ikke fanget opp alle resultater av dette årets oppgjør før i november 2023. Dette berører særlig undervisnings- og barnehageyrker der det var streik.

⁶ På grunn av streiken blant ansatte i statsforvaltningen våren 2024, fanger ikke lønnsstatistikken for november 2024 opp alle resultater for dette årets oppgjør før i november 2025.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

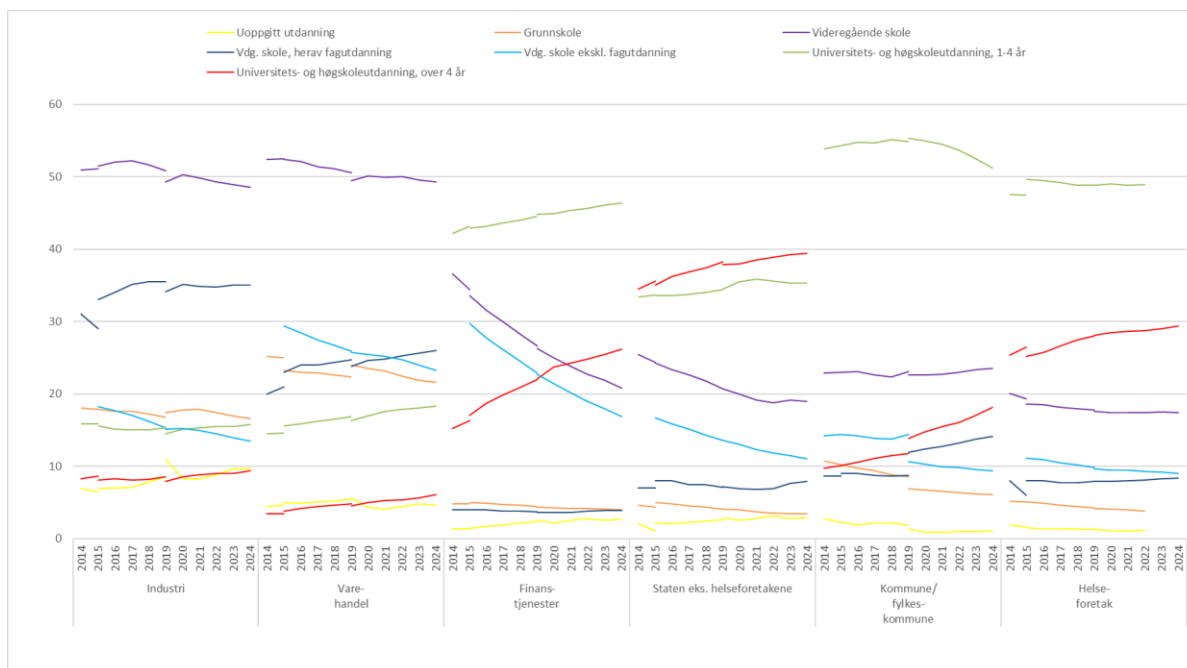
2.5 Lønn etter utdanning

Det er store forskjeller på hvor mange ansatte som har henholdsvis lengre eller kortere utdanning i de forskjellige næringene, jf. figur 2.4 og vedleggstabell 4.16. For eksempel har 9 prosent av de ansatte i industrien universitets- eller høyskoleutdanning utover 4 år i 2024, mens det i staten er 39 prosent. Andelen med universitets- eller høyskoleutdanning til og med 4 år er 51 prosent i kommune/fylkeskommune, mens den er 16 prosent i industrien. Mens andelen med fagutdanning er 42 prosent i bygge- og anleggsvirksomhet, 35 prosent i industrien og 26 prosent i varehandel, er andelen 8 prosent både i staten og i helseforetakene.

I enkelte næringer er andelen personer i noen av utdanningslengdene ganske liten. For eksempel innenfor skoleverket er det 2 prosent av de ansatte som kun har grunnskoleutdanning. I bygg og anlegg og i varehandel er det henholdsvis 3 og 6 prosent som har universitets- eller høyskoleutdanning lengre enn 4 år. Det er i tillegg en ikke ubetydelig andel lønnstakere med uoppgitt utdanning, og denne andelen er særlig høy i bygge- og anleggsvirksomhet. Det er viktig å poengtere at statistikk for lønn etter næring og utdanningslengde ikke tar hensyn til yrkenes kompetansekrav.

Ansatte med universitets- og høyskoleutdanning over 4 år har økt mest som andel av de ansatte siden 2010, jf. figur 2.4. Andelen med videregående skole eksklusiv fagutdanning og andelen med grunnskole som høyeste utdanning er redusert i samme periode. Figuren viser kun utviklingen for heltidsansatte i noen næringer. Hadde vi inkludert deltidsansatte og tatt med flere næringer ville fordelingen mellom de ulike utdanningslengdene kunne blitt noe annerledes.

Lønnstakere med lang utdanning har i gjennomsnitt høyere lønnsnivå enn lønnstakere med kort utdanning. Figur 2.5 viser lønnsnivåer (målt i faste 2024-kroner) for perioden 2014–2024 etter utdanningslengder innen enkelte næringer. Lønnsforskjellene mellom de ulike utdanningslengdene er størst i helseforetakene for næringene inkludert her. De er ellers større i privat enn i statlig og kommunal sektor. I helseforetakene, staten og i industrien er lønnsnivået for fagutdannede høyere enn for lønnstakere med videregående skole eksklusiv fagutdanning, mens det motsatte er tilfelle i varehandel, finanstjenester og kommune/fylkeskommune. I industri og varehandel er fagutdannedes lønn nær gjennomsnittet, mens fagutdannede i det offentlige og i finanstjenester har lønn lavere enn gjennomsnittet.

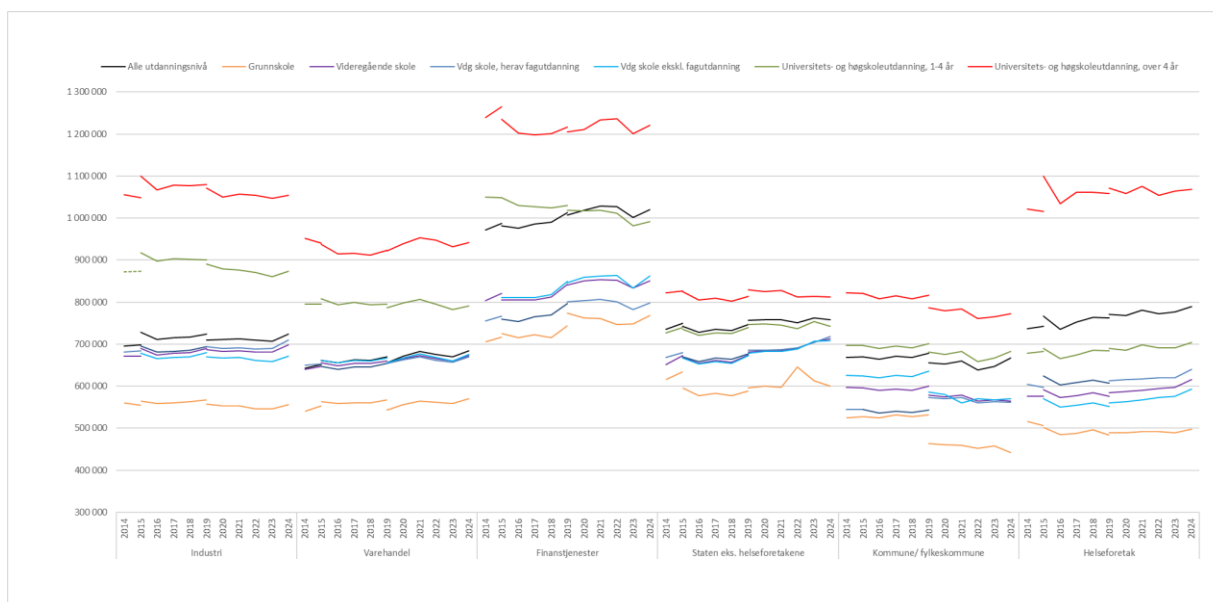

Figur 2.4 Ansatte fordelt på utdanningslengde. Heltidsansatte. 2013–2024.^{1,2} Prosent

¹ Brudd i statistikken i 2015. Brudd i statistikken for kommune/fylkeskommune i 2020. Omlegging av statistikken i 2019/2020.

² Personer med fagutdanning og eksklusive fagutdanning er inkludert i gruppen videregående skole.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og KS

Figur 2.5 Lønnsspredning etter utdanning.^{1,3,4,5} Lønn (månedslønn*12) for heltidsansatte i faste 2024-kroner²

¹ Deflatert med konsumprisindeksen.

² Personer med fagutdanning og eksklusive fagutdanning er inkludert i gruppen videregående skole.

³ For kommune/fylkeskommune er tallene fra KS t.o.m. 2019. For nye 2019-tall og 2020 er tallene fra Statistisk sentralbyrå.

⁴ Brudd i statistikken i 2015. Brudd i statistikken for kommune/fylkeskommune i 2020. Omlegging av statistikken i 2019/2020.

⁵Med unntak av tall fra kommune/fylkeskommune t.o.m. 2019 er månedslønnen basert på utdanningslengden fra året før.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, KS og Beregningsutvalget

Tabell 2.5 viser lønnsnivå i 2024 og samlet lønnsvekst de seneste fem årene etter næring og utdanningsnivå. Som nevnt over er noen av gruppene forholdsvis små, jf. figur 2.5 og vedleggstabell 4.16. For små grupper vil veksten i gjennomsnittslønnen lett påvirkes av endringer i gruppen, og veksttallene for uoppgitt utdanning viser stor variasjon mellom de ulike næringene. Disse tallene må tolkes med forsiktighet. Tabell 4.16 i vedlegg 4 viser også årlig lønnsvekst 2014–2024.

Tabell 2.5 Gjennomsnittslønn¹ i 2024 og samlet lønnsvekst 2019–2024⁵ for heltidsansatte etter næring og utdanningslengde⁴

	I alt	Grunn- skole	Videre- gående skole	Av dette: Fag- utdanning ²	Universitet eller høyskole til og med 4 år	Universitet eller høyskole mer enn 4 år	Uoppgitt eller ingen fullført utdanning
<i>Industri i alt</i>							
Vekst, pst.	23,1	20,2	22,7	23,2	18,2	18,7	18,4
Nivå, kr	724 560	555 480	698 880	709 200	873 960	1 053 960	579 840
<i>Bygge- og anleggsvirksomhet i alt</i>							
Vekst, pst.	24,5	20,5	22,5	23,0	20,3	18,8	27,3
Nivå, kr	672 960	522 000	700 800	711 600	876 840	1 064 400	576 720
<i>Varehandel i alt</i>							
Vekst, pst.	25,9	26,5	23,8	23,5	21,4	23,2	28,9
Nivå, kr	684 480	569 760	672 600	670 200	791 400	941 880	584 040
<i>Finanstjenester i alt³</i>							
Vekst, pst.	22,2	19,7	22,0	20,2	17,4	22,2	24,7
Nivå, kr	1 020 480	768 360	850 440	798 720	991 560	1 221 000	1 254 720
<i>Staten i alt</i>							
Vekst, pst.	21,7	21,1	25,8	21,0	21,2	19,4	20,4
Nivå, kr	769 200	561 000	679 200	688 400	725 880	889 200	691 800
<i>Helseforetakene i alt</i>							
Vekst, pst.	23,4	22,9	27,0	25,6	23,3	20,3	18,4
Nivå, kr	789 000	498 000	615 480	639 480	704 760	1 068 000	772 200
<i>Skoleverket i alt</i>							
Vekst, pst.	20,9	23,0	18,0	19,6	20,7	17,7	20,1
Nivå, kr	686 400	414 600	546 720	542 640	688 080	740 760	592 440
<i>Kommune ekskl. skoleverket</i>							
Vekst, pst.	21,8	20,4	21,1	21,9	20,6	19,6	20,4
Nivå, kr	648 480	470 040	584 040	581 640	678 240	805 560	574 560

¹ Månedslønn per september/november/desember*12.

² Som fagutdannet regnes: a) alle som har fagutdanning med godkjent fagbrev eller svenneprøve i henhold til Lov om fagopplæring i arbeidslivet som fullførte utdanning i henhold til register for befolkningens høyeste utdanning (BHU), og b) alle som har bestått teknisk fagskole som høyeste fullførte utdanning i henhold til register for BHU.

³ Omfatter bank og forsikring og annen finansiell tjenesteyting.

⁴ Med unntak av tall fra kommune og skoleverk t.o.m. 2019 er månedslønnen basert på utdanningslengden fra året før.

⁵ Første år med vekst som inngår i beregningen er veksten fra 2019-2020.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og KS

2.6 Lønnsutviklingen for deltidsansatte

Tabell 2.6 viser lønnsutviklingen for deltidsansatte per heltidsekvivalent etter næringshovedområde fra 2023 til 2024. Tabellen viser også lønn for deltidsansatte som andel av lønn for heltidsansatte, og andel arbeidsforhold med deltid i lønnsstatistikken.

Tabell 2.6 Lønn per heltidsekvivalent¹ for deltidsansatte etter næring², november 2024. Lønnsvekst i prosent fra samme måned året før

	Lønnsvekst	Lønnsnivå	Deltidsansattes lønn regnet om til heltidsekvivalenter, i prosent av heltidsansattes lønn	Andel arbeidsforhold med deltid, prosent
Industri	7,1	579 240	79,9	13
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,2	630 120	93,3	13
Varehandel, reparasjon av motorvogner	4,4	472 560	69,0	45
Transport og lagring	6,1	564 960	79,8	26
Overnattings- og serveringsvirksomhet	4,9	429 720	83,3	60
Informasjon og kommunikasjon	6,2	676 800	72,4	11
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	5,8	709 680	69,5	8
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	5,2	706 200	79,1	20
Forretningsmessig tjenesteyting	5,6	507 600	78,0	41
Helse- og sosialtjenester	5,3	609 360	90,4	52
<i>Offentlig forvaltning:</i>				
Kommuner og fylkeskommuner	5,3	587 880	89,0	50
herav undervisning	5,5	568 800	82,9	37
<i>Statlig forvaltning:</i>				
Helsetjenester (helseforetak)	6,5	726 000	92,0	34
Statlig forvaltning eksklusive helsetjenester (staten)	3,1	626 160	82,6	16
Alle næringer	5,3	568 800	76,8	34

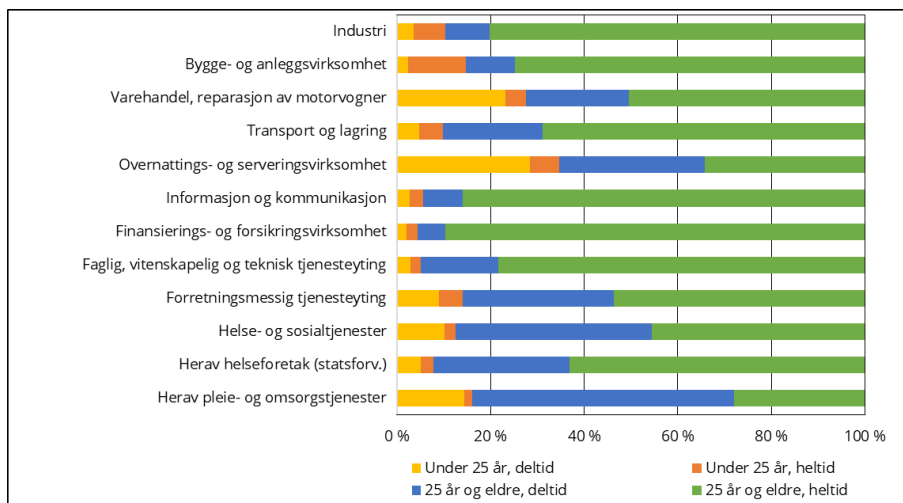
¹ Månedslønn per november*12. Månedslønnen for deltidsansatte er omregnet til lønn i heltidsstilling og vektet med timetallet delt på gjennomsnittlig arbeidstid for heltidsansatte.

² Standard for næringsgruppering (SN 2007), se vedlegg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

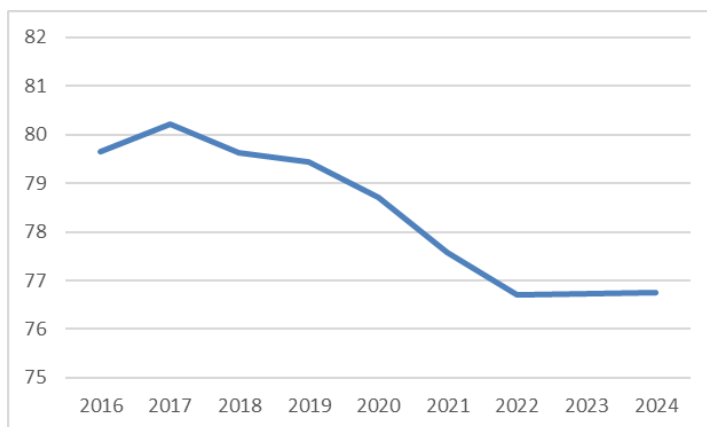
Forskjellen i lønn mellom deltidsansatte og heltidsansatte knytter seg blant annet til faktorer som yrke, stilling, utdanning og alder. For eksempel kan en stor andel unge deltidsansatte bidra til forskjellen i gjennomsnittslønn mellom heltids- og deltidsansatte. Også andre forhold kan virke inn, for eksempel at deltidsansatte i enkelte næringer har høyere gjennomstrømning enn heltidsansatte og dermed lavere ansiennitet. I overnattings- og serveringsvirksomhet er det en høy andel deltidsansatte både under og over 25 år. I helseforetakene dominerer heltid

blant dem over 25 år, mens det i pleie- og omsorgstjenester er deltid som dominerer for dem over 25 år. Bak det samlede bildet av lik fordeling på heltid og deltid blant dem over 25 år i næringen helse- og sosialtjenester, ligger altså ulikheter næringsgruppene imellom.

Figur 2.6 Fordeling av arbeidsforhold etter alder og arbeidstid i utvalgte næringer. November 2024

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.7 Deltidsansattes lønn (i heltidsekvivalenter), i prosent av heltidsansattes lønn. November 2016-2024.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.7 Lønnsutviklingen for ledere

Dette delkapitlet omhandler lønnsstatistikk for heltidsansatte administrerende direktører i privat sektor inklusive offentlig eide foretak. Administrerende direktører er ansatte med yrkeskode 1120 Administrerende direktør og statistikken kan omfatte flere personer med lederfunksjoner i hvert foretak. Det benyttes samme lønnsbegrep som i tabell 1.1, dvs. månedslønn som er summen av avtalt lønn med faste tillegg, uregelmessige tillegg og bonus.

Lønnsutviklingen eksklusive opsjons- og naturalytelser

Tabell 2.7 viser at veksten i gjennomsnittslønn fra november 2023 til november 2024 var 5,9 prosent for administrerende direktører i privat sektor i alt, 7,8 prosent i industrien og 4,3 prosent for toppledere og administrerende direktører i offentlig forvaltning. Lønnsveksten for alle heltidsansatte lønnstakere var 5,2 prosent i samme periode.

Lønnsveksten for ledergruppene i tabellen varierer noe fra år til år. Det gjelder særlig i små grupper, der endringer i sammensetning lett kan slå ut i endret gjennomsnittslønn, og i grupper med stort innslag av bonusutbetalinger som kan variere noe. Et eksempel er direktører i utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenesteyting, der gjennomsnittslønnen falt i 2016 og 2017, men økte betydelig i 2018 og 2019, drevet av økte bonusutbetalinger. Antallet direktører i denne næringen falt med 16 prosent fra 2015 til 2017, og økte med 15 prosent fra 2018 til 2020. I 2021 falt gjennomsnittslønnen med 0,9 prosent for direktører i denne næringen, men økte med 21,3 prosent i 2022 og skyldes i stor grad at bonusene økte mye.

For administrerende direktører i privat sektor under ett steg gjennomsnittslønnen fra 2019 til 2024 med 4,9 prosent per år. Den høyeste veksten blant gruppene i tabellen i denne perioden finner vi i utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenesteyting med en gjennomsnittlig lønnsvekst på 5,7 prosent, sterkt påvirket av en vekst på over 21 prosent fra november 2021 til november 2022. Antall administrerende direktører i olje- og gassutvinning er lavt sammenlignet med andre større grupper. Varehandel økte med 4,7 prosent. For toppledere og administrerende direktører i offentlig forvaltning er den gjennomsnittlige årlige veksten fra 2019 til 2024 på 3,5 prosent.⁵ I samme periode økte lønningene for administrerende direktører i industrien med 5,2 prosent i gjennomsnitt per år. For heltidsansatte lønnstakere under ett steg lønnen med 4,5 prosent i gjennomsnitt per år i samme periode.

⁵Lønnsveksten fra november 2023 til november 2024 påvirkes av at lønnsreguleringen for 2024 for toppledere i det statlige tariffområdet for de fleste virksomheter ikke er gjennomført pr november 2024. Dermed vil ikke lønnsstatistikken for november 2024 fange opp hele effekten av lønnsoppjøret før i november 2025.

Tabell 2.7 Gjennomsnittslønn (månedslønn per november) for heltidsansatte administrerende direktører i enkelte næringer i privat sektor¹. Eksklusive opsjons- og naturalytelser. 2019, 2022, 2023 og 2024.

	Lønnsvekst fra samme måned året før, pst				Lønnsnivå kroner 2024	Kvinner gjennom- snittslønn i prosent av menns 2024	Antall 2024	Andel kvinner, prosent 2024
	Gj.snitt ³ 2019– 2024	2022	2023	2024				
Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenesteyting ⁴	5,7	21,3	-1,8	10,0	3 469 800	:	:	:
Industri	5,2	9,6	2,6	7,8	1 521 960	93,5	3 047	13,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,3	7,3	5,5	5,8	1 153 680	113,9	4 236	5,3
Varehandel, reparasjon av motorvogner	4,7	4,7	2,0	3,9	1 154 400	87,9	4 935	17,9
Transport og lagring	5,0	11,2	3,4	7,7	1 678 560	117,8	1 457	14,1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	4,9	4,2	7,4	6,2	780 480	89,8	2 536	41,8
Informasjon og kommunikasjon	4,4	4,1	4,4	5,2	1 590 240	102,2	2 173	21,0
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	4,8	7,3	2,6	8,1	2 569 320	91,9	742	28,0
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	4,6	8,5	3,4	4,8	1 245 600	88,2	4 102	25,7
Forretningsmessig tjenesteyting	5,1	6,8	7,0	4,8	1 206 120	83,7	1 693	26,2
Næringer i alt i privat sektor	4,9	6,9	3,8	5,9	1 272 120	85,0	31 666	23,5
Memo: Offentlig forvaltning ²	3,5	4,4	4,3	4,3	1 380 120	95,6	1 987	46,1
Memo: Alle heltidsansatte	4,5	4,7	5,9	5,2	741 000	90,0	2 006 558	40,7

¹ Privat sektor inklusive offentlig eide foretak. Omfatter ikke helseforetak.

² Omfatter yrkene toppledere i offentlig administrasjon og administrerende direktører i offentlig forvaltning inklusive helseforetakene. Heltidsansatte.

³ Geometrisk gjennomsnitt.

⁴ Gjennomsnittlig bonus økte med 90,5 prosent i 2022 og var på 1 050 240 kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant administrerende direktører i privat sektor i 2024 utgjorde gjennomsnittslønnen for kvinner 85,0 prosent av gjennomsnittslønnen for menn, 0,6 prosentpoeng mindre enn i 2023. Lønnsforskjellen var størst i forretningsmessig tjenesteyting, etterfulgt av varehandel. I informasjon og kommunikasjon var derimot gjennomsnittslønnen for kvinner noe høyere enn for menn, mens i transport og lagring og bygge- og anleggsvirksomhet var den klart høyere for kvinner. I de sistnevnte næringene er imidlertid andelen og antallet kvinnelige administrerende direktører lave.

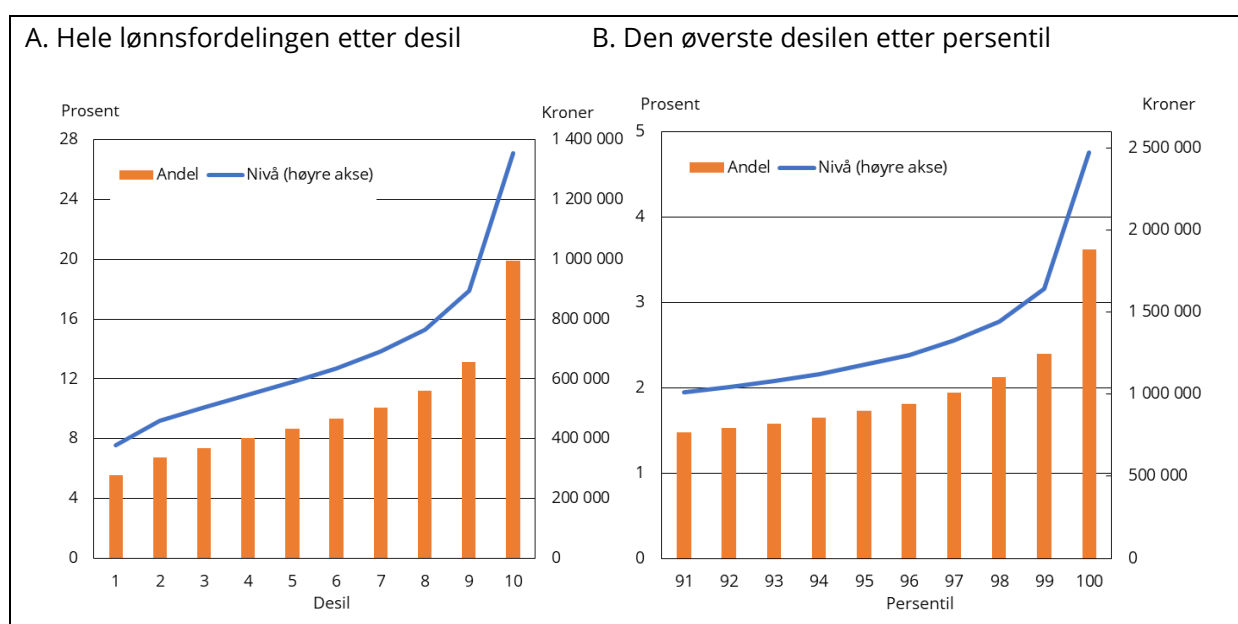
For alle næringer i privat sektor var 23,5 prosent av de administrerende direktørene kvinner. Andelen kvinner var lavest i bygge- og anleggsvirksomhet og høyest i overnattings- og serveringsvirksomhet, blant næringene i privat sektor i tabellen. Andelen kvinnelige toppledere og administrerende direktører er betydelig høyere i offentlig forvaltning enn i privat sektor, og forskjellen mellom kvinners og menns gjennomsnittslønn er mindre.

2.8 Lønnsfordelingen

Tallene som presenteres i dette avsnittet omfatter en samveining av månedslønnen i november for alle lønnstakere omregnet til årslønn. Det gis et bilde av lønnsfordelingen på et gitt tidspunkt, mens lønn for den enkelte varierer over yrkesløpet.

Lønnsfordeling kan presenteres ved å fordele alle jobber i ti like store grupper (desiler), fra høyest til lavest månedslønn. Tabell 2.8 viser hvor stor del av samlet lønnssum *for alle ansatte* de ulike lønnsgruppene mottar. I 2024 mottok de 10 prosentene med lavest lønn (desil 1) 5,3 prosent av samlet lønnssum. Det er uendret fra 2023. De 10 prosentene med høyest lønn (desil 10) mottok 20 prosent, også uendret fra 2023. I perioden fra 2019 til 2024 var det små endringer i disse andelen. Gjennomsnittlig månedslønn *for alle ansatte* i den laveste desilen økte med 4,9 prosent fra november 2023 til november 2024, mens veksten for alle arbeidsforhold var 5,3 prosent.

Figur 2.8 viser fordelingen av samlet lønn for ansatte *uten lærlinger* i 2023. Lærlinger tjener typisk mellom 30 og 80 prosent av begynnerlønnen for faglærte i samme yrke, i henhold til en avtalt lønnsstige. Det kan gi et skjevt bilde av lønningene nederst i fordelingen å inkludere lærlinger. Tall for tidligere år viser at gjennomsnittlig lønn blir høyere i alle desiler når lærlinger holdes utenfor, men mest i laveste desil. Vedleggstabell 4.19 viser fordelingen i årene 2019–2023 når lærlinger holdes utenfor datagrunnlaget. Tall for 2024 eksklusive lærlinger vil bli innarbeidet i den endelige rapporten.

Figur 2.8 Lønnsnivå¹ og andel av samlet lønnssum² per desil og for de øverste persentilene i lønnsfordelingen, heltidsekvivalenter, uten lærlinger. 2023

¹ Gjennomsnittlig årlig lønn (månedslønn*12) per november. Per heltidsekvivalent.

² Andel av samlet lønnssum i prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.8 Fordelingen av samlet lønn per heltidsekvivalent. 2014, 2019 og 2024

	Alle ansatte					Ansatte uten lærlinger	
	Andel ¹		Lønnsnivå ³	Lønnsnivå ³	Årlig vekst ⁴	Andel ¹	Lønnsnivå ³
	2014	2019 ²					
Alle	100,0	100	100	712 440	3,5		
Desil 1	5,4	5,3	5,3	374 760	2,8		
Desil 2	6,8	6,7	6,7	478 320	3,4		
Desil 3	7,5	7,4	7,4	526 800	3,5		
Desil 4	8,1	8,1	8,0	573 000	3,5		
Desil 5	8,7	8,7	8,7	618 480	3,5		
Desil 6	9,4	9,4	9,4	667 440	3,6		
Desil 7	10,1	10,2	10,2	724 200	3,6		
Desil 8	11,2	11,2	11,3	802 440	3,7		
Desil 9	13,1	13,1	13,2	936 960	3,7		
Desil 10	19,6	19,9	20,0	1 421 640	3,6		
Gini-koeffisient	0,201	0,206	0,209				
Persentil 91	1,5	1,5	1,5	1 060 440	3,7		
Persentil 92	1,5	1,5	1,5	1 093 560	3,6		
Persentil 93	1,6	1,6	1,6	1 133 160	3,6		
Persentil 94	1,6	1,7	1,7	1 180 320	3,6		
Persentil 95	1,7	1,7	1,7	1 230 120	3,6		
Persentil 96	1,8	1,8	1,8	1 299 360	3,6		
Persentil 97	1,9	1,9	2,0	1 389 240	3,6		
Persentil 98	2,1	2,1	2,1	1 511 880	3,6		
Persentil 99	2,4	2,4	2,4	1 717 560	3,6		
Persentil 100	3,4	3,6	3,7	2 600 520	3,7		
Menn	100,0	100	100	752 160	3,5		
Desil 1	5,1	5,1	5,0	377 760	2,8		
Desil 2	6,5	6,5	6,5	488 400	3,5		
Desil 3	7,2	7,2	7,2	538 440	3,5		
Desil 4	7,9	7,8	7,8	586 080	3,5		
Desil 5	8,5	8,5	8,5	636 000	3,5		
Desil 6	9,2	9,2	9,2	693 600	3,5		
Desil 7	10,2	10,1	10,1	762 600	3,6		
Desil 8	11,5	11,4	11,4	860 040	3,6		
Desil 9	13,6	13,5	13,5	1 015 920	3,5		
Desil 10	20,4	20,7	20,8	1 562 520	3,5		
Gini-koeffisient	:	0,225	0,225				
Kvinner	100,0	100	100	663 360	3,7		
Desil 1	5,9	5,7	5,6	372 360	2,9		
Desil 2	7,3	7,1	7,0	467 640	3,4		
Desil 3	8,0	7,9	7,8	514 320	3,5		
Desil 4	8,6	8,4	8,4	557 040	3,6		
Desil 5	9,2	9,2	9,1	602 040	3,6		
Desil 6	9,8	9,8	9,7	643 080	3,6		
Desil 7	10,4	10,4	10,4	689 880	3,7		
Desil 8	11,2	11,3	11,3	746 400	3,8		
Desil 9	12,4	12,5	12,7	840 480	4,0		
Desil 10	17,3	17,7	18,1	1 200 960	4,3		
Gini-koeffisient	:	0,174	0,180				

¹ Andel av samlet lønssum i prosent.

² Brudd i statistikken i 2015. Tallserien fra 2006 fram til og med 2015 viser en forskyvning i lønnsfordelingen mot høyere andeler av samlet lønn til gruppene (desilene) med de høyeste lønningene. Se også omtalen i NOU 2016: 6 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016.

³ Gjennomsnittlig årlig lønn (månedslønn*12) per november. Per heltidsekvivalent.

⁴ Gjennomsnittlig årlig vekst i prosent. Geometrisk gjennomsnitt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Over de seneste ti årene har veksten for *alle ansatte* i gjennomsnittslønn vært minst i den laveste desilen og størst i den øvre delen av fordelingen. Mens gjennomsnittslønnen i den laveste desilen har økt med 2,8 prosent målt som årlig rate i perioden, har veksten for alle vært 3,5 prosent. I samme periode har gjennomsnittlig årsvekst i konsumprisindeksen vært 3,2 prosent. Siden personer vil kunne bevege seg mellom lønnsgrupper i perioden, kan ikke utviklingen i lønnsfordelingen si noe direkte om lønnsutviklingen for den enkelte. For kvinner har veksten i den øverste desilen vært sterkere enn for menn.

Tabell 2.8 viser en oppsplitting av desil 10 i persentiler. Persentil 100 (prosenten med høyest lønn) hadde en gjennomsnittslønn på 2 600 520 kroner og mottok 3,7 prosent av samlet lønn i 2024, som var en økning fra 3,6 prosent i 2023. Andelen av samlet lønn som de øverste persentilene mottar har vært stort sett uendret de ti årene, men økte fra 2023 til 2024.

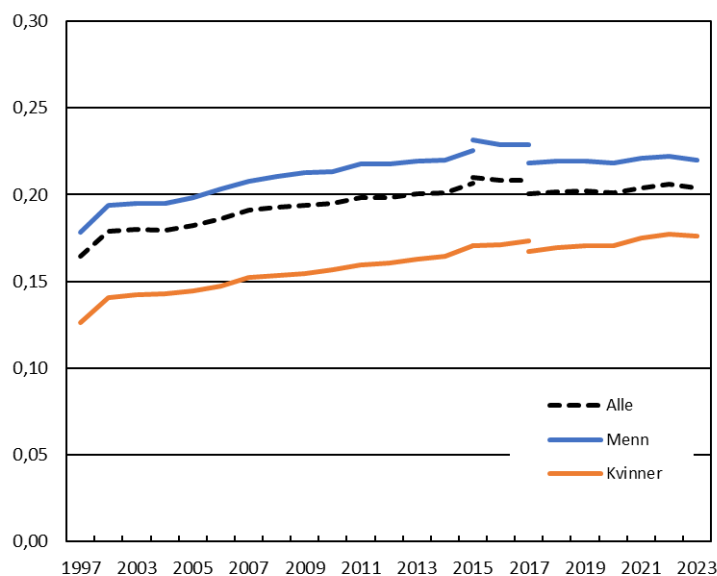
Gini-koeffisienten er et summarisk mål på ulikhet og antar verdier mellom 0 og 1. Verdien 0 tilsier at inntektene er helt likt fordelt, mens en Gini-koeffisient lik 1 tilsier at én person mottar all inntekt. Etter en nedgang i ulikheten i lønnsfordelingen i 2023, gikk den marginalt opp i 2024, samlet og for kvinner. Den forble uendret for menn. I 2024 var Gini-koeffisienten 0,209 (inkludert lærlinger), opp fra 0,208 i 2023.

Figur 2.9 viser utviklingen i gini-koeffisienten (ekskludert lærlinger) over tid.

Lønnsspredningen for kvinner og menn under ett økte gjennomgående på 2000-tallet til 2015. Fra 2017 til 2023 var Gini-koeffisienten om lag uendret samlet og for menn. Blant kvinner økte lønnsspredningen noe også i denne perioden⁶.

Spredningen i lønn målt ved Gini-koeffisienten (ekskludert lærlinger) er større blant menn enn kvinner; 0,220 for menn og 0,176 for kvinner i 2023. På den annen side har spredningen, målt som prosentvis økning i Gini-koeffisienten, økt mer blant kvinner enn blant menn over tid. Dette ser en også ved at veksten i gjennomsnittslønn over de siste ti årene har vært særlig stor for de øverste desilene blant kvinner.

⁶ Det vises til vedleggstabell 4.19 for nærmere om fordelingen av lønn samlet og mellom kvinner og menn i perioden 2018-2023.

Figur 2.9 Gini-koeffisienten for lønnstakere. 1997-2023. (ekskl. lærlinger 2017-2023)

Note: Brutto månedslønn for alle ansatte (heltidsekvivalenter). Brudd i statistikken i 2015 og 2017. Statistikken er basert på a-ordningen fra 2015 og fra 2017 benyttes tall eksklusive lærlinger, samt nytt tellingstidspunkt i november.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.9 viser fordelingen av lønn blant ansatte i privat sektor og i offentlig forvaltning. Gjennomsnittlig lønnsnivå for de lavest lønte er høyere i det offentlige enn i privat sektor, mens de høyest lønte har høyest lønnsnivå i privat sektor. I offentlig forvaltning i 2024 mottok desil 1 6,0 prosent av samlet lønnssum, mens desil 10 mottok 16,6 prosent (inklusive lærlinger). I privat sektor mottok desil 1 5,0 prosent av samlet lønnssum, mens desil 10 mottok 21,1 prosent. At lønnsfordelingen er større i privat sektor enn i offentlig forvaltning ses også ved at Gini-koeffisienten er 0,232 i privat sektor og 0,152 i offentlig forvaltning. Virkningen av å holde lærlinger utenfor materialet er om lag den samme for offentlig forvaltning og privat sektor.

Lønnsfordelingen økte fra 2008 til 2015 i både privat og offentlig sektor, målt ved Gini-koeffisienten. Det er små endringer etter 2015. Over de seneste ti årene har veksten i gjennomsnittslønn vært minst i den laveste desil i begge sektorer.

Kvinner er i større grad enn menn i de laveste desilene av lønnsfordelingen, se tabell 2.10. Her er fordelingen først beregnet for heltidsekvivalenter for kvinner og menn under ett, og deretter er det telt opp hvordan henholdsvis kvinner og menn fordeler seg på desilene. I 2024 var 61,4 prosent av kvinnene og 51,1 prosent av mennene i desilene 1–5. Samtidig var 11,4 prosent av kvinnene og 22,5 prosent av mennene i de to øverste desilene. Det er ingen endringer i disse andelene fra 2023 til 2024.

Nesten tre av fire lærlinger er menn. Det medvirker til at det er flere kvinner og færre menn nederst i fordelingen når lærlinger holdes utenom. Tall inkludert lærlinger i tabell 2.11 viser at kvinner er underrepresentert i de øverste desilene i lønnsfordelingen, og overrepresentert i de nederste. For menn er det motsatt.

Tabell 2.9 Fordelingen av samlet lønn per heltidsekvivalent for alle ansatte, etter sektor. Prosent og kroner. 2014, 2019 og 2024.

	Alle ansatte					Ansatte uten lærlinger	
	Andel ¹			Lønnsnivå ³	Årlig vekst ⁴	Andel ¹	Lønnsnivå ³
	2014	2019 ²	2024	2024 ⁵	2014–2024	2024	2024
Offentlig forvaltning							
Alle	100,0	100	100	685 800	3,4		
Desil 1	6,8	6,1	6,0	414 480	2,7		
Desil 2	7,8	7,5	7,5	513 720	3,1		
Desil 3	8,4	8,2	8,2	560 040	3,2		
Desil 4	8,9	8,8	8,8	601 800	3,2		
Desil 5	9,3	9,3	9,3	637 200	3,3		
Desil 6	9,8	9,8	9,8	674 400	3,4		
Desil 7	10,3	10,4	10,4	713 520	3,4		
Desil 8	10,9	11,1	11,1	761 400	3,5		
Desil 9	11,9	12,2	12,3	840 840	3,6		
Desil 10	15,9	16,6	16,6	1 140 240	3,8		
Gini-koeffisient	0,131	0,150	0,152				
Privat sektor							
Alle	100,0	100	100	725 400	3,6		
Desil 1	5,1	5,1	5,0	360 600	2,7		
Desil 2	6,5	6,4	6,4	464 520	3,5		
Desil 3	7,2	7,1	7,0	511 080	3,6		
Desil 4	7,8	7,7	7,7	555 960	3,6		
Desil 5	8,4	8,3	8,3	605 400	3,6		
Desil 6	9,1	9,1	9,1	661 920	3,7		
Desil 7	10,1	10,1	10,1	734 280	3,8		
Desil 8	11,5	11,4	11,5	835 320	3,8		
Desil 9	13,7	13,7	13,7	992 880	3,7		
Desil 10	20,7	21	21,1	1 531 680	3,7		
Gini-koeffisient	0,225	0,229	0,232				
Memo: Alle arbeidsforhold							

¹ Andel av samlet lønssum i prosent.

² Brudd i statistikken i 2015.

³ Gjennomsnittlig årlig lønn (månedslønn*12) per november. Per heltidsekvivalent.

⁴ Gjennomsnittlig årlig vekst i prosent. Geometrisk gjennomsnitt.

⁵ På grunn av streiken blant ansatte i statsforvaltningen våren 2024, fanger ikke lønnsstatistikken for november 2024 opp alle resultater for dette årets oppgjør før i november 2025

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.10 Andelen av alle kvinner og menn i hvert desil av lønnsfordelingen¹, heltidsekvivalenter. Prosent. 2014, 2019 og 2024.

	Kvinner				Menn			
	2022	2023	2024	2024, uten lærlinger	2022	2023	2024	2024, uten lærlinger
Desil 1	18,1	18,2	18,5		12,8	13,3	13,5	
Desil 2	12,8	12,7	12,7		10,3	10,3	10,3	
Desil 3	10,8	10,7	10,6		9,5	9,5	9,4	
Desil 4	9,3	9,3	9,5		9,6	9,6	9,4	
Desil 5	10,3	10,1	10,0		8,3	8,5	8,5	
Desil 6	9,8	9,9	9,7		8,6	8,3	8,5	
Desil 7	9,4	9,5	9,3		8,5	8,5	8,6	
Desil 8	8,2	8,2	8,3		9,5	9,4	9,3	
Desil 9	6,5	6,6	6,5		10,7	10,6	10,6	
Desil 10	4,8	4,9	4,9		12,0	11,9	11,9	
Alle	100	100	100		100	100	100	

¹ Månedslønn per november.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.11 Andel kvinner og menn i hvert desil i lønnsfordelingen¹, heltidsekvivalenter inkludert lærlinger. 2023-2024

	Kvinner		Menn	
	2023	2024	2023	2024
Desil 1	52,4	52,7	47,6	47,3
Desil 2	49,8	50,1	50,2	49,9
Desil 3	47,5	47,9	52,5	52,1
Desil 4	43,8	45,0	56,2	55,0
Desil 5	48,8	48,7	51,2	51,3
Desil 6	49,2	48,2	50,8	51,8
Desil 7	47,6	46,6	52,4	53,4
Desil 8	41,2	41,8	58,8	58,2
Desil 9	33,2	33,2	66,8	66,8
Desil 10	24,9	25,0	75,1	75,0
Alle	44,7	44,8	55,3	55,2

¹ Månedslønn per november.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lavlønn

I forbindelse med tariffoppgjørene har det vært benyttet ulike grenser for utmåling av lavlønnsstillegg. Det har også vært brukt ulike prinsipper for omfanget av de lavlønnsstillegg som er gitt. Ofte har avtaleområdets gjennomsnitt vært avgjørende, ved andre anledninger bedriftens eller den enkeltes lønnsnivå.

En mye benyttet lavlønnsgrense har vært 85 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn i tariffområdet LO-NHO-området. Dette ville tilsvare 513 910 kroner for et fullt årsverk uten overtid i 2024. Målt slik var 17 prosent av alle heltidsansatte lønnstakere lavtlønte i 2024, jf. tabell 2.12. For kvinner var andelen 18 prosent og for menn 16 prosent. Disse andelene har vært relativt stabile senere år, men ble redusert i 2023 og var uendrede i 2024.

Tabell 2.12 Andel lavtlønte¹, beregnet lavlønnsnivå¹, gjennomsnittlig og median² årlig lønn³ for heltidsansatte. Prosent og kroner. 2014-2024.

	2014	2015	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ⁵
I alt	17	17	18	18	18	18	19	19	18	18	17	17
Menn	16	16	17	17	17	17	18	18	18	17	16	16
Kvinner	20	19	19	19	19	19	20	21	20	20	18	18
Lavlønnsnivå ¹	366 400	376 000	377 100	384 600	394 200	406 300	421 800	430 600	445 740	462 995	486 625	513 910
Gjennomsnitt	525 200	540 200	540 480	549 600	562 920	579 360	600 120	608 160	635 040	664 710	704 088	741 000
Median ²	472 200	485 400	483 360	493 920	506 160	520 800	540 000	547 320	571 000	594 470	630 900	664 920

¹ Målt som lønnsnivå lavere enn 85 prosent av gjennomsnittlig lønnsnivå for industriarbeidere i LO-NHO-området.

² Medianlønn er lønnen for lønnstakeren i midten av fordelingen, når lønnstakerne er sortert etter lønn.

³ Månedslønnen per september/november*12.

⁴ Brudd i statistikken i 2015.

⁵ Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I gruppen av lavlønte for et enkelt år, vil en andel skiftes ut påfølgende år. Det gjelder imidlertid ikke alle ifølge et arbeid utført ved Fafo (Svarstad og Dapi, 2022).⁷ Av lavlønte i 2019, målt på tilsvarende måte som i tabell 2.16, var om lag en tredel i alderen 24–66 år «varig lavlønte»⁸. Majoriteten av varig lavlønte var å finne i privat sektor, og en lavere andel var dekket av tariffavtale enn det som er vanlig for lønnstakere i sektoren. Andelene med kun grunnskole som lengste utdanning og annet fødeland enn Norge, var betydelig høyere enn blant lønnstakerne generelt.

Lavlønnsutvalget leverte sin rapport, NOU 2024: 11 *Lavlønn i Norge*, 17. juni 2024. Utvalget anbefaler blant annet å følge utviklingen i lavlønn og lønnsforskjeller gjennom enkelte konkrete indikatorer, blant annet ble det utarbeidet en indikator for andelen som er kun i jobb med lønn under 2/3 av median, se boks 2.2. Teknisk beregningsutvalg vil til neste års rapport vurdere hvordan lavlønnsutvalgets arbeid følges opp.

Boks 2.2 NOU 2024: 11 Lavlønn i Norge

Regjeringen Støre satte i mars 2023 ned et offentlig utvalg for å kartlegge omfanget av lavlønn i Norge. Utvalget ble bedt om å kartlegge utvikling og omfang av lønnsforskjeller, lavlønn og vedvarende lavlønn i Norge og sammenligne med utviklingen i andre land. Mandatet ba også om en drøfting av betydningen av den norske modellen for lønnsdannelse og hva som påvirker utviklingen av lavlønn. I tillegg ble utvalget bedt om å vurdere eksisterende virkemidler og institusjonelle forhold som kan påvirke omfanget av lavlønn, og eventuelt foreslå endringer i disse eller nye tiltak. Bruken av lavlønnstillegg, allmenngjøringsordningen og tiltak som kan påvirke tariffavtaledekningen ble nevnt spesielt.

⁷ Svarstad, E. og Dapi, B. (2022) De varig lavlønte - omfang og kjennetegn. Fafo-rapport 02:2022.

⁸ En person er varig lavlønt dersom hun/han har status som lavlønt de siste fem årene, eller har status som lavlønt minst tre av de fem siste årene i kombinasjon med å ikke være lønnstaker. Personer som har lønn over lavlønnsgrensa en eller flere ganger i perioden karakteriseres ikke som varig lavlønte.

Utvalget ble ledet av forskningsdirektør Linda Nøstbakken i SSB, og besto ellers av representanter fra alle de åtte hovedorganisasjonene i arbeidslivet og fire uavhengige eksperter.

Utvalget konkluderer med at systemet for lønnsdannelse fungerer godt for å begrense omfanget av lavlønn og anbefaler dermed ingen større retningsendring. Derimot foreslås en styrket innsats for å øke organisasjonsgraden og tariffavtaledekningen. Utvalget har ikke kommet med konkrete forslag til lønnsforhandlinger og tariffmessige virkemidler, da dette er partenes ansvar.

Utvalget fant at lønnsforskjellene og omfanget av lavlønn i Norge er mindre enn i de fleste andre land. Selv om lønnsforskjellene og omfanget av lavlønn økte fra 1997 til 2015, har utviklingen vært stabil etter dette. Lavlønn er mest utbredt blant unge, personer med kort utdanning, innvandrere, uorganiserte, kvinner, men også blant deltidsansatte og midlertidig ansatte samt i små virksomheter uten tariffavtale og med lav lønnsevne. Samtidig fant utvalget at det er få arbeidende med lavinntekt i Norge, og at alternative tilknytningsformer har et begrenset omfang i Norge og har vært stabile over tid. Økt innvandring har påvirket det norske arbeidsmarkedet, både ved å dekke behov for arbeidskraft, men også ved å sette arbeids- og lønnsvilkår i deler av arbeidsmarkedet under press.

Utvalget mener at allmenngjøringsordningen bidrar til å sikre et akseptabelt lønnsgulv, og understreker viktigheten av at regelverket etterlevs.

Videre framhever utvalget at et seriøst og organisert arbeidsliv er et kollektivt gode. Dette kan begrunne offentlig støtte som fremmer økt organisering og høyere tariffavtaledekning. Arbeidslivets parter og myndighetene har et felles ansvar for å fremme et organisert arbeidsliv. Myndighetene bør også bidra med bedre informasjon om den norske arbeidslivsmodellen til lavtlønte grupper, og utvalget anbefaler å gjenopprette den partssammensatte arbeidsgruppen under Arbeidsliv- og Pensjonspolitisk råd (ALPR) for å styrke organisasjonsgraden og tariffavtaledekningen blant lavtlønte.

Lavlønnsutvalget anbefaler å følge utviklingen i lavlønn og lønnsforskjeller gjennom flere konkrete indikatorer. Utvalget foreslår blant annet at TBU utvider sine analyser av lønnsutviklingen, i tråd med noen av indikatorene som er foreslått av utvalget. Et slikt forslag er at grensen for lavlønn, definert som 2/3 av medianlønn, kan supplere TBUs statistikk på en nyttig måte, ettersom denne indikatoren er mye brukt i forskning og internasjonale sammenligninger. Utvalget vektlegger samtidig at andelen heltidsansatte med lønn under 85 prosent av industriarbeidslønn bør videreføres, og at i mange tilfeller har de to indikatorene vist tilsvarende utvikling og kjennetegn.

[Boks slutt]

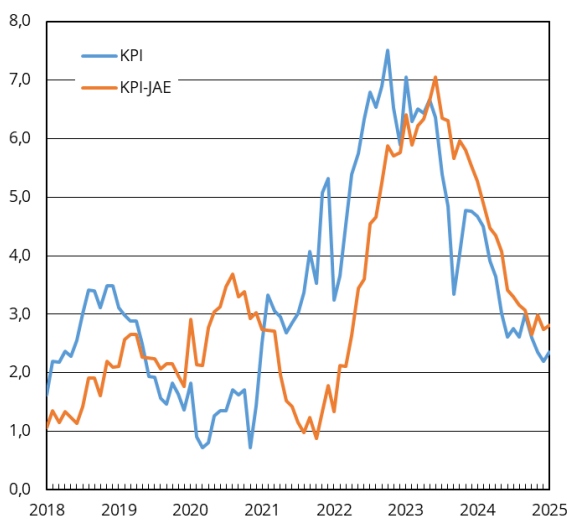
3 Konsumprisutviklingen i Norge

- Beregningsutvalget anslår at konsumprisindeksen (KPI) som årsgjennomsnitt vil øke med 2,5 prosent i 2025.
- Anslaget er usikkert. Usikkerheten er spesielt knyttet til utviklingen i kronekursen, energiprisene og internasjonal økonomi, herunder risikoen for store endringer i handelspolitikken.
- Fra 2023 til 2024 økte KPI med 3,1 prosent. I Beregningsutvalgets rapport NOU 2024: 6 var årsveksten i KPI for 2024 anslått til 4,1 prosent.
- Den underliggende inflasjonen, målt ved endringer i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), nådde en topp på 7,0 prosent i juni 2023, men har deretter stort sett falt. I januar 2025 var tolv månedersveksten i KPI-JAE på 2,8 prosent.

3.1 Prisutviklingen i senere år

3.1.1 Hovedlinjer i prisutviklingen

I kjølvannet av pandemien og Russlands invasjon av Ukraina har prisveksten vært høy internasjonalt. Det har også trukket opp norsk prisvekst. I første omgang økte prisene på elektrisitet og importerte varer gjennom høy prisvekst i utenlandsk valuta og en svakere norsk krone. Det økte kostnadene for bedriftene og ga økte utsalgspriser. I andre omgang har kronekurssvekkelse bidratt til økt lønnsomhet i norske eksportnæringer og gitt høyere lønnsvekst. Det har bidratt til å trekke opp prisveksten på norskproduserte varer og tjenester. Den underliggende prisveksten, målt ved endringer i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), endte på 3,7 prosent i 2024, ned fra en vekst på 6,2 prosent i 2023. Prisveksten avtok særlig første halvdel av året. Nedgangen gjaldt for de fleste varer og tjenester. Spesielt bidro avtagende prisvekst på importerte varer til å dempe prisveksten i 2024. I motsatt retning trakk norske varer utenom energivarer og husleier som hadde en stabilt høy prisvekst gjennom året. Konsumprisindeksen (KPI) økte med 3,1 prosent i 2024, ned fra 5,5 prosent i 2023. I likhet med i 2023 trakk lavere strøm- og drivstoffpriser veksten i KPI ned.

Figur 3.1 KPI og KPI-JAE. Prosentvis vekst fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etter å ha nådd en topp på 7,5 prosent i 2022 har prisveksten avtatt markert de siste to årene. I starten av 2024 var tolv månedsveksten i KPI fortsatt høy, men den falt videre gjennom året, se figur 3.1. I årets første halvår falt prisveksten fra 4,7 prosent i januar til 2,8 prosent i juli. Deretter steg prisveksten noe høsten 2024, før den falt videre på slutten av året. I desember 2024 var tolv månedsveksten 2,2 prosent. Lavere energipriser har bidratt til å trekke ned KPI. Nivået på bidraget har variert betydelig gjennom året. I februar 2024 trakk energivarene ned prisveksten med 0,2 prosentenheter før bidraget økte til 0,9 prosentenheter i mai. Deretter falt det gjennom sommeren og til 0,1 prosentenheter i september, før bidraget igjen steg på slutten av året til 0,6 prosentenheter i desember. På årsbasis trakk lavere strøm- og drivstoffpriser ned veksten i KPI med 0,5 prosentenheter.

KPI-JAE har avtatt like mye gjennom året. Fra en topp på 7,0 prosent i juni 2023, falt tolv månedersveksten gradvis til 5,3 prosent i januar 2024 og videre til 3,3 prosent i juli. Deretter har nedgangen vært noe mindre. I desember 2024 var tolv månedsveksten 2,7 prosent, mens den økte til 2,8 prosent i januar 2025. Avtagende prisvekst på importerte varer har vært en viktig bidragsyter til å trekke ned veksten. Prisveksten på importerte varer trakk opp tolv månedsveksten i KPI-JAE med 1,5 prosentenheter i januar 2024. Dette bidraget falt jevnt gjennom året til 0,2 prosentenheter i desember 2024. Videre trakk lavere priser på SFO- og barnehagetjenester ned veksten i KPI-JAE etter politiske vedtak som tredde i kraft i august. SSB beregner at dette har trukket ned tolv månedsveksten i KPI-JAE med 0,3 prosentenheter fra og med august 2024. Husleier og norske varer utenom energivarer trakk i motsatt retning. Prisveksten på husleier var gjennom 2024 stabilt høy på om lag 4,5 prosent, mens norske varer utviklet seg i stort flatt etter den falt fra en tolv månedsvekst på 7,4 prosent i januar til 5,3 prosent i februar. Det er særlig matvarer som har bidratt til høy prisvekst på norske varer utenom energivarer.

Tabell 3.1 Konsumprisindeksen (KPI)

	Endring i prosent fra samme periode året før					
	2020	2021	2022	2023	2024	jan. 2025
KPI	1,3	3,5	5,8	5,5	3,1	2,3
KPI justert for avgiftsendringer (KPI-JA)	1,5	4,1	7,6	5,3	2,9	2,4
KPI uten energivarer (KPI-JE) ¹	2,8	1,2	4,1	6,3	3,8	2,7
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	3,0	1,7	3,9	6,2	3,7	2,8

¹ Målt ved KPI-JE var prisveksten 0,7 prosentenheter høyere i 2024 enn målt ved KPI. Differansen er større enn når man måler energivarers bidrag til årsveksten i KPI. Denne forskjellen skyldes at KPI-JE måler prisvekst på konsumvarer ekskludert energivarer. Som en konsekvens av å ekskludere energivarer er vektene til de resterende konsumvaregruppene annerledes i KPI og KPI-JE.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

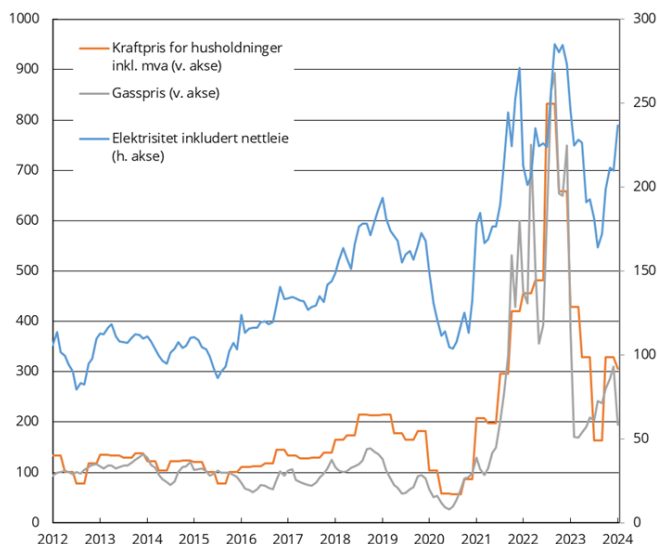
Endringer i elektrisitetsprisene har alltid vært en viktig kilde til svingninger i prisveksten, og spesielt de siste årene har konsumprisveksten svingt betydelig som følge av varierende strømpriser. Dette er til tross for at strømstøtten har bidratt vesentlig til å dempe svingningene i kraftprisene husholdningene møter. Både nedbørsmengde og temperatur her hjemme, samt

utviklingen i europeiske kraftmarkeder påvirker prisutviklingen. Etter Russlands invasjon av Ukraina bidro økte gasspriser lenge til å øke presset på europeiske energipriser. Gassprisene har siden falt noe, men er fremdeles høyere enn før angrepskrigen, se figur 3.2. Gjennom 2024 har gassprisene steget jevnt til et nivå sist observert i februar 2023. I tillegg er elektrisitetsprisene avhengig av kvotepriser for CO₂-utslipp i EU, som har økt markert de siste årene. Dette kan blant annet henge sammen med mer ambisiøse utslippsmål i EU. Kraftmarkedet i Norge påvirkes også av overføringskapasiteten internt i Norge og mellom Norge og andre land. Dette synliggjøres blant annet gjennom betydelige prisforskjeller sør og nord i Norge.

Spotprisen på elektrisitet nådde svært høye nivåer mot slutten av 2021, og var i snitt over 150 øre/kWh på landsbasis i 2022. De siste to årene har prisene på elektrisitet kommet betydelig ned, og i 2024 var de i snitt om lag 45 øre/kWh. Samtidig er de norske strømprisene fremdeles noe over prisnivåene fra før pandemien.

Strømstøtteordningen har fortsatt å skjerme husholdningene for mye av prisveksten på elektrisitet, og utvidelsen av ordningen til å baseres på timespriser (fra september 2023) har dempet variasjonen i prisene ytterligere. Årsgjennomsnittet for prisene på elektrisitet inkludert nettleie ble 9,9 prosent lavere i 2024 enn i 2023, etter en nedgang på 7,1 prosent fra 2022 til 2023. I desember 2024 var tolv månedersveksten i elektrisitet inkludert nettleie på -10,9 prosent.

I 2024 trakk avgiftsendringer opp KPI-veksten med 0,2 prosentpoeng, jf. forskjellen mellom veksten i KPI og KPI-JA i tabell 3.1. Som i 2023 var det særlig strømstøtten (som måles som en negativ avgift) som bidro til forskjellen mellom KPI og KPI-JA. Selv om strømstøtten ble utvidet i 2023, bidro nedgang i kraftprisene til at den samlede strømstøtten målt i kroner i 2024 ble mindre enn i 2023. Målt i prosent har dermed prisene uten strømstøtte falt mer enn prisene med strømstøtte.

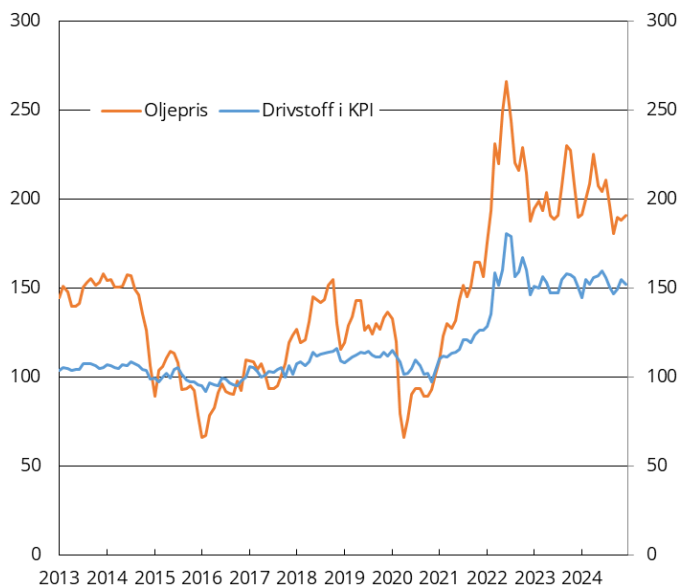
Figur 3.2 Elektrisitet inkludert nettleie i KPI, kraftpris for husholdninger inkl. mva og gasspris (indeks 2015=100)

Note: Gasspris i Europa (NBP) i kroner per Sm³. Kraftpris for husholdninger i øre/kWh.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Intercontinental Exchange (ICE)

Samtidig som gassprisen tok seg opp steg oljeprisen i starten av 2022, se figur 3.3. Oljeprisen har siden den gang kommet ned, men er enda høyere enn ved inngangen av 2022. Som årsgjennomsnitt endte oljeprisen på 856 kroner per fat i 2024, om lag 10 kroner lavere enn i 2023. Oljeprisen var i starten av februar 2025 litt høyere enn årsgjennomsnittet i 2024.

Råolje er en viktig produksjonsfaktor for drivstoff. Utviklingen i drivstoffprisene vil likevel ikke alltid følge utviklingen i råoljeprisen, ettersom utviklingen i prisene på bensin og diesel til husholdningene i stor grad også påvirkes av utviklingen i marginene i raffineringsnæringen, avgiftene og avansen til bensinstasjonene. Som årsgjennomsnitt var prisene på drivstoff og smøremidler 0,3 prosent høyere i 2024 enn i 2023, etter en nedgang på 2,9 prosent fra 2022 til 2023.

Figur 3.3 Drivstoff og smøremidler i KPI og oljepris (Indeks 2015=100)

Note: Oljepris er nordsjøolje (Brent) i kroner per fat.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Intercontinental Exchange (ICE)

Tabell 3.2 viser utviklingen i veksten i KPI-JAE etter leveringssektor. Prisene på importerte varer har avtatt betydelig i 2024. I tillegg til prisene på varene i utenlandsk valuta, påvirkes prisene på importerte varer av kronekursen med et tidsetterslep, og av avansen hos detaljister og grossister i Norge. I 2024 steg prisene på importerte konsumvarer (utenom jordbruksvarer) i KPI-JAE med 2,3 prosent, etter en oppgang på 6,1 prosent året før. Nedgangen må ses i sammenheng med at prisveksten hos flere av Norges handelspartnere var betydelig lavere i 2024 enn året før, se kapittel 5 om internasjonal økonomi. I tillegg svekket kronekursen seg markert mindre i fjor sammenlignet med året før. I januar 2024 var tolv månedsveksten på importerte varer 4,3 prosent. Denne falt gradvis gjennom året og i desember 2024 hadde den falt til 0,5 prosent, mens den økte noe i januar 2025 til 1,2 prosent.

Som årsgjennomsnitt økte prisene på norskproduserte konsumvarer (utenom jordbruksvarer) med 4,9 prosent i 2024, etter en vekst på 8,1 prosent i 2023, se tabell 3.2. Selv om disse tallene ekskluderer direkte leveranser fra jordbruket er litt over halvparten av varene som inngår i kategorien bearbejdede mat- og drikkevarer. Den sterke økningen i mat- og drikkevareprisene får dermed stor innvirkning på prisveksten i norske varer, også om man

ekskluderer jordbruksvarer⁹. Prisveksten på norskproduserte varer (utenom jordbruksvarer) har avtatt fra 2023, men holdt seg stabilt høy gjennom året. Etter å ha falt fra 7,2 i januar til 5,2 prosent i februar holdt tolv månedersveksten seg høy og var i desember på 4,7 prosent, se figur 3.4. I januar 2025 steg den til 4,9 prosent.

Husleieindeksen i KPI består av betalt husleie og beregnet husleie som skal uttrykke verdien av tjenesten selveiere og andelseiere får av boligen sin. Prisene på denne tjenesten antas å følge utviklingen i leieprisene på tilsvarende boliger i leiemarkedet. Fra 2023 til 2024 steg husleiene med 4,5 prosent, etter en vekst på 3,9 prosent fra 2022 til 2023. Veksten i husleiene har ikke vært så høy siden starten av 2000-tallet. Husleieloven sier at utleierye kan sette opp husleien på løpende leiekontrakter med den løpende tolv månedersveksten i KPI. Dermed vil utviklingen i prisveksten etter hvert forplante seg i endringer i husleier på løpende kontrakter. Nye husleiekontrakter settes til markedspris og avhenger av utleiers kostnader og etterspørselen på leiemarkedet. Huseiere har fått økte kostnader de siste årene i form av økte renter og kommunale boliggebyrer (vann- og avløpsbegyrrer mv.), så trolig er en del av disse kostnadsøkningene veltet over på leietakerne i form av økte husleier. I motsetning til andre varer og tjenester der prisveksten har avtatt gjennom 2024, har tolv månedersveksten i husleiene vært stabilt høy. Prisveksten var 4,5 prosent både i januar 2024 og i desember 2024. Tolvmånedersveksten falt til 4,2 prosent i januar 2025.

Prisene på andre tjenester steg med 4,0 prosent i 2024, etter en økning på 6,3 prosent i 2023. Spesielt var det tjenester med andre viktige priskomponenter enn arbeidskraft som bidro til nedgangen, med en årsvekst i prisene på 4,7 prosent i 2024, ned fra 7,8 prosent i 2023. Årsveksten for tjenester hvor arbeidskraft dominerer falt fra 3,1 prosent i 2023 til 2,4 prosent i 2024. Ifølge SSB har denne indeksen historisk hatt en relativt god sammenheng med veksten i lønnskostnader, men ikke de siste årene. En årsak til dette er prisutviklingen i SFO- og barnehagetjenester, som hadde prisnedgang etter politiske vedtak i både 2023 og 2024. SSB beregner i en serie justert for administrative satser at årsveksten for tjenester der arbeidskraft dominerer vokste med 4,7 prosent i 2024, om lag 2,3 prosentenheter mer enn serien som inkluderer administrative satser. Videre viser serien at prisveksten på tjenester hvor arbeidskraft dominerer eksklusive administrative satser har avtatt mindre gjennom året enn for andre varer og tjenester. Dette peker mot at lønnsveksten kan ha bidratt til å bremse fallet i den generelle prisveksten gjennom 2024. Tolvmånedersveksten i prisene på tjenester uten husleie har avtatt gjennom året. I januar 2024 var prisveksten 6,2 prosent, mens den hadde avtatt til 3,3 prosent i desember 2024. I januar 2025 falt tolv månedersveksten til 2,4 prosent.

⁹ For en komplett oversikt over inndelingen av varer etter leveringssektorer i KPI, se: [KPIs representantvarer \(ssb.no\)](https://ssb.no)

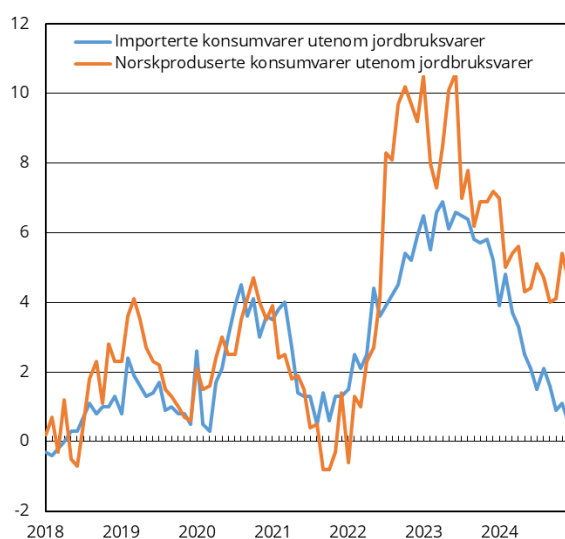
Tabell 3.2 Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og utenom energivarer (KPI-JAE), etter leveringssektor

	Vekt ¹	Endring i prosent fra samme periode året før			
		2022	2023	2024	jan. 2025
Totalt	1000	3,9	6,2	3,7	2,8
Varer	470,3	4,7	7,1	3,1	1,5
-norske varer	164,1	6,0	8,4	5,1	1,8
--norske jordbruksvarer	30,2	7,3	9,7	5,8	5,0
--norske varer uten jordbruksvarer	92,3	5,4	8,1	4,9	4,8
-importerte varer	306,2	4,1	6,6	2,3	1,3
--importerte jordbruksvarer	21,3	7,5	12,9	3,0	4,2
--importerte varer uten jordbruksvarer	285,0	3,9	6,1	2,3	1,1
Tjenester	529,7	3,2	5,3	4,1	3,2
-husleie	209,0	2,0	3,9	4,5	4,2
-tjenester uten husleie	320,7	4,1	6,3	4,0	2,5
--hvor arbeidskraft dominerer ²	90,7	3,0	3,1	2,4	0,8
--med andre viktige priskomponenter	230,0	4,7	7,8	4,7	3,2

¹ Vektene gjelder fra januar 2025 til desember 2025.

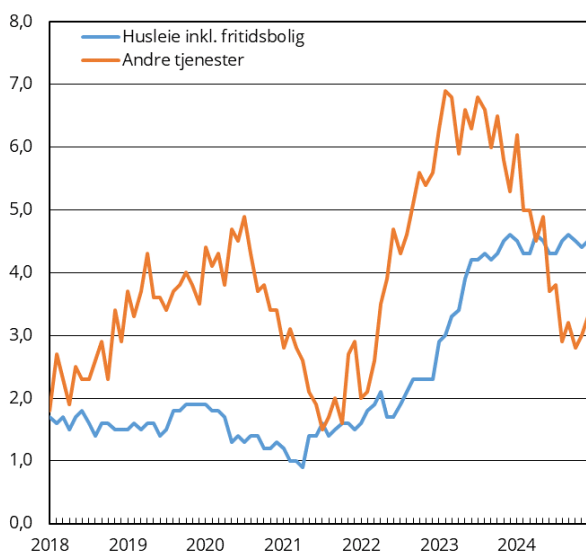
² Ekskludert for administrative satser var prisveksten på tjenester hvor arbeidskraft dominerer 4,7 pst. i 2024. Tolvmånedsvæksten i januar 2025 var 4,7 pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.4 KPI-JAE etter leveringssektor. Importerte konsumvarer og norskproduserte konsumvarer. Utenom jordbruksvarer. Prosentvis vekst fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.5 KPI-JAE etter leveringssektor. Andre tjenester og husleie inkl. fritidsbolig. Prosentvis vekst fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.1.2 Prisutviklingen for ulike konsumgrupper

I tabell 3.3 er konsumprisindeksen inndelt etter konsumgrupper, og inkluderer energivarer og avgifter.

Prisene på hovedgruppen *matvarer og alkoholfrie drikkevarer* økte med 5,3 prosent fra 2023 til 2024, mot en økning på 9,8 prosent fra 2022 til 2023. Prisøkningen på denne varegruppen bidro med om lag 0,6 prosentenheter av veksten i KPI på årsbasis. Tolvmånedsveksten avtok gjennom året fra 8,7 prosent i januar til 4,0 prosent i september. Deretter var tolvmånedsveksten stabil ut året, før den økte til 5,0 prosent i januar 2025. Prisene på alle matvaregruppene økte mye i 2024, en økning som kom på toppen av svært høy prisvekst i 2022 og særlig 2023. Høyest årsvekst hadde prisene på fisk og sjømat, som steg med 8,1 prosent. Prisene på alkoholfrie drikkevarer økte med 5,4 prosent i 2024, mot en økning på 8,3 prosent i 2023.

Prisene på *alkoholholdige drikkevarer og tobakk* økte med 4,4 prosent fra 2023 til 2024, etter en økning på 5,0 prosent fra 2022 til 2023. Prisveksten på importerte jordbruksvarer var svært høy i 2023, mens prisveksten har avtatt gjennom 2024. Tolvmånedsveksten i prisene på importerte jordbruksvarer falt fra 9,2 prosent i januar til -0,2 prosent i desember. Prisene på øl økte i 2024 med 2,1 prosent, mens vin økte med 4,2 prosent og tobakk økte med 5,7 prosent. Prisene på brennevin økte med 4,1 prosent.

Prisene på *klær og skotøy* økte med 2,3 prosent fra 2023 til 2024, etter en uvanlig høy prisvekst for denne konsumgruppen fra 2022 til 2023. Gjennom året har prisveksten avtatt markert. I februar var tolvmånedsveksten 6,9 prosent, mens den i september hadde falt til -0,2 prosent. I januar 2025 var tolvmånedsveksten -1,2 prosent. Klær og skotøy er typiske importvarer, og prisutviklingen må både ses i sammenheng med prisnivået i land som står for mye av produksjonen, utviklingen i kronekursen og norsk kostnadsutvikling. Fra 2023 til 2024 økte prisene på klær med 2,3 prosent, mens prisene på skotøy økte med 2,1 prosent.

Prisene på konsumgruppen *bolig, lys og brensel* steg med 2,4 prosent i 2024, etter en oppgang på 1,9 prosent i 2023. Oppgangen i prisveksten fra 2023 til 2024 skyldes at husleiene har økt, mens elektrisitetsprisene inkludert nettleie trekker i motsatt retning.

Prisene på *møbler og husholdningsartikler* steg med 2,7 prosent, etter en oppgang på 8,5 prosent i 2023. Det var spesielt prisveksten på boligtekstiler som bidro til nedgangen med en prisvekst på 0,5 prosent i 2024 etter en vekst på hele 16,7 prosent fra 2022 til 2023. Prisveksten på elektriske og ikke-elektriske husholdningsapparater avtok også betydelig. Tolvmånedsvæksten har variert mye gjennom året. I januar 2024 var tolv månedsvæksten 7,0 prosent. Deretter falt tolv månedsvæksten og var 0,6 prosent i juli. I høst steg tolv månedsvæksten på nytt før den igjen falt mot slutten av året. I januar 2025 var tolv månedsvæksten 1,1 prosent.

For konsumgruppen *transport* økte prisene med 1,4 prosent i 2024, etter en vekst på 7,1 prosent i 2023. Nedgangen i veksten i transportprisene skyldes at prisveksten på både kjøretøy og transporttjenester avtok betydelig fra året før. Prisene på kjøretøy falt med 1,3 prosent etter en vekst på 7,4 prosent i 2023. Prisene på transporttjenester økte med 1,8 prosent etter en vekst på 13,0 prosent i 2023. Det må ses i sammenheng med betydelig lavere prisvekst på flyreiser. Etter to år med kraftig prisvekst i 2022 og 2023 på henholdsvis 20,9 og 38,2 prosent steg flyreisepriene med 3,7 prosent i 2024. Gjennom året har prisveksten vært relativt stabil. I januar 2024 var tolv månedsvæksten 1,6 prosent, noe over tolv månedsvæksten i desember på 1,1 prosent.

Tabell 3.3 Konsumprisindeksen – varer og tjenester etter konsumgruppe

	Vekt ¹	Endring i prosent fra samme periode året før					
		2020	2021	2022	2023	2024	jan. 2025
Totalt	1000	1,3	3,5	5,8	5,5	3,1	2,3
01 Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	117,4	3,2	-2,0	6,5	9,8	5,3	5,0
02 Alkoholdrikker og tobakk	37,2	2,7	-1,8	3,7	5,0	4,4	4,7
03 Klær og skotøy	45,1	-1,7	-1,3	0,6	3,8	2,3	-1,2
04 Bolig, lys og brensel	253,0	-3,5	10,0	6,7	1,9	2,4	2,0
<i>Herav: Betalt husleie</i>	46,4	1,5	1,3	2,2	4,0	4,4	3,9
<i>Beregnet husleie</i>	138,5	1,4	1,2	2,0	3,9	4,4	4,2
<i>Elektrisitet, fyringsoljer oa. brensel</i>	46,8	-27,2	65,2	20,6	-6,2	-8,4	-9,3
<i>Herav: Elektrisitet inkludert nettleie</i>	41,4	-29,4	70,8	19,0	-7,1	-9,9	-9,8
05 Møbler og husholdningsartikler	58,1	6,8	3,7	6,5	8,5	2,7	1,1
06 Helsepleie	32,9	2,9	3,0	2,5	3,7	4,5	5,2
07 Transport	151,0	1,6	2,1	8,9	7,1	1,4	1,3
<i>Herav: Kjøp av kjøretøy</i>	61,9	1,8	2,0	4,3	7,4	-1,3	-1,1
<i>Drift av personlige transportmidler</i>	51,3	0,8	6,2	15,2	4,2	4,1	6,0
<i>Transporttjenester</i>	37,8	2,3	-4,5	6,4	13,0		-1,1

	Vekt ¹	Endring i prosent fra samme periode året før					
		2020	2021	2022	2023	2024	jan. 2025
08 Post- og teletjenester	17,7	4,8	1,5	1,0	5,6	1,0	2,3
09 Kultur og fritid	134,3	3,4	3,1	4,1	8,4	5,4	3,0
10 Utdanning	4,6	3,1	1,9	2,1	3,1	5,3	5,1
11 Hotell- og restauranttjenester	67,8	2,1	3,3	7,4	6,7	3,6	1,9
12 Andre varer og tjenester	8,0	3,6	2,6	2,5	2,0	1,9	0,7

¹ Vektene gjelder fra januar 2025 til desember 2025.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisene på *post- og teletjenester* steg med 1,0 prosent i 2024, etter en oppgang på 5,6 prosent i 2023. Teletjenester utgjør nær 80 prosent av denne konsumgruppen, og posttjenester knapt 3 prosent. Mens prisen på posttjenester økte med 2,0 prosent, økte prisen på teletjenester med 3,1 prosent. Dette er lavere enn året før. Prisene på teleutstyr falt med 4,4 prosent i 2024, etter en økning på 6,4 prosent fra 2022 til 2023. Teleutstyr er i stor grad importert, og prisveksten bør derfor ses i sammenheng med bevegelser i kronekursen. Som for andre importvarer vil prisutviklingen også avhenge av blant annet norsk kostnadsutvikling og prisnivået i land som står for mye av produksjonen.

Prisene på konsumgruppen *kultur og fritid* økte med 5,4 prosent i 2024, etter en vekst på 8,4 prosent året før. Det er særlig prisveksten på feriereiser og pakketurer som falt betydelig. Prisene på disse varene falt fra 20,1 prosent i 2023 til 4,0 prosent i 2024. Også IT-utstyr økte mindre i 2024 enn året før. Disse prisene vokste med 2,4 prosent i 2024 mot 6,6 prosent i 2023.

Prisene på *hotell- og restauranttjenester* økte med 3,6 prosent i 2024, etter en vekst på 6,7 prosent i 2023. Nedgangen i prisveksten må ses i sammenheng med at prisveksten på restauranttjenester var lavere i 2024 enn i 2023. I 2023 økte disse prisene med 7,4 prosent, mens prisene økte med 3,7 prosent i 2024. Prisene på overnattingstjenester økte derimot med 2,7 prosent i 2024, opp fra en vekst på 2,4 prosent i 2023.

3.2 Anslag på konsumprisutviklingen i 2025

For å anslå prisutviklingen framover har Beregningsutvalget som vanlig gjennomført beregninger med SSBs makroøkonomiske modell KVARTS.¹⁰

3.2.1 Forutsetninger for modellberegningene

Flere økonomiske størrelser som har betydelig innvirkning på inflasjonsutviklingen, og som bestemmes utenfor KVARTS-modellen, legges til grunn for beregningene. Dette gjelder kronekursen, konsumpriser i euroområdet, prisen på bearbejdede importvarer, råoljeprisen og

¹⁰ Se overordnet beskrivelse av KVARTS i artikkelen: Boug, P., T. von Brasch, Å. Cappelen, H. Hungnes, R. Hammersland, D. Kolsrud, J. Skretting, B. Strøm og T. C. Vigtel (2023). Fiscal policy, macroeconomic performance and industry structure in a small open economy, *Journal of Macroeconomics*, 76, 103524.

elektrisitetsprisen. I det følgende redegjør vi for TBUs anslag for disse størrelsene, se tabell 3.4.

De fem størrelsene i tabell 3.4 påvirker prisene på importerte varer og tjenester på ulike måter og utviklingen i *importpriser* er viktig for den samlede prisutviklingen i Norge. Konsumprisindeksen definerer rundt 30 prosent av produktene som importerte konsumvarer. Prisene på disse varene inneholder imidlertid også betydelige hjemmekostnadselementer i form av varehandelens bruttoavanser og avgifter, samt transportmarginer. Samtidig er det direkte og indirekte import knyttet til produktinnsatsen i produksjonen av varer og tjenester som leveres fra norske næringer. Derfor har priser på importert produktinnsats også betydning for norske konsumpriser.

Prisutviklingen på importerte konsumvarer (i norske kroner) påvirkes av utviklingen i kronkursen. Usikkerheten om utviklingen i valutakursen er alltid stor. Det legges til grunn for beregningene at kronkursen, målt ved den importveide kronkursen, videreføres basert på den gjennomsnittlige kursen i perioden 8. januar til 29. januar 2025. Kronen vil på årsbasis da svekkes med 1,8 prosent fra 2024 til 2025, jf. tabell 3.4.

Tabell 3.4 Viktige forutsetninger for KVARTS-beregningen av konsumprisvekst fra 2024 til 2025. Prosentvis vekst fra året før

	2024	2025
Importveid valutakurs ¹	0,7	1,8
Konsumpriser i euroområdet	2,5	1,9
Priser på bearbejdede importvarer ²	1,6	1,2
Råolje i USD ³	-2,8	-4,8
Elektrisitetspris ⁴	-9,8	-2,5

Årstallene er konvertert fra kvartalsfrekvens.

¹ Basert på en videreføring av den gjennomsnittlige kursen i perioden 8. januar – 29. januar 2025. Negativ endring betyr appresiering/styrking av norske kroner.

² Importpriser for bearbejdede industrivarer, i utenlandsk valuta sammenveid med vektorer beregnet på grunnlag av import fra Norges 24 viktigste handelspartnere.

³ Anslaget er basert på gjennomsnittlig terminpris i perioden 8. januar – 29. januar 2025 og reflekterer at oljeprisen faller fra 79,7 dollar per fat i 2024 til 75,9 dollar per fat i 2025.

⁴ Prisen på elektrisk kraft inkludert nettleie som husholdningene betaler ifølge KPI. Basert på en videreføring av den gjennomsnittlige kursen i perioden 8. januar – 29. januar 2025.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Prisutviklingen på importerte konsumvarer påvirkes også av prisutviklingen i utlandet. Økte priser i utlandet betyr høyere kostnader for norske importører selv om kronkursen ikke endrer seg. Prisøkningene, eller inflasjonen, har falt i mer enn ett år hos mange av Norges viktigste handelspartnere, se nærmere drøfting i kapittel 5. Prisene på bearbejdede importvarer hos handelspartnerne, som er en viktig kostnadskomponent, økte 1,6 prosent i 2024 og ventes å øke med 1,2 prosent i 2025. Konsumprisveksten i euroområdet falt fra 5,4 prosent i 2023 til 2,5 prosent i 2024. Ifølge Consensus Forecasts fra januar i år ventes det at inflasjonen i euroområdet faller videre og blir 1,9 prosent i 2025. TBU har lagt anslaget for inflasjonen i euroområdet fra Consensus Forecasts til grunn i modellberegningene nedenfor.

Framtidsprisene på olje har vist seg å være godt egnet til å anslå utviklingen i de faktiske prisene.¹¹ I modellberegningene har utvalget lagt til grunn gjennomsnittlig terminpris i perioden 8. januar – 29. januar 2025. Markedet for framtidspriser indikerer at oljeprisen (Brent Blend), målt i dollar, faller som årsgjennomsnitt fra 79,7 dollar per fat i 2024 til 75,9 dollar per fat i 2025, en reduksjon på 8,1 prosent. Lavere oljepris slår ut i konsumprisene først og fremst gjennom priser på drivstoff og andre transportkostnader. Reduserte drivstoffpriser reduserer også produksjonskostnadene i annen norsk vare- og tjenesteproduksjon, noe som isolert sett bidrar til lavere priser generelt.

Elektrisitetsprisen som husholdningene betaler består av prisen på kraft, strømstøtte, skatter, avgifter og nettleie. Den gjennomsnittlige spotprisen for kraft i Norge gikk ned med i overkant av 30 prosent fra 2023 til 2024. Som for øvrige år etter 2020 var spotprisene gjennomgående høyest i Sør-Norge. Ved inngangen til februar er vannmagasinfylningen over normalen for årstiden i alle norske prisområder og på et rekordhøyt nivå i Midt- og Nord-Norge målt mot gjennomsnittet av de siste tyve års fyllingsgrad. De høye spotprisene på kontinentet har smittet over til norske spotpriser via overføringskablene mot utlandet. Det har ved inngangen til året vært store svingninger i spotprisene notert på den nordiske kraftbørsen Nord Pool der også varierende temperaturer har medvirket til svingningene. Selv om det er stor usikkerhet gir terminprisene en indikasjon på hvordan prisene kan utvikle seg, basert på markedsforventninger. For utviklingen i spotprisene på elektrisitet har utvalget lagt til grunn gjennomsnittlig terminpris i perioden 8. – 29. januar 2025. Utviklingen i terminprisene på kraft indikerer at gjennomsnittlige spotpriser vil bli om lag uendret fra 2024 til 2025 for Sør-Norge, mens de vil falle betydelig for Midt- og Nord-Norge.

I beregningen for husholdningenes elektrisitetspris er støtteordningen for strømbruk i husholdningene hensyntatt. Utvalget har også innarbeidet regjeringens forslag til pakke for lavere strømpriser lagt frem 31. januar. Regjeringen foreslår flere nye grep for at husholdningene skal få lavere strømregninger. Husholdningene skal få velge mellom ordningen med strømstøtte eller en ny fast Norgespris på 40 øre/kWh. Regjeringen tar sikte på at ordningen med Norgespris kan tre i kraft senest 1. oktober 2025. Samtidig blir dagens strømstøtteordning videreført. Selv om det er usikkerhet knyttet til innføringen av Norgespris har utvalget lagt til grunn at ordningen blir innført, eller at det blir innført ordninger med tilsvarende virkning for strømprisen. Utvalget har i tillegg til å innarbeide den anslåtte virkningen av Norgespris også innarbeidet regjeringens forslag om å redusere merverdiavgiften på nettleien fra 25 til 15 prosent fra 1. juli 2025. I beregningene av husholdningenes elektrisitetspris innarbeides støttetiltakene gjennom en rekke forutsetninger, som redegjøres for nedenfor.

I tråd med Stortingets vedtak er det her lagt til grunn at strømstøtte til husholdningene i hele 2025 skal basere seg på spotprisen time for time, og at det blir 90 prosent fradrag på spotpris over 75 øre/kWh hele året, med et månedlig forbrukstak på 5 000 kWh. Terskelverdien for å motta strømstøtte er hevet fra 73 til 75 øre per kWh fra 2024 til 2025. Med unntak av at terskelen for strømstøtte er hevet, er forutsetningene de samme i 2025 som i 2024. Til grunn for prognosen anslås gjennomsnittspriser per måned og prisområde basert på terminpriser. Selv med en forholdsvis lav månedlig gjennomsnittspris for et prisområde har vi observert at

¹¹ Forskning viser at informasjonsinnholdet i terminpriser til prognoseformål har økt markant siden midten av 2000-tallet, se Ellwanger R. og S. Snudden (2023). Futures prices are useful predictors of the spot price of crude oil, *The Energy Journal* 44(4), 65-82.

det er timer i måneden som kvalifiserer til strømstøtte. Terminpriser over 80 øre er ikke observert i beregningsgrunnlaget. For 2025 er det beregningsteknisk lagt til grunn at strømstøtten øker lineært i intervallet 45-80 øre som funksjon av gjennomsnittlig månedspris per kilowattime. For terminpris under 45 øre mottas ingen strømstøtte. Terminmarkedet indikerer ved inngangen til februar at gjennomsnittlig spotpris over alle prisområder i 2025 blir 42 øre/kWh uten strømstøtte og 38 øre/kWh etter at strømstøtten er fratrukket. Gjennomsnittlig strømstøtte beregnes med dette til 4 øre/kWh uten moms over alle prisområder som årsgjennomsnitt før Norgespris på 40 øre/kWh innarbeides fra og med oktober og delvis erstatter kraftpriskontrakter som mottar strømstøtte.

I beregningene i KPI skilles det mellom ulike kontraktstyper, der spotpriskontrakter dominerer. Det er også et lite innslag både av variabelpriskontrakter og fastpriskontrakter. Normalt holdes vekten til de ulike kontraktstypene konstant i KPI gjennom året. Når utvalget innarbeider Norgespris som fastprisavtale fra og med oktober legger utvalget til grunn at KPI fanger opp endringer i vektsammensetningen på kontraktstyper fra og med denne måneden. I husholdningenes elektrisitetspris inngår også forbruk i hytter og fritidshus. I prognosen tas det hensyn til at husholdningenes elektrisitetsforbruk til hytter og fritidshus ikke kvalifiserer til strømstøtte i perioden januar til september og det er lagt til grunn at prisen følger spotprisen i denne perioden. Med introduksjonen av Norgespris i oktober legges det til grunn at hytteeiere i Sør-Norge velger Norgespris, mens hytteeiere i Midt- og Nord-Norge fortsetter på spotpriskontrakter. Utvalget har i beregningene lagt til grunn at 60 prosent av forbrukerne i Sør-Norge velger Norgespris og fastprisavtale fra og med oktober. Denne andelen inkluderer fritidshus og hytter. Prisutsiktene er foreløpig langt gunstigere for Midt- og Nord-Norge og det legges til grunn at forbrukerne her i hovedsak opprettholder spotpriskontraktene.

Reguleringsmyndigheten for energi i NVE (RME) har utarbeidet en foreløpig inntektsramme for ordinære nettselskaper unntatt Statnett på 24,8 milliarder kroner for 2025, mot en inntektsramme på 25 milliarder i 2024. Inntektsrammen begrenser hvor mye nettleie nettselskapene kan hente fra kundene sine. Nettselskapene har de siste årene hatt en betydelig økning i sine kostnader knyttet til tap i overføringsnettene der tapene dekkes til markedspriser. For å redusere sannsynligheten for økt nettleie trådte en midlertidig forskrift om bruk av flaskehalsinntekter i kraft 1. november 2022. Formålet med forskriften er å redusere sannsynligheten for økt nettleie på grunn av høye kraftpriser gjennom omfordeling av flaskehalsinntekter. Flaskehalsinntekter oppstår på grunn av prisdifferensier mellom ulike prisområder, og tilfaller i utgangspunktet Statnett. I 2022 og 2023 overførte Statnett totalt 8,5 milliarder kroner til underliggende nettselskaper. I 2024 kom det første vedtaket om utbetaling av flaskehalsinntekter først i november og var på 781 millioner kroner. Dette ble fulgt opp av et vedtak om å overføre ytterligere 449 millioner kroner i januar 2025. Veksten i nettleien eksklusive avgifter fra desember 2024 til januar 2025 avledes fra utviklingen i nettleien fra KPI inklusive avgifter og er beregnet til om lag 3 prosent ved inngangen til året. Med tildelingen av flaskehalsinntekter har utvalget lagt til grunn at nivået på nettleien eksklusive avgifter holder seg konstant på samme nivå som i januar 2025 ut året. I henhold til vedtatt skatte- og avgiftsopplegg for 2025, øker forbrukeravgiften på elektrisitet med 3 prosent fra 2024 til 2025 og bidrar til en økning i nettleien. I tråd med regjeringens forslag reduseres merverdiavgiften på nettleien fra 25 til 15 prosent fra 1. juli 2025. Det er lagt til grunn at den reduserte momssatsen også reduserer momsinngangen fra forbrukeravgiften.

Medregnet den ekstra støttepakken faller den gjennomsnittlige kraftprisen med 6,9 prosent fra 2024 til 2025, mens nettleien øker med 2,2 prosent. Vektet går husholdningenes gjennomsnittlige elektrisitetspris inkludert nettleie og avgifter ned med 2,5 prosent fra 2024 til 2025. Uten den ekstra støttepakken ville husholdningenes gjennomsnittlige elektrisitetspris inkludert nettleie og avgifter økt med 2 prosent. Samlet bidrar Norgespris og redusert merverdiavgift på nettleien til å dempe KPI-veksten med 0,2 prosentpoeng.

3.2.2 Modellresultater

I KVARTS antas virksomheter å sette prisene som et påslag på sine marginalkostnader med en varierende grad av tidsforsinkelse i tilpasningen. Beregningene, utført med KVARTS i februar 2025, viser at lønnskostnader per produsert enhet øker med 2,8 prosent i 2025 – en noe lavere vekst enn i 2024, og nær det årlige gjennomsnittet siden 2000.

Et sentralt punkt for inflasjonsutviklingen her hjemme er gjennomslaget fra internasjonale priser og kronekursen på import- og konsumpriser målt i norske kroner. Endringer i kronekursen påvirker konsumprisene med et tidsetterslep. Dette skyldes dels tregheter i gjennomslaget fra kronekursen til importpriser og dels tregheter i gjennomslaget fra endrede importpriser til endrede konsumpriser. Det første må blant annet ses i lys av at det er kostnader forbundet med å justere prisene, samt at langvarige kontrakter og valutasikring bidrar til at virksomhetenes innkjøpspriser i perioder er upåvirket av kronekursen. Beregningene viser en vekst i importprisene for tradisjonelle varer med 3,5 prosent fra 2024 til 2025. Importprisveksten for de konsumrelaterte importvarene, som foredling av jordbruks- og fiskeprodukter, drikkevarer, diverse industriprodukter og matvarer mv., ventes å øke med 2,7 prosent fra 2024 til 2025.

Tabell 3.5 Modellresultater. Beregnet vekst i viktige kostnadskomponenter

	2024	2025
Lønnskostnader per produserte enhet ¹	5,1	2,8
Importpriser, tradisjonelle varer	0,7	3,5
- Konsumrelaterte importvarer ²	2,3	2,7
Avanse (prispåslag), varehandelen	3,9	2,3

¹ I næringsvirksomhet i Fastlands-Norge.

² Importpriser for foredlede jordbruks- og fiskeprodukter, drikkevarer og tobakk, tekstil- og bekledningsprodukter, diverse industriprodukter, verkstedprodukter, biler mv. og matvarer og råvarer målt i norske priser.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Gjennomslaget fra importpriser til konsumpriser påvirkes av flere forhold. For eksempel kan stor konkurranse om kundene bidra til at importører, i håp om å beholde markedsandeler, ikke endrer prisene sine fullt ut når innkjøpsprisene øker som følge av svakere krone. At endringer i innkjøpsprisene påvirker prisene på konsumvarer med betydelig tidsetterslep, har også sammenheng med utviklingen i varehandelsleddet.

Varehandelsavansene representerer prisen på den tjenesten varehandelsnæringen yter i distribusjonen av produkter fra leverandør til norske mottakere. I modellgrunnlaget som bygger på nasjonalregnskapet, er avansen definert som påslaget på varehandelens innkjøpspriser. I foreløpige nasjonalregnskap for 2024 er utviklingen i prisen på

avanseproduksjonen beregnet ved hjelp av priskryssløpet som gir sammenhengen mellom en vare og de relevante prisene som inngår i prisen til bruker, dvs. produsent- og importpriser samt KPI. Det forutsettes ellers faste forhold mellom norsk produksjon og import av varen, tilsvarende som beregnet i siste endelige årsregnskap.

I 2024 økte avansene mer enn veksten i KPI samlet. Ifølge KVARTS er avansene i hovedsak bestemt som et veid snitt av utviklingen i kostnader og priser på varer som omsettes gjennom varehandelen.¹² Lavere vekst i lønnskostnader per produsert enhet bidrar til at veksten i avansene reduseres i år, på tross av noe stigende importpriser, og ifølge beregningene øker avansene i varehandelen med 2,3 prosent i 2025.

Modellberegningen gir en vekst på 2,5 prosent for KPI og 2,9 prosent for KPI-JAE, se tabell 3.6. Firekvartalersveksten i KPI og KPI-JAE har vært fallende gjennom 2023 og 2024. I beregningen er firekvartalersveksten i både KPI og KPI-JAE relativt stabil gjennom 2025. Ettervirkninger av høy kostnadsvekst bidrar til at prisveksten holder seg oppe. I tillegg innebærer politikrelaterte priskutt et skift i prisnivået og påvirker firekvartalersveksten i ett år fra det tidspunktet de gjennomføres. Stortinget vedtok i statsbudsjettet for 2024 et kutt i egenandelene for foreldrebetaling i barnehager fra 1. august 2024, noe som dempet KPI og KPI-JAE med 0,3 prosent. Stortinget vedtok også å innføre tilbud om gratis ferge i distriktene fra 1. februar 2024, noe som dempet KPI og KPI-JAE med 0,1 prosent. Det er vedtatt å videreføre satsene for egenandeler i barnehage på samme lave nivå i 2025. Regjeringen foreslår også å videreføre tilbudet med gratis ferge på samband med mindre enn 100 000 reisende i år. Målt ved firekvartalersvekst fases virkningen av slike politikrelaterte tiltak ut av KPI og KPI-JAE ett år etter innføringen.

Tabell 3.6 Modellresultater. Beregnet vekst i KPI og KPI-JAE i 2025 og virkninger av enkelte endringer i noen sentrale forutsetninger.¹ Vekst i prosent fra samme periode året før og virkninger i prosent av prognosebanen

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	Året
KPI	2,4	2,6	2,6	2,5	2,5
KPI-JAE	2,8	2,9	3,0	2,9	2,9
<i>Virkninger på KPI av 10 prosents økning i:</i>					
- Kronekurs	0,8	1,4	1,3	1,5	1,3
- Konsumpriser i euroområdet ²	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
- Priser på bearbejdede importvarer	0,8	1,2	1,1	1,1	1,1
- Råoljepris i USD	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
- Elektrisitetspris	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5

¹ Beregningene er gjort med eksogen rente og valutakurs.

² I KVARTS er konsumprisene i euroområdet en indikator for internasjonal prisvekst som også påvirker prisutviklingen på bearbejdede importvarer. I beregningen er denne kanalen slått av ettersom virkninger av økte priser på bearbejdede importvarer også framkommer av tabellen.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

¹² Boug, P. Cappelen, Å. og Eika, T. (2013). *Exchange Rate Pass-Through in a Small Open Economy: The Importance of the Distribution Sector*. *Open Economies Review*, 24, 853–879

Kilen mellom KPI og KPI-JAE bestemmes av prisutviklingen på energivarer samt utviklingen i satsene på særavgifter og merverdiavgiften. Forutsetningene som legges til grunn for utviklingen i husholdningenes elektrisitetspriser inkludert nettleie er omtalt i avsnitt 3.2.1. For drivstoffprisene legger vi til grunn at de i stor grad følger råoljeprisen i norske kroner, der et stort påslag av særavgifter demper effekten av de underliggende bevegelsene i råoljeprisen. Drivstoffavgiftene består av flere nivåer. I vedtatt statsbudsjett for 2025 øker CO₂-avgiften med om lag 20 prosent både for bensin og diesel. Samtidig har Stortinget kuttet i veibruksavgiften der bensin og biodiesel får størst reduksjon. Samlet øker drivstoffavgiftene litt mer enn den underliggende prisstigningen neste år. Økningen motvirkes av et forventet fall i råoljeprisen i norske kroner, slik at pumpeprisene samlet sett anslås å gå noe ned som årsgjennomsnitt fra 2024 til 2025. Med en forventet nedgang i elektrisitetsprisene legger vi til grunn at prisene på energivarer samlet sett bidrar til å redusere KPI-veksten i prognosen med 0,3 prosentpoeng målt som differansen mellom KPI og konsumprisindeksen uten energivarer (KPI-JE).

I vedtatt statsbudsjett for 2025 prisjusteres de fleste særavgifter med om lag tre prosent. Den laveste satsen for flypassasjeravgift reduseres i 2025. Denne gjelder for reiser innen Norge og til Europa. Stortinget har vedtatt å redusere trafikkforsikringsavgiften (årsavgiften) for biler med forbrenningsmotor ytterligere i 2025. Avgiftene på biler med forbrenningsmotor øker fra 1. april 2025, men dette betyr lite for KPI med en forventet stor andel elbiler i bilkjøpene. Stortinget har vedtatt å redusere merverdiavgiften på vann- og avløpstjenester fra 25 til 15 prosent fra og med mai 2025. Husleieindeksen har en samlet vekt på i overkant av 20 prosent i KPI-JAE og består av betalt husleie for leietakere og beregnet husleie for selveiere. I KPI betaler leietakere kommunale gebyrer indirekte gjennom husleia. Endringer i betalt husleie slår ut både i KPI og KPI-JAE, mens boligeiere betaler kommunale gebyrer direkte og avgiftsreduksjoner påvirker differansen mellom KPI og KPI-JAE. Med konsumprisanslaget som ligger til grunn i utvalgets prognose anslås avgiftslettelse å dempe KPI prisveksten i 2025 med 0,1 prosentpoeng målt som differansen mellom årsveksten i KPI-JAE og årsveksten i KPI-JE. Den samlede kilen mellom KPI og KPI-JAE blir dermed -0,4 prosentpoeng.

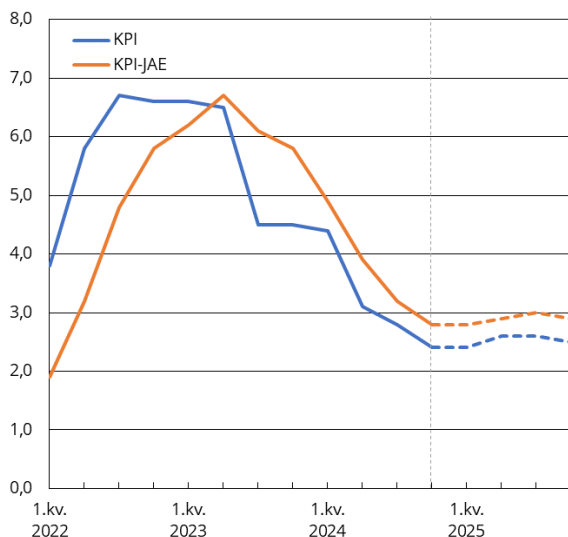
Prisvekstanslaget er usikkert. Usikkerheten er særlig knyttet til utviklingen i kronekursen, energiprisene og den internasjonale økonomien, inkludert risikoen for betydelige endringer i handelspartnernes tollpolitikk. Mens det er stor usikkerhet knyttet til både omfanget og nivået på de framtidige tollsatsene, indikerer analyser fra flere fagmiljøer at økte tollsatser har større påvirkning på den økonomiske aktiviteten enn på inflasjonen, se kapittel 6. Tabell 3.6 gjengir modellberegninger som viser hvordan endrede forutsetninger for de sentrale økonomiske størrelsene angitt i tabell 3.1 påvirker det samlede prisnivået i forhold til referansebanen. Dersom kronekursen blir 10 prosent svakere i hvert kvartal enn det som er lagt til grunn, vil det bidra til å øke samlet prisvekst med 1,3 prosentpoeng i 2025. Dersom inflasjonen i euroområdet øker med 10 prosent bidrar det til å øke samlet prisvekst med 0,4 prosentpoeng. Hvis prisene på bearbejdede importvarer øker med 10 prosent øker samlet prisvekst med 1,1 prosentpoeng. Effekten av økte verdensmarkedspriser er litt tregere enn gjennomslaget fra valutakursen som følge av at utenlandske leverandører tar hensyn til konkurransesituasjonen i Norge i sin prissetting, men også at kronekursen påvirker norskproduserte varer hvor prisene bestemmes internasjonalt.¹³ Dersom oljeprisen blir 10 prosent høyere enn lagt til grunn, viser beregningene i tabell 3.6 at det vil øke samlet prisvekst med 0,1 prosentpoeng. Hvis elektrisitetsprisene som både husholdninger og virksomheter står overfor blir 10 prosent høyere enn lagt til grunn, vil det øke samlet prisvekst med 0,4 prosentpoeng. Selv om

¹³ Se for eksempel: Naug, B. og Nymoene, R. (1996). Pricing to Market in a Small Open Economy. *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 98, No. 3 (Sep., 1996), pp. 329-350

usikkerheten er stor, blir husholdningene i betydelig grad skjermet for ytterligere økning i prisen på elektrisk kraft gjennom strømstøtteordningen, noe som isolert sett reduserer sannsynligheten for at prisveksten igjen blir trukket mye opp av høyere elektrisitetspriser.

3.2.3 Utvalgets anslag på konsumprisveksten i 2025

Basert på forutsetningene omtalt ovenfor, gir beregningen med KVARTS-modellen en vekst i KPI på 2,5 prosent fra 2024 til 2025. Slike modellbaserte beregninger vil alltid være usikre. Med bakgrunn i de beregningene som er foretatt og ovennevnte vurderinger, anslår Beregningsutvalget en vekst i KPI på 2,5 prosent i 2025.

Figur 3.6 KPI og KPI-JAE. Prosentvis vekst fra samme kvartal året før¹

¹ Den heltrukne linjen illustrerer faktisk utvikling, mens stiplet linje er prognose.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Boks 3.1 Dekomponering av TBUs prognoseavvik for KPI i 2024

TBU anslo 22. mars i fjor en vekst i KPI fra 2023 til 2024 på 4,1 prosent. Faktisk vekst i KPI ble 3,1 prosent, dvs. 1 prosentpoeng lavere. I tidsrommet 2001–2024 er det registrert kun 2 tilfeller der prognoseavviket, målt i absolutte termer, har vært større enn i 2024.¹⁴

Tabell 3.7 viser anslagene fra TBU i mars 2024 samt den faktiske utviklingen, både for KPI som helhet, men også for fem størrelser som historisk har vist seg å være særdeles viktige for inflasjonsutviklingen. Dette gjelder kronkursen, konsumpriser i euroområdet, prisen på bearbejdede importvarer, råoljeprisen og elektrisitetsprisen. I tillegg viser tabellen det samlede bidraget knyttet til at anslagene for de fem forklaringsfaktorene avvek fra den faktiske utviklingen. Analysen er gjennomført ved hjelp av den makroøkonomiske modellen KVARTS som også ble brukt for å lage KPI-anslagene i fjor. Den nederste raden viser avvik som følge av andre forhold enn de fem størrelsene nevnt ovenfor.

Dekomponeringen i tabellen viser at lavere elektrisitetspris og lavere priser på bearbejdede importvarer har bidratt til å trekke inflasjonen ned med 0,3 prosentpoeng. Samtidig har

¹⁴ I 2016 var avviket på 1,1 prosentpoeng, mens i 2022 var avviket på 2,5 prosentpoeng.

svakere kronekurs bidratt til å trekke inflasjonen opp med 0,2 prosentpoeng. De to øvrige variablene ble om lag som anslått. Samlet bidro alle de fem forklaringsfaktorene til å trekke ned inflasjonen med 0,1 prosentpoeng. Andre forhold enn de fem analysert i tabell 3.4 har til sammen bidratt til å trekke ned inflasjonen med 0,9 prosentpoeng. I tillegg til å inkludere bidrag fra avvik i anslag for andre variabler, avrundinger og avvik som oppstår ved at KVARTS er en modell som representerer en forenklet beskrivelse av virkeligheten, avhenger restposten også av revideringer i nasjonalregnskapet. For eksempel har den historiske produktivitetsutviklingen i flere næringer blitt revidert betydelig opp siden mars 2024. En mer effektiv produksjonsprosess reduserer kostnadsoverveltningen, og det reviderte bildet av tilstanden i norsk økonomi kan bidra til å forklare hvorfor prisveksten ble lavere enn anslaget i fjorårets rapport.

Tabell 3.7 Konsumprisindeksen. Dekomponering av prognoseavviket for 2024. Prosentvis vekst fra året før og bidrag i prosentpoeng

	Anslag TBU (mars)	Endelig tall	Avvik m/bidrag
KPI	4,1	3,1	-1,0
Importveid kronekurs ¹	-0,8	0,7	0,2
Konsumpriser i euroområdet	2,2	2,5	0
Priser på bearbejdede importvarer	2,0	1,6	-0,1
Råoljepris i USD ²	-2,1	-2,8	0
Elektrisitetspris	-5,1	-9,8	-0,2
Alle fem forklaringsfaktorer ³	-	-	-0,1
Annet ⁴	-	-	-0,9

Årstallene er konvertert fra kvartalsfrekvens.

¹ Inkluderer utviklingen for NOK per euro og NOK per USD.

² Anslag basert på terminpriser i USD.

³ Summen av de enkelte forklaringsfaktorene avviker fra summen som følge av sammensetningseffekter.

⁴ Inkluderer bidrag fra revideringer i nasjonalregnskapet, avvik i anslag for andre variabler, avrundinger og avvik som oppstår ved at KVARTS representerer en forenklet beskrivelse av virkeligheten.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

[Boks slutt]

4 Frontfagsmodellen

- Lønnsdannelsen i Norge følger frontfagsmodellen. Denne bygger på at en representativ del av konkurranseutsatt industri (frontfaget) forhandler om lønn først og at utfallet herfra fungerer som en norm for lønnsveksten i de forhandlingsområdene som følger etter.
- Det er lønnsveksten i industrien for arbeidere og funksjonærer samlet som skal være normgivende for lønnsveksten i resten av økonomien. Ved forbundsvise hovedoppgjør er det Industriooverenskomsten mellom Norsk Industri i NHO og Fellesforbundet (LO) som utgjør frontfaget. Ved samordnede oppgjør foregår forhandlingene på hovedorganisasjonsnivå mellom LO og NHO for hele området samlet.
- Modellen bidrar på den ene siden til å sikre at lønnsveksten i frontfaget er tilpasset frontfagets lønnsevne, dvs. utviklingen i produktivitet og relative priser i konkurranseutsatt næringsliv, og på den andre siden at frontfaget er konkurransedyktig i kampen om arbeidskraften med skjermet sektor.
- Modellen, med høy grad av koordinering i lønnsdannelsen, bidrar til å opprettholde en relativt stabil fordeling av verdiskapingen i frontfaget mellom arbeid og kapital over tid, at brede grupper får en likeartet lønnsutvikling over tid, og til en tilstrekkelig stor konkurranseutsatt sektor og dermed langsiktig balanse i utenriksøkonomien.
- En viktig egenskap ved lønnsdannelsen i Norge er at den gir reallønnsfleksibilitet og motvirker at lønns- og prisspiraler får feste. Det bidrar til å minske behovet for innstramning i den økonomiske politikken, fordi arbeidsmarkedet vil kunne tåle et høyt sysselsetningsnivå uten at det gir høy lønnsvekst som bidrar til varig høy prisvekst. Koordinert lønnsdannelse gjennom frontfagsmodellen kan således gi et viktig bidrag til å holde arbeidsledigheten lav på varig basis.
- Holden IV-utvalget (NOU 2023: 30) konkluderte med at det inntektspolitiske samarbeidet og samspillet i den økonomiske politikken har bidratt til en god og balansert utvikling i norsk økonomi over tid, med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet og en tilstrekkelig god kostnadmessig konkurransevne. Utvalget sluttet enstemmig opp om frontfagsmodellen, og mener at det er viktig at det inntektspolitiske samarbeidet vedlikeholdes, for å møte de utfordringene vi står overfor.
- Fra 2014 (etter NOU 2013: 13, Holden III-utvalget), har det samlet sett vært små avvik mellom frontfagsrammen og den faktiske samlede lønnsveksten i industrien.
- Lønnskostnadenes andel av faktorinntektene er en sentral indikator for utviklingen i lønnsomheten og for fordelingen av verdiskapingen. Lønnskostnadsandelen i industrien varierer som følge av konjunkturbevegelser, men har likevel vært rimelig stabil over tid. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var lønnskostnadsandelen i norsk industri i 2024 på 72,2 prosent, men med stor variasjon mellom ulike områder. Til sammenligning har gjennomsnittet de siste 20 årene vært rundt 79 prosent, mens gjennomsnittet for alle årene etter 1970 har vært 81 prosent.

4.1 Frontfagsmodellen

Da Borten-regjeringen tiltrådte etter stortingsvalget 1965, ønsket den å bekjempe inflasjonen uten økt arbeidsledighet og satte ned Utredningsutvalget for inntektsoppgjørene med tanke på å etablere normer for lønnsveksten. I sin andre rapport høsten 1966 presenterte utvalget hovedkursteorien, en teori for de makroøkonomiske trender som vil måtte gjelde for lønns- og prisutviklingen på lang sikt i en åpen økonomi som den norske, dersom økonomien skal forbli konkurransedyktig med høy sysselsetting. Hovedkursteorien representerte også hvordan pris- og lønnsdannelsen hadde fungert i en årrekke. Teorien sier imidlertid også at utviklingen beveger seg i et bånd rundt hovedkursen, slik at det oppstår svingninger i inflasjon, ledighet og konkurranseevne. I årene som fulgte ble det gjort institusjonelle endringer i lønnsdannelsen i Norge for at hovedkursen skulle følges tettere med formål å redusere disse svingningene. Endringene som ble gjort gikk i retning av å styrke lønnsforhandlingene i industrien som norm for øvrige oppgjør, og reflekterer at lønnsdannelsen i Norge da fikk tilnavnet Frontfagsmodellen. Sentrale egenskaper ved frontfagsmodellen kan derfor utledes fra hovedkursteorien.

Et viktig utgangspunkt for hovedkursteorien er knyttet til lønnsomheten i konkurranseutsatt sektor, se boks 4.1. Konkurranseutsatt næringsliv gir valutainntekter som innebærer økte forbruksmuligheter gjennom internasjonal handel. Dersom kostnadsnivået i sektoren blir for høyt, vil den gradvis tape markedsandeler i eksport- og hjemmemarkedene, og valutainntektene kan bli lavere enn det som er tilstrekkelig for å finansiere ønsket import. Dersom kostnadsnivået blir for lavt, blir konkurranseutsatt sektor større enn det som kreves for å finansiere ønsket import, og produksjon og forbruk i skjermet sektor blir for lavt. Lønnsdannelsen kan bidra til å bevare konkurranseevnen ved å sikte mot at veksten i lønnskostnadene er konsistent med produktiviteten og prisene norsk konkurranseutsatt virksomhet står overfor. Dersom lønnsveksten er høyere i Norge enn i andre land, uten en tilsvarende høyere produktivitetsvekst eller bedring av relative priser, vil økende kostnadsnivå over tid svekke virksomheter som er utsatt for internasjonal konkurranse. Det vil igjen svekke mulighetene til å opprettholde varig høy sysselsetting i hele økonomien.

Teorien innebærer dermed at et mål om full sysselsetting og balanse i utenriksøkonomien over tid stiller krav til størrelsen på konkurranseutsatt sektor, som bare kan oppfylles dersom lønnsomheten i slik virksomhet ikke er dårligere i Norge enn i utlandet. Forventet avkastning på investeringer i Norge (kapitalavkastningen) må da på lang sikt være på nivå med forventet kapitalavkastning hos våre handelspartnere. Hovedkursteorien peker på lønnskostnadsandelen i industrien som en sentral indikator for utviklingen i lønnsomheten, og en stabil utvikling i lønnskostnadsandelen kan indikere en stabil lønnsevne og konkurransekraft i sektoren.

En annen sentral mekanisme i hovedkursteorien er at skjermet og konkurranseutsatt sektor konkurrerer om arbeidskraften. Hvis lønnsveksten over tid er lavere i en av sektorene, vil denne sektoren etter hvert få problemer med å rekruttere og holde på arbeidskraften, noe som vil gi behov for høyere lønnsvekst. For at begge sektorer skal kunne rekruttere ny arbeidskraft over tid, må lønnsveksten være om lag den samme. Siden lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor blir bestemt av hensynet til konkurranseevnen overfor utlandet, betyr det at lønnsveksten i skjermet sektor må tilpasses lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor.

Et lands konkurranseevne uttrykker evnen til å opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien over tid, samtidig som en har full og effektiv ressursutnyttelse og en akseptabel inntektsfordeling, se kapittel 8. Hovedkursteorien innebærer at lønnsnivået i konkurranseutsatt sektor knyttes direkte til lønnsevnen i denne delen av næringslivet. Lønnsevnen i sektoren er bestemt av produktpris målt i norske kroner og produktivitet i sektoren, siden både høyere produktprisvekst og høyere produktivitetsvekst vil øke

lønnsomheten, og dermed også lønnsevnen. På lang sikt vil lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor bli bestemt av summen av produktprisvekst og produktivitetsvekst for konkurranseutsatt sektor. Siden lønnsveksten over tid skal være den samme i begge sektorer, innebærer dette at lønnsveksten i skjermet sektor følger lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor. Høyere produktivitetsvekst i konkurranseutsatt sektor vil gi høyere lønnsvekst i begge sektorer. I skjermet sektor vil høyere produktivitetsvekst gi lavere prisvekst i denne sektoren. Dette innebærer at lønnstakere i begge sektorer tar del i den reallønnsveksten som følger av produktivitetsvekst i begge sektorer i økonomien.

Frontfaget har tradisjonelt vært Industrioverenskomstens verksteddel ved forbundsvis oppgjør og industriarbeidere ved sentrale oppgjør mellom LO og NHO. Ved at partene legger vekt på industriens lønnsevne i den koordinerte lønnsdannelsen bidrar frontfagsmodellen til lavere arbeidsledighet og høyere sysselsetting over tid. Frontfagsmodellen hviler blant annet på erkjennelsen av at lønnsdannelsen på lengre sikt har avgjørende betydning for nivået på arbeidsledigheten. For å bevare konkurranseevnen må lønnsutviklingen over tid være knyttet til produsentpris- og produktivitetsutviklingen i konkurranseutsatt næringsliv, i tråd med hovedkursteorien. Måten lønnsdannelsen foregår på bestemmer til hvilket nivå på arbeidsledigheten en slik balanse oppnås. Frontfagsmodellen bidrar til at en slik balanse oppnås med lav arbeidsledighet i Norge. Holden IV-utvalget (NOU 2023: 30) pekte på at koordinert lønnsdanning demper lønnspresset ved et høyt sysselsettingsnivå, og gjør det mulig å oppnå høyere sysselsetting enn det som ville vært mulig med ukoordinert lønnsdanning. Ifølge utvalget er en viktig egenskap ved lønnsdannelsen i Norge at den gir reallønnsfleksibilitet og motvirker at lønns- og prisspiraler får feste, selv ved lav ledighet. Det bidrar til å minske behovet for innstramning i den økonomiske politikken, fordi arbeidsmarkedet vil kunne tåle et høyt sysselsettingsnivå uten at det gir høy lønnsvekst som bidrar til varig høy prisvekst. Erfaringene fra Norge og andre land tilsier at høy nominell lønnsvekst uten bakgrunn i tilsvarende produsentpris- og produktivitetsvekst i all hovedsak slår ut i høyere inflasjon og økt arbeidsledighet på lengre sikt, og ikke i høyere reallønnsvekst. Internasjonale sammenligninger viser også at sysselsettingen er høyere og arbeidsledigheten lavere i land med koordinert lønnsdanning enn i land uten en slik koordinering.

At flest mulig skal ha en jobb, er et overordnet mål for den økonomiske politikken. Den koordinerte lønnsdannelsen bidrar til at den økonomiske politikken kan være mer effektiv i å holde sysselsettingen høy. Den økonomiske politikken består av finanspolitikken, pengepolitikken og det inntektspolitiske samarbeidet. Finanspolitikken skal sikre tilgang til offentlige tjenester og velferdsordninger og bidra til en stabil og bærekraftig utvikling i økonomien, herunder høy sysselsetting og jevn inntektsfordeling. Pengepolitikken oppgave er å gi økonomien en stabil pengeverdi gjennom inflasjonsstyring, slik at høy eller varierende inflasjon ikke blir til hinder for en god realøkonomisk utvikling. Det inntektspolitiske samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene har som hovedmål å koordinere lønnsdannelsen for å legge til rette for varig høy sysselsetting, lav arbeidsledighet og en god inntektsfordeling. Samarbeidet skal bidra til at kostnadsveksten i Norge ikke kommer ut av kurs med utviklingen hos våre handelspartnere. En koordinert lønnsdanning der det tas høyde for hvordan lønnsveksten påvirker arbeidsmarkedet og den samlede utviklingen i økonomien, kan gi stor reallønnsfleksibilitet slik at kostnadsnivået tilpasses raskere når økonomien utsettes for forstyrrelser. Når lønnsoppgjørene forankres i lønnsomheten i konkurranseutsatt sektor og andre sektorer følger denne, vil frontfagsmodellen bidra til å motvirke lønns- og prisspiraler og dermed virke stabiliserende på inflasjonen, selv i situasjoner med høy sysselsetting. Holden IV-utvalget pekte på at når lønnsdannelsen bidrar til stor reallønnsfleksibilitet vil redusere behovet for store endringer i renten ved økonomiske forstyrrelser. Samtidig vil frontfagsmodellen bidra til at finanspolitikken blir mer effektiv i

stabiliseringspolitikken gjennom å redusere risikoen for lønns- lønns og lønns-prisspiraler fra stimuleringsstiltak.

Holden IV-utvalget vurderte konsekvensene av store endringer i kronekursen for lønnsoppgjørene og den økonomiske utviklingen. Utvalget pekte på at konsekvensene avhenger av den økonomiske situasjonen og varigheten på kronesvekkelsen. I 2023 forsterket svak kronekurs utfordringene ved den høye internasjonale prisveksten. Svakere kronekurs gir bedre lønnsomhet og bedre utsikter for konkurranseutsatt sektor og det øker importprisene. Utvalget pekte på at partene i arbeidslivet vanligvis legger liten vekt på kortsiktige svingninger i valutakursen, men dersom den svake kronekursen blir mer langvarig, vil det kunne trekke opp lønnsveksten. Da er det ifølge utvalget viktig at de sentrale aktørene har forståelse for lønnsdannelsens funksjonsmåte og politikkenes reaksjonsmønstre. Frontfagsmodellen har selvkorrigerende mekanismer, som innebærer at høy lønnsvekst ikke behøver å være en indikasjon på at arbeidsledigheten er lavere enn det som er opprettholdbart på lengre sikt. Derfor er det viktig at den økonomiske politikken tar høyde for at det vil ta tid å få inflasjonen ned til målet uten en markert oppgang i ledigheten.

Holden IV-utvalget konkluderte med at det inntektspolitiske samarbeidet og samspillet i den økonomiske politikken har bidratt til en god og balansert utvikling i norsk økonomi over tid, med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet og en tilstrekkelig god kostnadsmessig konkurransevne. Utvalget sluttet opp om frontfagsmodellen, og mente at det er viktig at det inntektspolitiske samarbeidet vedlikeholdes, for å møte de utfordringene Norge står overfor.

Holden IV-utvalget understreket at høy tariffdekning er en forutsetning for at koordineringen av lønnsdannelsen skal fungere, og for at frontfagsmodellen fortsatt skal kunne ha bred oppslutning fremover. Lavlønsutvalget (NOU 2024: 11) viste til at det finnes en rekke mekanismer innenfor det organiserte arbeidslivet som bidrar til å begrense omfanget av lavlønn. For at dette systemet skal kunne sikre et relativt høyt nivå på de laveste lønningene, mente utvalget at det var vesentlig å opprettholde en relativt høy organisasjonsgrad både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden og en høy tariffavtaledekning. Organisasjonsgraden på arbeidstakersiden i Norge er på rundt 50 prosent, og har endret seg lite de siste 15 årene. Tariffavtaledekningen for alle arbeidstakere er for 2017 anslått til 69 prosent, 52 prosent i privat sektor og tilnærmet 100 prosent i offentlig sektor, se omtale i vedlegg 5. Tariffavtalene benyttes også som rettesnor for mange bedrifter som ikke formelt er bundet av avtalene.

Samtidig som flertallet av arbeidstakerne i Norge dermed er dekket av de sentrale forhandlingene, er det et betydelig antall som ikke er dekket av kollektive avtaler. Blant annet ledere og en stor andel av funksjonærene i industrien får sin lønn bestemt gjennom lokale lønnsforhandlinger. Dette var en viktig bakgrunn for at Kontaktutvalget den 22. januar 2003 la fram en felles erklæring om situasjonen foran mellomoppgjøret 2003, se boks 4.1. Kontaktutvalgets vurdering innebærer at det er den samlede lønnsveksten i industrien, for både arbeidere og funksjonærer, som skal være normgivende for etterfølgende oppgjør.

Boks 4.1 Praktiseringen av frontfagsmodellen

Frontfagsmodellen innebærer at lønnsveksten i konkurranseutsatte virksomheter skal gjelde som en norm for øvrige forhandlingsområder. Dette skjer ved at avtaleområder med stort innslag av konkurranseutsatte virksomheter forhandler først (det såkalte frontfaget), og at dette oppgjøret danner en norm for andre avtaleområder. Oppgjørene i industrien har i mesteparten av etterkrigstiden vært retningsgivende for øvrige tariffområder i lønnsforhandlingene i Norge. Sammensetningen av frontfaget kan endres over tid, og vil

varierte avhengig av om det er et forbundsvist eller samordnet oppgjør, eller et mellomoppgjør.

Konkurransutsatt sektor (k-sektor) består i prinsippet av bedrifter som produserer produkter som kan eksporteres/importeres, og som derfor konkurrerer mot utenlandske virksomheter. Bedrifter og virksomheter som ikke konkurrerer mot utenlandske virksomheter betegnes gjerne som skjermede (s-sektor), uavhengig av konkurransesituasjonen mellom slike bedrifter på det innenlandske markedet.

Tradisjonelt har konkurransutsatte næringer blitt assosiert med industrien, mens skjermede næringer har blitt assosiert med tjenesteproduserende næringer (varehandel, transporttjenester, offentlig sektor, finansiell tjenesteyting, annen privat tjenesteyting mv.). Økt globalisering, sterkere internasjonal konkurranse og lavere transportkostnader har imidlertid bidratt til at stadig større deler av norsk næringsliv utsettes for konkurranse fra utlandet. Det er nå svært få varer og tjenester som det teknisk sett ikke kan handles med internasjonalt, og det er lite av norsk markedsrettet virksomhet som ikke på en eller annen måte er utsatt for konkurranse fra utlandet. Skillet mellom k- og s-sektor i hovedkursteorien er stilisert, men likevel nyttig, siden enkelte sektorer i større grad enn andre er utsatt for konkurranse fra utlandet.

Ved forbundsvise lønnsoppgjør er det Industriooverenskomsten mellom Norsk Industri i NHO og Fellesforbundet i LO som utgjør frontfaget. Industriooverenskomsten har derfor en sentral posisjon i frontfagsmodellen og inntektsoppgjørene. I Industriooverenskomsten kan minstelønnsatser endres, og det kan gis generelle tillegg. De generelle tilleggene har i stor grad direkte gjennomslag i en rekke andre forhandlingsområder. Senere føres det lokale forhandlinger for arbeiderne, basert på de fire avtalte kriteriene; bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurransevne. I Industriooverenskomsten er det også et femte kriterium om bedriftens aktuelle arbeidskraftsituasjon. Tilleggene som gis, vil variere fra bedrift til bedrift. I samordnede lønnsoppgjør, det vil si ved samordnede hovedoppgjør og mellomoppgjør, foregår forhandlingene på hovedorganisasjonsnivå mellom LO og NHO og YS og NHO. Ved forhandlings- og meklingslutt foreligger det sentrale resultatet for alle arbeideravtalene og enkelte funksjonæravtaler i og utenfor industrien.

Holden IV- utvalget mente at det ikke var behov for å endre sammensetningen av frontfaget. Utvalget pekte på at frontfaget må være representativt, slik at resultatet ivaretar interessene til andre konkurransutsatte bransjer, og det må være operasjonelt, slik at rollen som frontfag kan håndteres på en god måte i lønnsforhandlingene. Ifølge utvalget bygger Industriooverenskomsten på tariffavtaler og organisasjoner som er godt egnet til å fungere som frontfag.

Funksjonærene i industrien forhandler i all hovedsak lokalt, enten individuelt eller kollektivt. Funksjonærene utgjorde i 2023 om lag 45 prosent av sysselsettingen og 57 prosent av lønnsmassen i industrien. Også for funksjonærene vil størrelsen på de sentrale tilleggene i Industriooverenskomsten og de nevnte kriteriene være viktige føringer for de lokale forhandlingene.

Koordinering i frontfagsmodellen foregår på mange plan. Hovedorganisasjonene i arbeidslivet spiller en avgjørende rolle og institusjoner som Kontaktutvalget og Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene støtter opp under koordineringen, ved at partene og myndighetene får en felles forståelse av situasjonen i norsk økonomi.

I 2003 ga Kontaktutvalget i forkant av mellomoppgjøret 2003 en felles erklæring der det blant annet het:

«(...) På denne bakgrunn er regjeringen og organisasjonene i arbeidslivet enige om følgende: At den samlede lønnskostnadsveksten i 2003 må tilpasses utfordringene i

konkurransutsatt næringsliv og arbeidet for full sysselsetting. I arbeidet for å nå dette målet er det avgjørende at alle grupper omfattes. Når det gjelder en nærmere vurdering av utfordringene for konkurranseutsatt sektor i årene framover vises det til det nedsatte ekspertutvalget.

Partene i arbeidslivet vil i forbindelse med mellomoppgjøret 2003: Arbeide for å få lønnsveksten i Norge mer på linje med utviklingen hos våre handelspartnere. Oppgjøret i 2003 må derfor ta utgangspunkt i den delen av næringslivet som er utsatt for konkurranse fra utlandet. Den samlede lønnsveksten som avtales sentralt og lokalt for disse sektorene må være normgivende for de rammer som forhandles i de øvrige oppgjørene.

Samtidig er det viktig at det innenfor disse rammene gis rom for endringer i relative lønninger som sikrer et velfungerende arbeidsmarked og en rettferdig lønnsutvikling. Arbeidsgiversiden i privat og offentlig sektor vil aktivt arbeide for en lønnsvekst hos lederne i virksomhetene som ligger innenfor rammene for det øvrige arbeidslivet. I kraft av sine eierposisjoner i næringslivet vil en også fra statens side arbeide for en slik utvikling.»

Siden de lokale forhandlingene foregår utover i tid, og basert på kriteriene nevnt over, vil utfallet av disse være noe usikre. I ettertid inngår lønnsveksten fra de lokale forhandlingene i rapportene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), ved lønnsveksten for NHO-bedrifter i industrien samlet. Andre forhandlingsområder som skal følge normen fra frontfaget, må derfor basere seg på et anslag for den samlede årslønnsveksten i industrien. I NOU 2013: 13 Lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi (Holden III-utvalget) ble det derfor enighet om at NHO, i forståelse med LO, bør gi et troverdig anslag for den samlede rammen for oppgjøret, dvs. for lønnsveksten i industrien, inklusiv resultatet fra de lokale forhandlingene og overhøyet fra året før. En troverdig ramme skal verken være gulv eller tak for lønnsveksten, men en norm som andre forhandlingsområder skal forholde seg til.

Ifølge en studie av Gjelsvik mfl. (2020)¹ har industrilønnen i Norge vært førende for lønnsutviklingen i annen privat virksomhet og i offentlig forvaltning, både før og etter innføringen av inflasjonsmålet. Fra 2014 har det samlet sett vært små avvik mellom frontfagsrammen og den faktiske samlede lønnsveksten i industrien, se kapittel 1.

¹ Gjelsvik, M., Nymoene, R. og Sparrman, V. (2020). Cointegration and structure in Norwegian wage – price dynamics

[Boks slutt]

4.2 Lønnsomheten i norsk industri

Det er nær sammenheng mellom utviklingen i *konkurransesevnen* og *lønnsomheten* i næringslivet. Hovedkursteorien peker på lønnskostnadsandelen som en sentral indikator for utviklingen i lønnsomheten. Høyere lønnskostnader, lavere produsentpriser og svakere produktivitetsutvikling er faktorer som isolert sett bidrar til svekket konkurranseevne og lavere lønnsomhet. En slik utvikling vil innebære at en større andel av bedriftenes overskudd tilfaller lønnstakerne og mindre kapitaleierne. Lønnskostnadsandelen vil da gå opp, mens driftsresultatandelen¹⁵ vil gå ned. Motsatt bidrar lavere lønnskostnader, høyere produsentpriser og sterkere produktivitetsutvikling isolert til bedret konkurranseevne og

¹⁵ Driftsresultat beregnes som faktorinntekt minus lønnskostnader. Dersom driftsresultatet som andel av faktorinntekten øker må lønnskostnadsandelen gå ned, og motsatt.

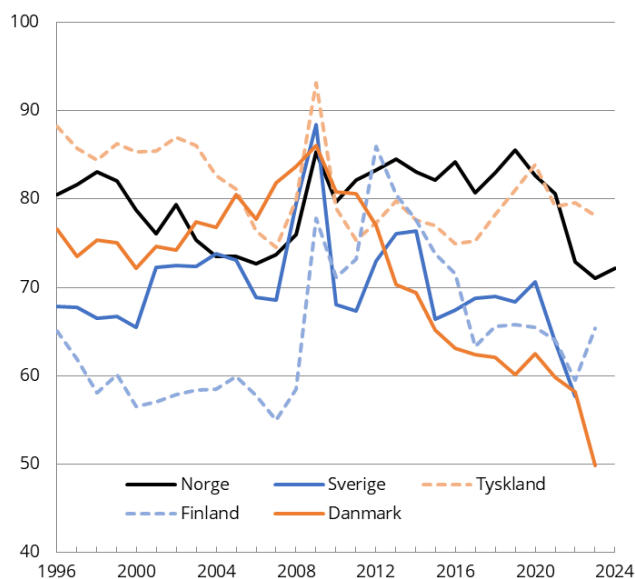
lønnsomhet. En slik utvikling vises ved en lavere lønnskostnadsandel og tilsvarende høyere driftsresultatandel.

Figur 4.1 viser utviklingen i lønnskostnadene som andel av netto faktorinntekter¹⁶ i industrien i Norge og utvalgte handelspartnere siden midten av 1990-tallet. Lønnskostnadsandelen i Norge har historisk svingt med konjunktorene.

Nedgangen i lønnskostnadsandelen på første halvdel av 2000-tallet må trolig blant annet ses i sammenheng med den betydelige oppgangen i prisene på flere viktige norske eksportprodukter. Dette sammenfalt med økt import fra lavkostland, noe som bidro til nedgang i prisene på importerte konsumvarer og merkbar bedring i lønnstakernes kjøpekraft. Sammen med høy produktivitetsvekst ga denne bedringen i bytteforholdet grunnlag for sterk vekst både i bedriftenes overskudd og i reallønningene.

Etter å ha kommet ned i 73 prosent i 2006, økte lønnskostnadsandelen de to neste årene. I forbindelse med finanskrisen steg lønnskostnadsandelen i norsk industri markert i 2009, før den falt noe tilbake igjen i 2010. I perioden 2013–2021 var lønnskostnadsandelen mellom 80 og 86 prosent. I 2022 gikk lønnskostnadsandelen i industrien ned til 74 prosent, noe som ses i sammenheng med økte salgspriser på eksportrettede industrivarer og en relativt svak kronekurs. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var lønnskostnadsandelen i industrien 72,2 prosent i 2024.

Til sammenligning har gjennomsnittet de siste ti årene vært rundt 79 prosent, om lag som gjennomsnittet de siste 20 årene, jf. tabell 9.6.

Figur 4.1 Lønnskostnadsandeler i industrien¹

¹ Lønnskostnadsandelene er beregnet ved lønnskostnader dividert på netto faktorinntekter, dvs. at driftsresultatet er justert for kapitalslit.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Danmarks Statistik og Eurostat

Figur 4.1 viser også utviklingen i Sverige, Tyskland, Finland og Danmark. Når man sammenligner lønnskostnadsandelen med andre land, er det viktig å være oppmerksom på at ulike næringsstrukturer i ulike land vil kunne gi nivåforskjeller i lønnskostnadsandelene mellom

¹⁶ Faktorinntekten er inntekten som tilfaller arbeid og kapital, og beregnes som bruttoprodukt minus kapitalslit og netto indirekte skatter. Se definisjon av faktorinntekt i kapittel 9, boks 9.2.

landene. I vedleggstabell 4.5 presenteres tall for netto lønnskostnadsandel for industrien i Norge og flere utvalgte land.

Lønnsomheten i ulike industrigrupper

Foreløpige tall viser at lønnsomheten i industrien, målt ved driftsresultatet, steg fra 2023 til 2024, men med stor variasjon mellom industriområder. Eksempler på områder med bedring i driftsresultatet er næringsmiddelindustri og metallvare- og annen verkstedindustri.

Utviklingen i driftsresultat beskrives i kapittel 9.2 Faktorinntekt og funksjonell inntektsfordeling. Det understrekes at usikkerheten i foreløpige tall for driftsresultat er store, og revisjoner kan være betydelige, se boks 9.1 «Revisjoner i nasjonalregnskapet».

For industrien samlet økte lønnskostandsandelen fra 2005 til 2009 for deretter å holde seg relativt stabil de neste 10 årene, se figur 4.2¹⁷. Etter 2019, under pandemien og fram til 2024, har andelen falt. Forløpet varierer noe for ulike industrigrupperinger. Lønnskostnadsandelen i for eksempel *verkstedindustri og skipsbygging mv*¹⁸ var stabil fram til 2014, da den økte brått i takt med oljeprisfallet og svakere etterspørsel fra petroleumsnæringen. Fra 2016 til 2019 lå den godt over 95 prosent, for deretter å gradvis falle fram til 2024. I 2024 er lønnskostandsandelen beregnet til 77,7 prosent. Som gjennomsnittsnitt for 20-årsperioden 2005–2024 har den vært i underkant av 86 prosent. Lønnskostnadsandelen i *råvarebasert industri*¹⁹, varierer mye og påvirkes av internasjonale konjunktursvingninger og internasjonale priser. Etter finanskrisen i 2008 økte lønnskostnadsandelen betydelig og lå noen år rundt 95 prosent før den falt til rundt 70 prosent i årene 2015–2018. I takt med økning i råvarepriser etter 2021 falt lønnskostnadsandelen for årene 2022 og 2023 til godt under 60 prosent, mens den økte til 69,1 prosent i 2024. Som gjennomsnitt for 20-årsperioden har lønnskostnadsandelen for gruppen vært vel 74 prosent. *Øvrig industri*²⁰, der næringsmiddelindustrien dominerer, hadde også en økning i lønnskostnadsandelen etter finanskrisen, men i årene 2016 til 2022 stabiliserte den seg rundt 75 prosent. De foreløpige anslagene for 2023 og 2024, viser at andelen har falt og er foreløpig beregnet til 66,3 prosent i 2024. Regnet som gjennomsnitt for 20-årsperioden har lønnskostnadsandelen vært 76 prosent.

I figur 4.2 vises lønnskostnadsandelen også for såkalte *ikke-stedbundne industrinæringer*. Typisk for ikke-stedbundne næringer er at de ikke er avhengige av norske naturressurser, og dermed relativt enkelt kan flyttes til andre land²¹. Ikke-stedbundne industrinæringer er sammensatt av grupper fra alle de tre andre industriaggregatene i figuren. Lønnskostnadsandelen i disse har i stor grad hatt samme forløp som verkstedindustri og

¹⁷ Se diskusjon også i kapittel 9.3.

¹⁸ Verksteds- og skipsbygging mv. omfatter produksjon av metallvarer, maskiner og utstyr, elektriske produkter mv, i tillegg til bygging av skip og oljeplattformer/moduler samt reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr.

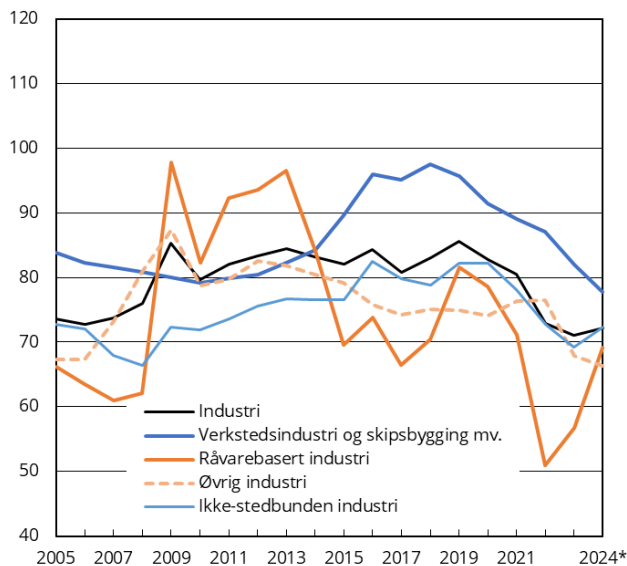
¹⁹ Råvarebasert industri omfatter raffinering, produksjon av papir, kjemiske råvarer, farmasøytiske produkter, gummi- og plastprodukter, andre ikke-metallholdige produkter samt metaller (aluminium, ferrolegeringer, nikkel mv.)

²⁰ Øvrige industrinæringer eller konsumentrettet industri omfatter produksjon av næringsmidler, tekstil- og lærvarer, trevarer, trykkerivirksomhet, møbler og andre industrivarer.

²¹ Se nærmere beskrivelse i Sagelvmø, Slettebø og Strøm (2023): SSB Rapport 2023/11 «Konkurransutsatte næringer i Norge». Ikke-stedbundne industrinæringer omfatter oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri, produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner, tekstil, beklednings og lærwareindustri, gummivare og plastindustri, mineralproduktindustri og produksjon av møbler og annen industriproduksjon.

skipsbygging mv. selv om lønnskostnadsandelen er på et på et lavere nivå. Regnet som gjennomsnitt for årene 2005–2024 er andelen 75 prosent.

Holden III-utvalget viste til at dersom konkurranseutsatt sektor skal bli stor nok samlet sett, vil man ha behov for et visst omfang av ikke-stedbundne næringer. Videre ble det slått fast at «I dag er det betydelig aktivitet i slike næringer, men for at den skal være stor nok også i framtiden, er det vanskelig å se for seg at kostnadsnivået korrigert for produktivitetsforskjeller i vid forstand kan være mye høyere i Norge enn hos våre handelspartnere».

Figur 4.2 Lønnskostnader i prosent av faktorinntekt for ulike industrigrupperinger.

*Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.3 Andre trekk ved den funksjonelle inntektsfordelingen

Ifølge Hovedkursmodellen indikerer en stabilitet i lønnskostnadsandelene at det er en stabil lønnssevne og konkurransekraft i sektoren, og dermed at eierinntektsandelen holdes på et normalnivå.

Holden IV viste til at det internasjonalt er observert økt markedsrett, fallende lønnsandeler og større ulikhet. Blant annet viser en studie fra OECD²² at høyere profitt fra markedsrett, og tilhørende høyere priser, kan påvirke fordelingen av formue og inntekt.

Lønnskostnadsandelen som måler hvor stor andel av verdiskapingen i økonomien som tilfaller arbeidskraften og hvor mye som tilfaller kapitaleierne, har falt over tid i mange OECD-land. Det gir økende ulikhet og kan også påvirke den makroøkonomiske stabiliteten og utviklingen. SSB har sett nærmere på om slike forhold kan forklare svakere etterspørsel i Norge (Berg mfl., 2020²³). De har brukt ulike metoder for å se på om markedsmakten har økt, men konkluderer med at den har vært relativt stabil i perioden 1995–2018. Brubakk og Hagelund

²² <https://www.oecd.org/competition/inequality-a-hidden-cost-of-market-power.htm>

²³ Berg, O, von Brasch, T., Cappelen, Å., Holm, M. B., Raknerud, A., Tretvoll, H. og Vigtel, T.C. (2020). Drivkrefter bak svak etterspørsel i økonomien

(2023)²⁴ finner at prispåslaget økte betydelig i mange bransjer i Norge i perioden fra 1980 til 2019, men at dette i hovedsak ble motsvart av lavere kapitalkostnader, slik at lønnsandelen har falt mindre. Brubakk og Hagelund har ikke sett på virkninger på samlet etterspørsel.

De tradisjonelle lønnskostnadsandelene omfatter bare avlønning til lønnstakere. Selvstendig næringsdrivende vil i hovedsak ikke ta ut inntekten i form av lønn, men sitte igjen med et driftsresultat. Dette driftsresultatet skal dekke både godtgjøring til produksjonskapitalen og til egen arbeidsinnsats.

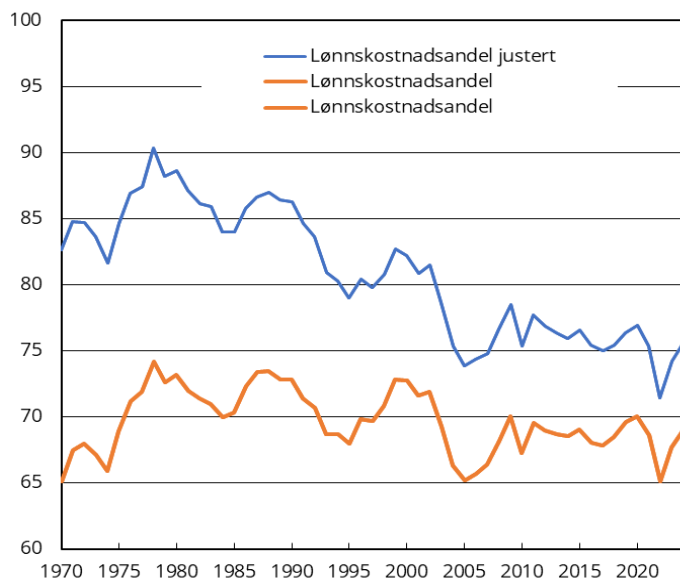
Dersom man tar hensyn til arbeidsinnsatsen til selvstendig næringsdrivende, vil man få et klarere bilde av hvordan faktorinntekten fordeler seg på arbeid og godtgjøring av kapital. Lønnskostnadsandeler som er justert for selvstendige, dvs. lønnskostnaden inkluderer verdien av arbeidsinnsatsen til de selvstendige²⁵, vises i figurene 4.3 (markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge) og 4.4 (industri).

Lønnskostnadsandelen for markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge beveger seg i takt med konjunkturforløpet. Den tradisjonelle lønnskostnadsandelen hadde en topp i 1978 på 74 prosent, for deretter å falle svakt. Etter 2002 har andelen ligget rundt 68 prosent. Gjennomsnittlig lønnskostnadsandel for hele perioden fra 1970 er i underkant av 70 prosent. Inkludert selvstendige arbeidstakere har lønnskostnadsandelen for markedsrettet virksomhet falt over tid. Den var 90 prosent på slutten av 1970-tallet og falt gradvis til 75 prosent i 2004. At lønnskostnadsandelen med og uten selvstendige nærmet seg hverandre fram til begynnelsen på 2000-tallet, forklares i hovedsak av strukturendringer i næringslivet. I 1970 var over 20 prosent av de sysselsatte selvstendig næringsdrivende i markedsrettet virksomhet, og over 60 prosent av disse var bønder eller fiskere. I 2004 var andelen selvstendige halvert, og av disse jobbet en tredel i primærnæringene.

Tradisjonell lønnskostnadsandel i industrien var i gjennomsnitt 81 prosent for perioden 1970–2024 og rundt 79 prosent de siste 20 årene. Det er få selvstendige i industrien, og det er derfor liten forskjell i lønnskostnadsandelen om man regner den med eller uten selvstendig næringsdrivende.

²⁴ Se NOU 2023:30 Utfordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi, side 189.

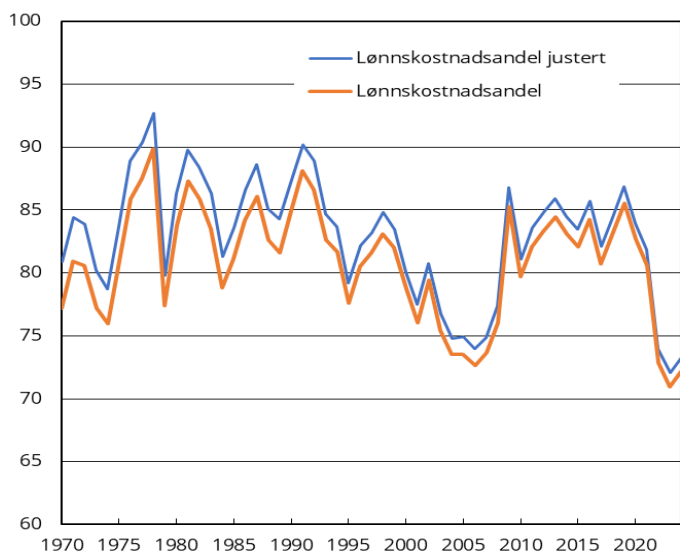
²⁵ Metoden for å tilskrive selvstendig næringsdrivende en lønnskostnad, gjøres ved å ta utgangspunkt i arbeidsinnsatsen til de selvstendige og forutsette en tilsvarende timelønnskostnad som lønnstakere i samme næringsområde. Driftsresultatet justeres tilsvarende, mens faktorinntekten/verdiskapingen er uendret.

Figur 4.3 Lønnskostnader som andel av faktorinntekt med og uten verdien av selvstendiges arbeidsinnsats. Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge

*Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.4 Lønnskostnader som andel av faktorinntekt med og uten verdien av selvstendiges arbeidsinnsats. Industri

*Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

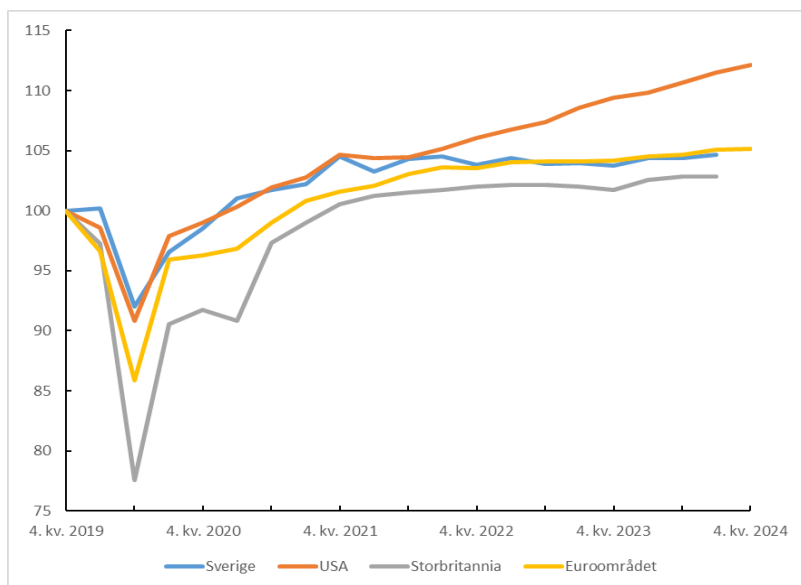
5 Internasjonal økonomi

- 2024 var fortsatt preget av geopolitisk uro, herunder Russlands krig i Ukraina og kriger i Midtøsten. Presidentskiftet i USA har bidratt til økt usikkerhet om den økonomiske politikken i landet og betydelig usikkerhet om utviklingen i internasjonal handel. Det er nå betydelig usikkerhet på nedsiden for internasjonal økonomi som følge av økende handelsspenninger og proteksjonisme, en mulig eskalering av geopolitiske konflikter og høy statsgjeld og store budsjettunderskudd i flere land.
- Gjennom fjoråret kom både inflasjonen og styringsrentene ned. Inflasjonen er nær målet i flere økonomier.
- Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at den økonomiske aktiviteten hos Norges 25 viktigste handelspartnere steg med 1,6 prosent i fjor. OECDs anslag peker mot en vekst i BNP hos våre handelspartnere på 2,0 prosent i år.
- Til sammenlikning var veksten hos våre handelspartnere 2,4 prosent som gjennomsnitt for årene 2010–2019, altså i perioden mellom den internasjonale finanskrisen og pandemien. Bak gjennomsnittstallene ligger betydelige forskjeller mellom land. Den økonomiske veksten i 2024 og 2025 ser ut til å bli klart høyere i USA enn i euroområdet og Sverige.

5.1 Utviklingen i internasjonal økonomi den senere tid

De siste fem årene har vært preget av koronapandemien, krig i Europa og økte energi- og matvarepriser. Det har dempet den økonomiske veksten og trukket opp inflasjonen. Sentralbankene møtte den økte prisveksten med høyere styringsrenter. Mens inflasjonen nådde toppen i løpet av 2022 ble styringsrentene, både i euroområdet og USA, økt til godt inn i 2023. I 2024 startet sentralbankene å redusere styringsrenten, og inflasjonen er nær målet i flere økonomier. Den økonomiske veksten gjennom 2024 var positiv i de fleste land, med relativt sterk vekst i USA og relativt svak vekst i Europa. Arbeidsledigheten ligger fortsatt på historisk sett nokså lave nivåer hos flere av våre viktigste handelspartnere, samtidig som sysselsettingsandelen er høy. Resten av dette avsnittet gir en nærmere beskrivelse av den økonomiske utviklingen gjennom fjoråret, med vekt på våre viktigste handelspartnere. Utsiktene fremover er nærmere omtalt i avsnitt 5.2.

De første anslagene for veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2024 viser en oppgang i USA på 2,8 prosent fra 2023 til 2024. Tilsvarende for euroområdet var det en oppgang på 0,8 prosent. Disse anslagene er basert på begrenset informasjon og blir erfaringsmessig revidert. I Europa, som ble særlig hardt rammet av høye energipriser etter Russlands invasjon i Ukraina, var utviklingen svak i Tyskland med en viss nedgang i BNP gjennom fjoråret. På den andre siden bidro særlig Spania til å trekke opp veksten. Utviklingen i tysk bilindustri og energiintensiv industri er svak. I bilindustrien har det vært en stor nedgang i både antall produserte biler og antall ansatte de senere årene. Kombinasjonen av høye energipriser, overgangen til elbiler og sterk konkurranse fra Kina har truffet bilindustrien hardt.

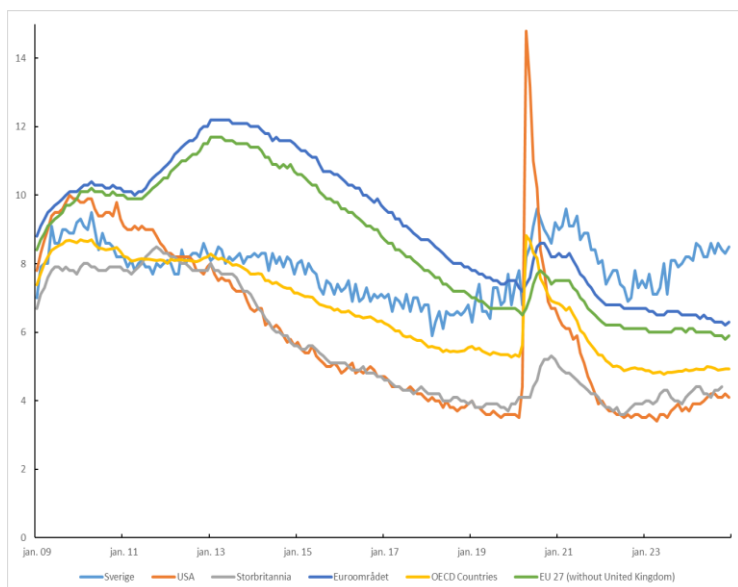

Figur 5.1 Bruttonasjonalprodukt (BNP). Kvartalsvis volumindekser der 4. kvartal 2019=100

Kilder: OECD, Eurostat, Statistics Sweden (SCB) og U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA).

I OECD-området som helhet var yrkesdeltakelse og sysselsettingsandel for aldersgruppen 15–64 år henholdsvis 74 og 70,3 prosent i 3. kvartal 2024. Dette er de høyeste nivåene som er registrert siden henholdsvis 2008 og 2005. Yrkesdeltakelsen var 67,1 prosent for kvinner og 81 prosent for menn. Sammenlignet med situasjonen i forkant av pandemien i 2019, har oppgangen i både yrkesdeltakelsen og sysselsettingsrate vært sterkere i EU enn i USA. Det kan ses i sammenheng med at befolkningen i arbeidsfør alder (15–64 år) i EU fra 2019 til 2023 i gjennomsnitt har avtatt med 600 000 personer årlig, mens det i USA har vært en økning på 400 000 personer årlig.

Arbeidsledigheten (AKU) i OECD-området utgjorde i desember 2024 4,9 prosent av arbeidsstyrken, og har ligget på eller like under 5,0 prosent siden mars 2022. Sammenlignet med i forkant av pandemien, i 2019, har det vært en nedgang på 0,4 prosentpoeng. Ledigheten i USA er 0,7 prosentpoeng lavere enn OECD-gjennomsnittet, mens EU ligger 1 prosentpoeng over. Arbeidsledigheten i Sverige har steget gjennom de siste 2 årene, og økingen har vært sterkere enn i USA og Storbritannia, se figur 5.2

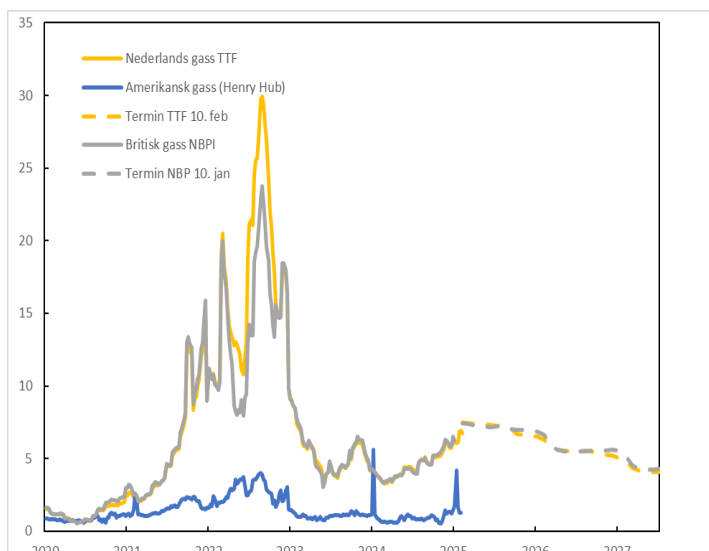
Figur 5.2 Arbeidsledighet (AKU) i prosent av arbeidsstyrken

Kilder: OECD.

Beholdningen av ledige stillinger i USA har falt siden mars 2022. Antall arbeidsledige per ledige stilling er fortsatt lavt, men har steget fra en bunn på 0,5 i januar 2023 til 0,9 i november 2024, og er nå på nivå med året før pandemien. I EU og euroområdet økte antall sysselsatte med hhv. 0,8 prosent og 1,0 prosent i 3. kvartal 2024, målt fra 3. kvartal 2023. Veksten i antall sysselsatte har vært avtagende siden 1. kvartal 2022. Lavere vekst i Tyskland er også tydelig i arbeidsmarkedet, der det var en nedgang i ledige stillinger på 25 prosent fra 3. kvartal 2023 til 3. kvartal 2024.

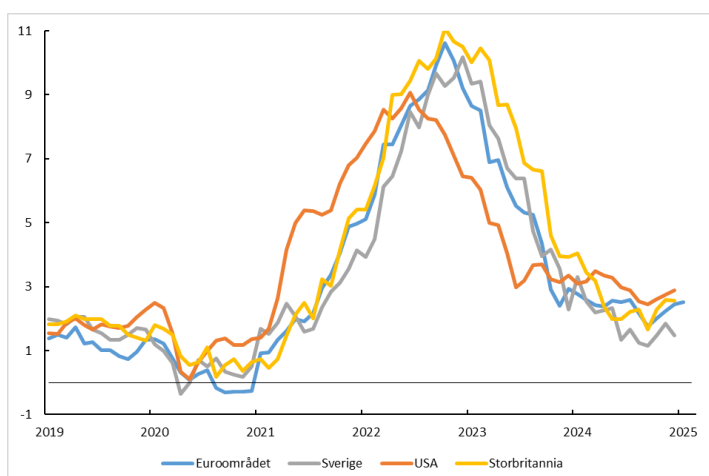
I USA har lønnsveksten dempet seg, til en 12-månedersvekst i timelønningene på 3,9 prosent i desember i fjor, mot 4,3 prosent ett år tidligere. På den andre siden viser Den europeiske sentralbankens (ECB) lønnsindikator (forhandlede lønnsavtaler) at lønnsveksten i euroområdet var 5,4 prosent i 3. kvartal 2024, mot 4,7 prosent ett år tidligere.

Naturgass er viktig både for oppvarming og elektrisitetsproduksjon i Europa, og de høye gassprisene etter at Russland reduserte gass eksporten til Europa, fikk betydelig innvirkning på inflasjonen i Europa. I det europeiske gassmarkedet er det nå bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel. Det må ses i sammenheng både med at etterspørselen etter gass avtok og med at russisk gass ble erstattet, særlig med flytende naturgass (LNG) fra USA. Gassprisene i Europa er likevel fortsatt langt over nivået i USA og fortsatt høyere enn før pandemien, noe som har bidratt til å svekke utviklingen i industriproduksjonen i EU.

Figur 5.3 Priser på gass. Kroner per standard kubikkmeter (Sm³)

Kilder: Intercontinental Exchange (ICE) og Energy Information Administration (EIA).

Figur 5.4 Tolvmånedsvest i konsumpriser. Prosent

Kilder: Eurostat og U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS).

Inflasjonen hos våre viktigste handelspartnere falt gjennom 2024. For euroområdet avtok veksten i den harmoniserte konsumprisindeksen fra 2,8 prosent i januar til 2,4 prosent i desember. I USA avtok inflasjonen fra 3,1 prosent i januar til 2,9 prosent i desember. Hvis en holder mat og energi utenom, ofte omtalt som underliggende inflasjon eller kjerneinflasjon, var veksten i euroområdet 2,7 prosent i desember og i USA 3,2 prosent. For tjenester er inflasjonen fortsatt høy. Prisveksten på tjenesteyting, hvor lønn er en viktig kostnadskomponent, var i desember 4,0 prosent i euroområdet og 4,4 prosent i USA.

I takt med at inflasjonen har kommet ned, har styringsrentene blitt redusert i løpet av 2024. I USA har Federal Reserve satt ned styringsrenten med 1 prosentpoeng siden september da renten var 5,5 prosent. Tilsvarende for euroområdet har ECB redusert styringsrenten med 1 prosentpoeng i løpet av 2024, fra et toppnivå på 4 prosent.

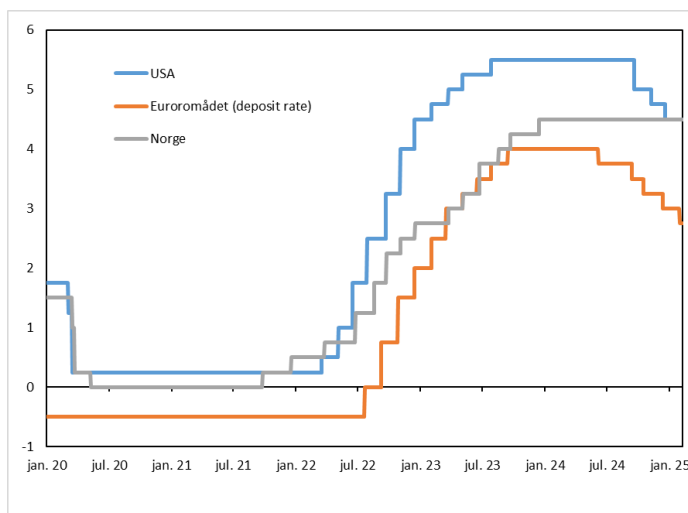
IMF trakk i World Economic Outlook fra oktober 2024 frem at lønnsveksten i USA reflekterer produktivitetsøkninger den siste tiden slik at enhetskostnadene har endret seg lite. I

eurområdet har de siste lønnsøkningene overgått produktiviteten, slik at enhetskostnadene har økt. IMF forventer at europeiske selskaper generelt vil kunne absorbere disse kostnadene som følge av høyere lønnsomhet de siste årene. Det er imidlertid store forskjeller mellom land og næringer innad i Europa.

Figur 5.5 Tolvmånedsvækst i konsumpriser utenom mat- og energivarer. Prosent

Kilder: Eurostat og U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS).

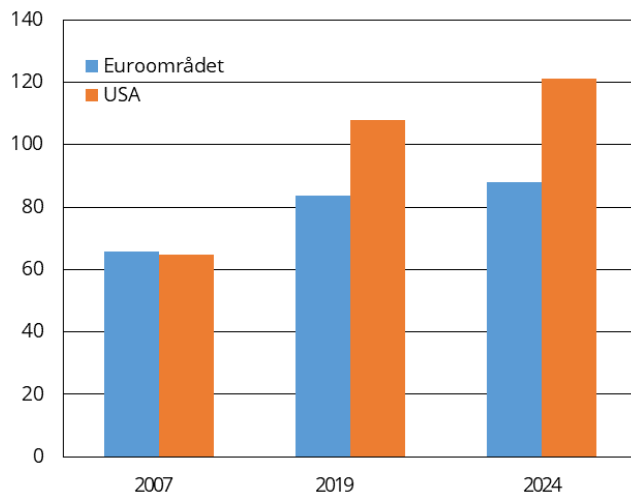
Figur 5.6 Styringsrenter. Prosent

Kilder: Den europeiske sentralbanken (ECB), Federal Reserve (Fed) og Norges Bank.

Renten på amerikanske statsobligasjoner med 10 års løpetid, som er referanse for en rekke finansielle størrelser globalt, falt fra slutten av april til midten av september 2024, drevet av fallende inflasjon, rentekutt og forventninger om rentekutt. Fra midten av september har imidlertid lange amerikanske renter igjen økt, og var i januar 2025 på sitt nest høyeste nivå siden før pandemien. Også i Europa falt lange renter gjennom store deler av fjoråret, for så å snu oppover mot slutten av året. Samtidig fortsatte rentedifferansene i det europeiske statsgjeldsmarkedet å avta gjennom året. Differansen mellom tyske og italienske tiårs statsobligasjoner var i januar i år noe over 1 prosentpoeng, mot om lag 2 prosentpoeng i oktober i 2023. Lange renter i Hellas har hatt en tilsvarende utvikling som italienske. I markedet pekes det på flere mulige årsaker til rentekonvergens internt i eurområdet, blant annet lavere gjeldsgrad for flere av de gjeldstyngede eurolandene i sør.

Sammenlignet med situasjonen forut for pandemien er offentlig gjeld høyere i flere land samtidig som lånekostnadene har økt. Den økte gjelden må ses i sammenheng med

omfattende støttetiltak for å dempe virkningene av inngripende smitteverntiltak, og med støttetiltak overfor både husholdninger og bedrifter som følge av høye energipriser etter Russlands invasjon av Ukraina. I USA utgjorde offentlig gjeld i 2024 121 prosent av BNP mot 108 prosent i 2019. For EU er tilsvarende andeler 88 prosent og 84 prosent. Samtidig har mange land fremdeles betydelige underskudd i offentlige finanser. Budsjettunderskuddet i USA i fjor tilsvarte 6,4 prosent av BNP, mens for euroområdet anslås underskuddet til 3,0 prosent av BNP. Mange land har behov for å styrke offentlige finanser, både for å være bedre rustet til framtidige sjokk, og for å kunne møte nye behov knyttet til demografiske endringer, forsvar og grønn omstilling.

Figur 5.7 Offentlig gjeld. Prosent av BNP

Kilde: IMF.

5.2 De økonomiske utsiktene

OECD kom i desember 2024 (OECD Economic Outlook) og IMF i januar 2025 (World Economic Outlook Update) med oppdaterte anslag for verdensøkonomien. IMF's rapport har kun anslag for utvalgte land. I det følgende benyttes OECDs anslag fra desember supplert med IMF's anslag fra januar for de landene IMF har kommet med anslag for. Både OECD og IMF legger til grunn gjeldende politikk for sine anslag. Anslagene omtales kort nedenfor, se også tabell 5.1.

Både OECD og IMF forventer at den globale BNP-veksten blir 3,3 prosent i 2025 og 2026, etter 3,2 prosent vekst i 2024. Den globale veksten skjuler samtidig store forskjeller mellom land og regioner. På oppsiden bidrar fremvoksende økonomier i Asia. I denne landgruppen, som inkluderer både Kina og India, ventes veksten både i år og neste år å holde seg på vel 5 prosent. I den andre enden ligger de avanserte økonomiene med en vekst i år og neste år på snaut 2 prosent. Lavere inflasjon, stabil sysselsettingsvekst og gradvis mindre innstrammende pengepolitikk vil ifølge OECD bidra til økt samlet etterspørsel, til tross for nødvendige innstramminger i finanspolitikken i mange land. Veksten anslås med det høyere enn gjennomsnittet de siste ti årene, men lavere enn gjennomsnittet for tiårsperioden før pandemien. For noen land kan lavere vekst blant annet forklares med konsolidering av offentlige finanser og lavere underliggende produktivitetsvekst.

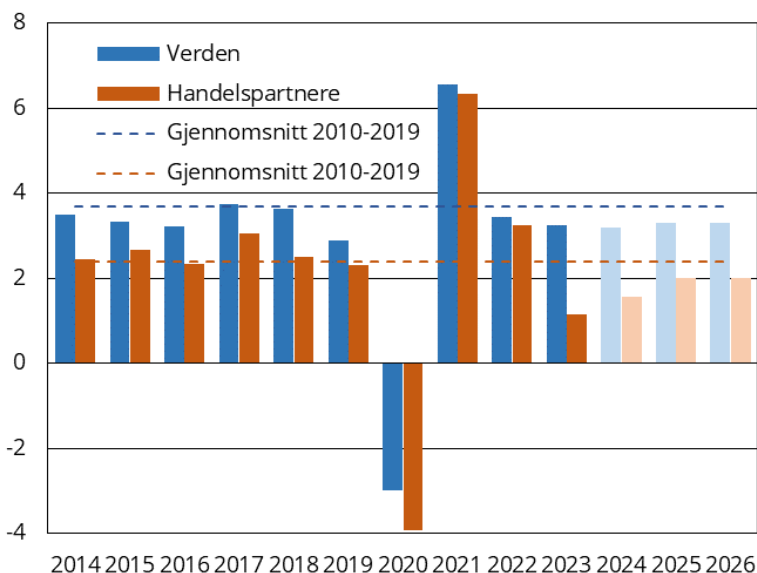
Basert på tall fra OECD og IMF, ser det ut til at BNP for Norges 25 viktigste handelspartnere steg med 1,6 prosent i 2024, mens det anslås en vekst på 2,0 prosent i 2025 og 2026. I 2023 var økningen 1,2 prosent.

Det ventes at årlig BNP-vekst i USA vil avta gradvis, fra 2,8 prosent i fjor, til 2,7 prosent i år og 2,1 prosent neste år. Til sammenlikning var veksten 2,4 prosent som gjennomsnitt for årene 2010–2019. Reallønnsvekst, lavere renter og økt sysselsetting ventes å bidra til fortsatt høy vekst i det private forbruket, men veksten er ventet å avta som følge av lavere innvandring, mindre ubalanser i arbeidsmarkedet i form av bedre samsvar mellom antall ledige stillinger og antall arbeidssøkende og begrenset mulighet for husholdningene til å ytterligere trekke på oppsparte midler. Samtidig forventes noe økte næringsinvesteringer.

I euroområdet anslås BNP-veksten å gradvis øke fra 0,8 prosent i 2024 til 1,0 prosent i 2025 og deretter til 1,4 prosent i 2026. Veksten er fortsatt dempet, hvor Tyskland henger bak øvrige euroland. Økte reallønninger er ventet å gi økt privat konsum, samtidig som det forventes økte offentlige og private investeringer. Fortsatt svak utvikling i industrien, tynget stemning som følge av geopolitiske spenninger og økt politisk usikkerhet bidrar til å dempe veksten. I Kina anslås veksten å avta noe fra 4,8 prosent i 2024 til 4,5 prosent i 2026. Dempet forbrukerretterspørsel, høy gjeld og et svakt eiendomsmarked bidrar til å trekke ned veksten. Til sammenlikning var veksten 7,7 prosent som gjennomsnitt for årene 2010–2019.

Inflasjonen har falt gjennom 2024, og ventes å falle videre fremover, både som følge av at lønnsveksten avtar og at styringsrentene fortsatt virker innstrammende. Årlig konsumprisvekst i euroområdet anslås å avta til 2,1 prosent i 2025 og 2,0 prosent i 2026, fra 2,4 prosent i 2024. I USA er konsumprisveksten ventet å gå ned fra 3,0 prosent i fjor, til 2,0 prosent i år og 2,1 prosent neste år. Innen utgangen av 2025 eller tidlig i 2026 forventes inflasjonen å være tilbake til målet i de fleste store økonomier.

Lavere inflasjon gikk sammen med reduksjon i styringsrentene i løpet av fjoråret. Markedene venter ytterligere kutt i år. For euroområdet prises det inn ytterligere [tre] rentekutt i tillegg til kuttet i januar, mens det for USA nå er forventninger om [to] rentekutt innen utgangen av året. Sentralbanken i USA, Fed, indikerte selv to kutt i 2025 på rentemøtet i desember.

Figur 5.1 Vekst i BNP for verden og Norges 25 viktigste handelspartnere¹

¹BNP-veksten hos Norges 25 viktigste handelspartnere er beregnet med vektet BNP-vekst som er basert på tall for eksport av tradisjonelle varer, se tabell 5.2. Vektet anslag for 2024 fra OECDs rapport fra desember 2024.

Kilder: OECDs Economic Outlook, desember 2024 og Beregningsutvalget.

I 2025 forventer IMF at prisene på energivarer vil falle med 2,6 prosent, hovedsakelig som følge av en nedgang i oljepriser drevet av svak kinesisk etterspørsel og høy produksjon i land utenfor OPEC. Gassprisene ventes å øke noe, blant annet som følge av forsyningsforstyrrelser.

OECD og IMF peker på flere faktorer som gjør at det er atskillig usikkerhet om den økonomiske utviklingen videre, særlig på nedsiden. Dette gjelder særlig usikkerhet knyttet til økende handelsspenninger og proteksjonisme, en mulig eskalering av geopolitiske konflikter og utfordrende finanspolitikk i noen land. På kort sikt spriker usikkerheten mellom land, ifølge IMF. I USA er usikkerheten på kort sikt størst på oppsiden, mens for de fleste andre land er usikkerheten størst på nedsiden. For Europa peker IMF og OECD særlig på høye energipriser, mens det i Kina er utfordringer og fallende investeringer i eiendomsmarkedet.

Ifølge OECD og IMF har usikkerhet rundt handelspolitikk tiltatt kraftig de siste månedene, i kjølvannet av at Trump vant valget i USA. Ifølge IMF vil ytterligere handelsrestriksjoner kunne føre til høyere importpriser og økte produksjonskostnader, som igjen vil føre til lavere vekst både i USA og resten av verden. Beregninger utført av IMF viser blant annet at generell øking av amerikanske tollsatser på 10 prosentpoeng med gjengjeldelse fra handelspartnere kan redusere BNP i USA med mellom 0,6 og 1 prosent etter to år, der det største utslaget inkluderer økt usikkerhet om handelspolitikk BNP-effekten i euroområdet er mindre.

OECD og IMF peker på at i USA kan mer ekspansiv finanspolitikk og deregulering øke aktiviteten på kort sikt. Mer ekspansiv finanspolitikk i USA i dag kan imidlertid gi behov for større innstramminger frem i tid. Høyere låneopptak i USA og deregulering vil også kunne føre til økte renter og redusert aktivitet i andre land. For USA kan også forstyrrelser på tilbudssiden i form av redusert immigrasjon permanent redusere vekstpotensialet og øke inflasjonen. Det er samtidig stor usikkerhet om hvilke drivere som vil dominere, og dermed om retningene for økonomien.

Geopolitiske spenninger forblir en viktig negativ risiko.

Tabell 5.1 Internasjonale hovedtall. Prosentvis endring fra året før

	Bruttonasjonalprodukt					Konsumprisindeksen ¹			Arbeidsledighet (nivå)		
	2023	2024*	2025			2024*	2025		2024*	2025	
			OECD ²	IMF ³	CF ⁴		OECD ²	CF ⁴		OECD ²	CF
Euroområdet	0,5	0,8	1,3	1,0	1,0	2,4	2,1	1,9	6,4	6,3	6,5
Tyskland	-0,1	0,2	0,7	0,3	0,4	2,5	2,0	2,0	3,5	3,6	6,2
Frankrike	1,1	1,1	0,9	0,8	0,7	2,3	1,6	1,4	7,4	7,7	7,6
Spania	2,7	3,2	2,3	2,3	2,3	2,9	2,1	2,1	11,5	10,9	11,1
Italia	0,8	0,5	0,9	0,7	0,7	1,1	2,1	1,7	6,5	6,0	6,3
Sverige	-0,1	0,6	1,8	-	1,8	1,9	0,8	1,0	8,4	8,3	-
Storbritannia	0,3	0,9	1,7	1,6	1,2	2,5	2,7	2,6	4,2	4,0	4,5
USA	2,9	2,8	2,4	2,7	2,2	3,0	2,4	2,6	4,0	4,1	4,3
Japan	1,7	-0,3	1,5	1,1	1,2	2,6	1,9	2,3	2,5	2,4	2,4
Kina	5,2	4,9	4,7	4,6	-	0,2	1,1	-	-	-	-
Norges handelspartnere ⁵	1,2	1,6	2,0	-	-	3,4	2,5	-			

* Foreløpige regnskapstall der det foreligger, ellers OECDs siste anslag.

¹ Prisveksten i Tyrkia er høy, 58,5 prosent i fjor, og OECD anslår prisveksten til 30,7 prosent i inneværende år. Det innebærer at Tyrkia trekker opp prisveksten hos våre handelspartnere. Konsumprisveksten hos våre handelspartnere ekskludert Tyrkia for inneværende år anslås til 2,3 prosent.

² OECD Economic Outlook, desember 2024.

³ IMF World Economic Outlook Update, januar 2025. Rapporten har kun anslag for utvalgte land.

⁴ Consensus Forecast, januar 2025. Rapporten har kun anslag for utvalgte land.

⁵ For konsumprisindeksen er handelspartneraggregatet vektet med konkurransevekter som brukt i kapittel 8.

Kilder: IMF, OECD og Beregningsutvalget.

Tabell 5.2 Norges 25 viktigste handelspartnere målt ved eksportvekter¹ (tradisjonell vareeksport). Prosent

	Vekt		Vekt
Nederland	9,5	Brasil	1,6
Sverige	9,4	Finland	1,6
USA	8,4	Japan	1,2
Storbritannia	8,2	Tyrkia	1,1
Tyskland	7,2	Litauen	1,0
Danmark	6,4	Canada	0,8
Polen	4,8	Sveits	0,7
Kina	4,2	Romania	0,6
Belgia	3,2	Østerrike	0,6
Frankrike	2,9	Tsjekkia	0,5
Spania	2,8	Taiwan	0,3
Italia	2,3	Russland	0,1
Sør-Korea	1,7		

¹ BNP-veksten hos Norges handelspartnere er vektet sammen med eksportvekter fra 2024, som er basert på handelsstatistikk fra SSB for eksport av tradisjonelle varer til ulike land. Summerer seg ikke til 100 da dette kun er et utvalg land. Eksportvektene avviker fra konkurransevektene som brukes i kapittel 8, der både omfanget av eksport og import inngår i vektgrunnlaget, se omtale i boks 8.1. Forskjellen skyldes at utvalget i dette kapitlet ønsker å fange opp utviklingen i de norske eksportmarkedene, mens kapittel 8 presenterer tall som skal reflektere utviklingen i konkurranseflaten til norsk næringsliv i eksport- og hjemmemarkedet.

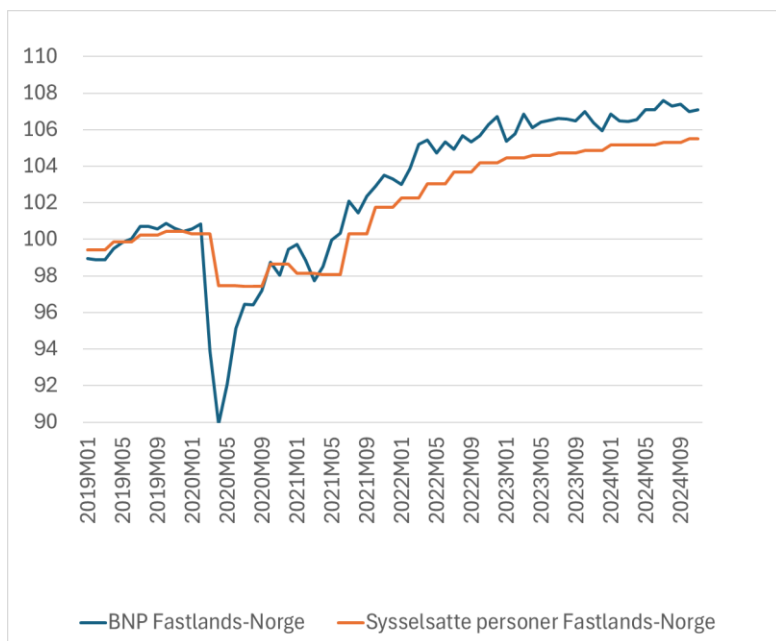
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

6 Makroøkonomisk utvikling i Norge

- Foreløpig nasjonalregnskap viser en årsvekst i BNP Fastlands-Norge på 0,6 prosent fra 2023 til 2024, målt i faste priser. Etterspørsel fra stat og kommuner, høye petroleumsinvesteringer og oppgang i fastlandseksporten trakk opp veksten. Investeringer i boliger og næringsbygg falt, mens privat konsum vokste moderat.
- Prisveksten avtok markert.
- Antall sysselsatte steg med 0,6 prosent, mens utførte timeverk vokste 0,2 prosent. Det var like mange virkedager begge årene.
- Gjennom 2024 var det en liten økning i arbeidsledigheten. AKU-arbeidsledigheten steg fra 3,9 prosent i januar til 4,1 prosent i desember 2024. Som årsgjennomsnitt økte den fra 3,6 prosent i 2023 til 4,0 prosent i 2024. Også den registrerte arbeidsledigheten (inkl. arbeidssøkere på tiltak) økte gjennom første halvår av 2024, for deretter å holde seg stabil på 2,6 prosent gjennom andre halvår.
- Oljepengebruken over statsbudsjettet har økt de siste årene, og har isolert sett bidratt til høyere økonomisk aktivitet i 2024. Styringsrenten ble satt opp med 1,75 prosentpoeng i løpet av 2023 og har ligget på 4,5 prosent gjennom hele 2024. Pengepolitikken har dermed virket innstrammende.
- Det vedtatte statsbudsjettet for 2025 innebærer en fortsatt ekspansiv finanspolitikk. Norges Banks har indikert at styringsrenten gradvis vil reduseres. I Pengepolitisk rapport fra desember anslo Norges Bank en gjennomsnittlig styringsrente på 4,1 prosent i år, mot 4,5 prosent i 2024
- SSB, Norges Bank og Finansdepartementet anslår at veksten i norsk økonomi tar seg opp i 2025. Alle tre anslår at arbeidsledigheten endres lite, og at prisveksten vil avta.

6.1 Utviklingen i norsk økonomi

Etter en rask gjeninnhenting etter pandemien, avtok veksten i norsk økonomi. De kraftige prisimpulsene fra 2021 og 2022 har gradvis arbeidet seg gjennom økonomien, og prisveksten har avtatt gjennom 2024. Mens finanspolitikken har trukket aktiviteten opp de siste årene, har styringsrenten blitt hevet mye og virket innstrammende. Særlig merkes det i byggenæringen, hvor både salg og igangsetting av boliger har falt kraftig. Husholdningenes konsum tok seg forsiktig opp i fjor, etter et fall i 2023. Ifølge nasjonalregnskapet vokste BNP for Fastlands-Norge med 0,7 prosent i 2023 og 0,6 prosent i 2024, som er lavere enn normalt. Gjennom 2023 var det nær nullvekst i fastlandsøkonomien, men gjennom 2024 har aktiviteten vokst litt. Overheng fra 2022 gjør at årsveksten er nokså lik de to siste årene.

Figur 6.1 Bruttonasjonalprodukt og sysselsetting for Fastlands-Norge

Bruttonasjonalprodukt i faste priser og sesongjustert, indeks 2019=100. Sysselsetting i 1000 personer, sesongjustert, indeks 2019=100.

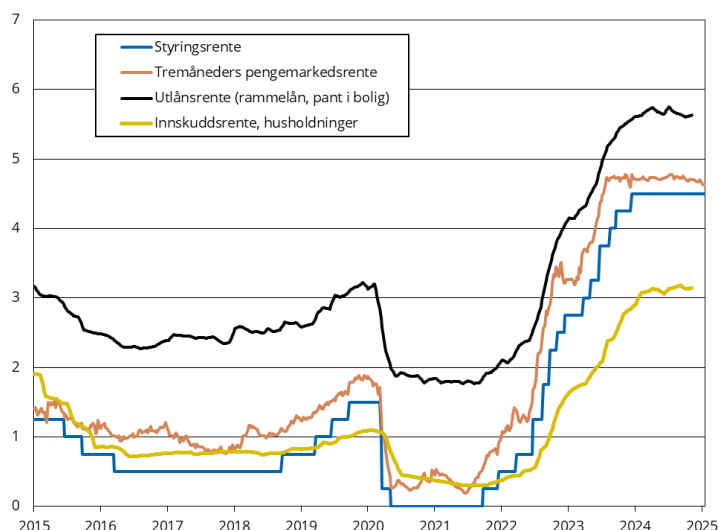
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Finans- og pengepolitikken i 2024

Finanspolitikken har trukket opp aktiviteten i norsk økonomi de siste årene, og det var også tilfelle i 2024. I nysalderingen av statsbudsjettet for 2024 ble det oljekorrigerte budsjettunderskuddet på 346 mrd. kroner, mens det i 2023 var på 290 mrd. kroner.²⁶ Det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet anslås å ha økt som andel av trend-BNP med 1,0 prosent fra 2023 til 2024. Dette indikerer at statsbudsjettet virker ekspansivt på økonomien, dels ved at etterspørselen fra offentlig forvaltning etter konsum og investeringer øker, og dels ved at husholdninger og foretak netto tilføres kjøpekraft gjennom endringer i skatter, stønader, subsidier og avgifter. Virkningen avhenger av hvordan økningen i oljepengebruk disponeres til ulike formål, og spiller seg ut over flere år. I Nasjonalbudsjettet for 2025 anslås finanspolitikken for 2023 og 2024 å ha trukket opp BNP Fastlands-Norge i 2024 med 1,7 prosent, basert på beregninger på den makroøkonomiske modellen KVARTS.

Norges Bank begynte å sette opp styringsrenten i september 2021, etter at den hadde vært null siden mai 2020. Renten ble hevet på flere av rentemøtene i 2023 og økte samlet fra 2,75 prosent i januar 2023 til 4,5 prosent i desember 2023. Den har siden blitt holdt uendret. Boliglånsrenten responderer med et tidsetterslep på endringer i styringsrenten, og har økt gradvis. Ved utgangen av 2024 lå den på 5,7 prosent. Oppgangen i styringsrenten har bidratt til å kjøle ned norsk økonomi.

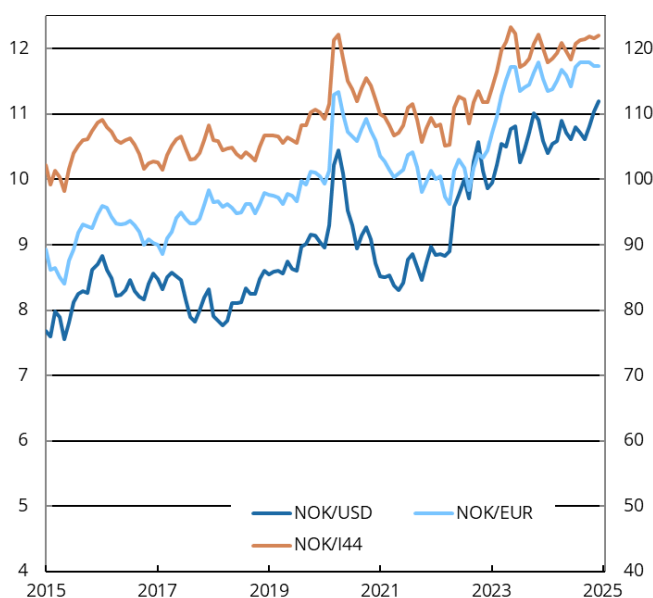
²⁶ Prop. 36 S (2024–2025) Ny saldering av statsbudsjettet 2024.

Figur 6.2 Norske renter. Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Kronekursen har de siste årene vært historisk svak, jf. figur 6.4. Importveid svekket kronen seg kraftig i løpet av første halvår i 2023. Gjennom 2023 og 2024 var krona relativt stabil. Den svingte rundt et gjennomsnitt 14 prosent svakere enn gjennomsnittet på 2000-tallet før pandemien. Som årsgjennomsnitt svekket krona seg med 0,7 prosent fra 2023 og 2024, målt ved den importveide valutakursindeksen. Den var i desember 1,4 prosent svakere enn årsgjennomsnittet for 2024.

Figur 6.3 Kronekurser

Kilde: Norges Bank

Utvikling i samlet etterspørsel

Etter pandemien gikk husholdningenes disponible realinntekt ned, fordi prisene steg raskere enn inntektene. I 2024 har disponibel realinntekt økt igjen, jf. omtale i kap. 9. Privat konsum har også utviklet seg svakt etter pandemien, men har holdt seg bedre oppe enn disponibel realinntekt, trolig hjulpet av oppsparte midler fra koronapandemien.

Konsumet i husholdningene tilsvarer rundt halvparten av BNP for Fastlands-Norge, og steg med 1,3 prosent i 2024. Varekonsumet økte 0,8 prosent, mens tjenestekonsumet økte 1,5 prosent.

Tjenestekonsumet ble særlig trukket opp av fritidstjenester, mens tilnærmet hele årsveksten i varekonsumet skyldtes økt bil- og elektrisitetskonsum. Veksten i bilkonsumet må imidlertid sees i sammenheng med spesielt lave bilkjøp i 2023. Nordmenns konsum i utlandet vokste 8,1 prosent i 2024, og utlendingers konsum i Norge vokste hele 14,1 prosent.

Boliginvesteringene tilsvarer en langt mindre del av BNP Fastlands-Norge enn konsumet til husholdningene, men de svinger mer og kan derfor bety mer for endringer i samlet etterspørsel. Det er tilfellet i 2023 og 2024, da nedgangen i boliginvesteringene var langt større enn bevegelsene i konsumet, målt i faste priser. Igangsettingsstatistikken er grunnlaget for nasjonalregnskapets foreløpige anslag for boliginvesteringer. Den viser en uvanlig bratt nedgang siden inngangen til 2022. Ved utgangen av 2024 var bruksareal bolig under arbeid på sitt laveste nivå siden 2009. I nasjonalregnskapet anslås boliginvesteringene å ha falt med 18,3 prosent i 2023 og 19,1 prosent i 2024. Fallet i boliginvesteringene utgjorde en nedgang i sluttanvendelse tilsvarende 1,0 prosent av BNP for Fastlands-Norge.

Investeringene i næringsliv i fastlandsøkonomien var i 2024 over dobbelt så store som boliginvesteringene. I 2024 falt de med 3,3 prosent. Nedgangen var mest markert i tjenestenæringene, der de falt med 5,5 prosent. I industri og bergverk falt investeringene med 1,3 prosent. De foreløpige anslagene for investeringer i tjenestenæringene bygger på et begrenset datagrunnlag, og er usikre. Den største investeringsarten er bygg og anlegg. Næringsareal under arbeid var ved utgangen av 2024 på sitt laveste nivå siden statistikken begynte i 2012.

Petroleumsinvesteringene har på sin side økt raskt, med 10,2 prosent i 2023 og 9,6 prosent 2024. Høye olje- og gassinntekter, i tillegg til gunstige skattevilkår, har bidratt til høy investeringsvilje på norsk sokkel. Utbyggingsprosjekter pleier å ha klart høyere aktivitet i sitt andre år enn i det første året, og et antall prosjekter som startet i 2022 trakk opp aktiviteten i 2024. I tillegg bidro klart høyere aktivitet innen leting, rørtransport og nedstenging og fjerning til veksten i 2024.

Det var også vekst i eksport av tradisjonelle varer i 2024, understøttet av bedret kostnadsmessig konkurransevne. Både næringsmidler, kjemikalier, metaller og verkstedprodukter hadde god eksportvekst, målt i faste priser. Økningen i fastlandseksporten utgjorde en økning i sluttanvendelse tilsvarende 0,9 prosent av BNP for Fastlands-Norge.

Etterspørselen fra både stats- og kommuneforvaltningen økte i 2023 og 2024. I årene etter pandemien har offentlig etterspørsel økt mer enn BNP for Fastlands-Norge, og bidrar således til å øke den samlede etterspørselen i økonomien. I statsforvaltningen anslås konsumet å ha økt med 3,2 prosent, mens investeringene i realkapital økte med 3,8 prosent.

Realinvesteringene økte bl.a. i forsvaret, trukket opp av mottak av nye jagerfly. I kommuneforvaltningen anslås konsumet å ha økt med 1,7 prosent, mens investeringene i realkapital økte med 3,0 prosent.

Utvikling i produksjon av varer og tjenester

Endringene i samlet etterspørsel i 2024 slår ut i noe ulik utvikling i ulike deler av økonomien. Deler av industri og næringsliv rettet mot leveranser til oljeutvinning eller eksport har hatt en oppgang, mens bygg og anlegg og næringsliv rettet mot særlig boligbygging har gått dårligere. Aktiviteten i primærnæringene og kraftproduksjon er i større grad påvirket av naturgitte forhold, og i 2024 trakk fiske og fangst ned og kraftproduksjon opp.

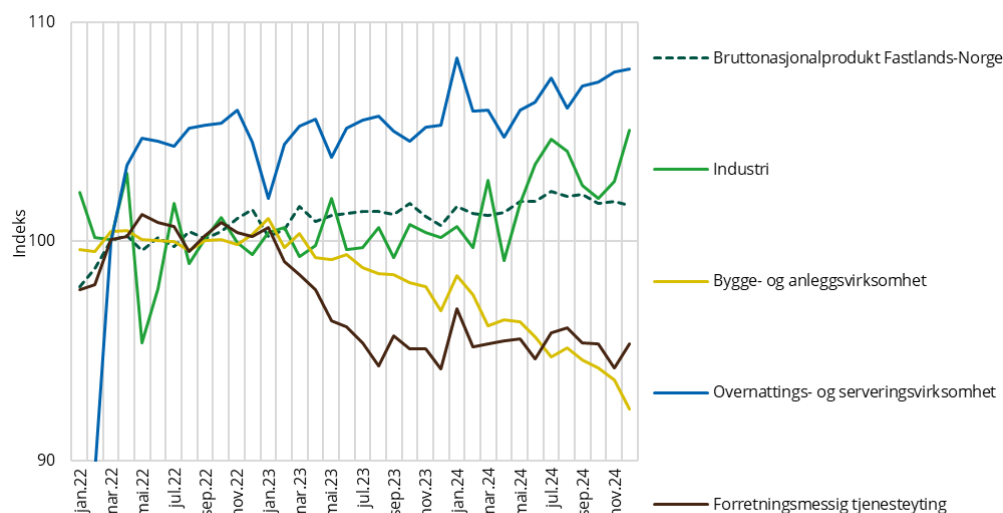
Sett under ett økte bruttoproduktet i industrien med 1,7 prosent. Det var imidlertid store forskjeller mellom de ulike industrigrenene. Petroleumsrettet leverandørindustri hadde god vekst, mens andre deler av industrien hadde en mer dempet utvikling. Det var nedgang i bransjer som leverer byggevarer, som trelastindustrien.

Det var markert nedgang i bygg og anlegg samt forretningsmessig tjenesteyting. Sistnevnte næring rammes av nedgang i innleie av arbeidskraft. I 2022 Bygg og anlegg er en forholdsvis stor næring, med et bruttoprodukt som i 2022 tilsvarte over 80 prosent av bruttoproduktet i hele industrien. Nedgangen i denne næringen var på 1,8 prosent i 2023 og 3,6 prosent i 2024.

Overnattings- og serveringsvirksomhet hadde vekst i bruttoproduktet på 2,0 prosent i 2024, etter en oppgang på 3,8 prosent i 2023. Det utarbeides ikke separate anslag for overnatting og servering, men antall hotellovernattinger økte med 4,2 prosent fra 2023 til 2024.

Elektrisitets-, gass-, og varmtvannsforsyningen vokste videre i 2024. Det skyldes særlig vannkraftproduksjonen, som økte med 2,0 prosent til 140 TWt. Det regnet mye i 2024.

Primærnæringene var i 2024 preget av nedgang i havgående fiske og i akvakultur. Nedgangen i fiskeriene skyldes lavere fiskekvoter.

Figur 6.4 Brutttoprodukt i faste 2022-priser, utvalgte næringer. Volumindekser. Sesongjustert. Måned. 2022 = 100.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sysselsetting

Det foreløpige nasjonalregnskapet viser en økning i antall sysselsatte personer i Norge med 0,6 prosent, fra 2023 til 2024. Utførte timeverk vokste 0,2 prosent. Det var like mange virkedager begge årene.

Sysselsettingen økte noe mer i industrien, med 0,9 prosent. Det var også noe sterkere vekst i sysselsettingen i offentlig forvaltning, med en oppgang i kommuneforvaltningen på 1,3 prosent. I bygg og anlegg falt sysselsettingen med 3,0 prosent.

Sysselsettingen økte noe mindre enn befolkningsveksten, og sysselsettingsraten målt ved arbeidskraftundersøkelsen (AKU) falt fra 70,1 prosent i 2023 til 69,7 prosent i 2024, jf. kap.

7. Samtidig var det en liten oppgang i arbeidsledigheten. AKU-arbeidsledigheten steg fra 3,6 prosent i 2023 til 4,0 prosent i 2024. Andelen registrert som helt ledige inkludert arbeidssøkere på tiltak hos Nav (bruttoledigheten) økte gjennom første halvår av 2024 fra 2,4 prosent til 2,6 prosent, for deretter å holde seg stabil på 2,6 prosent gjennom andre halvår av 2024.

Samlet BNP og overskudd på utenrikshandelen

Siden 2022, har uvanlig høye energipriser gitt svært høyt bruttoprodukt innen olje- og gassutvinning. I 2019 tilsvarte bruttoproduktet innen denne næringen 20 prosent av BNP for Fastlands-Norge, men i 2022 hadde det økt til 63 prosent. I 2024 tilsvarte den 32 prosent. Verdien av totalt BNP endte på knapt 5 200 milliarder kroner. Det er en oppgang på knapt 100 milliarder kroner fra året før, tilsvarende 1,9 prosent målt i løpende priser. Målt i faste priser steg totalt BNP, medregnet olje- og gassutvinning med 2,1 prosent.

Handelsoverskuddene har de siste årene vært høye, drevet av høye priser på energivarer, og særlig naturgass. Etter en topp i 2022 har prisen på petroleumsprodukter falt, og verdien på eksport sank i 2023, samtidig som verdien av importen steg. I 2024 er overskuddet på handelsbalansen beregnet til vel 720 milliarder kroner, mot knapt 790 milliarder kroner i 2023.

6.2 Utsikter for 2025

Prognoser fra sentrale fagmiljøer

I 2025 venter sentrale prognosemakere at veksten i norsk økonomi tar seg noe opp, jf. tabell 6.1.²⁷ Norges Bank, Finansdepartementet og SSB anslår vekst i BNP Fastlands-Norge på henholdsvis 1,8 prosent, 1,4 prosent og 2,3 prosent. Overhenget inn i 2025 er nær null, og forskjellene i gjennomsnittlig årsvekst innebærer dermed nokså store forskjeller i utviklingen gjennom året.

Husholdningenes konsum ventes å øke sterkere enn BNP Fastlands-Norge. Det har blant annet sammenheng med oppgang i disponibel realinntekt og lavere renteutgifter.

For næringsinvesteringer i fastlandsøkonomien venter de tre institusjonene små endringer fra 2024 til 2025. Mens SSB venter en liten nedgang, venter Norges Bank og Finansdepartementet en liten oppgang. Både SSB og Norges Bank venter videre oppgang i petroleumsinvesteringene, mens Finansdepartementet venter en viss nedgang.

Det er ulikt syn på når boliginvesteringene vil vokse igjen, og hvor sterk veksten da blir. Både Finansdepartementet, SSB og Norges Bank venter at boliginvesteringene vil øke gjennom 2025. På grunn av det kraftige fallet gjennom 2024 kan veksten i årsgjennomsnittet likevel bli negativ i 2025.

Finansdepartementet, Norges Bank og SSB anslår alle økt offentlig etterspørsel i 2025. SSB legger til grunn at offentlige investeringer fortsetter å øke fra et høyt nivå som følge av motkonjunkturpolitikk innrettet mot bygg og anleggsbransjen, samt økte investeringer innen blant annet forsvaret.

²⁷ Finansdepartementets prognoser ble publisert 7. oktober 2024 i Nasjonalbudsjettet for 2025, SSBs prognoser ble publisert 13. desember 2024 i Økonomiske analyser 4/2024, og Norges Banks prognoser ble publisert 19. desember 2024 i Pengepolitisk rapport 4/2024.

Eksporten ventes å øke videre i 2025. Fortsatt svak krone vil trolig bidra til å løfte eksporten, og det legges til grunn høyere vekst hos Norges handelspartnere. Handelsoverskuddet ventes å holde seg høyt, siden det ventes mindre endringer i energiprisene. Prisen på olje og gass ventes å holde seg godt under toppnivåene fra 2022, men likevel over nivået fra før pandemien.

SSB, Norges Bank og Finansdepartementet legger til grunn at kronekursen endres lite i 2025. Endringer i valutakursen betyr mye for inflasjonen, jf. kapittel 3.2. SSB og Norges Bank anslår en KPI-vekst i 2025 på henholdsvis 2,7 og 2,6 prosent, mens Finansdepartementet anslår prisveksten i 2025 til 3,0 prosent. TBUs anslag er 2,5 prosent, jf. kapittel 3.2.

Veksten i den nominelle årslønnen anslås av SSB til 4,3 og av Norges Bank til 4,2 prosent, mens Finansdepartementet anslår 4,5 prosent. Reallønnsveksten i 2025 ligger dermed ifølge alle prognosemakerne på om lag halvannen prosent.

Både SSB, Norges Bank og Finansdepartementet venter en svak økning i gjennomsnittlig sysselsetting i 2025, slik det måles i nasjonalregnskapet. Prognosemiljøene venter lite endret arbeidsledighet, både målt ved AKU og registrerte ledige hos NAV.

Finansdepartementets beregninger med de makroøkonomiske modellene KVARTS og NORA indikerer at finanspolitikken vil virke ekspansivt på økonomien i 2025. Det skyldes både budsjettoplegget for 2025 og ettervirkninger av budsjettene for 2023 og 2024. Finanspolitikken for årene 2023-2025 bidrar samlet sett til å trekke opp aktivitetsnivået i 2025 med 0,9-2,3 prosent. Vedtatt budsjett for 2025 innebærer en økning i bruken av fondsmidler på 32 mrd. kroner sammenlignet med opprinnelig budsjettforslag, hvorav økt bevilgning til Nansen-programmet utgjorde 20 mrd. kroner. Det tilsier at finanspolitikken blir noe mer ekspansiv i 2025 enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet.

Norges Banks har indikert at styringsrenten gradvis vil reduseres. I Pengepolitisk rapport fra desember anslo Norges Bank en gjennomsnittlig styringsrente på 4,1 prosent i år, mot 4,5 prosent i 2024

Prognosemakerne sier det er stor usikkerhet om den økonomiske utviklingen. Det knytter seg blant annet til geopolitisk uro og muligheter for mer omfattende handelshindringer, utviklingen i energipriser, konjunkturutviklingen internasjonalt og konsekvensene dette får for den økonomiske aktiviteten her hjemme.

Betydningen av økte handelshindre

Handelspolitikken er blitt mer restriktiv de siste 10-15 år, og USA har de siste ukene tatt ytterligere skritt i mer proteksjonistisk retning, med 25 prosent toll på import fra Canada og Mexico (med utsatt ikrafttredelse), 10 prosent toll på import fra Kina, 25 prosent toll på import av stål og aluminium, og varsel om 10-20 prosent toll på import fra Europa. Både hvordan andre land vil svare på dette, og hva som faktisk vil bli iverksatt, er usikkert. Men risikoen for en "handelskrig", der flere land øker sine tollsatser, vurderes som betydelig. Mulige utfall her vil også kunne påvirke vekst- og inflasjonsanslagene.

Flere økonomiske forskningsinstitusjoner, blant annet IMF, Peterson Institute for International Economics (PIIE) og Oxford Economics, har analysert konsekvensene av økte tollsatser for verdensøkonomien.²⁸ Studiene viser at økte handelsbarrierer påvirker økonomisk aktivitet negativt i både USA og andre land som rammes av økte tollsatser, særlig når disse

²⁸ IMF's World Economic Outlook (2024); arbeidsnotat fra Peterson Institute for International Economics (PIIE) skrevet av McKibbin, W. J., Hogan, M., og Noland, M. (2024); [Oxford Economics, Research Briefing \(2025\)](#)

landene responderer med å innføre egne tolløkninger. I tillegg til økte kostnader og redusert handel viser studiene at økt usikkerhet kan ha en ytterligere veksthemmende effekt, spesielt ved å redusere investeringsviljen.²⁹ Mens det er bred enighet om at økte tollsatser demper global økonomisk aktivitet og dermed reduserer prisveksten på lengre sikt, er de kortsiktige effektene på inflasjon og pengepolitikk mer usikre og varierer mellom de nevnte studiene.^{30 31}

Som en liten og åpen økonomi er Norge spesielt eksponert for globale svingninger. Det gjelder særlig for forhold som påvirker Europa, som mottar 75 prosent av norsk eksport, mens kun 3-4 prosent går til USA. Ifølge Boks 2.1 i Økonomiske Analyser 2024/4 vil økte tollsatser hos våre handelspartnere påvirke norsk økonomi gjennom redusert eksportetterspørsel, lavere renter internasjonalt og svekket investeringsvilje. Siden økte tollsatser i større grad reduserer den økonomiske aktiviteten enn de øker inflasjonen hos Norges handelspartnere, viser analysen at internasjonale tolløkninger også bidrar til lavere renter i Norge. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til hvordan økte tollsatser vil påvirke norsk økonomi. EU kan innføre beskyttelsestiltak som respons på amerikanske handelspolitiske endringer, noe som kan redusere Norges markedsadgang i EU eller hindre deltakelse i eventuelle avtaler mellom EU og USA. På den andre siden kan lavere etterspørsel etter amerikanske råvarer fra EU åpne nye eksportmuligheter for Norge.

Tabell 6.1 Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis endring fra året før der annet ikke framgår

	2023*	2024*	2025			
			SSB ¹	NB ²	FIN ³	CF ⁴
Konsum i husholdninger mv.	-1,2	1,2	3,1	2,6	2,6	1,9
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	2,4	1,5	..	2,1	..
Bruttoinvesteringer fast kapital i alt	-1,5	-1,9	-0,9	..	1,9	1,3
Utvinning og rørtransport	10,2	9,6	2,0	4,0	-1,0	..
Fastlandsnæringer	2,9	-3,3	-2,6	2,6	0,9	..
Offentlig forvaltning	4,1	3,5	2,8	..	-0,3	..
Boliger	-18,3	-19,1	-9,0	-2,5	12,1	..
Eksport	0,4	5,7	0,4	2,5	2,5	..
Tradisjonelle varer ⁵	5,3	1,9	2,6	..	3,4	..
Import	-1,5	3,7	1,6	2,3	3,0	..
Tradisjonelle varer	-6,2	3,6	0,1
Bruttonasjonalprodukt	0,1	2,1	0,9	2,4	2,1	1,5
Fastlands-Norge	0,7	0,6	1,8	1,4	2,3	1,5
Sysselsatte personer	1,3	0,6	0,8	0,7	0,7	..
Utførte timeverk, Fastlands-Norge	0,6	0,2	1,1
Arbeidsledighetsrate – AKU (nivå)	3,6	4,0	4,1	..	4,1	..

²⁹ Dette er i tråd med [Caldara mfl. \(2020\)](#) som viser at innføring av nye tollsatser i 2018 økte usikkerheten blant økonomiske aktører, noe som førte til en reduksjon i investeringene i USA, særlig i industrisektoren.

³⁰ Arbeidsnotatet fra PIIE viser at selv om tolløkninger kun skjer mellom USA og Kina, vil det gi en marginal gevinst for europeisk konkurranseevne og i liten grad oppveie de samlede negative effektene av økte handelsbarrierer.

³¹ Ifølge et arbeidsnotat fra PIIE bør rentene reduseres som respons på økte tollsatser, mens analysen fra Oxford Economics viser at tolløkninger vil forsinke rentekutt fra Fed. Samtidig argumenterer Bergin og Corsetti (2023) for at det vil være optimalt for sentralbankene å kutte renten for å motvirke nedgangen i etterspørselen som følge av økte tollsatser.

Arbeidsledighetsrate – NAV (nivå)	1,8	2,3	..	2,1	2,2	..
Årslønn	5,2	5,7	4,3	4,2	4,5	4,0
Konsumprisindeksen	5,5	3,1	2,7	2,6	3,0	2,5
Driftsbalansen, mrd. kroner	886	905	908	..	899	756
Disponibel realinntekt i	-3,0	5,2	3,7
Pengemarkedsrente (nivå)	4,3	4,9	4,2	..	4,3	..
Importveid kronkurs ⁶	8,5	0,8	1,3	-0,5	1,3	..
Utlånsrente, rammelån(nivå) ⁷	5,7	6,4	5,7
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	867	856	792
Kreditt til hush. (K2) ⁹	3,1	3,7	..	3,8
SOBU / Trend BNP-FN ^{3,10}	9,6	10,7	..	11,7
SOBU / SPU ^{3,11}	3,0	2,7	..	2,5
Boligpris ¹²	-0,6	2,7	4,4	6,3
Memo:						
Sysselsettingsrate	70,1	69,7	72,9

* Foreløpige tall.

¹ Kilde: Statistisk sentralbyrå. Økonomiske analyser 4/24, publisert 13. desember 2024.

² Kilde: Norges Bank. Pengepolitisk rapport 4/2024, publisert 19. desember 2024.

³ Kilde: Meld. St. 1 (2024 – 2025) Nasjonalbudsjettet 2025 og Prop. 36 S (2024–2025) Ny saldering av statsbudsjettet 2024.

⁴ Kilde: Consensus Forecasts. Gjennomsnitt av flere prognoseaktører per 13. januar 2025.

⁵ Finansdepartementet og Norges Bank anslår hele eksporten fra Fastlands-Norge.

⁶ Positivt tall innebærer svekket krone.

⁷ Gjennomsnitt for året. Rammelån med pant i bolig.

⁸ Brent Blend.

⁹ Historisk angis 12-måneders vekst fra desember mens anslaget til Norges Bank er beregnet som firekvartalersveksten ved utgangen av året.

¹⁰ Strukturelt, oljekorrigert underskudd (SOBU) som prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge.

¹¹ Strukturelt, oljekorrigert underskudd (SOBU) som prosent av kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

¹² Kilde: SSBs boligprisstatistikk.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank, Finansdepartementet og Consensus Forecasts

7 Arbeidsmarkedet

- Sysselsettingsraten målt ved Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) falt med 0,6 prosentpoeng gjennom andre halvår 2023 og første halvår 2024, før den økte fra og med juni til 69,9 prosent i slutten av 2024. Som årsgjennomsnitt falt sysselsettingsraten fra 70,1 prosent i 2023 til 69,7 prosent i 2024.
- Månedstall fra AKU viser at arbeidsledigheten steg litt gjennom 2024, og som årsgjennomsnitt økte AKU-arbeidsledigheten fra 3,6 prosent i 2023 til 4,0 prosent i 2024. Andelen registrert som helt ledige inkludert arbeidssøkere på tiltak hos Nav (bruttoledigheten) økte gjennom første halvår av 2024 fra 2,4 prosent til 2,6 prosent, for deretter å holde seg stabil på 2,6 prosent gjennom andre halvår av 2024. På årsbasis var bruttoledigheten på 2,5 prosent i 2024.
- Tilgang på ledige stillinger per virkedag hos Nav falt fra januar til juni 2024, og økte deretter noe fram til september hvor tilgangen deretter falt gjennom årets siste kvartal. Samlet sett økte tilgangen på ledige stillinger med 5,0 prosent fra 2023 til 2024. Tall fra SSB viste en reduksjon i gjennomsnittlig beholdning av ledige stillinger fra 2023 til 2024 på 14,2 prosent.

7.1 Sysselsettingsrate og befolkning

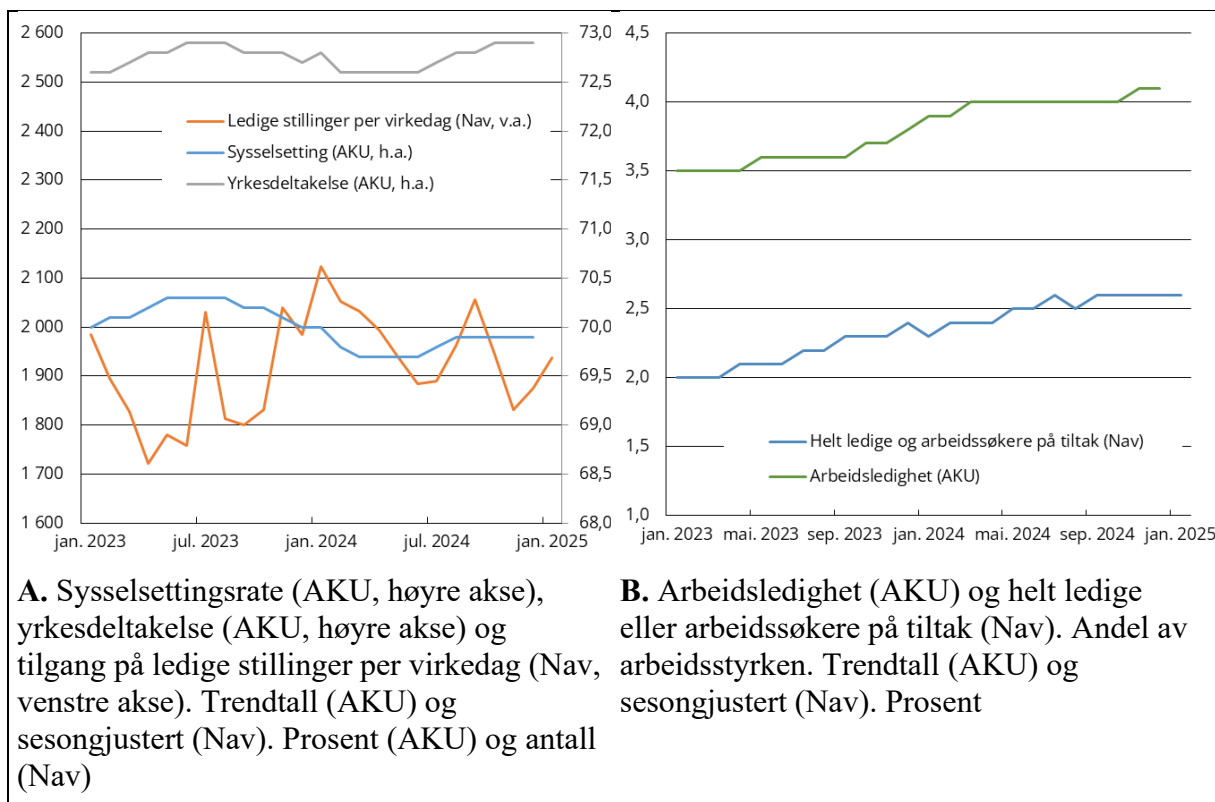
Arbeidsmarkedet gjennom 2024 og starten av 2025

Sysselsettingsraten for aldersgruppen 15–74 år målt ved Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) falt litt i starten av 2024 og lå på 69,7 prosent i mars–juni, før den økte gjennom andre halvdel av 2024 til 69,9 prosent ved utgangen av året, se panel A i figur 7.1. Den samme utviklingen fant sted for yrkesdeltakelsen, som falt til 72,6 prosent i mars 2024 før den økte til 72,9 prosent i desember.

Tilgangen på ledige stillinger per virkedag registrert hos Nav falt fra januar til juni 2024, og økte deretter noe fram til september, før den igjen falt gjennom 4. kvartal i 2024, se panel A i figur 7.1. Nivået i januar 2025 på 1 940 stillinger per virkedag var om lag som gjennomsnittet for 2024, og pekte i retning av et rekrutteringsbehov hos bedrifter i januar 2025 på om lag samme nivå som i 2024.

Antall registrert som helt ledige eller som arbeidssøkere på tiltak hos Nav (bruttoledigheten) steg fra 2,4 prosent av arbeidsstyrken i januar 2024 til 2,6 prosent i januar 2025, men var stabil gjennom andre halvår av 2024. Månedstall for arbeidsledigheten fra AKU viste svakt økende tendens i arbeidsledigheten gjennom hele 2024, fra 3,9 prosent i januar 2024 til 4,1 prosent i november og desember, se panel B i figur 7.1.³²

³² Se boks 7.3 i [NOU 2024: 6](#) for omtale av månedstall fra AKU. Månedstall fra AKU som brukes i dette kapittelet er trendtall, som representerer en underliggende tendens og konjunktursykluser, og som har bedre aktualitet enn tremåneders glidende gjennomsnitt.

Figur 7.1 Utviklingen i arbeidsmarkedet. Januar 2023–januar 2025

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeids- og velferdsdirektoratet

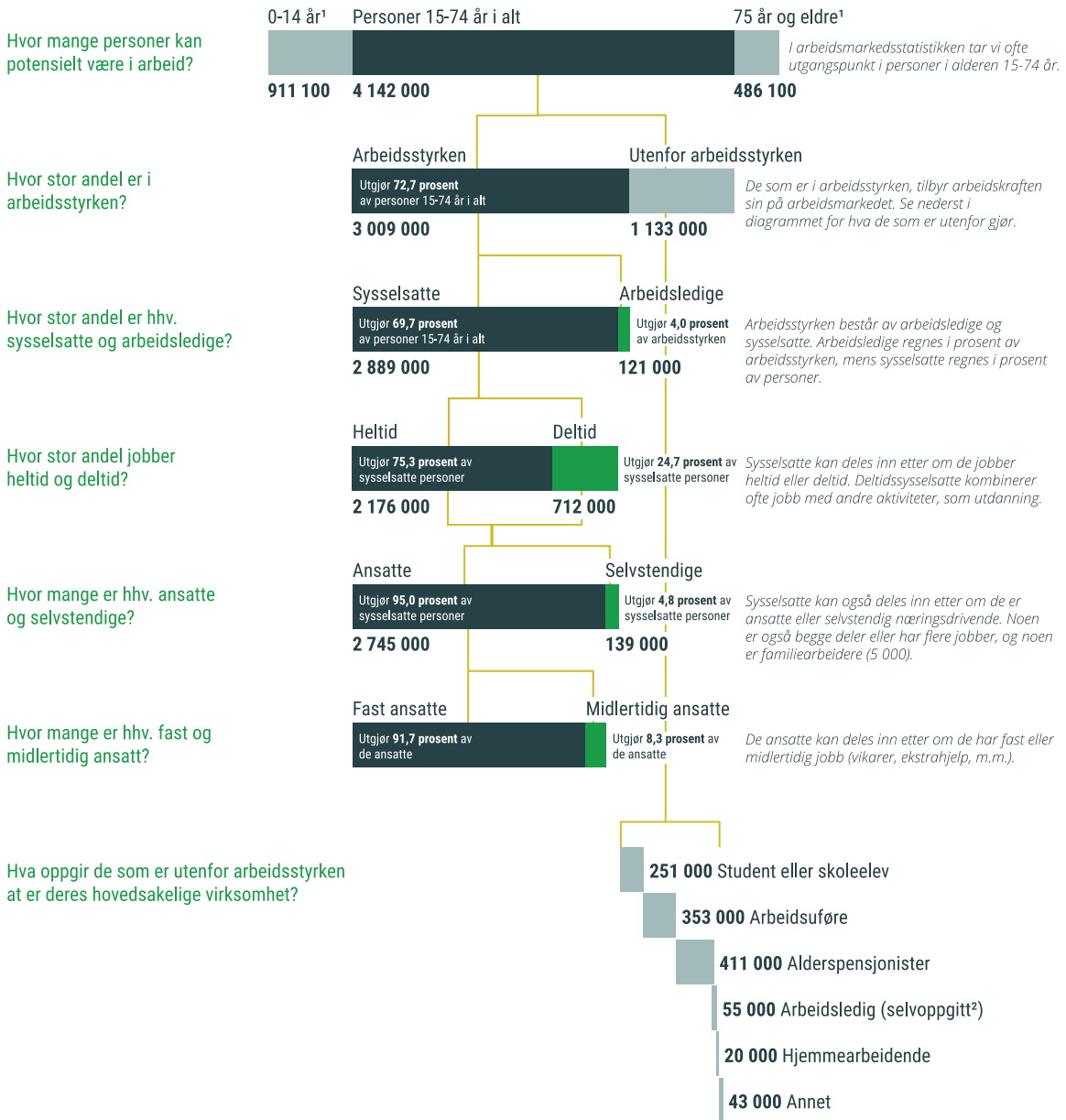
Figur 7.2 gir en oversikt over personer etter arbeidsmarkedsstatus i 2024. Om lag 4,1 millioner bosatte personer var i arbeidsfør alder (15–74 år), hvorav 72,7 prosent var i arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken er definert som summen av sysselsatte og arbeidsledige. Sysselsatte utgjorde 69,7 prosent av bosatte personer i yrkesaktiv alder, mens arbeidsledige utgjorde 4,0 prosent av arbeidsstyrken. 24,7 prosent av de sysselsatte jobbet deltid i 2024. Dette tilsvarer 712 000 personer, herunder 394 000 personer som jobbet kort deltid og 312 000 personer som jobbet lang deltid.³³ Av deltidssysselsatte var 66 000 undersysselsatte (deltidssysselsatte personer som ønsker å jobbe mer, som har forsøkt å få lengre arbeidstid og som kan starte med økt arbeidstid innen én måned) i 2024, en reduksjon på 2 000 personer fra 2023. De undersysselsatte utgjorde 9,0 prosent av de deltidssysselsatte i 2024, uendret fra 2023.

³³ Personer som har avtalt arbeidstid mellom 1 og 19 timer per uke defineres som kort deltid. Lang deltid består av personer som har avtalt arbeidstid mellom 20 og 36 timer per uke, unntatt personer som oppgir dette som heltid. 37 timer og mer regnes som heltid. I 2024 jobbet 6 000 personer deltid med varierende antall timer.

Befolkningens tilknytning til arbeidsmarkedet. 2024

Diagrammet tar utgangspunkt i hele befolkningen og bryter denne ned i grupper som sier noe om hvor mange som tilbyr arbeidskraften sin på arbeidsmarkedet.

¹ Befolkning per 1. januar 2024. ² Selvoppgitt, men ikke arbeidsledig ifølge definisjonen.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) (www.ssb.no/aku). Tallene ligger i følgende Statistikkbank-tabeller: Arbeidsstyrkestatus (www.ssb.no/tabell/05111), Arbeidstid og yrkesstatus (www.ssb.no/tabell/13564), Midlertidig ansatte (www.ssb.no/tabell/05612), Utenfor arbeidsstyrken (www.ssb.no/tabell/13584), Folkemengde (www.ssb.no/tabell/07459).

Figur 7.2 Befolkningens tilknytning til arbeidsmarkedet i 2024

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sysselsettingsraten og befolkning

Sysselsettingsraten (sysselsatte som andel av befolkningen mellom 15 og 74 år) påvirkes normalt av demografiske forhold, atferdsendringer og konjunktursituasjonen.³⁴

Ifølge tall fra AKU økte *befolkningen* i yrkesaktiv alder med 41 000 personer fra 2023 til 2024. Sysselsettingen av bosatte i Norge ifølge AKU økte med 13 000 personer som årsgjennomsnitt i 2024, mens antall arbeidsledige økte med 14 000 personer. Sammenlignet med 2023 var 16 000 flere utenfor arbeidsstyrken i 2024. Av ukrainere bosatt i Norge som innvandret etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 var 30,7 prosent i jobb i desember 2024. Andelen som var i jobb må ses i sammenheng med at mange deltar i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger, og av de med botid på to år eller mer var 44 prosent i jobb i juni 2024.^{35,36,37,38} Innvandringen fra Ukraina bidrar til å trekke sysselsettingsraten ned, og den økte innvandringen fra gruppen hvor Ukraina inngår har i perioden 2022–2024 bidratt til å trekke sysselsettingsprosenten for personer i alderen 25–54 år ned med nesten 0,6 prosentpoeng blant kvinner og 0,3 prosentpoeng blant menn.^{39,40}

Boks 7.1 Beregninger av sysselsatte fra SSB

I denne boksen beskrives de ulike statistikkene fra SSB for sysselsatte og populasjonene deres. SSBs statistikker for sysselsetting er:

- Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)
- Registerbasert sysselsettingsstatistikk
- Statistikk om tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger (ARBSTATUS)
- Statistikken Antall arbeidsforhold og lønn (ARBLONN) – som omfatter lønnstakere og jobber
- Nasjonalregnskapet (NR)

Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og den årlige registerbaserte sysselsettingsstatistikken ser på befolkningens deltakelse i arbeidsmarkedet. I disse statistikkene avgrenses populasjonen til personer i alderen 15–74 år som er registrert som bosatt i Norge.⁴¹ Statistikken ARBSTATUS viser befolkningens forhold til arbeid, utdanning og en del offentlige velferdsordninger. For personer i arbeidsstyrken vises sysselsetting kombinert med utdanning eller mottak av offentlige ytelser. Personer utenfor arbeidsstyrken fordeles på stater som beskriver hvor

³⁴ I dette avsnittet følges AKUs sysselsettingsdefinisjon. AKU-statistikk bygger på en utvalgsundersøkelse og er dermed beheftet med større usikkerhet. Se boks 7.1 for mer informasjon om populasjonene som legges til grunn for de ulike arbeidsmarkedsstatistikkene, og boks 7.2 i [NOU 2024: 6](#) for bruddet i AKU som følge av omleggingen fra og med 2021.

³⁵ Berge, C. og Skjæveland, M. H. (2024): [Hvor mange ukrainere jobber i Norge?](#) Statistisk sentralbyrå.

³⁶ 55 prosent av alle ukrainere som har fullført introduksjonsprogrammet innen utgangen av juni 2024 var i jobb i september 2024, se Kvalø, E. J. H. (2024): [Mange ukrainske flyktninger i salgs- og serviceyrker](#), Statistisk sentralbyrå.

³⁷ Se også boks 7.4 i [NOU 2024: 6](#) for mer om hvordan ukrainere inngår i AKU.

³⁸ Skjæveland, M. H. og Villund, O. (2024): [En av tre ukrainere i jobb](#), Statistisk sentralbyrå.

³⁹ Aamodt, I. (2025): [Vi er fortsatt en del på hjemmekontor](#), Statistisk sentralbyrå.

⁴⁰ Litt under 19 800 lønnstakere (bosatte og ikke-bosatte) fra Ukraina jobbet i Norge i november 2024 ifølge endelige månedstall, en økning på om lag 73 prosent fra november 2023.

⁴¹ Fra og med 2021 omfatter utvalget i AKU personer mellom 15–89 år, men i dette kapittelet avgrenses populasjonen til personer mellom 15–74 år.

langt unna sysselsetting de er og hvilke offentlige ytelser de mottar. Statistikken omfatter alle bosatte i alderen 15 år eller eldre.

Statistikken Antall arbeidsforhold (ARBLONN) omfatter lønnstakere (antall personer) og arbeidsforhold (jobber). Forskjellen på lønnstakere og jobber er at sistnevnte også inkluderer biarbeidsforhold. Statistikken omfatter ikke selvstendig næringsdrivende. AKU, ARBSTATUS og den registerbaserte sysselsettingsstatistikken teller personer med mer enn én jobb kun som én sysselsatt person.

Nasjonalregnskapet og ARBLONN ser på bedriftenes bruk av arbeidskraft i produksjonen av varer og tjenester, og inkluderer alle sysselsatte som har sitt arbeidssted i bedrifter hjemmehørende i Norge, uavhengig av alder og om den sysselsatte er registrert bosatt i Norge eller ikke. Ved denne tilnærmingen inkluderes dermed også utenlandske lønnstakere på korttidsopphold (ikke-bosatte) som jobber i en bedrift hjemmehørende i Norge. Bedrifter hjemmehørende i Norge er bedrifter som forventes å drive produksjon i Norge i minst 12 måneder. Personer som er innleide fra utenlandske bedrifter inngår ikke. Personer som kommer sammen med sin utenlandske bedrift på oppdrag som varer under 12 måneder, omtales som tjenesteytere og inngår heller ikke i sysselsettingstallene i nasjonalregnskapet. Produksjonen som disse bedriftene utfører i Norge, regnes i nasjonalregnskapet som import.

I likhet med de andre statistikkene fra SSB skiller nasjonalregnskapet mellom antall arbeidsforhold og antall sysselsatte. Nivået for antall sysselsatte personer i 2024 er i stor grad basert på endringene etter nivået som ble etablert for året 2016 som del av den siste hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet publisert november 2021. Metodene og kildebruken fra denne årgangen er videreført for endelige regnskaper fram til og med 2021-årgangen. Fastsettingen av nivået for samlet antall sysselsatte personer i 2016 er utført med utgangspunkt i nivået på sysselsettingen i AKU, informasjon fra a-ordningen om antall sysselsatte som ikke er bosatte i landet, samt anslag for antall sysselsatte i AKU som er ansatte i bedrifter i utlandet.⁴² Ved beregningen av antall sysselsatte i de ulike næringene er det brukt informasjon fra a-ordningen samt ligningsdata for personlig næringsdrivende.

For årene 2023–2024 er sysselsettingsstatistikken fra nasjonalregnskapet i all hovedsak etablert ved å framskrive nivåene fra endelig regnskap fra 2021 med veksten i antall hovedarbeidsforhold (sysselsatte lønnstakere) i a-ordningen. Definisjonen av hovedarbeidsforhold er i denne sammenheng tilpasset nasjonalregnskapets definisjon for å sikre rett klassifisering av permitterte. Veksten i lønnstakersysselsettingen i AKU er også blitt tillagt noe vekt. Ved framskriving av selvstendige legges det vekt på utviklingen for denne gruppen i AKU og utviklingen for antallet registrerte enkeltpersonsforetak og andre personlige foretak i SSBs statistikk over foretaksdemografi.

[Boks slutt]

Både sysselsettingsraten og yrkesdeltakelsen varierer med konjunktorene. Finanskrisen i 2008–2009 og oljeprisfallet i 2014 bidro til et fall i sysselsetting og yrkesdeltakelse, før gjeninnhenting og noen år med sysselsettingsoppgang. Virkningene av koronapandemien i 2020 ga en ny nedgang i både sysselsetting og yrkesdeltakelse. Endret sammensetning av befolkningen påvirker også yrkesdeltakelsen. I en analyse av perioden 2000–2017 trakk flere

⁴² A-ordningen er en samordnet digital innsamling av opplysninger om arbeidsforhold, inntekt og skattetrekk til Skatteetaten, Nav og SSB.

eldre og økt innvandring sysselsettingen og yrkesdeltakelsen ned, mens økt utdanningsnivå trakk i motsatt retning.^{43,44,45}

Panel A i figur 7.3 viser at yrkesdeltakelsen var 72,7 prosent i 2024, og sysselsettingsraten falt litt fra 70,1 prosent i 2023 til 69,7 prosent i 2024.^{46,47} For personer i aldersgruppen 15–39 år falt sysselsettingsraten fra 2023 til 2024 like mye som for resten av befolkningen, med 0,4 prosentpoeng, og var i 2024 på 75,1 prosent, mens yrkesdeltakelsen i 2024 var på 79,9 prosent.⁴⁸

I panel B er sysselsettingsraten i 2014 og 2024 fordelt på kjønn og aldersgrupper. Den viser at sysselsettingsraten for de over 24 år var høyere for menn enn for kvinner i 2014, og det samme var tilfellet ti år senere. Profilen over livsløpet er om lag den samme for begge kjønn. Panel C i figuren viser differansen mellom sysselsettingsraten i 2024 og 2014 for menn og kvinner, fordelt på aldersgrupper. For de yngre aldersgruppene var sysselsettingsraten i 2024 høyere enn i 2014, mens nivået var lavere for aldersgruppen 40–54 år. Blant de eldre er det en økning i sysselsettingsraten fra 2014 til 2024, og noe av dette kan blant annet skyldes bedre helse, økt utdanningsnivå og virkninger av pensjonsreformen i 2011.^{49,50,51} Sammenlignet med 2023 var den samlede sysselsettingsraten 0,4 prosentpoeng lavere i 2024. Nedgangen var størst for aldersgruppen 25–39 år, med en reduksjon på 0,8 prosentpoeng for kvinner og 0,4 prosentpoeng for menn. For kvinner i aldersgruppen 40–54 år økte derimot sysselsettingsraten med 0,4 prosentpoeng fra 2023 til 2024.

⁴³ Bhuller, M. og Eika, L. (2020): Nedgang i sysselsettingen fra 2000–2017 – kan endringer i befolkningssammensetningen forklare alt? *Søkelys på arbeidslivet*, 37 (1–2), 20–37, [DOI](#).

⁴⁴ Arbeid og inntektssikring – tiltak for økt sysselsetting, [NOU 2019: 7](#), Arbeids- og sosialdepartementet.

⁴⁵ Strukturelle forhold som globalisering, konkurranse og teknologisk utvikling, og institusjonelle forhold som utformingen av arbeidsmarkedspolitikken og velferdsordninger, kan også ha betydning for utviklingen.

⁴⁶ Sysselsettingsraten kan måles ved AKU, som baserer seg på bosatte, eller ved nasjonalregnskapet, som også inkluderer en del sysselsatte på korttidsopphold i Norge. Dersom en skal benytte sistnevnte som indikator for utviklingen i sysselsettingsraten må befolkningen justeres tilsvarende.

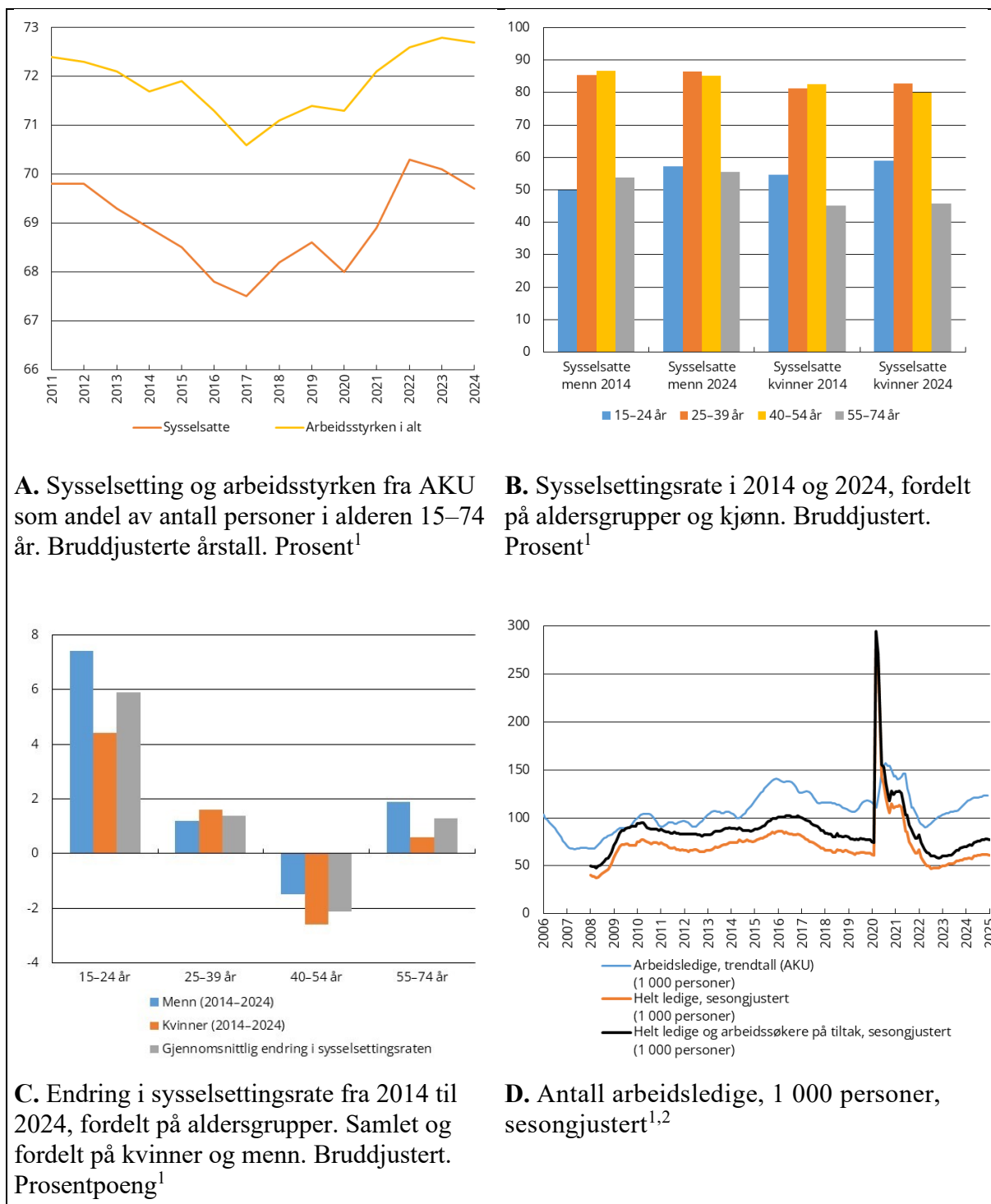
⁴⁷ Fallet i sysselsettingsraten på 0,4 prosentpoeng fra 2023 til 2024 var innenfor feilmarginene til AKU.

⁴⁸ Dette er beregnet basert på summen av nivåene for aldersgruppene 15–24 år og 25–39 år.

⁴⁹ Lunde, E. S. og Allertsen, L. (2025): [Mange seniorer har god helse](#), Statistisk sentralbyrå.

⁵⁰ Kool, I. og Svendsen, T. (2024): [Seniorennes utdanningsnivå har økt markant](#), Statistisk sentralbyrå.

⁵¹ Fredriksen, D., Holmøy, E., Strøm, B. og Stølen, N. M. (2019): Betydningen av pensjonsreformen for arbeidstilbud og offentlige finanser. *Søkelys på arbeidslivet*, 36 (4), 266–281, [DOI](#).

Figur 7.3 Utviklingen i sysselsetting og arbeidsledighet

¹ AKU-tall for sysselsetting og arbeidsstyrke (panel A) og sysselsettingsrate etter kjønn og aldersgrupper (panel B og C) er bruddjustert, mens AKU-tall for arbeidsledige (panel D) er målt som bruddjusterte trendtall. Se boks 7.2 i [NOU 2024: 6](#) for detaljer om bruddjusteringen av AKU.

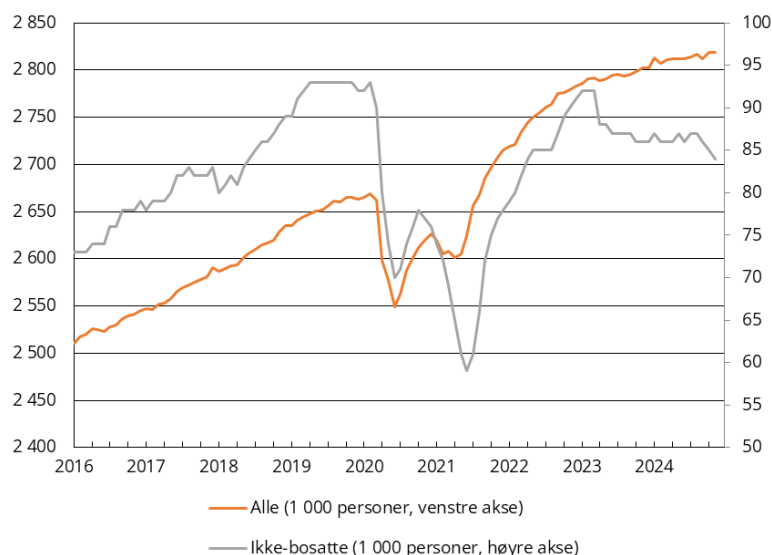
² I november 2018 var det brudd i Navs statistikk for arbeidsledige. Nav publiserer tall som er korrigerte for dette bruddet både for registrerte arbeidsledige og for summen av registrerte arbeidsledige og arbeidssøkere på tiltak, men ikke lenge tilbake enn til januar 2013. Tall før og etter januar 2013 er dermed ikke fullt ut sammenliknbare.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Arbeids- og velferdsdirektoratet

Innvandring og ikke-bosatte lønnstakere

Nettoinnvandringen til Norge var på et høyt nivå ved inngangen til 2024 som følge av krigen i Ukraina. I løpet av 2024 var nettoinnvandringen fra Ukraina i gjennomsnitt på 3 900 personer per kvartal. Nettoinnvandringen fra Ukraina var likevel 43,1 prosent lavere enn i 2023 (målt som gjennomsnitt av kvartalstallene), og bidro til at samlet nettoinnvandringen til Norge i 2024 falt med 29,9 prosent relativt til 2023. Nettoinnvandringen fra øvrige land falt med 13,2 prosent i samme periode.⁵²

I 2024 var det i gjennomsnitt 86 400 ikke-bosatte lønnstakere (målt som gjennomsnitt av kvartalstallene), en nedgang på 1,9 prosent fra 2023, og 6,7 prosent færre enn i 2019, året før koronapandemien. Figur 7.4 viser sesongjusterte månedstall for antall lønnstakere, og illustrerer hvordan antall ikke-bosatte lønnstakere er under trenden fra før koronapandemien, mens totalt antall lønnstakere er om lag på trenden. Fra august 2024 og utover falt antall ikke-bosatte lønnstakere, særlig innen bygge- og anleggsvirksomhet og industri. Oppgangen i antall ikke-bosatte lønnstakere fra 2023 til 2024 sett under ett i industrien var på 6,1 prosent, mens det innen overnattings- og serveringsvirksomhet var en økning på 0,8 prosent. Bygge- og anleggsvirksomhet, som utgjør en av fire av alle ikke-bosatte lønnstakere, hadde en nedgang fra 2023 til 2024 på i gjennomsnitt 9,2 prosent.

Figur 7.4 Antall lønnstakere, alle (venstre akse) og ikke-bosatte (høyre akse). 1 000 personer, endelige tall, sesongjustert. Januar 2016–november 2024

Kilde: Statistisk sentralbyrå

7.2 Sysselsetting i ulike næringer

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte antall sysselsatte med 0,6 prosent fra 2023 til 2024, med høyest vekst gjennom 2023 og i starten av 2024. Veksten i antall timeverk var høyest i 1. kvartal 2024, før tilnærmet nullvekst ut året. På årsbasis økte antall timeverk med 0,2 prosent fra 2023 til 2024.

⁵² Befolkningsstatistikken som ligger til grunn for tallene om nettoinnvandring bygger på registrerte bosatte. Derfor er verken arbeidsinnvandrere på korttidsopphold eller asylsøkere uten oppholdstillatelse med i denne statistikken.

Sysselsettingsutviklingen etter næring er vist i tabell 7.1 og figur 7.5.⁵³ Antall sysselsatte innen utvinning av råolje og naturgass økte jevnt gjennom 2023 og 2024. En tilsvarende utvikling fant også sted i verfts- og verkstedindustrien, men her var veksten i både sysselsetting og antall timeverk mer moderat. Samlet sett i industrien var det noe avtakende vekst både i 2023 og 2024 sammenlignet med 2022. Dette er vist i panel A i figur 7.5.

Innenfor bygge- og anleggsvirksomhet og teknisk tjenesteyting vokste sysselsettingen jevnt gjennom 2022. Gjennom 2023 og 2024 har sysselsettingen og antall timeverk i teknisk tjenesteyting vokst videre. For bygge- og anleggsvirksomhet var det på sin side et fall i både sysselsettingen og antall timeverk gjennom nesten hele 2023 og 2024, med et stort fall i sysselsetting i 2. og 3. kvartal 2024, se panel B i figur 7.5.⁵⁴

Etter en kraftig vekst i sysselsettingen innen overnattings- og serveringsvirksomhet etter pandemien var utviklingen gjennom 2023 og 2024 tilnærmet flat, med unntak av en vekst i 4. kvartal 2024. Antall timeverk innen overnattings- og serveringsvirksomhet falt gjennom 2023 og 2024, med et fall på 0,3 prosent i 4. kvartal 2024. Sysselsettingen innen forretningsmessig tjenesteyting falt kraftig gjennom 2023, spesielt i 2. og 3. kvartal. Denne utviklingen må ses i sammenheng med nye regler for utleie av arbeidskraft iverksatt fra og med 1. april 2023, hvor utleie av arbeidskraft inngår som en næring innen forretningsmessig tjenesteyting.⁵⁵ Nedgangen i sysselsettingen i næringen utleie av arbeidskraft var derimot ikke like kraftig i 2024.⁵⁶ For faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting vokste sysselsettingen jevnt gjennom 2024. Sysselsettingen innen varehandel og reparasjon av motorvogner hadde en flat utvikling gjennom både 2023 og 2024, mens antall timeverk falt jevnt gjennom hele 2024.

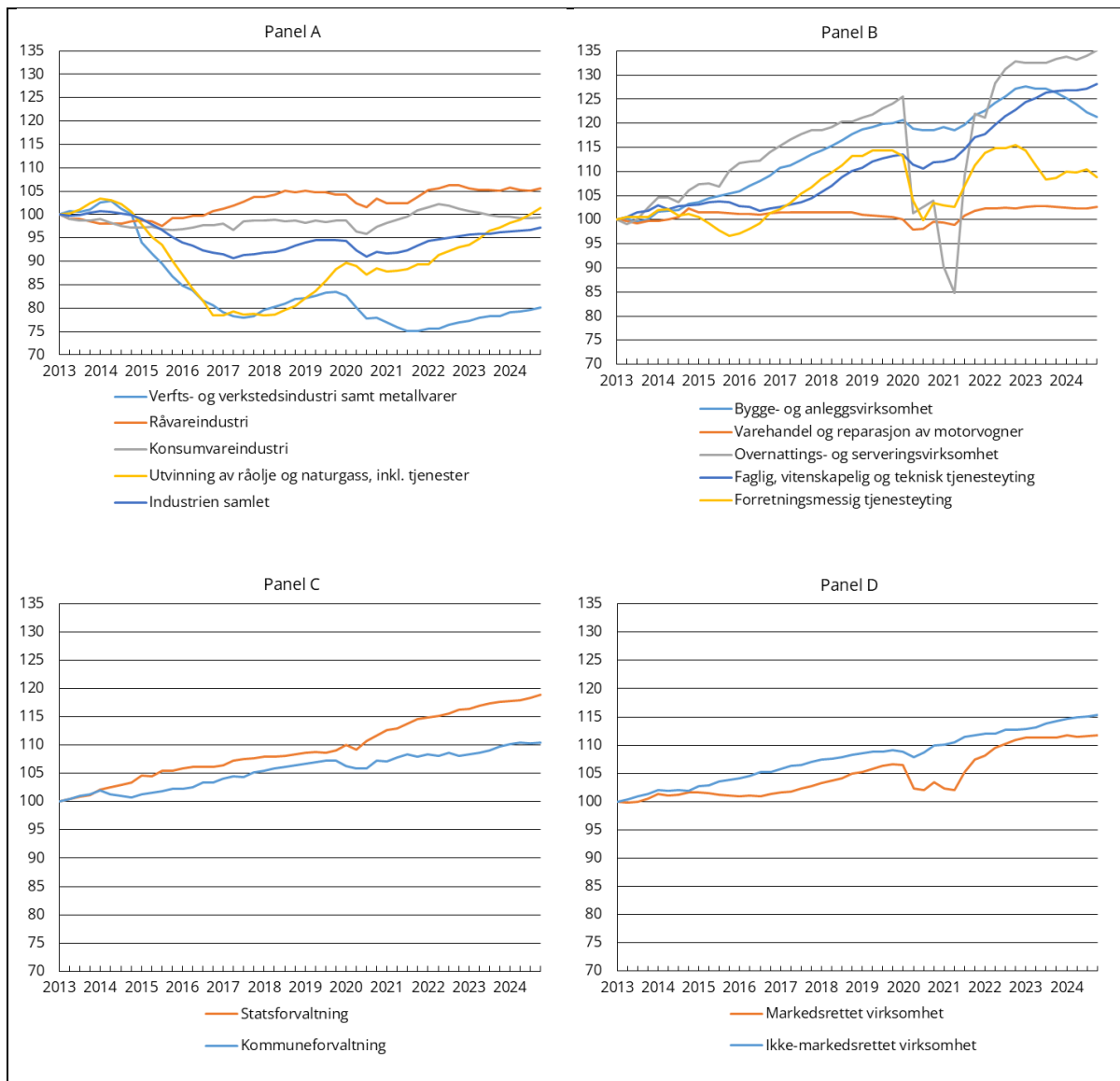
Utviklingen i sysselsettingen i offentlig forvaltning er vist i panel C i figur 7.5. Veksten i sysselsettingen i statsforvaltningen gjennom 2023 og 2024 var noe lavere enn i 2022, og gjennom 2024 har veksten i timeverk vært lavere enn veksten i sysselsettingen. Sysselsettingsveksten i kommuneforvaltningen har til sammenligning vært sterkere i 2024, men med en nedgang i 3. kvartal 2024. Panel D i figur 7.5 viser at sysselsettingsveksten i markedsrettet virksomhet har vært mer moderat gjennom 2023 og 2024 enn for ikke-markedsrettet virksomhet.

⁵³ I dette avsnittet følges nasjonalregnskapets sysselsettingsdefinisjon. Se boks 7.1 for mer informasjon om populasjonene som legges til grunn for de ulike arbeidsmarkedsstatistikkene.

⁵⁴ Spesielt innen byggevirksomheten har fallet i antall jobber vært stort, se Skjæveland, M. H. og Bye, K. S. (2024): [Lavere vekst i månedslønnen](#), Statistisk sentralbyrå og Bye, K. S. (2025): [Månedslønnen økte med 3 000 kroner](#), Statistisk sentralbyrå.

⁵⁵ Berge, C. og Edelmann, F. S. (2023): [Færre lønnstakere i utleie av arbeidskraft](#), Statistisk sentralbyrå.

⁵⁶ Edelmann, F. S. (2024): [Nedgangen i utleie av arbeidskraft har stoppet opp](#), Statistisk sentralbyrå.

Figur 7.5 Sysselsatte etter næring. Sesongjustert endring fra 1. kvartal 2013. Indeks (2013 = 100). 1. kvartal 2013–4. kvartal 2024

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7.1 Sysselsatte og timeverk ifølge nasjonalregnskapet

	Nivå		Endring fra året før i prosent					
	Sysselsetting	Timeverk	Sysselsetting			Timeverk		
	2024*	2024*	2022	2023*	2024*	2022	2023*	2024*
I alt	2 986,0	4 200,3	3,7	1,3	0,6	3,5	0,6	0,2
Olje og utenriks sjøfart	43,6	73,8	1,2	1,6	-2,0	-1,3	1,5	-3,0
Fastlands-Norge	2 942,4	4 126,6	3,8	1,3	0,6	2,4	3,5	0,3
Industri og bergverksdrift	230,5	358,4	2,6	1,1	0,9	1,0	1,8	0,5
Annen vareproduksjon	341,0	544,5	3,7	1,9	-1,9	1,0	3,5	-0,7
– Primærnæringer	69,5	123,4	1,5	1,9	1,0	-0,3	1,3	3,9
–								
Elektrisitetsforsyning	18,4	29,7	3,0	4,1	3,4	3,0	2,2	3,1
– Bygge- og anleggsvirksomhet	253,1	391,4	4,3	1,7	-3,0	1,3	4,2	-2,4
Tjenesteytende næringer ekskl. offentlig forvaltning	1 471,0	2 003,6	5,8	1,5	0,9	3,0	5,3	0,2
– Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	37,8	59,7	5,1	4,0	3,8	2,5	3,4	4,6
– Varehandel	364,3	448,9	2,1	0,4	-0,3	2,1	1,4	-1,4
– Samferdsel (ekskl. utenriks sjøfart)	123,9	189,7	5,5	2,7	3,2	-0,4	6,5	3,8
– Annen tjenesteyting	982,8	1 365,0	7,3	1,8	1,0	3,8	6,5	0,2
Offentlig forvaltning	899,9	1 220,1	0,9	0,9	1,2	2,4	1,2	0,8
– Statsforvaltningen (inkl. helseforetakene)	330,3	497,5	1,7	1,5	1,0	2,6	1,2	1,4
– Kommuneforvaltningen	569,6	722,7	0,5	0,6	1,3	2,3	1,2	0,4

*Foreløpige tall

Kilde: Tabell 09175 i Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå

7.3 Arbeidsledighet

AKU-arbeidsledigheten for 2024 sett under ett var 4,0 prosent, opp fra 3,6 prosent i 2023. Målt som nivå varierte arbeidsledigheten mellom 116 000–123 000 personer i 2024, se panel D i figur 7.3. Arbeidsledigheten målt som andel av arbeidsstyrken var litt under

gjennomsnittet over tiårsperioden før koronapandemien. For personer i aldersgruppen 15–39 år økte AKU-arbeidsledigheten fra 5,7 prosent i 2023 til 6,0 prosent i 2024.⁵⁷

AKU viser at det i 2024 i gjennomsnitt var 54 000 arbeidsledige kvinner og 66 000 arbeidsledige menn, se tabell 7.2. Generelt jobber det flere menn enn kvinner i konjunkturutsatte næringer, noe som tilsier at ledigheten øker mest for menn i en nedgangskonjunktur.⁵⁸

Tabell 7.2 Arbeidsledige ifølge AKU. 2019–2024

	Nivå		Endring fra året før				
	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Arbeidsledige i alt, 1 000 personer	121	-2	25	-8	-32	11	14
Kvinner	54	-2	12	-4	-14	6	5
Menn	66	0	12	-3	-18	5	8

Kilde: Tabell 13618 i Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå

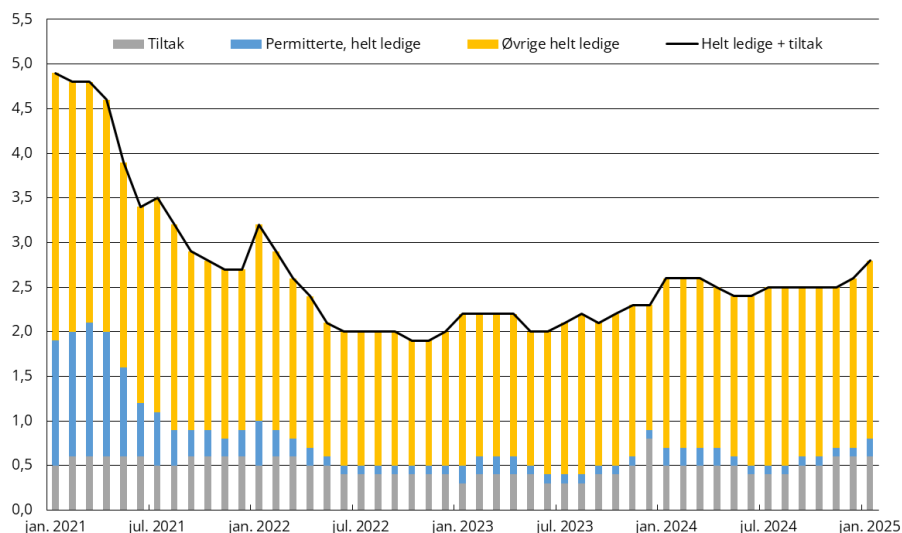
Tall fra AKU viser at det i 4. kvartal 2024 var 9 000 personer med lange arbeidsledighetsperioder (definert som sammenhengende arbeidsledig i over ett år), noe som var en økning på om lag 29 prosent sammenlignet med 4. kvartal 2023, men om lag 30 prosent lavere enn gjennomsnittet i 4. kvartal for perioden 2015–2023. *Langtidsledige* regnes hos Nav som personer som ikke har vært i jobb eller på arbeidsmarkedstiltak i minst 26/53 uker (varighet som helt ledig).⁵⁹ Dette inkluderer også helt permitterte som fortsatt har et arbeidsforhold. I januar 2025 var 17 000 personer langtidsledige over 26 uker, en økning på 14,8 prosent sammenlignet med januar 2024 og en økning på 40,9 prosent sammenlignet med januar 2023.

Navs statistikk over arbeidsledighet viser at summen av *registrert helt ledige og arbeidssøkere på tiltak* (sesongjustert) økte gjennom 2024, men økningen var mindre i andre halvår enn i de første seks månedene av 2024, se panel D i figur 7.3. Tall fra Nav viser at andelen av de helt ledige (ikke sesongjustert) som var permitterte i januar 2025 var på 7,7 prosent, se figur 7.6. Dette tilsvarte 5 200 personer, noe som var en reduksjon sammenlignet med januar 2024. Av de 8 600 helt og delvis permitterte i januar 2025 var 3 300 personer fra bygg og anlegg og ingeniør- og IKT-fag, to konjunktursensitive yrkesgrupper.

⁵⁷ Dette er beregnet basert på summen av nivåene for aldersgruppene 15–24 år og 25–39 år.

⁵⁸ Jensen, R. S. og Øistad, B. S. (2019): [Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet på virksomhetsnivå](#). Fafo-rapport 2019: 17.

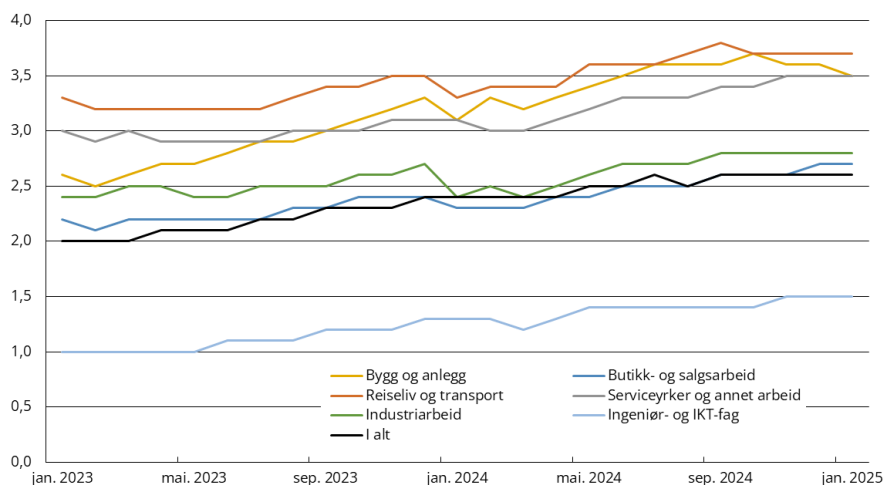
⁵⁹ Varigheten regnes fra det tidspunkt en person første gang melder seg som helt arbeidsledig eller når personen melder seg som helt arbeidsledig etter avbrudd av minst to ukers varighet. Avbrudd omfatter (i) deltakelse i arbeidsmarkedstiltak, (ii) heltidsarbeid, (iii) deltidsarbeid, og (iv) perioder hvor personen ikke er arbeidssøker. Varigheten er definert som en sammenhengende arbeidsledighetsperiode der nevnte brudd ikke har forekommet, og personen ikke er definert med nedsatt arbeidsevne.

Figur 7.6 Utvikling i registrert arbeidsledighet (helt ledige) og arbeidssøkere på tiltak. Andel av arbeidsstyrken (ikke sesongjustert). Januar 2021–januar 2025

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

I januar 2024 var arbeidsledigheten (sesongjustert) høyest innen reiseliv og transport, med 3,3 prosent helt ledige eller på arbeidsmarkedstiltak, og arbeidsledigheten for denne gruppen økte til 3,7 prosent i starten av 2025, se figur 7.7.⁶⁰ Felles for alle yrkesgruppene var en økning i (sesongjustert) arbeidsledighet gjennom 2024.

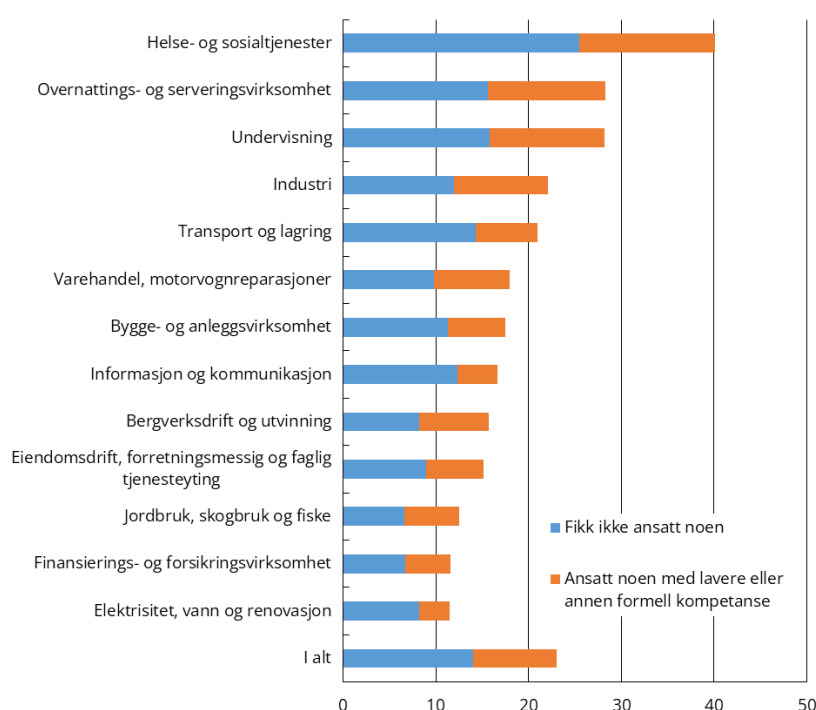
Figur 7.7 Utvikling i registrert arbeidsledighet (helt ledige) og arbeidssøkere på tiltak, utvalgte yrker. Andel av arbeidsstyrken (sesongjustert). Januar 2023–januar 2025

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet og Beregningsutvalget

⁶⁰ Andel av arbeidsstyrken etter yrke som er arbeidsledig er beregnet fra antall helt ledige og personer på tiltak (sesongjustert) etter yrke delt på arbeidsstyrken etter yrke avledet fra månedstall (ikke sesongjustert) for permitterte etter yrke.

7.4 Ledige stillinger

Årlig er det store strømmer i arbeidsmarkedet. Tilgang og beholdning av ledige stillinger brukes som indikatorer for etterspørsel etter arbeidskraft, for eksempel for å si noe om konjunktursvingninger. Flere ledige stillinger kan imidlertid også være et uttrykk for økt mangel på arbeidskraft, og økt tilgang på ledige stillinger kan følge av at flere bytter jobb. Navs bedriftsundersøkelse fra våren 2024 viser at det var utfordringer med å rekruttere arbeidskraft innen helse- og sosialtjenester, hvor 25,5 prosent av virksomheter i undersøkelsen svarte at de ikke fikk ansatt personer og ytterligere 14,6 prosent måtte ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn den etterspurte. Tilsvarende gjennomsnitt for alle virksomheter i undersøkelsen var 14,0 og 9,0 prosent. Dette er vist i figur 7.8. Andelen virksomheter innen helse- og sosialtjenester som ikke fikk ansatt personer falt sammenlignet med 2023, da andelen var på 30,5 prosent, og peker i retning av noe mindre rekrutteringsproblemer i denne næringen.

Figur 7.8 Virksomheter som har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller som har vært nødt til å ansette noen med annen formell kompetanse. Prosent. Våren 2024

Kilde: Navs bedriftsundersøkelse 2024, Arbeids- og velferdsdirektoratet

Regionalt nettverk 4/2024, publisert av Norges Bank 12. desember 2024, viste at 24 prosent av bedrifter i undersøkelsen rapporterte at knapphet på arbeidskraft begrenset deres produksjon.⁶¹ Dette var det samme nivået som i foregående runde i september 2024 (Regionalt nettverk 3/2024). Som tidligere rapporterte oljeleverandører i større grad om knapphet enn gjennomsnittet.

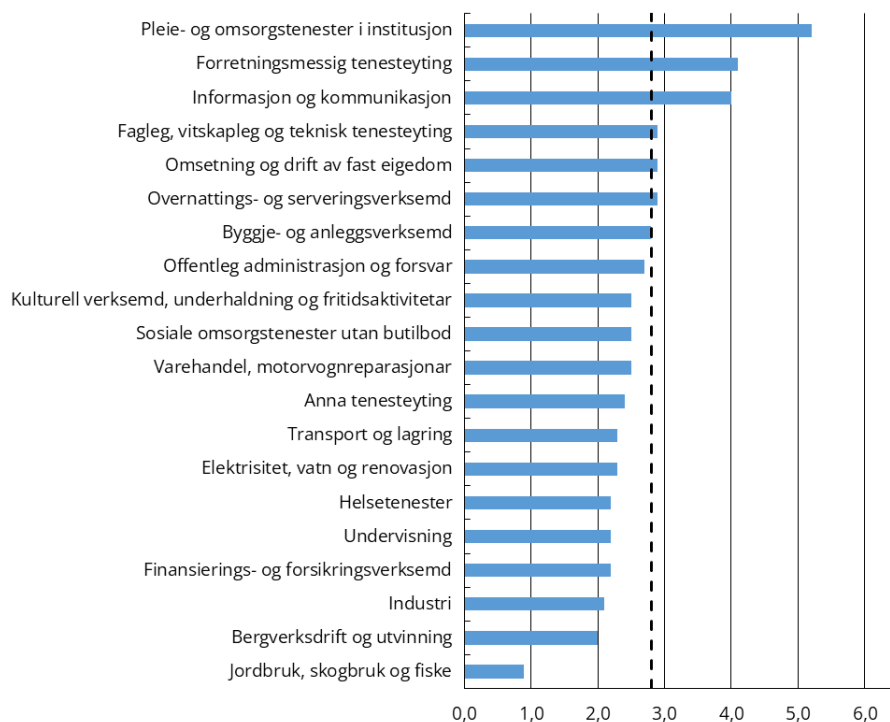
I 2024 var det en økning i *tilgangen* på ledige stillinger registrert hos Nav (målt som sum av tilgang på ledige stillinger per år) på 23 200 (tilsvarende en økning på 5,0 prosent), se tabell

⁶¹ Spørsmålet om knapphet på arbeidskraft er kun stilt til bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men de rapporterte tallene gjengir andelen av alle som er med i intervjurunden.

7.3. Nivået på tilgangen på ledige stillinger var 117 000 over gjennomsnittet de siste ti årene. Oppgangen i tilgangen på ledige stillinger registrert hos Nav fra 2023 til 2024 var spesielt stor innen undervisning (83,3 prosent), jordbruk, skogbruk og fiske (37,1 prosent) og barne- og ungdomsarbeid (29,4 prosent). Målt i antall var tilgangen på ledige stillinger i 2024 størst i helse, pleie og omsorg med 120 090, til tross for en nedgang på 4,3 prosent fra 2023.

SSBs tall for *beholdningen* av ledige stillinger (målt som gjennomsnittlig beholdning gjennom året) falt med 16 800 eller 14,2 prosent fra 2023 til 2024. Sesongjusterte tall viser at veksten i antall ledige stillinger var høyest i 1. kvartal 2024, og spesielt for kunstnerisk virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter og offentlig administrasjon og forsvar. Sesongjustert falt antall ledige stillinger med 14,4 prosent i 2. kvartal, men økte med 1,1 prosent i 3. kvartal 2024 før et fall på 11,7 prosent i 4. kvartal.

Sesongjusterte tall for ledige stillinger som andel av totalt antall stillinger (sum av antall stillinger og arbeidsforhold) nådde en topp i 1. kvartal 2024 på 3,6 prosent og falt deretter til 3,1 prosent i 3. kvartal og videre til 2,8 prosent i 4. kvartal. I 4. kvartal hadde næringene pleie- og omsorgstjenester i institusjon og forretningsmessig høyere forholdstall enn gjennomsnittet, mens helsetjenester og industri hadde færre ledige stillinger som andel av totalt antall stillinger. Forholdstallene for hver næring for 4. kvartal 2024 er vist i figur 7.9.

Figur 7.9 Ledige stillinger som andel av totalt antall stillinger.¹ Etter næring. Prosent (sesongjustert). 4. kvartal 2024

¹ Stiplet vertikal linje viser gjennomsnittlig ledige stillinger som andel av totalt antall stillinger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7.3 Registrerte arbeidsledige og tiltaksdeltakere, og ledige stillinger.¹ I 1 000 personer, om ikke annet er angitt. 2019–2024

	Nivå	Endring fra året før					
	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Registrert helt ledige, gjennomsnitt, Nav	59,8	-2,1	78,5	-53,1	-36,7	1,0	6,7
Langtidsledige over 26 uker ²	15,9	-0,5	8,2	4,6	-15,1	-1,8	2,4
Langtidsledige over 53 uker ²	6,3	0,0	1,4	5,0	-5,9	-2,6	1,1
Helt permitterte, gjennomsnitt	3,9	-0,6	57,6	-36,8	-17,6	-0,8	0,2
Tiltaksdeltakere (arbeidssøkere), gjennomsnitt	14,7	-2,1	-1,3	3,2	-3,3	-2,1	4,0
Delvis ledige, gjennomsnitt	22,5	-1,9	60,3	-29,7	-31,4	-3,7	0,9
Tilgang ledige stillinger, Nav ³	491,4	7,3	-1,8	126,5	30,2	-106,9	23,2
Ledige stillinger (nivå), SSB ⁴	101,3	4,6	-9,8	26,1	18,0	11,3	-16,8
Ledige stillinger (prosent og prosentpoeng), SSB ⁵	3,2	0,2	-0,3	0,8	0,4	0,3	-0,5

¹ Gjennomsnittlige månedstall. Det er brudd i Navs statistikk over antall arbeidsledige fra og med november 2018 på grunn av ny registreringsmetode. Bruddet anses å være tilnærmet ferdig per januar 2019. Dermed er tall fra januar 2020 sammenlignbare med året før. Fra og med 1. januar 2021 overtok Nav ansvaret for statistikken om registrerte ledige fordelt etter utdanning og innvandrerbakgrunn, i henhold til nasjonalt program for offisiell statistikk.

² Alle arbeidsledige med en sammenhengende arbeidsledighetsperiode på minst 26/53 uker (varighet som helt ledig) som ikke har vært i jobb eller vært i arbeidsmarkedstiltak.

³ Total tilgang gjennom året, ikke gjennomsnitt per måned.

⁴ Statistikken baserer seg på en utvalgsundersøkelse som gjennomføres hvert kvartal. Statistikken viser nivået og utviklingen for antall ledige stillinger totalt og fordelt på næring, målt som en beholdningsstørrelse. Statistikken er sammenlignbar med tilsvarende statistikk i europeiske land. Nivået fra SSBs statistikk for ledige stillinger er høyere enn Navs månedlige statistikk, da SSBs statistikk blant annet også inneholder ledige stillinger som utelukkende er utlyst på bedriftenes egne hjemmesider.

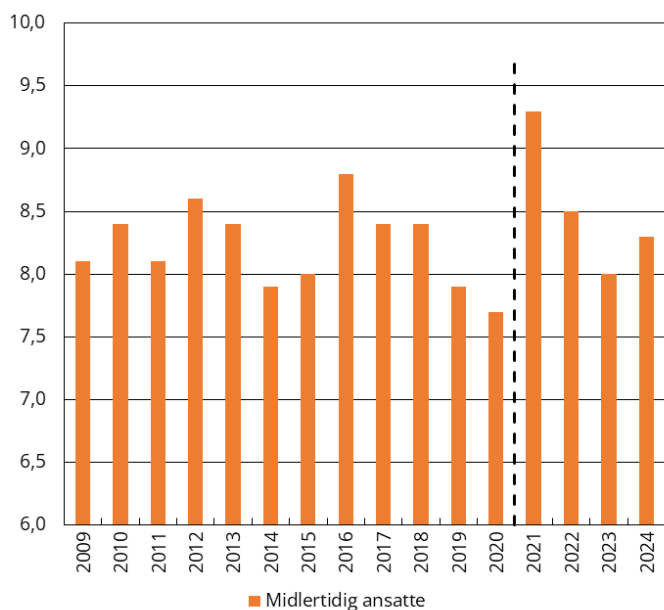
⁵ Ledige stillinger i prosent av antall stillinger (sum av ledige stillinger og antall arbeidstakerforhold).

Kilder: Tabell 08836 i Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå og Arbeids- og velferdsdirektoratet

7.5 Midlertidig ansatte og deltid

Midlertidig ansatte utgjorde ifølge AKU 8,3 prosent av alle ansatte i 2024. I perioden 2009–2023 har andelen variert mellom 7,7 og 9,3 prosent (se figur 7.10), med en oppgang fra 8,0 prosent i 2023 til 8,3 prosent i 2024. Flere personer som tidligere ville vært klassifisert som selvstendig næringsdrivende blir nå definert som ansatte i AKU etter omleggingen i januar 2021, som kan drive noe av økningen fra 2020 til 2021.⁶² Tallene fra og med 2021 er dermed ikke sammenlignbare med de tidligere årene, se figur 7.10.

⁶² Horgen, E. H. og Sundt, C. (2021): [Beskrivelse av brudd i sentrale variabler i AKU](#). Statistisk sentralbyrå.

Figur 7.10 Midlertidig ansatte, i prosent av alle ansatte. Ikke-bruddjustert.¹ 2009–2024

¹ Tidsserien er ikke bruddjustert for bruddet fra 2020 til 2021 (markert med stiplet linje), og dermed er nivåene i 2021–2024 ikke sammenlignbare med tidligere år og endring fra 2020 til 2021 er ikke sammenlignbar.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Heltidssysselsatte lønnstakere utgjorde ifølge AKU 75,3 prosent av de sysselsatte i 2024, mens 24,4 prosent var deltidssysselsatte. Innslaget av deltid falt fra året før, og andelen deltidssysselsatte med kort deltid (1–19 timer per uke) falt også. 103 000 personer i gruppen deltidssysselsatte lønnstakere i 2024 ønsket å kunne jobbe mer, som tilsvarte 2,5 prosent av befolkningen og 14,5 prosent av alle deltidssysselsatte.^{63,64} Antall personer i gruppen deltidssysselsatte lønnstakere som ønsket å jobbe mer var uendret fra 2023 til 2024.

Et utvidet arbeidsledighetsbegrep som inkluderer deltidssysselsatte som ønsket og kunne jobbe mer, arbeidsledige personer (som søker jobb og er tilgjengelig), personer utenfor arbeidsstyrken som har søkt jobb, men ikke er tilgjengelig, og personer utenfor arbeidsstyrken som ikke har søkt jobb, men som er tilgjengelig utgjorde 8,1 prosent av befolkningen i 2024, en økning på 0,5 prosentpoeng fra 2023.⁶⁵

7.6 Lønnstakernes tilknytning til utdanning og velferdsordninger

Tabell 7.4 viser at det i 2023 var 70,1 prosent av lønnstakerne som ikke kombinerte arbeid med andre statuser, og at 13,8 prosent kombinerte arbeid med et utdanningsforløp. Sistnevnte andel har økt fra 11,9 prosent i 2016. Fra 2021 til 2022 økte andelen lønnstakere som falt under kategorien «ellers». Det må ses i sammenheng med en endring i datagrunnlaget for

⁶³ Dette er personer som ønsker å jobbe mer og kan starte med økt arbeidstid innen én måned (omtalt som ufrivillig deltid i AKU). Til forskjell fra undersysselsatte behøver de ikke å ha forsøkt å få lengre arbeidstid.

⁶⁴ For mer om kjennetegnene til deltidsjobber, se Røv, V. (2024): [Deltidsjobber utgjør nesten en tredel av alle jobber](#), Statistisk sentralbyrå.

⁶⁵ Sundt, C. (2022): [Hvilke indikatorer har vi for arbeidsmarkedet?](#) Statistisk sentralbyrå.

mottakere av sykepenger, som medførte at flere ble etterregistrert i kategorien «ellers» for 2022-tallene sammenlignet med tidligere år.⁶⁶

Tabell 7.4 Lønnstakernes tilknytning til utdanning og velferdsordninger.¹ 2021–2023

	2021		2022		2023	
	Personer	Prosent	Personer	Prosent	Personer	Prosent
Kun lønnstakere	1 878 139	71,8	1 894 585	70,9	1 892 774	70,1
Lønnstakere						
– under ordinær utdanning	352 565	13,5	363 205	13,6	371 129	13,8
– som mottar arbeidsavklaringspenger	26 593	1,0	28 127	1,1	29 591	1,1
– som mottar uføretrygd	48 779	1,9	48 958	1,8	48 964	1,8
– som mottar AFP/alderspensjon	109 911	4,2	112 932	4,2	117 575	4,4
– ellers	199 005	7,6	223 567	8,4	238 230	8,8
Lønnstakere samlet	2 614 992	100	2 671 374	100	2 698 263	100,0

¹ Statistikken over sysselsatte (lønnstakere) og kombinasjon av utdanning og mottak av ytelser omfatter bosatte i alderen over 15 år. Tellingstidspunktet er 4. kvartal hvert år og statistikken foreligger til og med 2023. For personer som er aktive i flere statuser samtidig, synliggjøres den høyest prioriterte statusen, hvor arbeidsstyrken blir prioritert høyest. I kategorien «ellers» inngår blant annet mottakere av dagpenger, sykepenger, kontantstøtte, sosialhjelp og personer med ukjent status.

Kilde: Tabell 12837 i Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå.

⁶⁶ Endringen i datagrunnlaget er omtalt under «Sammenlignbarhet over tid og sted» for statistikken som ligger til grunn for tabell 7.4, se [Tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger](#).

8 Utviklingen i konkurranseevnen

- Relative timelønnskostnader mellom norsk industri og industrien hos handelspartnerne i EU og Storbritannia målt i felles valuta anslås å ha gått ned med 0,5 prosent i 2024. Timelønnskostnadsveksten i norsk industri anslås å ha vært noe høyere enn i industrien hos handelspartnerne, men dette ble mer enn motvirket av en svekkelse av kronen. Anslaget på relative timelønnskostnader i fjor er basert på arbeidskraftkostnadsindekser per 3. kvartal. Anslaget er usikkert.
- Industriens kostnadmessige konkurranseevne har bedret seg siden 2012, etter å ha svekket seg i årene før. Både svekkelsen frem til 2012 og bedringen i årene etterpå avspeiler i stor grad utviklingen i kronekursen.
- Gjennomsnittlige timelønnskostnader i norsk industri var i 2024 anslagsvis 20 prosent høyere enn et vektet gjennomsnitt av våre handelspartnere i EU og Storbritannia. Forskjellen i lønnskostnadsnivå var med det 1 prosentpoeng lavere enn i 2023 og 36 prosentpoeng lavere enn i 2012 da den var på sitt høyeste. Av EU-landene var det bare Danmark som hadde høyere timelønnskostnadsnivå i fjor, mens industrien i Belgia var på om lag samme nivå. At timelønnskostnadene er høyere i norsk industri enn i industrien hos de fleste av våre handelspartnere, reflekterer norsk økonomis høye produktivitet og inntektsnivå.
- Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte produktiviteten i norsk industri, målt ved bruttoprodukt per timeverk, med 1,2 prosent i fjor, etter å ha falt med 0,6 prosent året før. Produktivitetsveksten i norsk industri i perioden 2014–2023 var i gjennomsnitt 0,5 prosent per år, 1,6 prosentpoeng lavere enn et vektet gjennomsnitt av handelspartnerne.
- I perioden 2014–2023 økte produktiviteten i Fastlands-Norge med i gjennomsnitt 0,7 prosent per år, dvs. litt lavere enn et vektet snitt av våre handelspartnere. I fjor økte produktiviteten i fastlandsøkonomien med 0,6 prosent ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall.
- I 2023 var Norges BNP per innbygger, fratrukket petroleumsrenten, 42 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet. Nivået i Norge er blant de høyeste i OECD-området, selv når petroleumsrenten holdes utenfor.

8.1 Innledning

Omfattende deltakelse i internasjonal handel med varer og tjenester har gjort det mulig for Norge å oppnå en høyere materiell levestandard enn hva som ville vært mulig dersom norsk økonomi hadde vært mer skjermet mot utenlandsk konkurranse. Fordelene vil imidlertid bli redusert hvis Norge ikke klarer å sørge for en effektiv ressursutnyttelse, herunder full sysselsetting, og en akseptabel inntektsfordeling. For å høste gevinstene ved internasjonalt varebytte, må man klare å omstille ressurser som blir ledige som følge av endringer i markedsforholdene. Alle land må også over tid ha en rimelig balanse i utenriksøkonomien. Et lands konkurranseevne uttrykker evnen til å opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien over tid, samtidig som en har full og effektiv ressursutnyttelse og en

akseptabel inntektsfordeling. Et land har ikke nødvendigvis god konkurranseevne selv om det har balanse i utenriksøkonomien, dersom for eksempel store deler av landets arbeidsstyrke er arbeidsløse. Men full sysselsetting og lav arbeidsledighet sammen med store underskudd i utenriksøkonomien, tilsier også at et land har svakere konkurranseevne enn hva som kan være bærekraftig over tid.

Det er viktig å skille mellom konkurranseevnen for enkelt næringer og for Norge som helhet. Konkurranseevnen for en næring beror på næringens lønnsomhet og dens evne til å avlønne innsatsfaktorene. En lønnsom næring må både kunne hevde seg i konkurranse med utenlandske bedrifter på produktmarkedene, og med andre norske næringer i faktormarkedene, herunder arbeidsmarkedet. En økonomi i vekst og med en høy omstillingsgrad vil være kjennetegnet av ulik utvikling i konkurranseevnen for de enkelte næringene. I konkurransen om knappe faktorer må noen næringer trappe ned sin virksomhet, mens andre kan ekspandere i takt med økt lønnsomhet. Dersom en næring mottar subsidier i tilknytning til sin virksomhet, kan dette bedre næringens konkurranseevne, men det fører normalt til en dårligere utnyttelse av ressursene samlet sett, og dermed ikke bedre konkurranseevne i samfunnsøkonomisk forstand.

I dette kapitlet ser vi på noen utvalgte indikatorer for utviklingen i industriens konkurranseevne. Det er en næring som i stor grad konkurrerer internasjonalt og som er viktig for balansen i utenriksøkonomien. I avsnitt 8.2 presenteres tall og anslag for utviklingen i lønnskostnader. I avsnittet ser vi også på forskjell i lønnskostnadsnivåene i industrien i Norge og andre land. I avsnitt 8.3 gir vi en beskrivelse av utviklingen i produktiviteten. For alle indikatorene som presenteres i kapitlet sammenligner vi Norge med et aggregat av våre viktigste handelspartnere, jf. boks 8.1. Se også boks 8.2 for beskrivelse av endringer i kildebruk.

Boks 8.1 Norges handelspartnere

For å vurdere utviklingen i konkurranseevnen til norsk næringsliv, sammenlignes gjerne ulike indikatorer i Norge med tilsvarende størrelser hos våre handelspartnere. Ved beregning av handelspartneraggregat, legger utvalget til grunn beregninger av OECD for Norges handelspartnere. Beregningsutvalget har i denne rapporten benyttet konkurransevekter fra OECD for Norges handelspartnere for perioden 1997–2020.

Konkurransevektene til OECD gjenspeiler handelsstrømmene med de enkelte landene i hvert av årene i perioden, og er derfor forskjellige for hvert år i perioden 1997–2020. Utvalget har lagt de 25 landene med størst vekter i 2020 til grunn som landsammensetning for handelspartneraggregatet. Denne landsammensetningen er benyttet for alle år, selv om det i perioder har vært variasjoner mht. hvilke 25 land som har hatt størst vekter. Basert på landsammensetningen og OECDs konkurransevekter for de ulike årene, er det beregnet et vektet handelspartneraggregat for hvert år i perioden 1997–2020. Konkurransevektene i 2020 er videreført for årene 2021–2024.

Tabell 8.1 viser landsammensetningen og vektene for 2020–2024 som er benyttet i denne rapporten. Norges største handelspartnere er Sverige, Tyskland, Danmark, Nederland og Storbritannia.

Tabell 8.1 Sammensetning av handelspartneraggregatet. Prosent

Nr.	Land	Vekter for 2020-2024
1	Sverige	22,6
2	Tyskland	13,1
3	Danmark	8,9
4	Nederland	8,1
5	Storbritannia	7,1
6	Kina	4,9
7	Polen	3,8
8	USA	3,8
9	Frankrike	2,7
10	Canada	2,7
11	Belgia	2,6
12	Italia	2,5
13	Finland	2,4
14	Spania	2,1
15	Sør-Korea	2,0
16	Russland	1,5
17	Japan	1,4
18	Litauen	1,3
19	Brasil	1,3
20	Tsjekkia	1,1
21	Tyrkia	1,0
22	Sveits	1,0
23	Østerrike	0,8
24	Taiwan	0,7
25	Romania	0,7
	SUM	100

Kilder: OECD og Beregningsutvalget

Nærmere om grunnlaget for beregningen av konkurransevektene

OECD har basert sine beregninger av landvektene på omfanget av import og eksport mellom Norge og andre land av alle varer unntatt gruppe 3 i det internasjonale klassifiseringssystemet for handelsstatistikk (SITC¹). Denne gruppen består av råolje, naturgass, raffinerte oljeprodukter og strøm.

OECD har gjort en del forenklinger i sine beregninger. For det første har OECD ikke inkludert handel med tjenester. I 2024 utgjorde tjenester 25 prosent av Norges eksport, og 38 prosent av Norges import. Videre har OECD ikke brutt handelsstrømmene ned til hver enkelt varetype for å kunne gi et grunnlag for å vurdere i hvilken grad det faktisk er direkte konkurranse mellom norske og utenlandske bedrifter

Konkurransevektene her avviker noe fra eksportvektene som omtales i kapittel 5, se tabell 5.2. Dette er fordi vektene i kapittel 5 er beregnet utelukkende basert på destinasjonen for Norges tradisjonelle vareeksport.

¹ SITC = Standard International Trade Classification.

[Boks slutt]

8.2 Indikatorer for kostnadsutviklingen

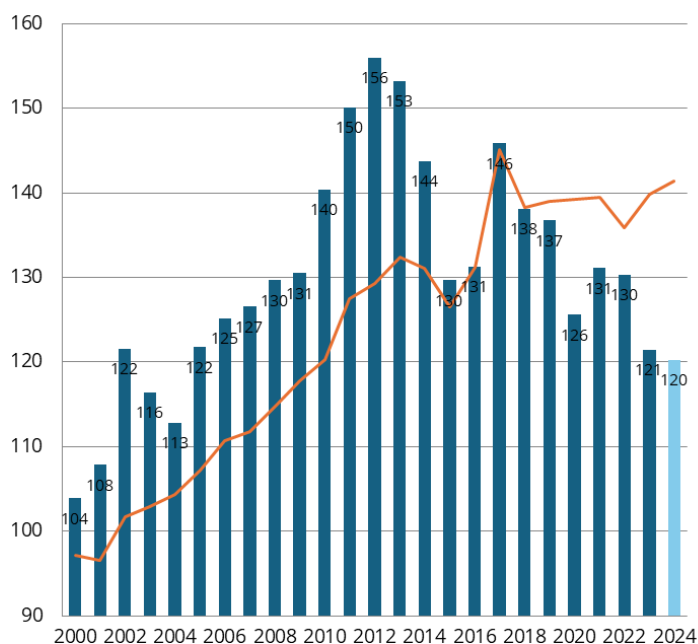
Lønnskostnadene er den enkeltfaktoren som betyr mest for kostnadene i næringslivet. Lønnskostnadene kan blant annet måles ved timelønnskostnader og lønnskostnader per produsert enhet. Svakere krone kan bedre eksportbedriftenes inntekter og bedrer isolert sett bedriftenes konkurransesituasjon mot utlandet. Foruten lønnskostnadene vil andre kostnadskomponenter som energikostnader, kapitalkostnader, transportkostnader og andre kostnader til innenlandsk produsert produktinnsats ha betydning for norske bedrifters muligheter til å kunne hevde seg i den internasjonale konkurransen. Videre vil også produktivitetsutviklingen, prisutviklingen og offentlige avgifter og subsidier være av betydning for konkurranseevnen.

Utviklingen i industriens internasjonale konkurranseevne avhenger også av produktivitets- og kostnadsutviklingen i øvrige deler av norsk næringsliv. Disse næringene leverer produktinnsats, energi og kapitalvarer til industrien. Jo billigere disse leveransene er, desto bedre blir industriens internasjonale konkurranseevne. Videre konkurrerer industrien med øvrige næringer om innsatsfaktorer som blant annet arbeidskraft. Lavere lønninger i andre næringer kan bidra til en bedring i industriens konkurranseevne ved at det blir lettere og billigere for industrien å skaffe arbeidskraft og kapitalvarer. Kostnadsutviklingen i industrien kan derfor ikke ses uavhengig av kostnadsutviklingen i norsk økonomi for øvrig. Konkurranseevneforbedringen fra svakere krone, dempes av dyrere produktinnsats på importerte varer og tjenester. Dette gir også insentiver til å erstatte importerte produkter med norskproduserte varer og tjenester som så vil dempe kostnadene igjen.

8.2.1 Arbeidskraftkostnader i industrien

Forholdet mellom timelønnskostnadene i industrien i Norge og i industrien hos handelspartnerne i EU og Storbritannia økte trendmessig fram til 2012, jf. figur 8.1. Både høyere lønnskostnadsvekst i Norge enn hos handelspartnerne og en styrking av kronen bidro. I 2012 var timelønnskostnadene i norsk industri 56 prosent høyere enn i industrien til et vektet snitt av handelspartnerne i EU inkludert Storbritannia. En markert svekkelse av kronen har bidratt til at differansen mellom timelønnskostnadene i norsk industri og i industrien hos handelspartnerne har falt. Basert på tall for utviklingen i timelønnskostnadsveksten til og med 3. kvartal 2024 kan forskjellen i 2024 anslås til 20 prosent. Forskjellen i timelønnskostnadsnivå mellom Norge og handelspartnere var med det på det laveste siden 2004.

Utviklingen i valutakursene har hatt stor betydning for utviklingen i den anslåtte nivåforskjellen mellom Norge og handelspartnerne siden år 2000. For å illustrere utviklingen når valutakursendringene holdes utenom er det i figuren lagt inn en linje hvor nivåene er beregnet med å legge til grunn nivået på valutakursene i 2016 for alle år. Lenge var timelønnskostnadsveksten i nasjonal valuta høyere i norsk industri enn i industrien hos våre handelspartnere i EU og Storbritannia, men har siden 2018 vært mer på linje med handelspartnerne.

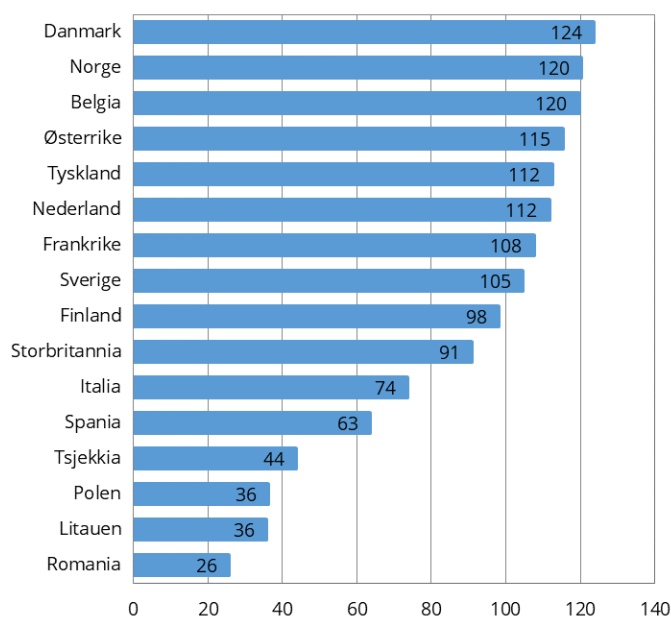
Figur 8.1 Timelønnskostnader i industrien i Norge i forhold til industrien hos handelspartnerne i EU og Storbritannia.^{1,2} 2000–2024. Handelspartnerne i figuren=100

¹ Stolpene i figuren er beregnet i felles valuta, mens linjen viser utviklingen hvor det er lagt til grunn valutakurser i 2016. Tallene for Norge og EU-landene er basert på tall for lønnskostnadsnivåer fra Eurostat. Tallene til Eurostat bygger på en arbeidskraftkostnadsundersøkelse som utføres hvert fjerde år. Eurostat har publisert nivå tall for hvert år i perioden 2020-2023, og for hvert fjerde år f.o.m. 2000 til 2020. For Norge foreligger det nivå tall f.o.m. 2012. For år hvor Eurostat ikke har publisert nivå tall er nivåene i figuren anslått ved å legge til grunn arbeidskraftkostnadsindekser fra Eurostat. En svakhet med statistikken til Eurostat er at det i en del tilfeller er dårlig samsvar mellom de fireårige nivå tallene og indeksene i årene mellom. Anslagene for de årene hvor Eurostat ikke har publisert nivå tall må derfor tolkes med forsiktighet.

² Tallene for Storbritannia er fra Office for National Statistics. Eurostat publiserte tidligere nivå tall for Storbritannia, men sluttet med det da landet gikk ut av EU. Sammenlignet med de gamle nivå tallene som Eurostat har publisert for Storbritannia ligger tallene fra Office for National Statistics litt høyere.

Kilder: Eurostat, Office for National Statistics og Norges Bank

Figur 8.2 illustrerer forholdet mellom lønnskostnadene per timeverk i industrien i Norge og i industrien hos handelspartnerne i EU og Storbritannia i 2024. Selv om forholdet mellom timelønnskostnadene i industrien i Norge og i industrien hos handelspartnerne har falt markert siden 2012, var nivået i Norge i fjor fortsatt høyere enn de fleste landene i sammenligningen. Dette reflekterer norsk økonomis høye produktivitet og inntektsnivå, samt jevnere fordeling av inntektene. Av handelspartnerne i EU er det bare industrien i Danmark som hadde høyere lønnskostnadsnivå enn norsk industri i fjor, mens industrien i Belgia var på om lag samme nivå. Av de andre handelspartnerne lå lønnskostnadsnivået i Østerrike, Tyskland og Nederland høyest i 2024, mens Tsjekkia, Polen, Litauen og Romania lå lavest.

Figur 8.2 Timelønnskostnader i industrien i Norge og industrien hos Norges handelspartnere¹ i EU og Storbritannia i felles valuta i 2024. Handelspartnerne i figuren=100

¹ Det vektete gjennomsnittet er beregnet ut fra Norges konkurransevekter.

Kilder: Eurostat, Office for National Statistics og Norges Bank

Siden utvalgets rapport i fjor har Eurostat publisert oppdaterte og betydelig reviderte tall for veksten i arbeidskraftkostnader for norsk industri. Bakgrunnen for revisjonene er endringer i beregningsmetoden til SSB for data som byrået leverer til Eurostat. Beregningene er usikre. Usikkerheten er blant annet knyttet til beregninger av utførte timeverk kontra betalte timeverk som er en sentral variabel for å beregne arbeidskraftkostnader per time. SSB arbeider med å forbedre beregningene, slik at Eurostat i fremtidige publiseringer kan publisere bedre og mer pålitelige tall for Norge.

8.2.2 Sammensetningen av lønnskostnadene i industrien

Tabell 8.2⁶⁷ viser at arbeidskraftkostnadene for industriansatte i 12 utvalgte konkurrentland har nærmet seg det norske nivået som var på 505 kroner per time i 2020. Neste oppdatering av nivået på arbeidskraftkostnadene vil bli tilgjengelig først for årgangen 2024.

Danmarks kostnadsnivå (eksklusive lærlinger) per time var i underkant av 76 prosent av det norske i 2012, men var litt høyere enn det norske nivået i 2020. Hadde vi sammenlignet arbeidskraftkostnadene for industriansatte inklusive lærlinger, ville det danske kostnadsnivået ligget like under det norske. Ellers viser tabellen at det er klare skiller mellom Øst-Europa, Sør-Europa og Nord-Europa. De østlige landene hadde et kostnadsnivå i 2020 som utgjorde 20–30 prosent av det norske. To av landene fra det sørlige Europa (Italia og Spania) hadde et

⁶⁷Tabell 8.2 sammenligner arbeidskraftkostnadene i industri for de tre siste årgangene av Eurostats arbeidskraftkostnadsundersøkelse, se omtale av kilden i boks 8.2. Nivåsammenligningen er gjort med utgangspunkt i kostnader per time (i felles valuta). Sammenligninger er gjort for arbeidskraftkostnadene utenom lærlinger.

nivå på 50–60 prosent, mens landene i Nord-Europa varierte fra et nivå på i overkant av 78 prosent av det norske (Finland) til vel 100 prosent (Danmark).

Arbeidskraftkostnadene i 2020 er splittet på lønn for betalt arbeidstid, ikke arbeidet tid og sosiale kostnader. Betaling for ikke arbeidet tid består av betaling for hellig- og velferdsdager, naturalytelser, uttak av varer fra virksomheten, fri bolig, firmabil, aksjeopsjoner og aksjekjøpsordninger, ordninger som fri kantine, fri transport og alle andre ytelser som blir betalt av arbeidsgiver på vegne av arbeidstaker. I tillegg er opplæringskostnader og eventuelt andre kostnader som arbeidsgiver har (klær, rekrutteringskostnader, flyttegodtgjørelse mv) inkludert.⁶⁸ Sosiale kostnader inkluderer lønn for sykefravær, pensjons- og trygdeytelser, opplæringskostnader, andre utgifter som betales av arbeidsgiver, avgifter knyttet til lønnsutbetaling og fratrukket subsidier (eksempelvis lønnstilskudd).⁶⁹

For Norge utgjør kostnadene til arbeidet tid i overkant av 70 prosent, som er 2 prosentpoeng over gjennomsnittet for landene i tabellen. Også kostnadsandelen for ikke arbeidet tid er nærmere 2 prosentpoeng over gjennomsnittet, mens andelen som går til sosiale kostnadene er 4 prosentpoeng under gjennomsnittet. For øvrig er sosiale kostnader i 2020 for flere av landene påvirket av midlertidige lønnstilskudd og refusjoner gitt under pandemien. Ordningene varierer mellom land, men i flere land fikk arbeidsgivere lønnstilskudd, mot at lønsmottakerne fikk beholde mesteparten av den normale lønnen selv om deres arbeidstid ble nedkortet. Et annet eksempel er refusjon for hele eller deler av arbeidsgivers kostnader til lønn under sykdom.

Tabell 8.2 Industriens arbeidskraftkostnader per time (eksklusive lærlinger). Konkurrentland sammenlignet med Norge og fordeling av arbeidskraftkostnader på hhv. lønn, lønn for ikke arbeidet tid, samt andre indirekte arbeidskraftkostnader (2020)

	Gjennomsnittlig arbeidskraftkostnader per arbeidet time. Norge = 100			Arbeidet tid	Ikke arbeidet tid	Arbeidet og ikke arbeidet tid	Sosiale kostnader	Totalt
	2012	2016	2020	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
Norge	100	100	100	70,5	12,9	83,4	16,6	100
Belgia	78,1	87,1	90,7	61,3	13,0	74,2	25,8	100
Danmark	75,6	92,4	100,6	74,4	15,7	90,1	9,9	100
Tyskland	67,2	82,8	91,7	66,4	11,8	78,1	21,9	100
Sverige	76,9	89,0	89,3	56,0	14,0	70,0	30,0	100
Finland	65,1	78,1	78,5	71,3	11,5	82,8	17,2	100
Frankrike	67,1	77,4	89,0	64,1	5,2	69,3	30,7	100
Nederland	61,9	76,6	85,2	70,4	11,3	81,7	18,3	100
Italia	50,4	57,6	62,4	64,0	7,3	71,3	28,7	100
Spania	41,7	47,6	51,4	64,9	8,8	73,7	26,3	100

⁶⁸ Dette er forskjellig fra innholdet i dataene som før 2023-rapporten ble hentet fra Conference Board. Der er lønn for sykefravær og ferie var inkludert i betalingen for ikke arbeidet tid. Lønn under ferie er nå ført under lønn for arbeidet tid (ikke mulig å skille ut), mens lønn for sykefravær i arbeidsgiverperioden inngår under sosiale kostnader.

⁶⁹ Sosiale kostnader omfatter alle postene som er angitt i punktene 1.b, 4 og 5 i boks 8.4.

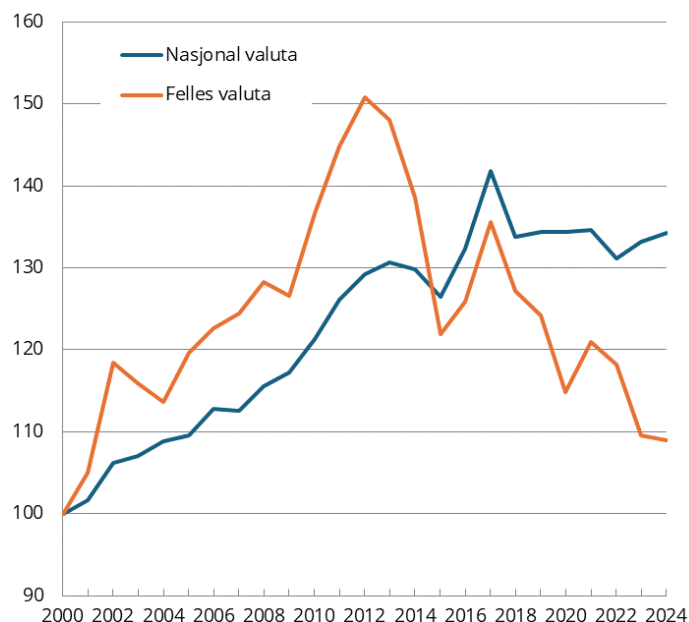
Litauen	10,3	15,4	20,8	89,3	10,3	99,5	0,5	100
Tsjekkia	18,0	21,5	30,4	61,7	12,0	73,6	26,4	100
Polen	12,7	16,4	21,4	73,9	9,6	83,5	16,5	100

Kilde: Eurostat

8.2.3 Vekst i timelønnskostnader

Den kostnadmessige konkurransevnen målt ved relative timelønnskostnader i industrien i felles valuta svekket seg i årene fram til og med 2012. Svekkelsen hadde både sammenheng med høyere vekst i timelønnskostnadene i norsk industri enn hos våre handelspartnere og en styrking av kronen. I perioden etter 2012 har en markert svekkelse av kronen bidratt til at konkurransevnen har bedret seg igjen. Utviklingen i valutakursen har variert mye fra år til år, og bidratt til at det har vært langt større svingninger i den relative timelønnskostnadsveksten målt i felles valuta enn i nasjonal valuta.

Figur 8.3 viser utviklingen i lønnskostnader per time siden år 2000 for ansatte i industrien i Norge sammenlignet med industrien hos våre handelspartnere i EU og Storbritannia målt i nasjonal og i felles valuta.

Figur 8.3 Relative arbeidskraftkostnader i industrien. Norge og handelspartnerne i EU og Storbritannia.¹ 2000–2024. Indeks 2000=100

¹ Handelspartnerne i figuren utgjør 79,8 prosent av handelspartneraggregatet i årene 2020-2024. For årene før 2020 varierer handelspartnerens andel av aggregatet mellom 75 og 84 prosent. Variasjonene skyldes at landenes vekt varierer fra år til år, jf. beskrivelse i boks 8.1.

Kilder: Eurostat, Office for National Statistics og Norges Bank

Basert på tall fra Eurostat anslås timelønnskostnadsveksten i norsk industri i fjor å ha vært 6,2 prosent, 0,8 prosentpoeng høyere enn et vektet aggregat av våre handelspartnere i EU og Storbritannia, jf. tabell 8.3 under. En svekkelse av kronen, bidro til at den kostnadmessige konkurransevnen likevel anslås å ha bedret seg med 0,5 prosent i fjor.

Sett over de siste ti årene samlet har gjennomsnittlig timelønnskostnadsvekst i norsk industri vært 3,6 prosent per år, 0,3 prosentpoeng høyere enn hos våre handelspartnere. Kronen, målt ved industriens effektive valutakurs, har i gjennomsnitt svekket seg med 2,8 prosent per år.

Figur 8.1 viser at forskjellen i timelønnskostnadsnivå mellom industrien i Norge og våre handelspartnere i EU og Storbritannia har økt med 15,8 prosent fra 2000 til 2024. Samtidig viser figur 8.3 at relative timelønnskostnader i felles valuta har gått opp med 9,0 prosent i samme periode. Grunnen til at figurene viser forskjellig utvikling er at figur 8.1 i beregningen tar hensyn til at de ulike landene som inngår har forskjellige lønnskostnadsnivåer. For et land med en gitt lønnsutvikling blir effekten på det vektete aggregatet større hvis nivået er høyt enn hvis det er lavt. Samlet sett over perioden har lønnskostnadsveksten vært høyest i Romania, Litauen, Polen og Tsjekkia, mens Tyskland, Italia og Frankrike har hatt den laveste veksten.

Tabell 8.3 Arbeidskraftkostnader per time i industrien i Norge og handelspartnerne i EU og Storbritannia¹. Prosentvis endring fra året før

	Gj.snitt perioden	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lønnskostnader per time ²											
Norge	3,6	-0,8	7,3	9,6	-2,7	3,7	2,1	2,8	1,6	7,1	6,2
Handelspartnerne ³	3,3	1,8	2,5	2,3	3,2	3,2	2,1	2,7	4,3	5,4	5,4
Relativ timelønnskostnadsvekst i nasjonal valuta	0,3	-2,6	4,6	7,2	-5,7	0,5	0,0	0,1	-2,6	1,6	0,8
Valutakurs ⁴	2,8	10,7	1,4	-0,6	0,5	3,0	8,1	-4,9	-0,3	9,5	1,3
Relativ timelønnskostnadsvekst i felles valuta	-2,4	-12,0	3,2	7,8	-6,2	-2,4	-7,5	5,2	-2,3	-7,3	-0,5

¹ Tallene for handelspartnerne er beregnet med konkurransevektene, jf. boks 8.1.

² Tallene for Norge og EU-landene er arbeidskraftkostnadsindekser fra Eurostat. Eurostat har publisert årstall tom. 2023. Anslaget for årsveksten i 2024 er beregnet ved å ta veksten fra 1-3. kvartal 2023 til 1-3. kvartal 2024. For Nederland foreligger det bare tall tom. 2. kvartal 2024. Anslaget for 2024 i Nederland er beregnet ved å ta veksten fra 1-2. kvartal 2023 til 1-2. kvartal 2024. Tall for handelspartnerne er beregnet som veide geometriske gjennomsnitt. Se vedleggstabell 4.3 for timelønnskostnadsvekst i de ulike landene.

³ Tallene for Storbritannia er fra Office for National Statistics som publiserer tall for «Annual average labour compensation per hour worked». Det er bare publisert tall for Storbritannia per 2. kvartal 2024, og årsveksten i fjor er dermed anslått ved veksten fra 1-2. kvartal 2023 til 1-2. kvartal 2024.

⁴ Industriens effektive valutakurs. Et positivt endringstall innebærer en svekkelse av norske kroner målt ved industriens effektive valutakurs. Utviklingen i industriens effektive valutakurs kan avvike betydelig fra kronens verdi mot enkeltvalutaer. Dette innebærer bl.a. at et veid gjennomsnitt ikke gir et fullstendig uttrykk for den endringen i konkurransesituasjonen de enkelte bedriftene eller bransjene står overfor.

Kilder: Eurostat, Office for National Statistics og Norges Bank

Boks 8.2 Eurostats arbeidskraftkostnadsundersøkelse

Endring i kildebruk

Det har bakover i tid vært brukt ulike kilder i analysene i dette kapitlet. I beregningen av forskjell i timelønnskostnadsnivå mellom norsk industri og industrien hos våre handelspartnere (avsnitt 8.2.1) og i beregningen av vekst i timelønnskostnader (avsnitt 8.2.3) benyttet vi i flere år Eurostat som kilde for handelspartnerne, mens vi for Norge benyttet nasjonalregnskapet. Nivå tallene til Eurostat bygger på EU/EØS-landenes arbeidskraftkostnadsundersøkelse som gjennomføres hvert fjerde år, og siste gang for året

2020. Undersøkelsen er lovregulert⁷⁰. I årene mellom leverer landene kvartalsvise arbeidskraftkostnader på indeksform etter samme definisjoner som i den 4-årige undersøkelsen. Fra og med 2024 skiftet vi kilde for de norske tallene fra timelønnskostnader i nasjonalregnskapet til arbeidskraftskostnader (per timeverk) som SSB har levert til Eurostat i henhold til definisjonene i arbeidskraftkoststandsundersøkelsen. Dette gjøres for å øke sammenlignbarheten mellom land. Lønnskostnader i nasjonalregnskapet har et litt annet innhold enn arbeidskraftkostnadene, siden nasjonalregnskapet bare har med punkt 1 samt arbeidsgiveravgift (punkt 4), se definisjonene under.

Fra og med TBU-rapporten i 2024 er det inkludert tall også for Storbritannia, der kilden er Office for National Statistics. Tall for Storbritannia var inkludert i Eurostats arbeidskraftundersøkelse t.o.m. 2016. Etter inkludering av Storbritannia, dekker tallene i tabeller og figurer totalt 79,8 prosent av handelspartneraggregatet.

I sammenligningen av lønnskostnader og lønnskostnadskomponenter for Norge og andre land (avsnitt 8.2.2) var kildematerialet fram til NOU 2022:4 basert på Conference Board, mens fordelingen for Norge var estimert på bakgrunn av arbeidskraftkostnadsundersøkelsen i Statistisk sentralbyrå. Tallmaterialet til Conference Board oppdateres ikke lenger, og Utvalget har derfor valgt å bruke dataene fra EU-landenes arbeidskraftkostnadsundersøkelse også her.

Innhold og definisjoner i Eurostats arbeidskraftkoststandsundersøkelse

Den europeiske arbeidskraftkostnadsundersøkelsen er basert på en harmonisert definisjon av arbeidskraftkostnader, og tallene finnes både med og uten lærlinger. Det framgår av tallene at rapporteringen av data uten lærlinger varierer mellom land. For Norges del lages arbeidskraftkostnader årlig med utgangspunkt i data fra a-ordningen.

Eurostats definisjon av arbeidskraftkostnader:

1. Lønnskostnader som består av
 - a. Lønn (med og uten lærlinger) og som dekker
 - i. direkte lønn for betalt arbeidstid, samt
 - ii. bonuser, skiftarbeid o.l. også omfatter betalinger til arbeidstakeres spareordninger, betaling for dager som ikke er arbeidet (helligdager og velferdsdager), naturalytelser, uttak av varer fra virksomheten, fri bolig, firmabil, aksjeopsjoner og aksjekjøpsordninger, samt andre ordninger som fri kantine, fri transport og alle andre ytelser som blir betalt av arbeidsgiver på vegne av arbeidstaker.
 - b. Sosiale ytelser som består av trygde- og pensjonsordninger der lovfestede og kollektive ordningene dekker for eksempel sykepenger, arbeidsledighetsstønader osv., ufinansierte sosiale ytelser som dekkes direkte av arbeidsgiver, betalt sykefravær, sluttpakker mv.
2. Kostnader til opplæring, kurs o.l.
3. Andre utgifter betalt av arbeidsgiver (rekrutteringskostnader, arbeidsklær som dekkes av arbeidsgiver, flyttegodtgjørelse mv.)
4. Avgifter/skatter som er basert på lønnsutbetalinger (norsk arbeidsgiveravgift føres her)

⁷⁰ Rådsforordning (EF) nr. 0530/1999 av 9. mars 1999. Kommisjonsforordning (EF) nr. 1737/2005 av 21. oktober 2005 Kommisjonsforordning (EF) nr. 698/2006 av 5. mai 2006

5. Subsidier og refusjoner som gis for å dekke deler av lønnen (dekker ikke refusjoner til arbeidsgiver fra trygde- eller forsikringsordninger).

[Boks slutt]

Dersom vi går ut over industrien og ser på næringsvirksomhet i bredere forstand har den kostnadmessige konkurranseevnen bedret seg med i gjennomsnitt 2,3 prosent per år over de siste ti årene, jf. tabell 8.4. Som det framgår av tabellen har arbeidskraftkostnadene i Norge økt mer enn hos handelspartnerne i EU, men virkningen av kronesvekkelsen i perioden har vært større.

Tabell 8.4 Arbeidskraftkostnader per time i næringsvirksomhet. Prosentvis endring fra året før

	Gj.snitt perioden	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lønnskostnader pr. time											
Fastlands-Norge ¹	3,7	2,4	1,1	2,3	3,1	3,8	2,6	4,6	4,4	7,5	5,4
Handelspartnerne i EU ²	3,3	2,1	2,5	2,8	2,9	2,9	1,9	2,9	4,9	5,1	5,1
Relativ timelønnskostnadsvekst i nasjonal valuta	0,4	0,2	-1,3	-0,4	0,2	0,9	0,7	1,6	-0,5	2,2	0,3
Valutakurs ³	2,8	10,7	1,4	-0,6	0,5	3,0	8,1	-4,9	-0,3	9,5	1,3
Relativ timelønnskostnadsvekst i felles valuta	-2,3	-9,5	-2,7	0,1	-0,3	-2,0	-6,8	6,8	-0,2	-6,7	-1,0
<i>Memo:</i>											
Norge ⁴	3,0	-6,0	3,9	4,4	2,0	3,9	3,6	3,4	2,2	7,0	6,4

¹ Tall for Fastlands-Norge fra nasjonalregnskapet til SSB.

² Tall fra Eurostat for «Business economy». Handelspartnerne er beregnet med konkurransevektene, jf. boks 8.1

³ Se fotnote til tabell 8.3

⁴ Tall fra Eurostat for «Business economy».

Kilder: Eurostat, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

8.2.4 Vekst i lønnskostnader per sysselsatt i hele økonomien⁷¹

Ifølge tall fra OECDs siste utgave av Economic Outlook (nr. 2, 2024), som ble publisert i desember i fjor, var veksten i lønnskostnader per sysselsatt i hele økonomien i Norge 6,5 prosent i 2023, jf. vedleggstabell 4.4. Det var 1 prosentpoeng høyere enn et vektet snitt av våre handelspartnere, jf. boks 8.1.

OECDs anslag vektet med handelspartneraggregatet TBU benytter innebærer en vekst i lønnskostnadene per sysselsatt hos våre handelspartnere på 4,5 prosent i 2024 og 3,6 prosent i 2025.

⁷¹ Kildegrunnlaget er "Compensation per employee" som OECD publiserer i "Economic Outlook" to ganger per år. Tallene innbefatter all lønn utbetalt til lønnstakere, samt alle andre arbeidskostnader betalt av arbeidsgivere (f.eks. arbeidsledighetsforsikring og trygd).

Anslagene fra OECD som presenteres i denne rapporten er usikre. Ny informasjon om den økonomiske utviklingen vil kunne bidra til at anslagene blir revidert i forbindelse med framtidige publikasjoner.

8.2.5 Elektrisitetspriser

I tillegg til lønnskostnadene er kostnadene ved bruk av andre innsatsfaktorer og kapital viktige for industrien. Tabell 8.5 gir en oversikt over industriens priser på elektrisk kraft, som er av stor betydning for konkurranseevnen for deler av norsk industri. Kostnadene for elektrisitet har gjennomgående vært vesentlig lavere i Norge enn hos handelspartnerne. Ifølge tall fra SSB var gjennomsnittlig pris for norsk industri i 2023 på 52,5 øre/kWh.

Tallene i tabell 8.5 under tilsier at elektrisitetsprisene i norsk industri i perioden 2014-2022 utgjorde 34 prosent av nivået hos handelspartnerne.

Tabell 8.5 Industriens elektrisitetspriser. Øre per kWh

	Gj.snitt 2014– 2022	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Norge ¹	32,6	30,8	29,4	31,0	32,2	36,8	37,0	31,3	43,3	62,5	52,5
Handelspartnerne ²	82,9	77,3	81,2	82,4	80,5	83,7	91,7	101,4	111,7	163,6	
Relative elektrisitetspriser, prosent ³	33,9	39,8	36,2	37,6	40,0	44,0	40,3	30,9	38,8	38,2	

¹ Tallene for Norge er fra SSB sin statistikk «Energibruk i industrien» som publiseres årlig (vanligvis i midten av mai). Tallene er for innkjøpt elektrisk kraft i industrien.

² For handelspartnerne (jf. boks 8.1) brukes tall fra OECD sin database «The Energy Prices and Taxes database» der OECD har tall for «Electricity prices for industry in USD/MWh». Disse omregnes til øre per kWh.

³ Nivået på prisen i Norge i prosent av nivået hos handelspartnerne.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og OECD (IEA)

8.3 Produktivitet og relative priser

Høy produktivitetsvekst innenlands og lavere vekst i prisene på arbeidskraft og andre innsatsfaktorer, vil isolert sett bedre norsk industris kostnadsmessige konkurranseevne. Dersom vi får en høyere pris på homogene varer enn andre land, for eksempel fordi vi utsettes for en lavere tollsats på relevante markeder, vil det trekke i samme retning og vice versa.

Prisene på ulike industrivarer beveger seg aldri helt i takt. Og hvis prisen på de varene vi produserer mye av stiger mye i forhold til andre, vil det i seg selv ikke bedre industriens konkurranseevne. Men en slik prisendring vil isolert sett bedre lønnsomheten og vil kunne reflektere økt internasjonal etterspørsel og derigjennom økte eksportmuligheter. Samtidig vil en eventuell bedring i forholdet mellom prisene på produktene til norsk industri og produktene til industrien hos handelspartnerne, isolert sett bedre norsk utenriksøkonomi og derigjennom landets konkurranseevne.

8.3.1 Utviklingen i produktiviteten målt ved bruttoprodukt per timeverk

Produktivitetsvekst kan følge av økt kapital per arbeidstaker, teknologiske framskritt og organisatoriske forbedringer som gjør at man får mer varer og tjenester ut av samme innsats av arbeidskraft.

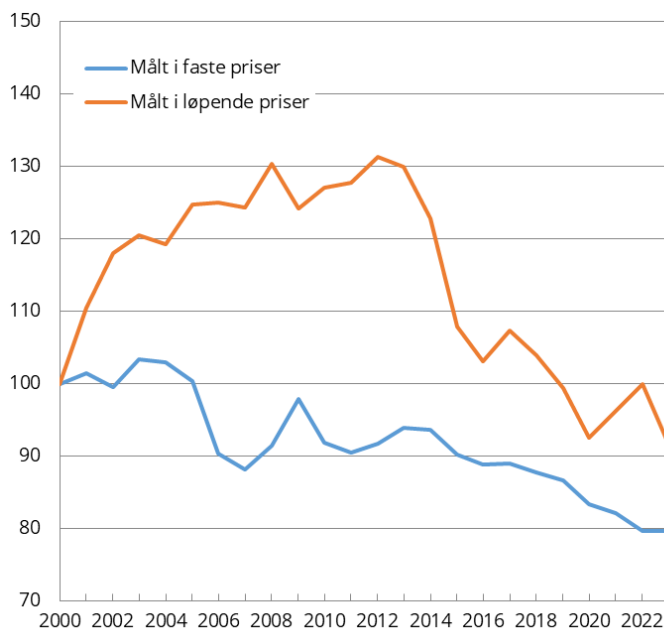
Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte produktiviteten i norsk industri, målt ved bruttoprodukt per timeverk, med 1,2 prosent i fjor. Oppgangen kom etter at produktiviteten

hadde falt noe i 2022 og 2023. Norsk industris produktivitet i forhold til industrien hos handelspartnerne, målt i faste priser, har stort sett falt i de siste 20 år. Produktivitetsveksten i norsk industri i den siste tiårsperioden hvor vi har tall for handelspartnerne (dvs. 2014-2023) var i gjennomsnitt 0,5 prosent per år, 1,6 prosentpoeng lavere enn et vektet snitt av handelspartnerne, se tabell 8.6.

Av våre handelspartnere (jf. boks 8.1) som det foreligger tall for er det industrien i Danmark og Polen som har hatt den høyeste produktivitetsveksten de siste ti årene, mens Italia og Canada har hatt svakest utvikling. En skal være oppmerksom på at ulik produktivitetsutvikling i stor grad vil ha sammenheng med ulik industristruktur mellom land.

Måling av produktivitet er vanskelig, og det er utfordringer både i målingen av tellerne og nevneren i de vanlige målene. Relativt høy prisvekst kan være tegn på god konkurransevne for en næring, men vil uansett være gunstig for landets konkurransevne og vice versa.

Figur 8.4 sammenligner utviklingen i bruttoprodukt per timeverk i norsk industri i forhold til handelspartnerne i henholdsvis løpende og faste priser. I perioden 2000–2011 var utviklingen i norsk industri vesentlig gunstigere målt i løpende priser enn i faste priser. Dette gjenspeiler sterkere prisvekst på norske industriprodukter enn på produktene til handelspartnerne i denne perioden. I perioden etter 2011 har utviklingen for norsk industri vært vesentlig svakere når en ser på løpende priser i felles valuta. Det knytter seg imidlertid betydelig usikkerhet rundt dekomponeringen av verditall på volum og pris.

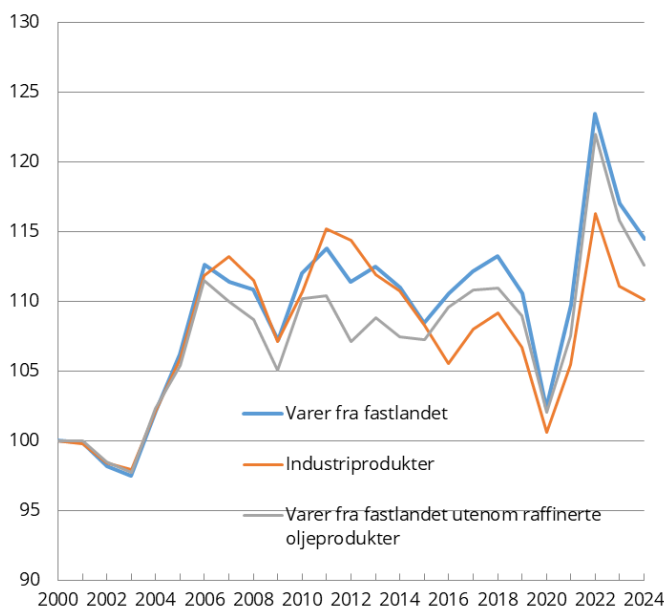
Figur 8.4 Bruttoprodukt per timeverk i norsk industri i forhold til industrien hos handelspartnerne. Faste priser og løpende priser i felles valuta. 2000-2023. Indeks 2000=100

Kilder: OECD og Statistisk sentralbyrå

Figur 8.5 viser utviklingen i bytteforholdet for varer fra fastlandet for Norge. Litt ut på 2000-tallet bedret bytteforholdet seg markert, og har deretter svingt rundt et høyere nivå. Etter et klart fall fra 2018 til 2020 bedret bytteforholdet for varer fra fastlandet seg markert de to neste årene. Utviklingen må ses i sammenheng med høy vekst i prisene på eksport av varer fra fastlandet. I 2021 økte eksportprisene på varer fra fastlandet med 12,6 prosent, mens de i 2022 økte med hele 30,4 prosent. Veksten i 2022 er den høyeste siden 1974. Den høye veksten i

eksportprisene disse årene må blant annet ses i sammenheng med høy vekst i prisene på raffinerte oljeprodukter, metaller og for varegruppen «kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter». I 2023 og 2024 svekket bytteforholdet seg igjen. Svekkelsen må blant annet ses i sammenheng med svak utvikling i prisene på eksport av metaller.

Dersom en holder raffinerte oljeprodukter utenom har svingningene i bytteforholdet i perioden vært noe mindre, jf. figur 8.5.

Figur 8.5 Bytteforhold for varer fra fastlandet for Norge. Indeks 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 8.6 Industrien. Produktivitet (målt ved bruttoprodukt per timeverk). Prosentvis endring fra året før

	Gj.snitt 2014– 2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Produktivitet</i>												
Norsk industri	0,5	2,2	-0,7	0,1	3,0	0,8	-0,5	-3,2	4,5	-0,4	-0,6	1,2
Handelspartnerne	2,1	2,4	3,1	1,6	3,0	2,2	0,7	0,7	6,0	2,7	-0,7	
Relativ produktivitet	-1,6	-0,2	-3,7	-1,5	0,0	-1,4	-1,2	-3,8	-1,4	-3,0	0,1	

Kilder: Statistisk sentralbyrå og OECD

Dersom en ser på hele fastlandsøkonomien, var produktivitetsveksten i Norge i perioden 2014–2023 på 0,7 prosent i gjennomsnitt per år, dvs. litt lavere enn et vektet gjennomsnitt av våre handelspartnere, jf. tabell 8.7. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte produktiviteten i fastlandsøkonomien med 0,6 prosent i fjor.

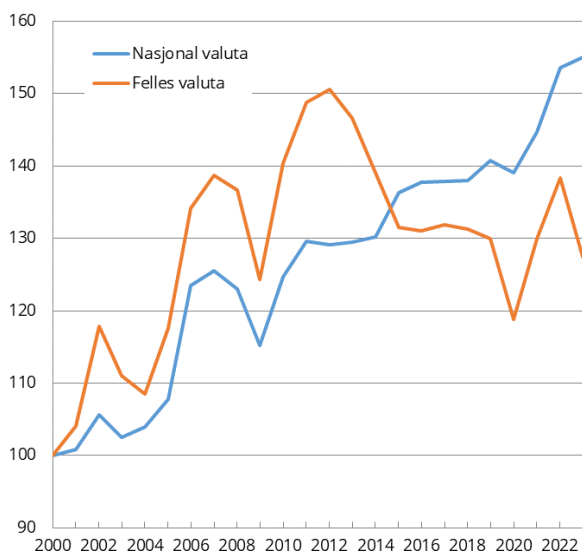
Tabell 8.7 Hele økonomien. Produktivitet målt ved bruttoprodukt per timeverk. Prosentvis endring fra året før

	Gj.snitt 2014–											
	2023	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Fastlands-Norge	0,7	0,8	0,7	0,1	1,6	0,3	1,1	-0,8	2,0	1,4	0,4	0,6
Handelspartnerne	0,9	1,0	1,3	0,4	1,6	0,9	1,3	1,3	1,3	0,0	-0,2	
Relativ produktivitet	-0,1	-0,2	-0,6	-0,3	0,0	-0,6	-0,2	-2,1	0,7	1,4	0,6	

Kilder: Statistisk sentralbyrå og OECD

8.3.2 Vekst i lønnskostnader per produsert enhet

Høyere lønnsvekst i Norge enn hos handelspartnerne i EU og Storbritannia bidro til at lønnskostnadene per produsert enhet i norsk industri økte med 55,0 prosent fra 2000 til 2023 relativt til industrien hos handelspartnerne, målt i nasjonal valuta. Utviklingen i kronkursen har bidratt til at det har vært større svingninger i det relative forholdet for lønnskostnader per produsert enhet målt i felles valuta enn i nasjonal valuta, jf. figur 8.6. Fra 2000 til 2023 økte lønnskostnadene per produsert enhet i norsk industri med 27,5 prosent mer enn i industrien hos handelspartnerne, målt i felles valuta.

Figur 8.6 Lønnskostnader per produsert enhet i industrien i Norge relativt til handelspartnerne i EU og Storbritannia¹. 2000–2023. Indeks 2000=100

¹ Handelspartnerne i figuren utgjør 79,8 prosent av handelspartneraggregatet i årene 2020-2023. For årene 2000-2019 varierer andelen mellom 75 og 84 prosent, som følge av at vektene varierer fra år til år.

Kilder: OECD og Norges Bank

Dersom en ser på den siste tiårsperioden vi har tall for (dvs. 2014–2023) har lønnskostnadene per produsert enhet i norsk industri relativt til industrien hos handelspartnerne falt med i gjennomsnitt 1,4 prosent per år, målt i felles valuta. Veksten i lønnskostnadene per produsert enhet i norsk industri var i gjennomsnitt 1,8 prosent høyere per år enn hos handelspartnerne, men svekkelsen av kronen mer enn motvirket det.

I dette kapittelet vies det mer plass til drøfting av utviklingen i relative timelønnskostnader enn relative lønnskostnader per produsert enhet. Det må blant annet ses i sammenheng med at tallene til OECD for lønnskostnader per produsert enhet publiseres sent, og det foreligger per

tid ikke tall lenger enn til 2023. Videre er det trolig noe større usikkerhet til beregningene av tallene for lønnskostnader per produsert enhet hos våre handelspartnere, og det er ofte betydelige revisjoner i tallene.

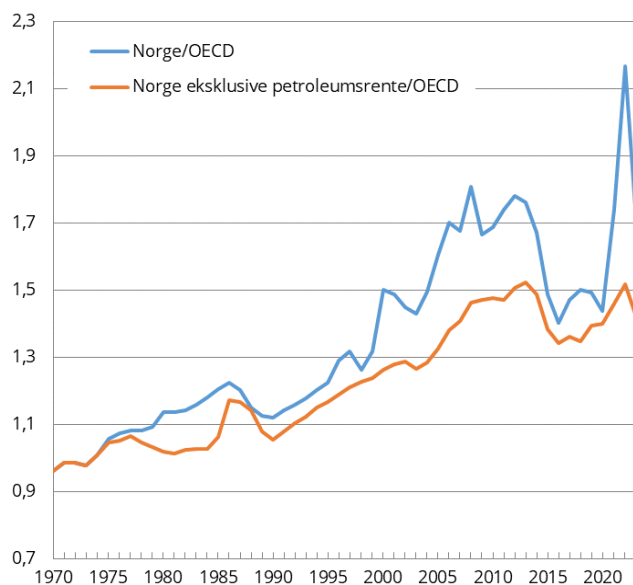
8.3.3 Kjøpekraftsjustert BNP justert for petroleumsinntekter

En metode for å sammenligne inntekter i Norge med utviklingen i andre land er å se på tall for bruttonasjonalproduktet (BNP) per innbygger. I slike sammenligninger er det hensiktsmessig å regne om BNP-tallene i de enkelte landene til et felles prissett ved å bruke såkalte kjøpekraftspariteter (KKP). Prisene på varer og tjenester i Norge er normalt høye når vi bruker offisielle valutakurser og sammenligner med prisene på tilsvarende varer og tjenester i andre OECD-land. Sammenlignes landenes BNP per innbygger i felles valuta uten å ta hensyn til forskjeller i kjøpekraft, blir BNP i Norge svært høyt. Ved å bruke kjøpekraftsjusterte priser regnes verdiskapingen i Norge til internasjonale priser og ikke i norske priser slik SSB gjør når nasjonalregnskapstallene lages. Da vil for eksempel prisen på en hamburger ikke bli verdsatt til det den koster i Norge, men hva en hamburger gjennomgående koster internasjonalt.

Før oljealderen tok til var Norges BNP per innbygger regnet i kjøpekraftsjusterte priser og i felles valuta (USD) litt lavere enn OECD-snittet, jf. figur 8.7.⁷² Beregningene til OECD viser at Norges inntektsnivå per innbygger i perioden 2015-2020 var mellom 40 og 50 prosent høyere enn OECD-snittet. Høye petroleumspriser bidro til at forskjellen økte markert i 2021 og 2022. Ifølge beregningene til OECD var inntektsnivået i Norge i 2022 hele 116 prosent høyere enn OECD-snittet. Lavere petroleumspriser i 2023 bidro til at inntektsnivåforskjellen avtok til 71 prosent. De norske BNP-tallene er generelt sterkt påvirket av petroleumsinntektene. Mye av svingningene i Norges relative inntekter målt på denne måten kan forklares med variasjoner i oljeprisen.

For å få et bedre bilde på utviklingen i inntektsnivået i norsk økonomi relativt til i andre land, bør de norske BNP-tallene justeres for den ekstraordinære avkastningen ressursinnsatsen i petroleumsvirksomheten gir. Denne ekstraordinære avkastningen kalles ofte for petroleumsrenten. Bidraget fra petroleumsrenten til BNP kan betraktes som en omplassering av formue, og ikke inntekt. Petroleumsrenten er definert som driftsresultatet i sektoren inkludert indirekte skatter, fratrukket kapital slit og antatt normal realavkastning på kapitalen i sektoren. I beregningene her er det lagt til grunn at normal realavkastning er 4 prosent.

⁷² Ved å deflatere petroleumsrenten med KKP-indeksen for Norge og trekke denne fra samlet BNP regnet i KKP-verdi, får man et BNP-tall eksklusiv petroleumsrenten. Deretter divideres det med antall innbyggere for å beregne BNP per innbygger eksklusiv petroleumsrente. Man kan så sammenligne dette med gjennomsnittet for OECD slik det er gjort i figur 8.7.

Figur 8.7 BNP per innbygger i Norge (i KKP) relativt til OECD-snippet og BNP i Norge eksklusive petroleumsrente (i KKP) relativt til OECD-snippet. 1970-2023

Kilder: OECD og Statistisk sentralbyrå

Petroleumsrenten er her satt til null før 1975, og i figuren er derfor relativ BNP per innbygger den samme fra 1970 til 1974. Fra midten av 1970-tallet begynner kurvene å sprike. Det justerte norske inntektsnivået økte relativt sett særlig mye gjennom 1990-tallet og første del av 2000-tallet. Forskjellen i BNP (justert for petroleumsrenten) per innbygger mellom Norge og OECD-snippet nådde et toppnivå i 2013 da den var vel 52 prosent. De etterfølgende årene avtok forskjellen markert til 34 prosent i 2016. Forskjellen økte deretter igjen, og var i 2022 beregnet til nesten 52 prosent. I fjor falt forskjellen til et nivå 42 prosent høyere enn OECD-snippet. Samlet sett har inntektsveksten regnet som inntekt per innbygger, vært meget sterk i Norge sammenlignet med andre land selv når vi holder petroleumsrenten utenom.

9 Den samlede inntektsutviklingen for landet og husholdningene

- Ifølge foreløpige anslag falt disponibel realinntekt for Norge med 2,5 prosent i 2024. Det har vært en markert nedgang fra toppen i 2022, som skyldes nedgang i olje og gassprisene. Disponibel realinntekt var likevel fortsatt 19,4 prosent høyere enn i 2019.
- Husholdningssektorens samlede disponible realinntekt økte med hele 5,2 prosent i 2024 ifølge utvalgets anslag. Dette kommer etter to år med nedgang. Aksjeutbyttene var uvanlig høye i 2021 før omlegging av utbyttebeskatningen, og det skaper en del bevegelse i tallene de siste årene. Utenom aksjeutbytte og regnet per innbygger økte disponibel realinntekt for husholdningssektoren med 4,3 prosent i 2024, men var fortsatt lavere enn nivået i 2019.
- Industriens samlede lønnsomhet, målt ved driftsresultatet, var omtrent uendret fra 2023 til 2024, men det er forskjeller mellom ulike industrigrener. Samlet produksjonsvolum økte litt i 2024. Lønnskostnadsandelen i industrien er foreløpig beregnet til 72,2 prosent i 2024, mens den i gjennomsnitt lå rundt 79 prosent i 20-årsperioden 2005–2024 og i underkant av 81 prosent for årene 1970-2024.
- Lønnskostnadsandelen for markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge er foreløpig beregnet til 69,0 prosent i 2024, litt over gjennomsnittet de siste 20 årene.

9.1 Disponibel inntekt for Norge

Nasjonalregnskapstall viser at *disponibel inntekt for Norge* har økt sterkt etter pandemiåret 2020. Oppgangen var særlig markert for 2022, jf. tabell 9.1. Den sterke veksten hadde i hovedsak sammenheng med svært sterk prisvekst på eksport av råolje og naturgass dette året. I 2023 og 2024 var energiprisene betydelig lavere, og dermed førte nedgang i eksportverdien av råolje og naturgass til at disponibel inntekt falt fra toppnivået i 2022. Nedgangen i disponibel inntekt ble dempet av vekst i BNP utenom olje- og gassutvinning og oppgang rente- og stønadsbalansen overfor utlandet, blant annet økte netto formuesinntekter fra utlandet betydelig. Den disponible inntekten for Norge er foreløpig beregnet til vel 4 350 mrd. kroner i 2023 og vel 4 500 mrd. kroner i 2024. Det understrekes at både 2023 og 2024 er foreløpige. Revisjoner i Nasjonalregnskapet for året 2022 og 2023 omtales i boks 9.1.

Disponibel inntekt per innbygger utgjorde i underkant av 810 000 kroner per innbygger i 2024. Det er 30 000 kroner mer enn i 2023.

Disponibel inntekt omfatter inntektsopptjening i produksjonsvirksomheter i Norge, renter og utbytte fra finans- og direkteinvesteringer i utlandet samt andre inntektsoverføringer fra utlandet og fratrukket tilsvarende transaksjoner fra Norge til utlandet. Omvurdering av fordringer eller gjeld (ikke realisert avkastning) for eksempel knyttet til aksjekurser, er ikke del av disponibel inntekt, jf. omtale i boks 9.2. Slike omvurderinger kan ha stort omfang.

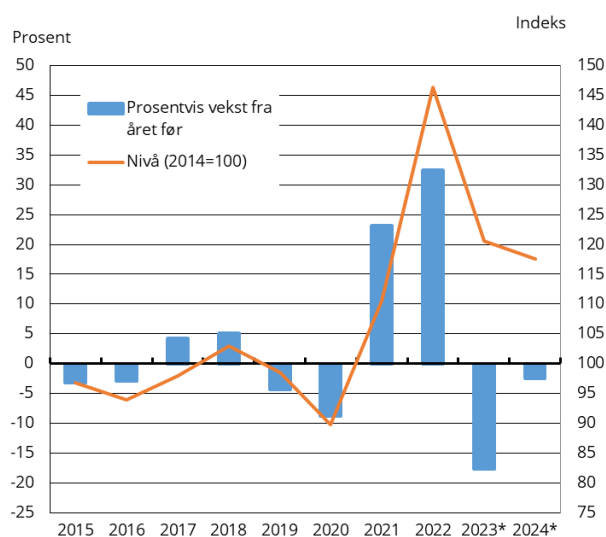
Tabell 9.1 Inntektsutviklingen for Norge. Milliarder kroner¹

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Bruttonasjonalprodukt	3130	3116	3323	3577	3597	3462	4324	5733	5102	5198
- Kapitalslit	556	569	583	615	651	702	748	804	878	933
= Nettonasjonalprodukt	2575	2547	2740	2961	2946	2760	3576	4929	4223	4265
+ Formuesinntekt mv., netto	129	136	121	134	110	143	75	137	210	303
= Nasjonalinntekt	2704	2682	2861	3095	3056	2903	3651	5065	4433	4568
+ Stønader mv., netto	-54	-54	-51	-49	-53	-67	-68	-59	-78	-66
= Disponibel inntekt for Norge	2650	2628	2811	3046	3003	2836	3584	5007	4355	4502

* Foreløpige tall.

¹ Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 9.1 Disponibel realinntekt for Norge. Prosentvis endring fra året før og nivå (2014=100)

*Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

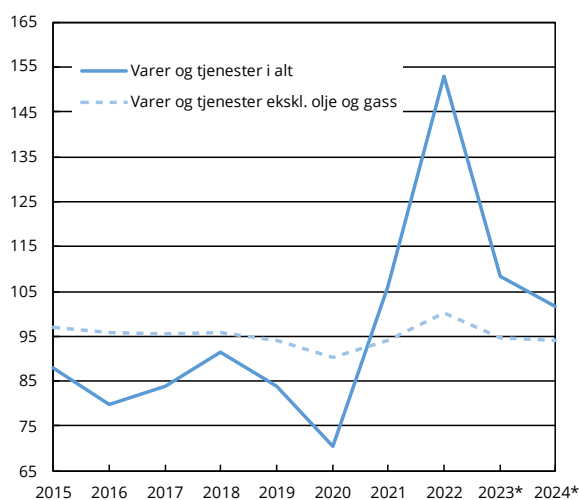
Disponibel realinntekt for Norge økte uvanlig sterkt i 2021 og 2022, og har siden falt noe tilbake. Til tross for fallet er den disponible realinntekten i 2024 likevel 17,6 prosent over nivået i 2014, og 19,4 prosent over nivået i 2019. Gjennomsnittlig årlig realinntektsvekst i siste tiårsperiode var 1,6 prosent, men i perioden 2015 til 2019 var det om lag ingen vekst.

De store svingningene i realinntektsveksten de siste årene kan i hovedsak forklares av endringene i *bytteforhold* på grunn av prisutviklingen på råolje og naturgass, jf. figur 9.2. Endringene i bytteforholdet trakk opp realinntektsveksten i 2022, men dette ble reversert i 2023 og 2024, i hovedsak grunnet nedgang i prisene på olje og gass. I gjennomsnitt de siste ti årene har endring i bytteforholdet bidratt til å øke realinntekten med 0,3 prosentpoeng.

I 2023 og 2024 har *produksjonsvekst i fastlandsnæringer og utenriks sjøfart* bidratt lite. Det er foreløpig anslått at produksjonsveksten trakk opp realinntekten med 0,1 prosentpoeng i 2023 og med 0,3 prosentpoeng i 2024. Over siste tiårsperiode har bidraget til realinntektsveksten fra produksjonsvekst vært på 1,1 prosentpoeng i gjennomsnitt. *Produksjonen i*

petroleumsvirksomheten bidro negativt til realinntektsveksten i 2023, men i 2024 ga den et bidrag på 2,4 prosent. I gjennomsnitt de siste ti årene har utviklingen i petroleumsproduksjonen bidratt med 0,3 prosentpoeng til disponibel realinntekt.

Rente- og stønadsbalansen varierer mye fra år til år. Den trakk veksten i disponibel realinntekt opp med 0,9 prosentpoeng i 2023 etter et noe større bidrag året før. Foreløpige tall for 2024 viser at rente- og stønadsbalansen ikke bidro til realinntektsveksten. Den store variasjonen i rente- og stønadsbalansen skyldes særlig utbytteinntekter og reinvestert fortjeneste knyttet til direkteinvesteringer. Ellers trekker økende inntekter fra oljefondet opp rente- og stønadsbalansen. I gjennomsnitt har den samlede veksten i rente- og stønadsbalansen bidratt positivt – med 0,1 prosentpoeng – til realinntektsveksten i siste ti-årsperiode.

Figur 9.2 Bytteforholdet overfor utlandet¹.

* Foreløpige tall.

¹ Kurvene i figuren viser forholdet mellom prisindeksen for eksport og import (2014=100).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 9.2 Endring i disponibel realinntekt for Norge.¹ Prosent

	Gj.snitt 2015- 2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Disponibel realinntekt for Norge	1,6	-3,2	-3	4,2	5,2	-4,3	-8,8	23,1	32,5	-17,7	-2,5
Vekstbidrag fra ² :											
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet ³	0,3	0,5	0,3	0,8	-0,8	-1	1,6	-0,2	-0,5	-0,4	2,4
Produksjonsvekst ellers	1,1	1,1	0,8	1,7	1,2	1,7	-4,1	4,2	4,1	0,1	0,3
Endring i bytteforholdet	0,3	-5,6	-4,2	2,1	4,0	-3,8	-6,9	21,5	26,9	-18,4	-5,1
Herav prisutvikling petroleum	0,6	-4,5	-3,9	2,2	4,0	-3,3	-5,9	20,5	25,7	-16,8	-5,1
Endring rente- og stønadsbalansen	0,1	0,8	0,1	-0,5	0,8	-1,3	0,5	-2,4	1,9	0,9	0,0

* Foreløpige tall.

¹ Inntekstallene er deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk sluttanvendelse, dvs. innenlandske sluttleveringer inklusive lagerendring, men eksklusive kapitalslit.

² Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding.

³ Produksjonsvekst målt ved nettoproduktet regnet i faste priser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

9.2 Faktorinntekt og funksjonell inntektsfordeling

Faktorinntekten er den inntekten som tilfaller produksjonsfaktorene arbeidskraft og kapital. For økonomien som helhet økte den svakt i 2024.

Tabell 9.3 Faktorinntektsutviklingen. Endring fra året før i prosent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Nettonasjonalprodukt	-2,4	-1,1	7,6	8,1	-0,5	-6,3	29,6	37,8	-14,3	1,0
Faktorinntekt	-3,2	-1,9	7,8	8,6	-0,8	-6,5	32,4	42,5	-16,1	0,7
- Lønnskostnader	3,0	1,6	3,3	5,1	5,8	0,2	6,1	8,4	7,8	5,5
= Driftsresultat	-13,2	-8,7	17,6	15,2	-12,0	-20,3	100,6	89,4	-34,8	-5,6
- Driftsresultat i olje- og gassutvinning inkl. rørtransport	-29,8	-30,6	56,0	38,0	-29,0	-45,5	362,0	130,9	-46,7	-10,1
Driftsresultat i øvrige næringer	1,3	4,4	2,3	1,3	2,1	-5,8	13,3	32,8	-6,6	0,5

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Driftsresultatet påvirkes av den generelle konjunktursituasjonen i norsk og internasjonal økonomi og viser betydelige svingninger fra år til år. Dette gjelder ikke minst på grunn av utviklingen i produsentpriser og priser på produksjonsfaktorene.

Foreløpige tall viser at *driftsresultatet samlet for alle næringer* falt med 93 mrd. kroner fra 2023 til 2024, fra knapt 1 660 mrd. kroner til vel 1 560 mrd. kroner. Bak dette ligger nedgang i driftsresultatet i energiproduserende næringer – petroleumsutvinning hadde 97 mrd. kroner lavere driftsresultat, og elektrisitet, gass og varmtvannsforsyning 18 mrd. kroner lavere. Til tross for dette var driftsresultatene fortsatt høye både i petroleumsvirksomhet og kraftproduksjon.

Tabell 9.4 Driftsresultatet for noen hovedgrupper av næringer. Milliarder kroner

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Alle næringer	771,8	704,4	828,6	954,8	840,1	669,2	1342,8	2542,6	1658,1	1565,0
Husholdninger, egenproduksjon	51,3	50,3	46,7	46,6	51,6	41,9	42,7	65,1	62,1	66,9
Markedsrettet virksomhet ¹	720,5	654,1	781,9	908,2	788,5	627,3	1300,1	2477,6	1596,0	1498,1
Olje- og gassutvinning inkl. rørtransport	289,7	201,2	313,8	433,3	307,4	167,6	774,3	1787,8	953,1	856,6
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	421,4	444,2	461,6	471,0	475,4	461,6	527,0	676,0	651,3	644,8
Elektrisitet, gass- og varmtvannsforsyning	19	25	28	44	37	9	72	147	80	62
Industri	32,3	27,0	34,3	30,4	26,8	32,5	39,1	64,5	76,4	76,2
Verkstedindustri og skipsbygging mv. ²	9,1	3,0	3,6	1,8	3,5	7,1	9,5	12,3	20,1	28,3
Råvarebasert industri ³	12,3	10,4	15,4	13,4	7,5	9,0	14,0	35,8	29,9	18,5
Øvrige industrinæringer ⁴	11,0	13,6	15,3	15,1	15,7	16,4	15,6	16,4	26,4	29,4

* Foreløpige tall. Residualt beregnede størrelser i nasjonalregnskapet som driftsresultatet, kan bli gjenstand for store revisjoner etter innarbeiding av endelige foretaksregnskap.

¹ Markedsrettet virksomhet omfatter produksjonseenheter som har mer enn 50 prosent av sine inntekter fra salg i markedet.

² Verkstedindustri og skipsbygging mv. omfatter produksjon av metallvarer, maskiner og utstyr, elektriske produkter mv. i tillegg til bygging av skip og oljeplattformer/moduler og reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr.

³ Råvarebasert industri omfatter raffinering, produksjon av papir, kjemiske råvarer, farmasøytiske produkter, gummi- og plastprodukter, andre ikke-metallholdige produkter samt metaller (aluminium, ferrolegeringer, nikkel mv.).

⁴ Øvrige industrinæringer omfatter næringsmiddelindustri, produksjon av tekstil- og lærvarer, trevarer, trykkerivirksomhet, møbler og annen industrivirksomhet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Driftsresultatet i *markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge* er foreløpig beregnet til 645 mrd. kroner i 2024, vel 6 mrd. kroner lavere enn året før. For fastlandsnæringene utenom elektrisitet- og varmtvannforsyning steg altså driftsresultatet med 24 mrd. kroner fra 2023 til 2024.

Industriens samlede driftsresultat var omtrent det samme i 2024 som i 2023 ifølge de foreløpige beregningene. Samlet produksjonsvolum i industrien økte litt, jf. kap. 6. Det er imidlertid forskjeller mellom industrigrenene, der petroleumsrettet leverandørindustri utmerker seg med en sterkere oppgang. Både produsentprisveksten og prisveksten på innsatsfaktorer har avtatt siden 2022. For industrien under ett var veksten i produsentprisene den samme som veksten i prisen på produktinnsats i 2024, på 2,7 prosent.

I råvarebasert industri som i stor grad er eksportrettet (eksempelvis produksjon av metaller, kjemiske råvarer mv.), økte produsentprisene i 2021 og 2022, og falt noe tilbake i 2023 og 2024. Produksjonsvolumet økte svakt i 2024, og sammen med nedgang i produksjonspriser og svak oppgang i pris på produktinnsats bidro det til at driftsresultatet ble betydelig redusert i 2024. Oppgang i CO₂-kompensasjonen dempet nedgangen noe.

Driftsresultatet i verkstedindustri og skipsbygging, som i stor grad er leverandører til petroleumsinvesteringer, økte markert. Det skyldes i hovedsak sterk vekst i produksjonsvolumet, ifølge de foreløpige nasjonalregnskapstallene.

Produsenter i «øvrig industrivirksomhet» – blant annet næringsmiddelindustri – hadde en lite økning i driftsresultatet. Produksjonsvolumet endret seg lite, men det var en viss tendens til at produsentprisene steg mer enn prisene på produksjonsfaktorene.

Boks 9.1 Revisjoner i nasjonalregnskapet

I en vanlig produksjonssyklus for nasjonalregnskapet utarbeides i flere omganger foreløpige tall for et år før endelige tall utarbeides om lag 20–23 måneder etter årets utløp. De første anslagene for 2024 publiseres i februar 2025. Disse anslagene oppdateres – først i mai 2025 og deretter høsten 2025 – i tråd med ny informasjon som blir tilgjengelig. Til endelig versjon er den viktigste nye kilden foretakenes næringsoppgaver.

I tillegg til de vanlige produksjons- og revisjonssyklusene gjør nasjonalregnskapet såkalte hovedrevisjoner, normalt hvert femte år. Den neste hovedrevisjonen var planlagt til november 2024, men er utsatt til november 2025.

Det foreløpige nasjonalregnskapssystemet har sin styrke som et volumregnskap, mens det er manglende informasjon om verdistørrelser. Dette medfører at lønnsomhetstall som driftsresultatet er beheftet med stor usikkerhet. På grunn av denne usikkerheten har man valgt å ikke publisere driftsresultatet på kvartalsbasis. Februar-publiseringsen gir dermed det første anslaget på driftsresultatet for siste år. I tabell 9.5 vises driftsresultatet for 2022 slik det framkom ved første publisering (februar 2023) og deretter oppdateringen i februar 2024 og til slutt de endelige tallene som ble publisert i november 2024. Tilsvarende vises 2023-anslag slik det framkom i februar 2024 (NOU 2024:6 og slik det framkommer i denne rapporten.

For 2022 er driftsresultatet i industrien oppdatert i to omganger. De endelige tallene var knapt 35 prosent høyere enn de første anslagene. Revisjonen er skyldes at både verkstedindustri og skipsbygging samt råvarebasert industri er revidert opp, mens øvrige industrinæringer er revidert noe ned. For 2023 er driftsresultatet i industrien foreløpig revidert opp med i overkant av 3 prosent fra de første beregningene.

Tabell 9.5 Revisjoner i driftsresultatet for 2022 og 2023. Milliarder kroner

	NOU 2023:12	NOU 2024:6	Februar 2025	Revisjon fra 2.versjon 2022	NOU 2024:6	Februar 2025	Revisjon fra 1. versjon 2023*
	2022* (versj 1)	2022* (versj 2)	2022 (endelig)		2023* (versj 1)	2023* (versj 2)	2023*
Alle næringer	2364,9	2500,1	2542,6	42,5	1659,0	1658,1	-0,9
Husholdninger, egenproduksjon	29,3	30,0	65,1	30,1	22,1	62,1	40,0
Markedsrettet virksomhet	2335,6	2470,0	2477,6	7,6	1636,9	1596,0	-40,9
Olje- og gassutvinning inkl. rørtransport	1718,2	1788,9	1787,8	-1,1	966,3	953,1	-13,2
Markedsrettet virksomhet Fastlands- Norge	588,9	659,7	676,0	16,3	642,9	651,3	8,4
Industri	48,1	61,4	64,5	3,1	74,0	76,4	2,4
Verkstedindustri og skipsbygging mv.	1,6	10,0	12,3	2,3	16,8	20,1	3,3
Råvarebasert industri	24,5	31,0	35,8	4,8	26,0	29,9	3,9
Øvrige industrinæringer	22	20,5	16,4	-4,1	31,2	26,4	-4,8

* Foreløpige tall. Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding

[Boks slutt]

9.3 Lønnskostnadsandeler

De foreløpige tallene for 2024 viser at de *samlede lønnskostnadene* var 2 273 mrd. kroner mot 2 155 mrd. kroner året før. Av dette utgjorde lønnskostnadene i *markedsrettet virksomhet* 1 503 mrd. kroner som er 5,0 prosent høyere enn i 2023.

Forskjellen mellom totale lønnskostnader og lønnskostnader i markedsrettet virksomhet utgjøres av lønnskostnader i offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner. Lønnskostnadene i offentlig forvaltning var 6,6 prosent høyere enn året før, mens de i ideell virksomhet var 5,7 prosent høyere. Vedleggstabell 4.9 gir en oversikt over lønnskostnader for noen hovedgrupper av næringer.

Lønnskostnadsandelen – dvs. lønnskostnadenes andel av faktorinntekten⁷³ – for *markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge* er foreløpig beregnet til 69,0 prosent i 2024. Det er på nivå med andelen de siste ti årene.

Lønnskostnadsandelen er et mål på hvor stor andel av verdiskapingen i økonomien som tilfaller arbeidskraften, mens den resterende delen tilfaller kapitaleierne. Selvstendig næringsdrivende vil som oftest ta ut inntekt i form av driftsresultat, og ikke gjennom lønn. De tradisjonelle lønnskostnadsandelene som omtales i dette kapitlet, omfatter bare lønnskostnader knyttet til lønsmottakere. I kapittel 4 beskrives lønnskostnadsandeler der man tar hensyn til «arbeidskraftkostnader» også for selvstendig næringsdrivende.

Tabell 9.6 Lønnskostnadsandeler for noen utvalgte næringsgrupper. Prosent.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*	Gj.sn. 2015- 2024	Gj.sn. 2005- 2024
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	69,0	68,0	67,8	68,5	69,6	70,1	68,6	65,1	67,7	69,0	68,4	68,1
Industri	82,1	84,2	80,7	83,0	85,5	82,7	80,6	72,9	71,0	72,2	79,5	79,4
Verkstedindustri og skipsbygging mv. ¹	89,6	96,0	95,1	97,5	95,7	91,4	89,1	87,1	82,0	77,7	90,1	85,8
Råvarebasert industri ²	69,5	73,8	66,5	70,4	81,5	78,6	71,1	50,9	56,8	69,1	68,8	74,4
Øvrige industrinæringer ³	79,1	75,8	74,3	75,0	74,9	74,1	76,3	76,5	67,9	66,3	74,0	76,0
Bygg og anlegg	68,7	70,1	70,7	72,3	73,5	75,3	75,3	75,6	83,3	85,7	75,1	71,3
Tekn. og forr.messig tj.yting. inkl. tjen. til petroleumsnær.	81,2	85,0	85,4	84,6	82,8	80,8	85,1	79,7	76,9	75,3	81,7	79,2
Informasjon og kommunikasjon	74,2	73,3	73,9	72,9	72,7	72,9	78,1	84,4	87,6	89,2	77,9	74,6
Overnatting og servering	77,7	76,7	76,5	80,2	80,6	105,1	87,4	76,5	75,4	75,5	81,2	79,2

* Foreløpige tall.

¹ Verkstedindustri og skipsbygging mv. omfatter produksjon av metallvarer, maskiner og utstyr, elektriske produkter mv. i tillegg til bygging av skip og oljeplattformer/moduler og reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr.

² Råvarebasert industri omfatter raffinering, produksjon av papir, kjemiske råvarer, farmasøytiske produkter, gummi- og plastprodukter, andre ikke-metallholdige produkter samt metaller (aluminium, ferrolegeringer, nikkel mv.).

³ Øvrige industrinæringer omfatter næringsmiddelindustri, produksjon av tekstil- og lærvarer, trevarer, trykkerivirksomhet, møbler og annen industrivirksomhet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lønnskostnadsandelen i *industrien* er foreløpig beregnet til 72,2 prosent i 2024, men det er store variasjoner mellom ulike industrigrupper. Det vises til kapittel 4.2 for en gjennomgang av lønnskostnadsandeler i industrien.

Lønnskostnadene svinger mindre fra år til år enn driftsresultatet, og lønnskostnadsandelen går normalt ned i oppgangstider og opp i nedgangstider. For både 20-årsperioden 2005–2024 og 10-årsperioden 2015-2024 var gjennomsnittlig lønnskostnadsandel i industrien i underkant av 80 prosent.

Fra 2004 har verksted- og skipsbyggingsindustrien dratt opp industriens samlede lønnskostnadsandel, med en gjennomsnittlig andel for 20-årsperioden på knapt 86 prosent. De

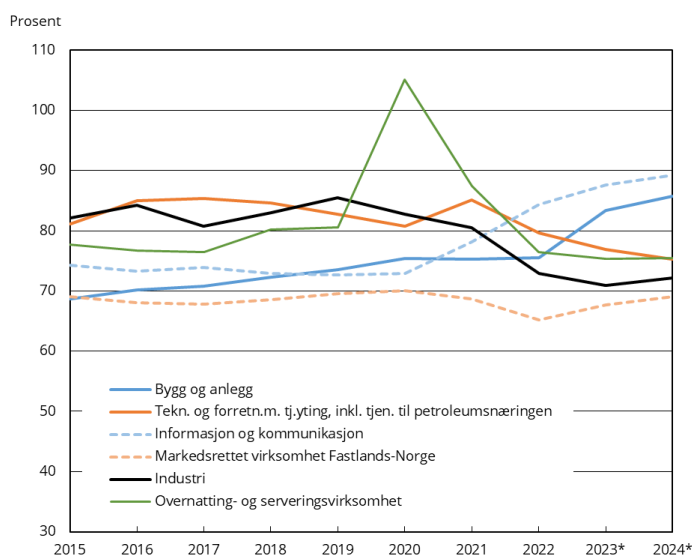
⁷³ *Faktorinntekten* gir uttrykk for den inntekten som tilfaller produksjonsfaktorene arbeidskraft og kapital.

siste ti årene har den i gjennomsnitt vært rundt 90 prosent. I 2024 er andelen foreløpig beregnet til 77,7 prosent.

Lønnskostnadsandelen i råvarebasert industri var historisk lav i 2022 med 50,9 prosent, mens den ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var 69,1 prosent i 2024. Dette påvirker gjennomsnittet de siste ti årene som er beregnet til 68,6 prosent, mot 74,4 prosent siste 20-årsperiode.

Øvrig industri har hatt relativt stabile lønnskostnadsandeler over tid. I gjennomsnitt var den 76,0 prosent i årene 2005–2024. Utviklingen de siste tre årene har imidlertid ført til at gjennomsnittlig årlig andel etter 2015 har vært noe lavere. For 2024 er andelen foreløpig anslått til 66,3 prosent.

I figur 9.3 og tabell 9.6 vises utviklingen i lønnskostnadsandel for noen utvalgte tjenesteområder. *Overnattings- og serveringsvirksomhet* ble særlig hardt rammet av pandemien, og lønnskostnadene var høyere enn verdiskapingen i 2020. Etter dette har lønnsomheten bedret seg, og i 2023 og 2024 var lønnskostnadsandelen om lag 75,5 prosent begge år. Andelen i 2024 var 5,7 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet siste tiårsperiode, og 3,8 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for årene 2005–2024. *Informasjon og kommunikasjon* har hatt en stabil lønnskostnadsandel over tid, men andelen har økt de siste årene. I 2024 er den anslått til 89,2 prosent som er 14,6 prosentpoeng over det som var gjennomsnittet for 2005–2024, og 11,3 prosentpoeng over gjennomsnittet siste ti år. Nedgangen i *bygg og anlegg* de siste årene har medført en markert økning i lønnskostnadsandelen. Den økte til 83,3 prosent i 2023 og 85,7 prosent i 2024. Det er 14,4 prosentpoeng over gjennomsnittet for årene etter 2004. Lønnskostnadsandelen i *teknisk og forretningsmessig tjenesteyting*, inklusive tjenester i tilknytning til petroleumsvirksomhet, har også gått noe ned de siste årene. Den var i gjennomsnitt 79,2 prosent fra 2005 til 2024, og 79,2 prosent fra 2015 til 2024. For 2024 er andelen 75,3 prosent.

Figur 9.3 Lønnskostnader i prosent av faktorinntekt i noen hovedgrupper av næringer¹

* Foreløpige tall.

¹ Teknisk og forretningsmessig tjenesteyting, inkludert tjenester til petroleumsnæringen omfatter tjenester tilknyttet utvinning av råolje- og naturgass, teknisk konsulentvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. Overnattings- og serveringsvirksomhet omfatter overnattingsvirksomhet som hoteller, hytter og campingplasser, mens serveringsvirksomhet omfatter restauranter, kafeer, catering mv.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boks 9.2 Inntektsbegreper i nasjonalregnskapet

Bruttonasjonalproduktet gir uttrykk for den samlede verdiskapingen i landet, utført av innenlandske produsenter i markedsrettet og ikke-markedsrettet virksomhet. Etter fradrag for kapitalslit, som er den beregnede verdireduksjonen av produksjonskapitalen i landet som følge av slitasje og elde, framkommer *nettonasjonalproduktet*.

Uten økonomisk samhandling med andre land ville nettonasjonalprodukt også vært landets disponible inntekt. Som deltaker i internasjonal handel mv., vil imidlertid Norge ha finansinntekter av fordringer på utlandet, utlendinger vil ha tilsvarende inntekter av fordringer på Norge, og landet kan motta og gi stønader/inntektsoverføringer. *Nasjonalinntekten* er nettonasjonalproduktet pluss netto renter, aksjeutbytte og andre inntekter til/fra utlandet. Legges i tillegg netto stønader og andre løpende overføringer til/fra utlandet til nasjonalinntekten, får en *disponibel inntekt for Norge*. Den disponible inntekten viser hvor mye av den samlede inntekten i Norge som kan fordeles på landets innbyggere.

Ikke-realisert avkastning som for eksempel endringer i markedsverdien av investeringer i Statens Pensjonsfond Utland (SPU), vil derimot ikke tas inn i disponibel inntekt. Fondsverdien kan endre seg mye i løpet av ett år grunnet endringer i valutakurser og prisene på de ulike verdipapirene fondet er investert i. Slike omvurderinger (ikke-realisert avkastning) vil inngå i beregninger av nasjonalformue, mens kun de årlige rente- og utbytteinntektene fra investeringene inngår i disponibel inntekt.

Disponibel realinntekt for Norge tilsvarer disponibel inntekt deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk sluttanvendelse.

Bytteforholdet overfor utlandet er betegnelse på forholdet mellom gjennomsnittlig eksportpris og gjennomsnittlig importpris. Hvis prisene på norsk eksport over en periode stiger mindre enn prisene på de produktene Norge importerer, betyr det at landet kan importere mindre for hver enhet eksportvare enn tidligere. En slik forverring i bytteforholdet trekker isolert sett disponibel realinntekt ned. Tilsvarende vil høyere prisvekst på eksportvarer enn på importvarer, trekke realinntekten opp.

Faktorinntekten gir uttrykk for den inntekten som tilfaller produksjonsfaktorene arbeidskraft og kapital. *Faktorinntekt for Norge*, eller for en enkelt næring, er lik summen av lønnskostnader og driftsresultat. Faktorinntekt for Norge er også likt nettonasjonalprodukt fratrukket netto produksjonsskatter. *Lønnskostnadene* omfatter kontant- og naturallønn utbetalt til arbeidstakerne og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier. *Driftsresultatet* utgjør det beregnede overskuddet (regnet som bruttoproduktet fratrukket kapitalslit, andre netto produksjonsskatter og lønnskostnader) og kan tolkes som godtgjøring til produksjonsfaktorene kapital og eiernes egen arbeidsinnsats. Som følge av at driftsresultatet beregnes som en restpost, må man regne med til dels store feilmarginer i foreløpige tall.

[Boks slutt]

9.4 Disponibel realinntekt i husholdningssektoren

Foreløpige anslag utført for utvalget viser at husholdningssektorens⁷⁴ disponible realinntekt⁷⁵ økte 5,2 prosent i 2024. Det kommer etter en uvanlig sterk nedgang i 2022 og 2023, jf. figur 9.5.

Målt i løpende priser var husholdningenes disponible inntekt i 2024 8,4 prosent høyere enn året før. Norges samlede disponible inntekt varierer mye med inntektene fra petroleumsvirksomheten, mens husholdningenes inntekt ikke varierer like mye. Husholdningenes andel av nasjonalinntekten svingte fra 2015 fram til 2021 rundt 50 prosent. Den kraftige økningen i disponibel inntekt i Norge på grunn av økte priser på petroleumprodukter bidro til at husholdningenes andel falt i 2021 og 2022. Deretter har den steget litt, og er i 2023 og 2024 foreløpig beregnet til henholdsvis 40,4 prosent og 42,7 prosent. Andelen av disponibel inntekt utenom petroleumsvirksomhet varierer mindre og lå mellom 55 og 60 prosent fra 2015 og fram til 2021. Deretter falt den til rundt 52 prosent i 2022 til 2024.

Lønn er den viktigste inntektskilden til husholdningssektoren. I 2024 økte samlet utbetalt lønn med 5,8 prosent, etter en økning i antall sysselsatte personer på 0,6 prosent. Lønn bidro til å trekke opp veksten i disponibel realinntekt med 2,7 prosentpoeng i 2024. Det gjennomsnittlige bidrag til realinntektsveksten for årene 2015–2024 er på 1,0 prosentpoeng.

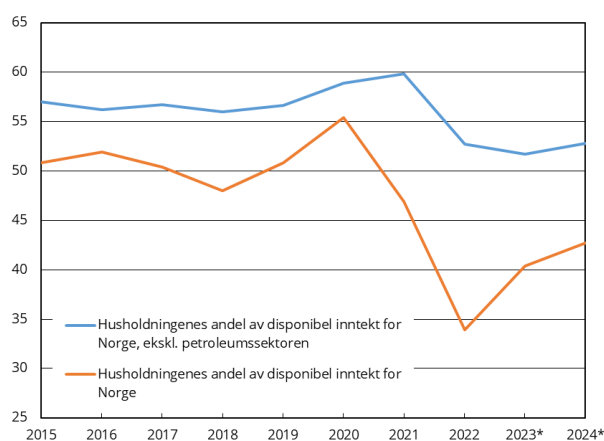
Bidraget fra *skatt på inntekt og formue* til realinntektsutviklingen vil med denne type dekomponering være negativt så lenge realinntektene øker og det ikke er store reduksjoner i beskatningen. Ved uendrede reelle skattesatser og inntektssammensetning vil det negative bidraget isolert sett være større desto høyere bidraget fra lønn er. De foreløpige tallene viser at skatt på inntekt og formue trakk ned realinntektsveksten i 2024 med 0,8 prosentpoeng. I gjennomsnitt for årene 2015–2024 har skatt på inntekt og formue trukket ned veksten i realinntekten med 0,5 prosentpoeng.

Offentlige stønader er den viktigste inntektskilden for pensjonister, trygdede og husholdninger med midlertidig inntektsbortfall. Slike stønader utgjør vanligvis om lag en firedel av inntektene i husholdningssektoren. I 2024 er de foreløpig beregnet å trekke opp disponibel realinntekt i husholdningene med 2,4 prosentpoeng. De siste ti årene har offentlige stønader økt veksten i realinntekten med 1,0 prosentpoeng i gjennomsnitt per år.

Husholdningenes *formuesinntekter* består i hovedsak av renter på bankinnskudd og aksjeutbytte, mens *formuesutgiftene* stort sett omfatter gjeldsrenter. Husholdningene har langt høyere rentebærende gjeld enn rentebærende fordringer. Renteoppgangen har gitt økte renter på innskudd, og det har trukket opp veksten i den disponible realinntekten. Høyere lånerente førte samtidig til at formuesutgifter trakk veksten i disponibel realinntekt ned i 2024. Netto formuesinntekter har bidratt negativt til realinntektsveksten i 2024. I tiårsperioden 2015-2024 har gjennomsnittlig årlig bidrag fra samlede formuesinntekter vært på 0,3 prosentpoeng, mens formuesutgiftene (renteutgifter) i gjennomsnitt har bidratt tilsvarende negativt til realinntektsveksten.

⁷⁴ Husholdningssektoren består av personhusholdninger, selvstendig næringsdrivende samt borettslag.

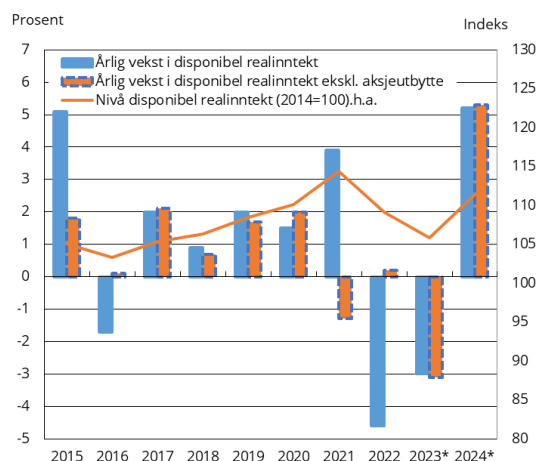
⁷⁵ Justering for prisvekst gjøres ved å benytte nasjonalregnskapet deflator for husholdningenes konsum. Se beskrivelse og sammenheng til KPI i boks 9.3.

Figur 9.4 Disponibel inntekt for husholdninger. Andel av disponibel inntekt for Norge i prosent

*Foreløpige tall.

Kilde: Beregninger utført av Statistisk sentralbyrå for TBU

Figur 9.5 Vekst i disponibel realinntekt for husholdninger. Prosentvis endring fra året før og nivå (2013=100)

*Foreløpige tall.

Kilde: Beregninger utført av Statistisk sentralbyrå for TBU

Tabell 9.7 Bidrag til vekst i disponibel realinntekt for husholdninger. Prosentpoeng

	2022 ⁴	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*	Gj.snitt 15–24
Vekst i disponibel realinntekt i prosent	2 257	5,1	-1,7	2,0	0,9	2,0	1,5	3,9	-4,6	-3,0	5,2	1,1
Vekst i disp. realinntekt ekskl. aksjeutbytte	2 170	1,8	0,1	2,1	0,7	1,7	2,0	-1,3	0,2	-3,1	5,3	0,9
Bidrag fra												
Inntekter												
- Lønn	1 557	0,7	-0,6	1,2	2,0	2,6	-0,5	2,7	1,4	-0,4	2,7	1,0
- Blandet inntekt ¹	119	0,8	-0,3	-0,1	-0,7	-0,5	-1,6	0,1	1,0	-0,6	0,5	-0,1
- Formuesinntekter ²	105	2,6	-2,4	0,0	0,3	0,7	-0,5	4,8	-4,4	1,1	0,8	0,3
herav: mottatt aksjeutbytte	87	3,3	-1,8	0,0	0,2	0,4	-0,3	5,2	-4,8	-0,1	0,1	0,2
- Offentlige stønader, inkl. pensjoner	598	1,4	0,3	0,4	0,0	0,5	2,9	-0,1	-0,8	0,9	2,4	1,0
- Andre inntekter, netto	-123	0,1	-0,2	0,2	-0,1	0,0	0,4	-0,8	-0,4	-0,9	1,1	-0,1
Utgifter												
- Skatt av inntekt og formue	492	-1,3	0,9	0,0	-0,5	-0,6	-0,6	-3,3	1,0	0,5	-0,8	-0,5
- Formuesutgifter	128	1,0	0,7	-0,2	0,0	-0,7	0,9	1,2	-1,5	-4,1	-1,7	-0,5
Korreksjon for indirekte målte banktjenester ³	60	-0,2	-0,2	0,4	-0,2	-0,1	0,6	-0,6	-0,9	0,5	0,2	0,0

* Foreløpige tall.

¹ Blandet inntekt er den delen av driftsresultatet som tilfaller husholdningssektoren. Dette inkluderer også beregnet avkastning av boligkapitalen.

² Formuesinntekter består av aksjeutbytte, renteinntekter og avkastning på leie av grunn.

³ Se boks 6.2 for begrepsforklaring.

⁴ Milliarder kroner, løpende priser. Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding.

Kilde: Beregninger utført av Statistisk sentralbyrå for TBU

Tall fra inntektsregnskapet for husholdningssektoren er summariske i den forstand at de ikke gjenspeiler endringer i antall husholdninger og deres sammensetning. *Disponibel inntekt regnet per innbygger* anslås foreløpig til knapt 320 000 kroner i 2023 og vel 340 000 kroner i 2024. Realinntekten per innbygger falt markert i 2022 og 2023, og så steg den i 2024, jf. tabell 9.8.

Tabell 9.8 Vekst i husholdningenes disponible realinntekt per innbygger. Vekst fra året før i prosent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*	Gj.sn. 2015- 2024
Disponibel realinntekt per innbygger	4,0	-2,6	1,2	0,3	1,4	0,9	3,3	-5,5	-4,1	4,3	0,3
Disponibel realinntekt utenom aksjeutbytte per innbygger	0,8	-0,7	1,3	0,1	1,0	1,4	-1,9	-0,7	-4,2	4,4	0,1

* Foreløpige tall.

Kilde: Beregninger utført av Statistisk sentralbyrå for TBU

Boks 9.3 Forskjellen mellom KPI og konsumdeflatoren i nasjonalregnskapet

Konsumdeflatoren viser at prisene på konsumet økte 5,3 prosent i 2022 og 6,8 prosent i 2023. Til sammenligning viser konsumprisindeksen (KPI) en oppgang på henholdsvis 5,8 og 5,5 prosent. Det er vanlig at det er mindre forskjeller mellom de to prisindeksene. De siste ti årene har konsumdeflatoren i gjennomsnitt vært 0,1 prosentpoeng høyere enn KPI, men med variasjoner over årene.

De fleste konsumgruppene i nasjonalregnskapet deflateres ved bruk av relevante delindekser i KPI. På noen få områder finnes ikke en delindeks. Dette gjelder eksempelvis for livs- og skadeforsikringer der konsumet i nasjonalregnskapet består av differansen mellom premier betalt og erstatninger mottatt, mens KPI bare dekker forsikringspremier. I tillegg inkluderer nasjonalregnskapet de såkalte indirekte målte banktjenestene⁷⁶ («rentemarginer») i konsumet, en imputasjon som ikke finnes i KPI. I de to nevnte tilfellene deflaterer nasjonalregnskapet med produksjonsprisindeksen. En annen viktig forskjell er at nasjonalregnskapet tar med husholdningenes kjøp i utlandet. Dette deflateres med en vektet og valutakursjustert prisindeks basert på KPI fra de viktigste landene husholdningene reiser til. Utenlandske prisindekser inngår ikke i konsumprisindeksen. At utenlandskonsumet holdes utenfor gjør at alle grupper får en litt høyere vekt i KPI enn det man finner i nasjonalregnskapet.

Ellers kan elektrisitet ha avvikende prisutvikling i konsumdeflatoren og i KPI. I de endelige beregningene i nasjonalregnskapet brukes den gjennomsnittlige elektrisitetsprisen for leveranser til husholdningssektoren hentet fra den årlige elektrisitetsstatistikken (Elektrisitetsnæringens økonomiske utvikling). Denne publiseres først i november året etter rapportering, slik at for foreløpige tall benyttes KPIs delindeks for elektrisitet.

Konsumprisindeksen er en Laspeyres-type indeks hvor vektene oppdateres årlig, og holdes fast gjennom et kalenderår. Konsumdeflatoren i nasjonalregnskapet er derimot implisitt en Paasche-type indeks, som vil si at den benytter løpende vekt fra beregningstidspunktet.

⁷⁶ Se definisjon i boks 9.4

Fra 2023 til 2024 var veksten i konsumdeflatoren på 3,0 prosent og veksten i KPI på 3,1. De to målene var altså omtrent helt like. Det skyldes at nedgang i pris på husholdningenes kjøp i utlandet ble oppveid av sterkere prisvekst på andre elementer i konsumdeflatoren.

[Boks slutt]

Boks 9.4 Noen begreper knyttet til husholdningenes inntekter

En personhusholdning kan ha *inntekt* fra flere kilder, utenom lønnsinntekt. *Blandet inntekt* er driftsresultatet fra næringsvirksomhet som tilfaller husholdningssektoren. Den inkluderer avlønning for arbeid utført av eierne eller deres familie. Denne størrelsen inkluderer også en beregnet avkastning av boligkapitalen (omtalt som driftsresultatet fra egen bolig).

Husholdningene kan ha formuesinntekter som består av renteinntekter på bankinnskudd, utbytte på aksjer, leieinntekter fra landeiendom o.l. Husholdningene kan også ha inntekter fra pensjoner og trygder.

Det er grunn til å merke seg at varige konsumgoder utenom bolig ifølge konvensjonene i nasjonalregnskapet regnes som konsumert i sin helhet det året de anskaffes. I tråd med dette inngår derfor ikke beregnet avkastning på varige konsumgoder – utenom bolig – som inntekt i nasjonalregnskapets inntektsregnskap.

Beregninger av *disponibel realinntekt* krever omregning til faste priser. I nasjonalregnskapet benyttes prisindeksen for husholdningers totale forbruk som deflator.

Et grunnleggende prinsipp i nasjonalregnskapet er at inntekter og utgifter skal føres påløpt. Det kan være avvik mellom når en inntekt påløper og når den utbetales/betales.

Avkastning på husholdningenes *forsikringskrav*, er ikke inntekt som kan disponeres løpende til konsum. Avkastningen inngår derfor ikke i disponibel inntekt, men tas som en direkte korrigering på sparingen. Den inngår i en korreksjonspost for bunden sparing i kollektive ordninger knyttet til arbeidsforhold, kalt korreksjon for sparing i pensjonsfond mv. Husholdningenes forsikringskrav er i hovedsak verdien av beholdninger i livsforsikring og pensjonsfond fra tidligere innbetalte pensjonspremier. Når livsforsikring og midler fra pensjonsfond utbetales, vil disse registreres som inntekter til husholdningssektoren.

Omvurdering av aktiva og lignende ikke realiserte aksjegevinster/tap, endringer i verdien av boligkapital mv., inngår ikke i begrepet disponibel inntekt, jf. også omtale i boks 9.2. Omvurderinger av aktiva vil kunne påvirke forbruksmulighetene over tid, men hører begrepsmessig hjemme i husholdningenes kapitalregnskap og påvirker som sådan husholdningenes formue.

Indirekte målte bank- og finanstjenester defineres som tjenester produsert av finansielle foretak, som de ikke tar betalt for ved hjelp av gebyrer, men gjennom «rentemarginer». Med det menes at finansinstitusjonene har lavere rente på innskudd/innlån enn på utlån. Husholdningenes del av «rentemarginene» inkluderes i husholdningenes konsum samt i produktinnsatsen, for eksempel i husholdningenes «boligproduksjon». De indirekte målte banktjenestene, som er en teknisk størrelse, skal ikke påvirke husholdningenes sparing. Derfor legges et beløp, som er like stort som summen av husholdningenes forbruk av rentemarginen inkludert det som er knyttet til bolig, til den disponible inntekten før sparingen beregnes.

[Boks slutt]

10 Inntektsutviklingen for utvalgte inntektsgrupper

- For lønnstakere under ett viser tall fra nasjonalregnskapet at veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2023 til 2024 var 5,7 prosent. Lønnstakere med en gjennomsnittlig årslønn⁷⁷, har fått en økning i reallønn etter skatt på 2,4 prosent fra 2023 til 2024. Tilsvarende var reallønnsutviklingen etter skatt innen de store forhandlingsområdene fra 1,7 til 2,5 prosent.
- Ulikhet i inntekt etter skatt i yrkesbefolkningen falt noe fra 2022 til 2023, mens den økte fra 2013. Sett over en 30-års periode er det en tendens til at inntektsulikheten øker for den yrkesaktive befolkningen, mens ulikheten reduseres i gruppen av pensjonister/trygdede. Inntektsforskjellene i Norge er likevel mindre enn i de fleste andre europeiske land.

10.1 Vekst i reallønn etter skatt for utvalgte lønnstakerhusholdninger

Dette avsnittet beskriver utviklingen i reallønn etter skatt for ulike grupper. Utviklingen i reallønn etter skatt bestemmes av forløpene til lønn, skatt og prisstigning.

10.1.1 Reallønn etter skatt fra 2023 til 2024

Skattesatsen for alminnelig inntekt var 28 prosent fra 1992 til og med 2013. Fra 2014 ble den redusert til 27 prosent kombinert med at trygdeavgiften ble økt fra 7,8 prosent til 8,2 prosent. Fra 2016 ble skattesatsen redusert til 25 prosent, kombinert med innføringen av en ny trinnskatt til erstatning for toppskatten. Skattesatsen ble redusert til 24 prosent i 2017, 23 prosent i 2018 og ytterligere til 22 prosent fra 2019. Se nærmere omtale av skatteendringer i avsnitt 10.1.2. Tabell 10.1 viser gjennomsnittskatt for gjennomsnittslønn, marginalsatt for gjennomsnittslønn, skattesatsen for alminnelig inntekt og maksimal marginalsatt for lønnsinntekt. Marginalsatten økte fra 34 prosent i 2022 til 43,4 prosent i 2023 og 2024 som følge av at gjennomsnittsinntekten i disse årene lå høyere enn innslagspunktet for trinn tre i trinnskatten. Marginalsattesatsen er skatten på den siste opptjente kronen. Gjennomsnittsskatten sier hvor mye skatt en betaler samlet i prosent av lønnsinntekten. Inntektsgrenser mv. for inntektsårene fra 2015 til 2025 framgår i tabell 4.1 i vedlegg 4.

⁷⁷ 712 500 kroner i 2024, beregnet av utvalget fra siste nivåanslag fra nasjonalregnskapet og årlig vekst deretter.

Tabell 10.1 Skatt på lønnsinntekt. 1992–2024

År	Gjennomsnittsskatt for gjennomsnittslønn	Marginalskatt på gjennomsnittslønn	Skatt på alminnelig inntekt	Maksimal marginal- skatt på lønnsinntekt ¹
1992	29,2	45,3	28,0	48,8
1993	29,3	45,3	28,0	49,5
1994	29,4	45,3	28,0	49,5
1995	29,6	45,3	28,0	49,5
1996	29,7	45,3	28,0	49,5
1997	29,6	45,3	28,0	49,5
1998	29,7	45,3	28,0	49,5
1999	29,4	49,3	28,0	49,3
2000	29,4	49,3	28,0	55,3
2001	29,4	49,3	28,0	55,3
2002	29,2	35,8	28,0	55,3
2003	29,1	35,8	28,0	55,3
2004	29,1	35,8	28,0	55,3
2005	28,4	35,8	28,0	51,3
2006	28,3	35,8	28,0	47,8
2007	28,4	35,8	28,0	47,8
2008	28,5	35,8	28,0	47,8
2009	28,4	35,8	28,0	47,8
2010	28,4	35,8	28,0	47,8
2011	28,5	35,8	28,0	47,8
2012	28,5	35,8	28,0	47,8
2013	28,5	35,8	28,0	47,8
2014	28,1	35,2	27,0	47,2
2015	28,0	35,2	27,0	47,2
2016	27,5	34,9	25,0	46,9
2017	27,1	34,6	24,0	46,7
2018	27,0	34,5	23,0	46,6
2019	26,8	34,4	22,0	46,4
2020	27,1	34,4	22,0	46,4
2021	27,0	34,2	22,0	46,4
2022	26,8	34,0	22,0	47,4
2023	26,9	43,4	22,0	47,4
2024	27,0	43,4	22,0	47,4

¹ Eksklusiv arbeidsgiveravgift.

Kilde: Finansdepartementet, Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

I tabell 10.2 legger utvalget fram beregninger av utviklingen i reallønn etter skatt for utvalgte forhandlingsområder fra 2023 til 2024. Det er tatt utgangspunkt i gjennomsnittlig nivå og vekst i årslønn som vist i tabell 1.1 i kapittel 1 og tabell 2.1 i kapittel 2. Det er sett bort fra endringer i skattemessige fradrag den enkelte måtte ha hatt utover standard fradrag.

Tabell 10.2 viser at for lønnstakere var veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2023 til 2024 på 5,7 prosent. Lønnstakere med en slik årslønn og lønnsvekst, har fått en økning i reallønn før skatt på 2,5 prosent fra 2023 til 2024. Veksten i reallønn etter skatt var på 2,4 prosent. Veksten i reallønn etter skatt innen de store forhandlingsområdene var fra 1,7 til 2,5 prosent.

Tabell 10.2 Reallønnsvekst etter skatt for typeeksempler i utvalgte forhandlingsområder.¹ Vekst i prosent

Grupper	Årslønn i 2024 ² , kr	2023		2024	
		Lønnsvekst ²	Vekst i reallønn etter skatt	Lønnsvekst ²	Vekst i reallønn etter skatt
Industriarbeidere	604 600	5,1	0,1	5,6	2,5
Industrifunksjonærer	961 800	4,0	-1,4	4,9	1,7
Ansatte i Virke-bedrifter i varehandel	661 000	3,9	-0,9	4,9	1,9
Statsansatte	750 500	6,4	0,4	5,4	2,2
Kommuneansatte	644 700	5,6	0,5	5,4	2,3
Lønnstaker med gjennomsnittlig årslønn ³	712 500	5,2	-0,4	5,7	2,4

¹ Lønnstakere med gjennomsnittlig årslønn, årslønnsvekst og standard fradrag.

² Tallene er hentet fra tabell 1.1 og tabell 2.1.

³ Typeeksempel for lønnstaker som har standard fradrag og lønn lik gjennomsnittlig årslønn.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Beregningsutvalget har også sett på kjøpekraftsutviklingen for ulike husholdningstyper. I tabell 10.3 har en beregnet utvikling i realinntekt for lønnstakere med en lønnsinntekt på henholdsvis 350 000 kroner, 600 000 kroner, 700 000 kroner, 1 200 000 og 1 800 000 kroner. Beregningene er utført for enslige lønnstakere uten barn, med ett barn og med to barn, og for ektepar med to barn. Resultatene er avhengige av forutsetningene som er valgt. De generelle forutsetningene for beregningene er nærmere omtalt i boks 10.1.

Tabell 10.3 Beregnet vekst i reallønn¹ etter skatt for utvalgte lønnstakerhusholdninger med en lønnsvekst lik årslønnsveksten i alt. Vekst i prosent

Lønnsinntekt i 2024 (kr)	Familiesituasjon	2023	2024
350 000	Enslig lønnstaker uten barn	0,4	2,5
	Enslig lønnstaker med 1 barn	1,8	3,6
	Enslig lønnstaker med 2 barn	2,0	4,7
600 000	Enslig lønnstaker uten barn	0,2	2,5
700 000	Enslig lønnstaker uten barn	-0,2	2,4
	Enslig lønnstaker med 1 barn	0,7	3,0
	Enslig lønnstaker med 2 barn	0,8	3,7
	Ektepar med to barn, hvor den ene ektefellen tjener 450 000 kr og den andre 250 000 kr	1,0	3,9
1 200 000	Enslig lønnstaker uten barn	-0,8	2,3
	Enslig lønnstaker med 1 barn	-0,2	2,7
	Enslig lønnstaker med 2 barn	-0,1	3,2
	Ektepar med to barn, hvor den ene ektefellen tjener 800 000 kr og den andre 400 000 kr	0,0	3,3
1 800 000	Ektepar med to barn, hvor den ene ektefellen tjener 1 200 000 kr og den andre 600 000 kr	-0,3	3,0
	Nominell lønnsvekst ²	5,2	5,7

¹ For husholdningstyper med barn legges det til grunn at barna er mellom 6 og 18 år gamle.

² Lønnsutviklingen slik den framkommer av kolonnen «Nasjonalregnskapet» i tabell 2.1.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Utvalget har i beregningene i tabell 10.3 lagt til grunn en lønnsvekst på 5,2 prosent for 2023 og 5,7 prosent for 2024, slik det framkommer i nasjonalregnskapet. Sammen med prisvekst på 5,5 og 3,1 prosent for henholdsvis 2023 og 2024, gir det en reallønnsnedgang før skatt på 0,3 prosent i 2023 og en reallønnsvekst før skatt 2,5 prosent i 2024. Veksten i reallønn etter skatt for typeberegningene avviker fra dette som følge av endringer i skattereglene.

I 2024 ble satsene i trinnskatten på trinn 1 og 2 holdt uendret, mens innslagspunktene ble økt med 4,9 prosent. Siden veksten i innslagspunktet var lavere enn lønnsveksten på 5,2 prosent førte det isolert sett til skjerpet skatt. Skattesatsen i trinn 3-5 ble økt med 0,1 prosentpoeng. Innslagspunktene ble økt med 4,2 prosent i trinn 3, 1,2 prosent i trinn 4 og redusert med 10 prosent i trinn 5. Lavere vekst i innslagspunktene enn i lønnsveksten bidrar til skjerpet skatt.

Øvre grense i minstefradraget for lønnsinntekter ble holdt nominelt uendret fra 2023 til 2024, noe som virker innstrammende på reallønnen. Personfradraget ble derimot økt med 10,7 prosent fra 2023 til 2024, noe som isolert sett gir økt reallønn etter skatt.

Tidligere har enslige forsørgere fått støtte både gjennom et skattefradrag og gjennom utvidet barnetrygd fra Nav. Skattefradraget for enslige forsørgere var i 2022 52 746 kroner. Fra mars 2023 ble støtten til enslige forsørgere lagt om ved å erstatte skattefradraget med en økning i satsen for utvidet barnetrygd. Fra september 2024 ble den ordinære barentrygden for barn over 6 år økt slik at det nå er samme sats for barn under og over 6 år. Samlet økte dermed

barnetrygden for barn over 6 år med 33,9 prosent og for barn under 6 år med 1,7 prosent fra 2023 til 2024. Husholdningstypene med lav lønn og barn over 6 år får størst inntektsvekst som følge av økt barnetrygd, fordi barnetrygden utgjør en større del av inntekten jo lavere lønnen er og jo flere barn husholdningen har.

Boks 10.1 Beregninger av endringer i reallønn etter skatt

Beregningene av endringer i reallønn etter skatt i dette avsnittet bygger på følgende forutsetninger:

Inntektstakeren mottar bare én inntektsart (lønn).

Det er bare tatt hensyn til skatteregler som berører alle eller de fleste lønnstakere. Det vil blant annet si at det kun gis standard fradrag i inntekt (personfradrag og minstefradrag).

Barnetrygd er regnet som negativ skatt. Det er ikke tatt hensyn til andre overføringer fra offentlige budsjetter, herunder kontantstøtten som ble innført 1. august 1998.

Det er brukt samme prisindeks (konsumprisindeksen) for alle husholdningstyper ved omregning til reallønn. Konsumprisindeksen økte med 5,5 prosent fra 2022 til 2023 og med 3,1 prosent fra 2023 til 2024.

Beregninger basert på så enkle forutsetninger som her, må brukes med forsiktighet.

Beregningsutvalget mener likevel av flere grunner at denne type beregninger kan ha interesse:

1. Resultatene indikerer i hvilken retning endringer i sentrale skatteregler isolert sett trekker.
2. Siden det bare forhandles om lønn, kan beregninger der en kun endrer lønnsinntekten være av særlig interesse.

Den nominelle lønnsinntekten etter skatt beregnes ved å trekke inntektsskatter og avgifter til folketrygden fra lønnsinntekten. For barnefamilier tas det også hensyn til barnetrygden. Lønnsinntekt etter skatt beregnet på denne måten gir uttrykk for hva lønnstakeren har til disposisjon av lønnsinntekten (og eventuelt barnetrygden) til betaling av gjeldsrenter og til kjøp av varer og tjenester etter at samlede skatter er betalt. Reallønn etter skatt beregnes ved å deflatere den nominelle lønnsinntekten etter skatt med konsumprisindeksen. Endringen i reallønn etter skatt blir da den prosentvise forskjellen mellom årets og fjorårets reallønn etter skatt.

[Boks slutt]

10.1.2 Endringer i skatteregler for lønnstakere fra 2024 til 2025

Skattesatsene i trinnskattens trinn 1 og 2 er holdt uendret på hhv. 1,7 prosent og 4,0 prosent fra 2024 til 2025. Innslagspunktet i trinn 1 ble økt fra 208 050 kroner til 217 400 kroner, mens innslagspunktet i trinn 2 ble økt fra 292 850 kroner til 306 050. Trinnskattesatsene i trinn 3-5 er satt opp med 0,1 prosentpoeng til henholdsvis 13,7, 16,7 og 17,7 prosent i 2025.

Innslagspunktene er økt fra 670 000 kroner til 697 150 i trinn 3, fra 937 900 kroner til 942 400 kroner i trinn 4 og fra 1 350 000 kroner til 1 410 750 kroner i trinn 5.

I trygdeavgiften er satsen for lønnsinntekt redusert med 0,1 prosentpoeng, fra 7,8 til 7,7 prosent. Den nedre grensen for å betale trygdeavgift er økt fra 69 650 kroner til 99 650 kroner. Personfradraget er økt fra 88 250 kroner i 2024 til 108 550 kroner i 2025. Øvre grense i minstefradraget for lønn og trygd er redusert fra 104 450 kroner i 2024 til 92 000 kroner i 2025.

Maksimalt fradrag for innbetalt fagforeningskontingent mv. er økt fra 8 000 kroner i 2024 til 8 250 kroner i 2025. Satsen for reisefradraget økte fra 1,76 kroner per kilometer i 2024 til 1,83 kroner per kilometer i 2025. Nedre grense for fradraget ble økt fra 14 950 kroner til 15 250 kroner per kilometer. Beløpsgrensene i foreldrefradraget ble videreført nominelt. Satsen for skattefradrag for boligsparing for ungdom ble videreført på 10 prosent og det maksimale årlige sparebeløpet på 27 500 kroner ble nominelt videreført. Satsene for barnetrygd var fra 1. januar 2025 på 1 766 kroner per måned både for barn under 6 år og barn over 6 år. Det særskilte fradraget i Finnmark og Nord-Troms ble holdt nominelt uendret på 30 000 kroner.

Det vises til tabell 4.1 i vedlegg 4 for en oversikt over skattesatser, grenser og fradrag for årene 2015–2025.

10.2 Inntektsutviklingen for pensjonister og trygdede

Pensjonssystemet hovedformål er å sikre sikre den enkelte et rimelig inntektsnivå i forhold til tidligere inntekt. I tillegg skal pensjonssystemet gi en akseptabel grunnsikring for personer uten eller med liten tilknytning til arbeidsmarkedet. Pensjonsreformen har gjort det mulig å velge selv når uttaket av alderspensjon fra folketrygden skal starte i intervallet 62-75 år. Uttaksbeslutningen kan i langt større grad enn tidligere nå ses på som en ren finansiell beslutning. Dette har gitt den enkelte større mulighet til å bestemme fordelingen av pensjonsutbetalingene over livsløpet etter 62 år.

I dette avsnittet redegjøres det nærmere for inntektsutviklingen for pensjonister og trygdede før og etter skatt med hovedvekt på utviklingen i pensjon. Samlede pensjons- og trygdeytelser består av pensjon og trygd fra folketrygden, ytelser fra tjenstepensjonsordninger, AFP og individuelle pensjonsordninger.

Utviklingen i grunnbeløpet i folketrygden, minstepensjonene for enslige og ektepar og pensjonene til enslige uføre de siste ti årene framgår av tabell 4.2 i vedlegg 4.

I kapittel 6 i rapporten «*Arbeid, pensjon og inntekt i den eldre befolkningen*»⁷⁸ fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe er det en grundig omtale av utviklingen i samlet inntektsnivå, endringer i samlet inntekt over tid, lavinntekt for ulike aldersgrupper og sammensetningen av samlet inntekt i den eldre befolkningen. Omtalen av inntektsutviklingen for trygdede og pensjonister er derfor mer kortfattet her. På noen områder er det likevel vist til og gitt en kort omtale av hovedpoeng i rapporten fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe.

10.2.1 Utviklingen i pensjons- og trygdeytelser

Tabell 10.4 viser nominell og reell årlig vekst i samlede overføringer for personer som har hovedinntekt fra pensjon eller trygd. Overføringer inkluderer både ytelser fra folketrygden (alderspensjon, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger mv.) og andre ytelser, herunder fra tjenstepensjonsordninger og AFP. Overføringer utgjorde 87 prosent av gruppens samlede inntekt i 2023.

⁷⁸ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/arbeid-pensjon-og-inntekt-i-den-eldre-befolkningen/id2979783/>

Tabell 10.4 Utvikling i overføringer¹ for trygdede og pensjonister². Prosent

	Årlig nominell vekst i overføringer	Årlig realvekst i overføringer	Gjennomsnittlige overføringer i 2023-kroner	Overføringer som andel av samlet inntekt før skatt
2014	3,8	1,7	359 500	87,2
2015	4,9	2,7	369 300	86,9
2016	2,9	-0,7	366 800	88,8
2017	2,2	0,4	368 200	88,8
2018	2,9	0,2	368 900	88,8
2019	3,3	1,1	372 900	88,9
2020	2,2	1,0	376 500	89,3
2021	3,8	0,3	377 700	86,4
2022	4,0	-1,6	371 500	88,6
2023	6,2	0,7	374 000	87,0

¹Inkluderer både offentlig og privat tjenstepensjon. Inkluderer ikke dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

²Omfatter personer med sosioøkonomisk status pensjonist/trygdet. Det gjelder alle personer som ikke er yrkesaktive og mottar trygde-/pensjonsytelser og yrkesaktive personer som har større inntekt fra trygde-/pensjonsytelser enn lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) eller næringsinntekt. En person er yrkesaktiv når næringsinntekten (inkl. absoluttverdi av årets underskudd i næring) og lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) overstiger 2G. Det var 1 179 509 personer definert som trygdet eller pensjonist i 2013 og 1 423 087 personer i 2023.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Tabell 10.5 viser utvikling i grunnbeløpet, minstepensjonene, gjennomsnittlig alderspensjon og uføretrygd, samt reguleringen av løpende alderspensjon fra folketrygden.

Tabell 10.5 Grunnbeløp, pensjon og uføretrygd. Årlig gjennomsnitt. Prosentvis endring fra året før og gjennomsnittlig endring per år. 2015–2024

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015– 2024	Gj. sn. per år ¹
Grunnbeløp	2,5	2,5	1,7	2,7	3,2	2,0	3,8	4,8	5,9	5,1	39,9	3,4
Minste pensjonsnivå/ alderspensjon for enslige	2,0	2,8	3,3	3,6	3,2	4,1	5,8	5,3	8,7	4,6	52,7	4,3
Minste pensjonsnivå/ alderspensjon for ektepar/samboende	2,0	2,9	3,1	2,5	2,5	1,4	3,9	4,1	6,9	4,6	39,4	3,4
Alderspensjon i gjennomsnitt	2,2	2,5	1,9	2,3	2,7	1,5	4,2	4,5	7,0	3,1	36,8	3,2
Regulering av løpende alderspensjoner	1,7	1,7	0,9	1,9	2,4	1,3	3,8	4,1	6,9	4,6	33,3	2,9
Uføretrygd i gjennomsnitt	19,0 ²	2,9	2,2	2,8	3,1	2,1	3,8	4,8	5,9	5,3		3,7 ³
Memo: Samlet årslønnsvekst ⁴	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	3,1	3,5	4,3	5,2	5,7	40,8	3,5
Memo: KPI	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,3	3,5	5,8	5,5	3,1	36,4	3,2

¹ Geometrisk gjennomsnitt.

² Den høye nominelle veksten skyldes uførereformen fra 2015. Innføring av lønnsbeskatning av uføretrygd ble kompensert med en økning i brutto uføreytelse.

³ Gjelder perioden 2015–2024, eksklusiv 2015. Foreløpig tall for 2024.

⁴ Lønnsutviklingen slik den framkommer av kolonnen «Nasjonalregnskapet» i tabell 2.1.

Kilder: Arbeids- og velferdsdirektoratet, Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Tabell 10.6 viser utviklingen i samlede lønns- og pensjonsinntekter for ulike aldersgrupper, og for henholdsvis alle og for mottakere av alderspensjon. I aldersgruppene 67 år og over mottar nesten alle alderspensjon, og utviklingen er dermed ganske parallell for de to gruppene. Over tid har veksten i samlede lønns- og pensjonsinntekter for aldersgruppene over 67 år vært noe høyere enn årslønnsveksten i økonomien, blant annet som en følge av stadig høyere pensjonsopptjening blant nye pensjonister.

Tabell 10.6 Utviklingen i samlede lønns- og pensjonsinntekter¹. Årlig nominell vekst. Prosent

	Alle				Mottakere av alderspensjon fra folketrygden			
	62–66 år	67–69 år	70–74 år	67 år og eldre	62–66 år	67–69 år	70–74 år	67 år og eldre
2013	8,6	3,7	5,1	4,9	3,8	4,0	5,1	4,8
2014	6,8	1,6	4,7	4,5	2,4	1,9	4,6	4,5
2015	5,2	-2,5	2,9	3,0	1,5	-2,7	2,9	3,0
2016	3,2	-1,6	2,6	2,7	2,2	-1,8	2,6	2,7
2017	3,1	-1,4	1,8	2,5	2,0	-1,6	1,8	2,5
2018	3,6	0,6	1,9	3,0	2,6	0,3	1,9	2,9
2019	4,4	3,5	2,7	3,4	3,5	3,4	2,7	3,4
2020	1,6	2,1	1,2	2,1	1,0	1,9	1,2	2,0
2021	4,9	4,3	4,1	4,6	3,9	4,2	4,1	4,5
2022	5,2	4,8	4,4	4,7	4,1	4,8	4,7	4,8
2023	5,5	6,5	6,4	6,8	5,4	6,6	6,6	7,0
Antall personer i 2023	309 531	172 406	257 003	915 481	84 510	162 059	254 223	898 640

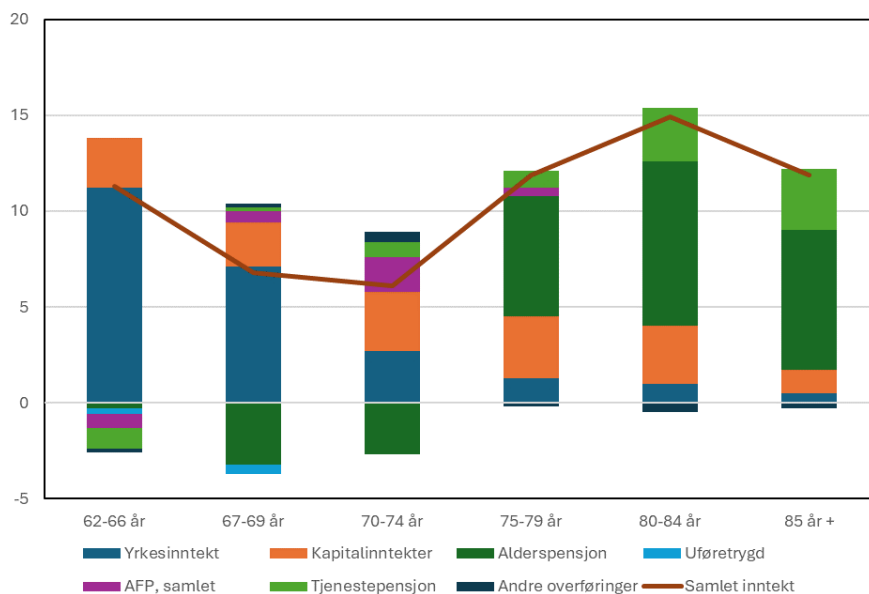
¹ Summen av lønns- og pensjonsinntekter. Pensjonsinntekter omfatter alderspensjon, offentlig og privat tjenstepensjon og AFP.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For gruppen «alle» i aldersgruppen 62–66 år har veksten vært høyere enn for de som er mottakere av alderspensjon fra folketrygden. Utviklingen har sammenheng med at stadig flere i denne aldersgruppen kombinerer arbeid og alderspensjon.

Figur 10.1 viser prosentvis realvekst i gjennomsnittlig samlet inntekt og inntektskomponentenes del av endringen i perioden 2013-2023.

For aldersgruppen 62-66 år er det økt yrkesinntekt som har bidratt sterkest til økningen i samlet inntekt. Også for aldersgruppen 67-69 år har yrkesinntekt i stor grad bidratt til økningen i samlet inntekt. For de over 75 år er det økning i alderspensjon som har bidratt mest til veksten i samlet inntekt. Kapitalinntekter har også bidratt vesentlig til inntektsveksten for alle aldersgruppene opp til 85 år. At det har vært en økning i kapitalinntektene i perioden kan bety at gjelden har gått ned, og at nettoformuen er høyere enn tilsvarende for 2013. Videre vil rentenivået og aksjeavkastningen ha betydning for kapitalinntektene.

Figur 10.1 Prosentvis realvekst i samlet inntekt før skatt og inntektskomponentenes del av endringen 2013-2023

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.7 viser veksten i gjennomsnittlig utbetalt alderspensjon og uføretrygd som *ikke* har yrkesinntekt i tillegg til pensjon/trygd. I gjennomsnitt over perioden 2013-2023 har veksten i alderspensjon vært høyest, mens veksten i uføretrygd har vært noe høyere enn årslønnsveksten. Det er da sett bort fra 2015 hvor uføreforamen gav en svært høy vekst i utbetalt uføretrygd.

Tabell 10.7 Utvikling i gjennomsnittlig utbetalt alderspensjon og uføretrygd til bosatte personer som ikke har yrkesinntekt. Prosent endring fra året før og andel av alderspensjonister og uføretrygdde som ikke har yrkesinntekt. 2013-2023

	Alderspensjon	Uføretrygd	Samlet årslønnsvekst	Andel av alderspensjonister som ikke har yrkesinntekt.	Andel av uføretrygdde som ikke har yrkesinntekt
2013	4,1	2,5	3,9	0,74	0,66
2014	4,5	2,6	3,1	0,73	0,66
2015	2,8	19,5 ¹	2,8	0,72	0,66
2016	3,3	3,9	1,8	0,72	0,67
2017	2,5	1,9	2,3	0,73	0,67
2018	2,8	2,6	2,8	0,73	0,67
2019	2,8	3,9	3,5	0,72	0,66
2020	1,8	3,0	3,1	0,74	0,68
2021	4,6	3,7	3,5	0,75	0,68
2022	4,3	4,5	4,3	0,75	0,68
2023	7,1	6,0	5,2	0,74	0,68

¹ Den høye nominelle veksten skyldes uføreforamen fra 2015. Innføring av lønnsbeskatning av uføretrygd ble kompensert med en økning i brutto uføreytelse.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boks 10.2 Regelverksendringer på pensjonsområdet

Innledning

Det samlede pensjonssystemet består av alderspensjon fra folketrygden, tjenstepensjoner (pensjoner opptjent i arbeidsforhold) inkludert avtalefestet pensjon (AFP) samt individuell pensjonssparing. Hovedkomponentene i folketrygdens alderspensjon etter gammel opptjeningsmodell, er grunnpensjon, særtillegg/pensjonstillegg og tilleggspensjon. Fra 2016 er den nye alderspensjonen bestående av inntektpensjon og garantipensjon faset gradvis inn for personer født fra og med 1954. Personer født 1963 og senere er fullt ut omfattet av de nye opptjeningsreglene.

Mellom 2011 og 2020 ble alderspensjon under utbetaling regulert med lønnsveksten og deretter fratrukket 0,75 prosent. I 2021 ble alderspensjon regulert særskilt i tråd med lønnsveksten, og fra og med 2022 reguleres alderspensjon under utbetaling med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Historisk har gjennomsnittlig alderspensjon økt mer enn grunnbeløpet fordi pensjonister med høy opptjening har kommet til og erstattet pensjonister med lav opptjening som har falt fra. I de siste årene har denne effekten blitt svakere fordi mange har tatt ut pensjon fra 62 år og dermed fått lavere årlig pensjon.

Som følge av reguleringsreglene for alderspensjon fra 2011, fastsettes satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister med et kronebeløp. Satsene for minstenivåene ble i perioden 2011-2020 regulert med lønnsveksten justert for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Særskilte økninger i satsene har likevel forekommet en rekke ganger etter 2015. I 2021 ble minste pensjonsnivå regulert særskilt i tråd med lønnsveksten, på samme måte som for løpende alderspensjon. Fra 2022 reguleres minstenivåene med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst. Minste pensjonsnivå for alderspensjon per 1. mai 2024 utgjør 192 984 kroner for lav sats (gift med alderspensjonist med høy tilleggspensjon), 223 358 kroner for ordinær sats (gift med minstepensjonist) og 264 134 kroner for særskilt sats (enslig).

Personer født 1963 og senere får garantipensjon som minste pensjonsytelse, istedenfor minstepensjon. For personer født mellom 1954 og 1962 blir minstepensjonen gradvis erstattet av garantipensjon. Garantipensjonen har to satser: ordinær sats og høy sats. Garantipensjon reguleres på samme måte som minste pensjonsnivå. Fra 1. mai 2024 er ordinær sats for garantipensjon 216 226 kroner (gjelder for personer med partner som har trygd, alderspensjon eller årlig inntekt større enn 2 G). Høy sats er 233 746 kroner (gjelder for enslige og personer med partner hvis partneren verken har trygd, alderspensjon samt årlig inntekt større enn 2 G).

Ny folketrygd og privat AFP

Fra 2011 ble alderspensjonen i folketrygden lagt om. Det ble blant annet innført fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, levealdersjustering og nye regler for årlig regulering av pensjon. Samtidig ble AFP i privat sektor tilpasset den nye folketrygden ved at den ble omgjort fra en tidligpensjonsordning for alderen 62–66 år til et livsvarig tillegg til alderspensjonen fra folketrygden. Etter hovedoppgjøret i 2018 ble det gjort enkelte endringer i ordningen. Det har også blitt gjennomført en felles utredning om en mulig omlegging av ordningen. I hovedoppgjøret 2018 ble det også avtalt en sliterordning som utbetaler ekstra ytelse til de som tar ut AFP ved 62–64 år uten arbeidsinntekt ved siden av. Det første årskullet som kunne søke om slitertillegg er de født i 1957. Disse mottok 1/7 av full ytelse. Senere årskull blir tillagt ytterligere 1/7 av ytelsen, frem til 1963-kullet som får full ytelse. Full årlig ytelse tilsvarer 0,25 G.

Privat tjenestepensjon

Også tjenestepensjonene er i endring. Økte kostnader og arbeidsgivernes ønske om mer forutsigbare pensjonskostnader har ført til sterk vekst i antall arbeidstakere i privat sektor som omfattes av innskuddsordninger. Ytelsesordningene, som tidligere dominerte det private tjenestepensjonsmarkedet, har i all hovedsak blitt avvirket eller lukket. Innføringen av obligatorisk tjenestepensjon (OTP) i 2006 medførte at antall innskuddsordninger økte kraftig, særlig blant bedrifter som ikke hadde pensjonsordning tidligere. Fra 2014 trådte den nye tjenestepensjonsloven i kraft med regler for en ny type tjenestepensjon i privat sektor, ofte kalt «hybrid» fordi den kombinerer elementer fra innskudds- og ytelsespensjon. Det er foreløpig etablert relativt få pensjonsordninger basert på det nye regelverket for hybridpensjon, men etter 2020 har det vært flere aktive medlemmer i hybridordningene enn i ytelsesordningene.

Fra 1. januar 2021 fikk om lag 1,5 millioner arbeidstakere i privat sektor samlet sin pensjonsopptjening fra innskuddspensjonsordninger på en egen pensjonskonto. Ved utløpet av 2023 var det ifølge Finans Norge etablert mer enn 2 mill. pensjonskontoer. Egen pensjonskonto innebærer at arbeidstakere som er ansatt i en bedrift med innskuddspensjonsordning, skal få samlet sin tidligere pensjonsopptjening fra innskuddspensjonsordninger på én pensjonskonto. Pensjonsopptjening fra tidligere arbeidsforhold skal samles og forvaltes sammen med pensjonskapitalen arbeidstakeren tjener opp i sitt nåværende arbeidsforhold. Pensjonskontoen skal følge arbeidstakeren gjennom de arbeidsforhold der arbeidstakeren har innskuddspensjonsordning. Formålet med egen pensjonskonto er å gi arbeidstakerne reduserte kostnader til pensjonssparing og mer oversikt over egen pensjon.

Reglene om pensjon fra første krone og dag trådte i kraft 1. januar 2022, og innebærer blant annet at det stilles krav om at det skal spares minst 2 prosent av medlemmers inntekt fra første krone i alle private tjenestepensjonsordninger. Det tidligere kravet om 20 prosent stilling for rett på medlemskap i ordningene er opphevet. Aldersgrensen for medlemskap er satt ned fra 20 til 13 år som i folketrygden. Ansatte får rett på medlemskap i ordningene når inntekten overstiger grensene for rapporteringspliktig lønn i a-ordningen. Denne grensen er som hovedregel på 1 000 kroner, men er 10 000 kroner for skattefrie organisasjoner mv.

Offentlig tjenestepensjon

Arbeids- og sosialdepartementet og partene i offentlig sektor kom 3. mars 2018 til enighet om en ny pensjonsløsning for offentlig ansatte basert på opptjening etter en såkalt påslagsmodell. Departementet fulgte opp med en lovproposisjon våren 2019. De nye opptjeningsreglene trådte i kraft 1. januar 2020 og gjelder for offentlig ansatte født i 1963 eller senere.

I pensjonsavtalen i offentlig sektor heter det videre ny offentlig AFP utformes etter mønster av den private AFP-ordningen. Departementet fulgte opp dette med et lovforslag om ny AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse, som ble vedtatt av Stortinget 21. mars 2024. Ny offentlig AFP gjelder for offentlig ansatte født i 1963 eller senere.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og partene i offentlig sektor ble 25. august 2023 enige om nye pensjonsregler for offentlig ansatte med særaldersgrense. Avtalen innebærer at pensjonsalderen for de som har særaldersgrense skal økes gradvis i takt med øvrige aldersgrenser i pensjonssystemet. Det innføres også et nytt særalderspåslag som kommer til utbetaling i tillegg til de ordinære pensjonsytelsene. Yrkesgruppene med de laveste aldersgrensene, 60 og 63 år, beholder også rett til en tidligpensjon i et visst antall år før

utbetalingen av ordinære pensjonsytelser starter. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og partene i offentlig sektor ble 13. januar 2025 enige om en endring sammenlignet med avtalen fra august 2023 som innebærer et høyere fribeløp før tidligpensjon blir avkortet mot inntekt fra ikke medlemspliktig stilling.

Antall minstepensjonister

Siden 2011 har minstepensjonister hatt en litt bedre utvikling i pensjonen enn alderspensjonister med høyere pensjon. Økt minste pensjonsnivå, særlig for enslige, og økt grunnpensjon for gifte/samboende førte til at minstepensjonen både for enslige og ektepar økte mer enn lønnsveksten i både 2016 og 2017. Disse endringene førte også til at flere blir omfattet av minstesatsene. Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått at økningene i minstepensjon i 2016 og i 2017, herunder også økt grunnpensjon for gifte og samboende i 2016, medførte tilnærmet 25 000 flere minstepensjonister. Økningen i minste pensjonsnivå i 2019 og 2021 medførte en ytterligere økning på henholdsvis om lag 12 000 og 9 800 minstepensjonister.

Selv om økningen i minstesatsene isolert sett har ført til flere minstepensjonister, har antall minstepensjonister gått ned i mange år. Det skyldes dels at yngre kull av alderspensjonister har mer opptjening til alderspensjon enn de eldre kullene, dels de nye opptjeningsreglene for alderspensjon som omfatter stadig flere personer. Per september 2024 var det 123 713 minstepensjonister. Minstepensjonistene utgjorde 11,7 prosent av alle alderspensjonister i september 2024. Det var 102 871 kvinner og 20 842 menn som hadde minstepensjon i september 2024.

Uføretrygd

Etter uføreforhøringen i 2015 utgjør uføretrygden 66 prosent av et beregningsgrunnlag som består av et gjennomsnitt av årsinntekten opp til 6 G for de tre beste av de fem siste årene før uførhet. Uføretrygden justeres i forhold til uføregraden. Ved lavt eller intet beregningsgrunnlag mottas en garantert minsteytelse fra folketrygden. Minsteytelsen for uføretrygdede etter økningen fra 1. juli 2024 er 2,529 G for enslige og 2,329 G for ektefeller/samboere. Personer som er født uføre eller blir uføre i ung alder har en høyere minsteytelse, 2,959 G for enslige og 2,709 G for ektefeller/samboere. Uføre som forsørger barn mottar barnetillegg. Uføretrygden skattlegges som lønn. I september 2024 var det 96 664 personer som mottok minsteytelse i uføretrygden. Per juni 2024 var det ifølge NAV om lag 18 prosent av de uføretrygdede som var registrert med et arbeidsforhold.

Omleggingen av uføreytelsen i folketrygden gjorde det nødvendig å tilpasse uføreytelsene fra tjenstepensjonsordningene. Uførepensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene beregnes fra 2015 som et direkte tillegg til uføretrygden fra folketrygden og er uavhengig av størrelsen på uføretrygden. Fra 1. januar 2017 følger alle uføreordninger i privat sektor nytt regelverk, som innebærer at det i hovedsak vil være mulig å gi uføredekning på linje med den nye uføreordningen i offentlig sektor. Det er imidlertid fortsatt frivillig for foretak i privat sektor om de vil knytte uførepensjon til tjenstepensjonsordningen og i hvilken grad de vil utnytte rammene i loven.

Reform av ytelser til etterlatte

Stortinget vedtok 10. desember 2020 en reform av folketrygdens etterlatteytelser. Omleggingen av etterlatteytelsene er en del av pensjonsreformen, og følger opp

Etterlatteutvalgets utredning (NOU 2017: 3). De nye reglene trådte i kraft 1. januar 2024, og innebærer at ytelsen til voksne etterlatte under 67 år er endret til en tidsavgrenset omstillingsstønad med aktivitetsplikt, der formålet er at den etterlatte skal bli selvforsørget. Personer som mottok gjenlevendepensjon ved utgangen av 2023 vil som hovedregel kunne beholde denne i inntil tre år, tilsvarende som for nye tilfeller som får innvilget den nye omstillingsstønaden. Videre blir særreglene for å beregne uføretrygd og alderspensjon til etterlatte faset ut. Ytelsen til etterlatte barn (barnepensjon) er styrket og regelverket for ytelsen er forenklet.

[Boks slutt]

Tabell 10.8 viser gjennomsnittlig nivå og nominell vekst i alderspensjon fra folketrygden for ulike aldersgrupper de siste ti årene. Tabellen viser at den nominelle veksten i gjennomsnittlig alderspensjon avtok i årene 2012–2017. I årene 2018–2021 økte den, med unntak av i 2020, hvor veksten var den laveste i tiårsperioden. Nye alderspensjonister har gjennomgående høyere pensjonsopptjening enn de som faller fra. Nye uttaksregler trekker isolert sett pensjonene ned. Økt innslag av pensjonister med kort botid og yrkeskarriere i Norge som har tjent opp lavere pensjoner trekker også ned pensjonsnivået. For nye alderspensjonister bidrar levealdersjusteringen isolert sett til lavere alderspensjon og denne effekten øker for nye årskull.

Etter pensjonsreformen i 2011 og fram til 2019 var veksten i gjennomsnittlig alderspensjon lavere i aldersgruppene 62–66 år og 67–69 år enn for gruppen 70–74 år. Denne utviklingen må ses i sammenheng med innfasingen av mulighet for tidlig uttak av alderspensjon. 1949-kullet var 61 år ved inngangen til 2011, og dermed første årskull som kunne ta ut alderspensjon fra fylte 62 år.

I årene 2016–2018 (da 1949-kullet var i alderen 67–69 år) var veksten særlig lav i gruppen 67–69 år. Det må ses i sammenheng med at denne kohorten erstattet en kohort som ikke hadde hatt mulighet for tidlig uttak av alderspensjon. Veksten i alderspensjon for gruppen 70–74 år lå over gjennomsnittet for alle i perioden 2012–2016, men har vært lavere de senere årene. De som mottar alderspensjon i aldersgruppen 62–66 år har betydelige yrkesinntekter, og mange fortsetter i arbeid samtidig som de tar ut alderspensjon. Ifølge tall fra Arbeids- og velferdsdirektoratet var 59,2 prosent av alderspensjonister 62–66 år registrert med et arbeidsforhold ved slutten av 2023. På samme tidspunkt i 2022 var andelen 58,7 prosent.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for de som kombinerer arbeid og uttak av alderspensjon er høy. På den annen side får de som tar ut alderspensjon før 67 år en lavere årlig alderspensjon resten av livet enn om de hadde ventet til 67 år.

Tabell 10.8 Utvikling i gjennomsnittlig årlig alderspensjon¹ fra NAV før skatt, nivå og prosentvis årlig nominell vekst

	Alle mottakere		62–66 år		67–69 år		70–74 år		67 år og eldre	
	Alders- pensjon. Kroner	Årlig vekst. Pst.	Alders- pensjon. Kroner	Årlig vekst. Pst.	Alders- pensjon. Kroner	Årlig vekst. Pst.	Alders- pensjon. Kroner	Årlig vekst. Pst.	Alders- pensjon. Kroner	Årlig vekst. Pst.
2012	202 946	4,7	212 546	0,5	219 306	4,4	209 184	5,0	202 247	4,7
2013	210 831	3,9	213 426	0,4	226 296	3,2	218 688	4,5	210 594	4,1
2014	218 589	3,7	215 579	1,0	231 716	2,4	228 496	4,5	218 901	3,9
2015	224 140	2,5	216 930	0,6	234 310	1,1	235 662	3,1	224 952	2,8
2016	229 724	2,5	219 906	1,4	235 936	0,7	242 496	2,9	230 848	2,6
2017	234 247	2,0	222 705	1,3	236 060	0,1	247 076	1,9	235 554	2,0
2018	239 630	2,3	226 327	1,6	237 481	0,6	251 591	1,8	241 104	2,4
2019	246 090	2,7	231 101	2,1	242 074	1,9	255 638	1,6	247 697	2,7
2020	249 877	1,5	232 913	0,8	245 353	1,4	256 055	0,2	251 628	1,6
2021	259 725	3,9	239 577	2,9	254 253	3,6	262 542	2,5	261 707	4,0
2022	271 365	4,5	247 785	3,4	264 002	3,8	271 583	3,4	273 554	4,5
2023	290 231	7,1	261 888	5,7	279 647	5,9	288 539	6,2	292 733	7,0
2024	299 137	3,1	270 127	3,1	287 341	2,8	295 804	2,5	301 574	3,0

¹ Tallene er korrigert for uttaksgrad ved at de er omregnet til 100 prosent utbetalt pensjon. Gjennomsnittlig alderspensjon omfatter ikke etterbetalinger.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Pensjonsforliket

Regjeringen la 15. desember 2023 fram Meld. St. 6 (2023-2024) *Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil*. I meldingen sluttet regjeringen seg i all hovedsak til forslagene fra flertallet i Pensjonsutvalget i NOU 2022:7 *Et forbedret pensjonssystem*. Hovedformålet med forslagene i meldingen var å styrke den sosiale profilen i folketrygdens alderspensjon.

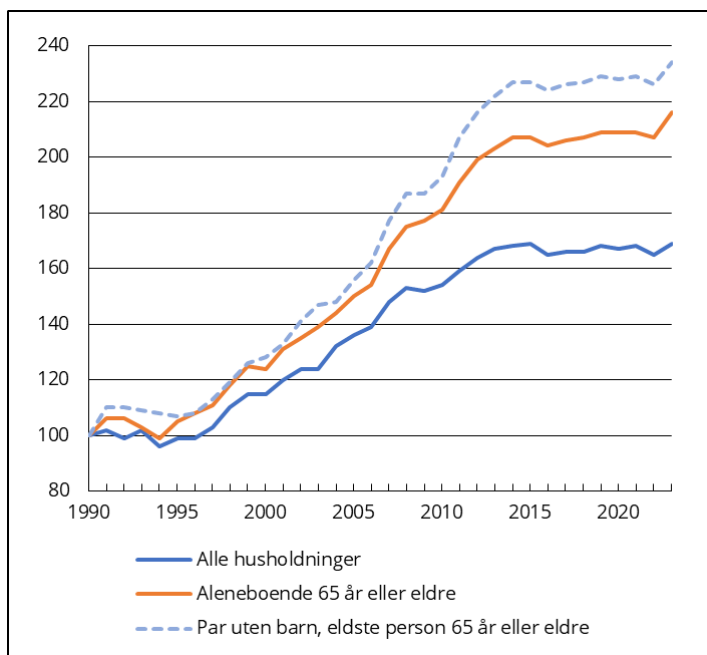
29. februar 2024 ble det inngått en avtale mellom regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, og partiene Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne om pensjonssystemet. Hovedelementene i avtalen er bl.a.:

- Aldersgrensene i folketrygden skal økes i tråd med forslaget i Meld. St. 6 (2023-2024). Dette innebærer en gradvis økning av aldersgrensene fra og med 1964-kullet.
- Sosiale rettigheter som sykepenger, dagpenger og AAP utvides i tråd med endringen av normert pensjonsalder, dvs. at den øvre alderen slike ytelser kan mottas til økes i takt med økningen av aldersgrensene i folketrygden.
- Det skal etableres en sliterordning i folketrygden. Ordningen skal etableres etter modell av sliterordningen i privat AFP og ha en årlig ytelse på 0,25 G for de som går av fem år før normert pensjonsalder og trappes gradvis ned ved høyere avgangsalder. - Partene skal involveres i utformingen av sliterordningen.
- Plikten til å fratruke ved oppnådd særaldersgrense gjeninnføres ikke. Hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrenser, samt hvilke aldersgrenser som skal gjelde, avklares i en egen prosess, som avtalt med partene.

- Den alminnelige aldersgrensen for statsansatte og andre medlemmer i Statens pensjonskasse økes fra 70 til 72 år
- Det skal også utredes tiltak for å gjøre det lettere å stå videre i arbeid utover de ordinære aldersgrensene i aldersgrenseloven (staten) og arbeidsmiljøloven, herunder vurdere bedriftsinterne aldersgrenser.
- Alderspensjonen til uføre skal styrkes i tråd med forslaget i Meld. St. 6 (2023-2024). Dette innebærer i utgangspunktet at uføre skjermes for 2/3-deler av effekten av levealdersjusteringen, og at uføres videre skjerming skal speile yrkesaktives avgangsmønster.
- Det skal etableres en overgangsordning for uføre i kullene 1954–1962. Overgangsordningen skal ivareta kullene som ikke har skjermingstillegg i den delen av pensjon som utmåles etter gamle regler.
- Minsteytelsene skal reguleres i tråd med forslaget i Meld. St. 6 (2023-2024). Dette innebærer at minstesatsene skal G-reguleres, samtidig som alle løpende ytelser skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Regulering med snitt av lønns- og prisvekst etter uttak, sikrer at de som mottar minsteytelsene i likhet med andre pensjonister, får økt kjøpekraft når lønsmottagerne får det.
- Det skal utarbeides en helhetlig strategi for informasjon på pensjonsområdet.
- Grensen for individuell sparing til pensjon med skattefradrag, IPS, skal økes til minst 25 000 kroner.
- Pensjonssystemet skal evalueres om lag hvert tiende år, for å følge med på utviklingen i systemets sosiale og økonomiske bærekraft.

10.2.2 Realvekst etter skatt i pensjon og trygd

Husholdninger med eldre personer har hatt en sterk samlet realvekst i inntekt etter skatt de siste tiårene. Figur 10.2 viser at den reelle medianinntekten etter skatt økte mer for husholdninger med personer over 65 år enn for husholdninger samlet i perioden 1990–2023. Endringer i sammensetningen av gruppen er en viktig forklaring på dette. Stadig flere alderspensjonister har opptjent rettigheter til tilleggspensjon. I tillegg er det etter pensjonsreformen blitt mer vanlig med yrkesinntekt blant mottakere av alderspensjon. For alle husholdninger under ett økte median realinntekt etter skatt med 2,4 prosent fra 2022 til 2023. For par uten barn hvor eldste person var 65 år eller eldre og aleneboende 65 år og eldre økte median realinntekt etter skatt med hhv. 3,5 prosent og 4,3 prosent fra 2022 til 2023. For alle husholdninger under ett er det lønnsinntekt og overføringer/pensjoner som har økt mest fra 2022 til 2023. For aleneboende over 65 år og par uten barn hvor eldste person er over 65 er det kapitalinntekter og overføringer/pensjoner som har økt mest.

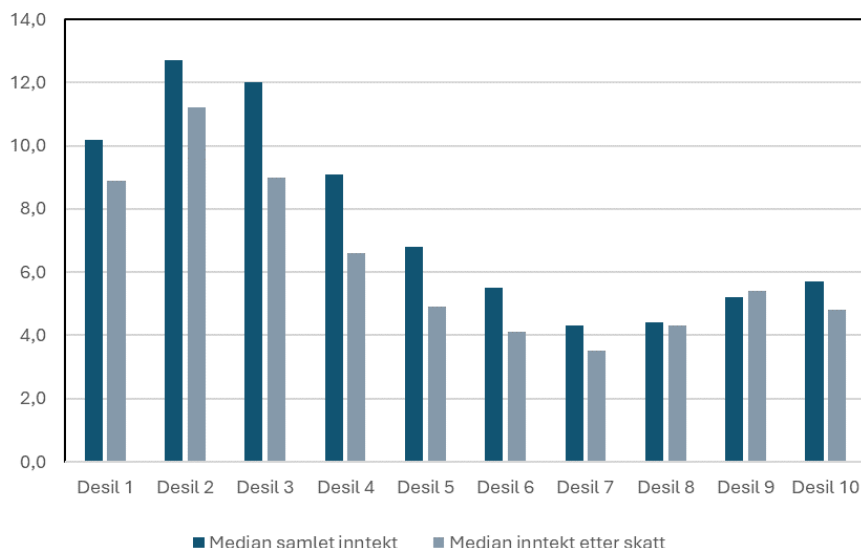

Figur 10.2 Medianinntekt etter skatt for ulike husholdningstyper. Indeks i faste priser. 1990=100. 1990–2023

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

En måte å måle inntektsfordeling på er å dele befolkningen inn i ulike grupper basert på størrelsen på inntekten, og måle hvordan inntekten i de forskjellige gruppene har utviklet seg. En ofte brukt grupperingsenhet er en desilfordeling. En desilfordeling for samlet inntekt betyr at populasjonen er delt i 10 grupper, slik at hver gruppe inneholder like mange personer. Desil 1 referer da til den gruppen med de 10 prosentene med lavest inntekt, desil 2 refererer til de 10 prosentene med nest lavest inntekt, osv.

Figur 10.3 nedenfor viser at det har vært realvekst i median inntekt etter skatt for alle desiler for aldersgruppen 62 år og eldre fra 2013 til 2023. Økningen i inntekt etter skatt har vært sterk i de fem nederste desilene og for de to øverste desilene i denne perioden. At realveksten har vært sterkest for de med lavest samlet inntekt, reflekterer trolig en økning i minstepensjonen i perioden. At realveksten i samlet inntekt har vært sterkt blant de med høyest samlet inntekt, kan fange opp at en del høytlønnede kombinerer full jobb og full pensjon.

Figur 10.3 Realvekst i median samlet inntekt før og etter skatt for personer 62 år og eldre. Prosent 2013-2023.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.9 viser beregnet vekst i utbetalt pensjon og realvekst etter skatt for ulike husholdningstyper som mottar alderspensjon eller uføretrygd. Minste pensjonsnivå økte med 4,6 prosent både for enslige med minste pensjonsnivå og pensjonistektepar med minste pensjonsnivå i 2024. Realvekst i pensjonsinntekt etter skatt var 1,4 prosent for begge grupper.

Pensjonistenes inntektsforhold bestemmes også av tilleggspensjon (inntektspensjon i ny alderspensjon) fra folketrygden, andre pensjonsordninger og andre inntekts- og formuesforhold. Tabellen inneholder derfor også beregninger for enslige alderspensjonister med pensjon på henholdsvis 300 000 kroner og 600 000 kroner og for pensjonistektepar med en samlet inntekt på 650 000 kroner og 850 000 kroner. I beregningene forutsettes det at disse husholdningene kun har alderspensjon (inkludert tjenestepensjon) som inntekt og ikke betaler skatt på formue. Dette tilsvarer forutsetningene som ligger til grunn i tabell 10.3, jf. boks 10.1.

Den nominelle veksten i alderspensjonene svarer til den årlige reguleringen av alderspensjon fra folketrygden. Fra 2022 blir alderspensjon under utbetaling regulert med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst.

Etter skatt var det en reell vekst i pensjonsinntekt i 2024 på 1,6 prosent for enslige med 300 000 kroner i alderspensjon.

Tabell 10.9 Beregnet realvekst i pensjon og trygd etter skatt for utvalgte husholdningstyper. Vekst i prosent fra året før

Pensjon/ trygd i 2024 (kr) Familietsituasjon		2023		2024	
		Nominell vekst	Real-vekst etter skatt	Nominell vekst	Real-vekst etter skatt
306 158	Enslig ufør, minstepytelse	5,9	1,0	6,2	2,8
563 425	Ektepar ufør, begge har minstepytelse	5,9	1,0	6,3	2,9
261 769	Enslig minstepensjonist	8,7	3,1	4,6	1,4
442 716	Ektepar, begge har minstepensjon	6,9	1,3	4,6	1,4
300 000	Enslig alderspensjonist ¹	6,9	2,0	4,6	1,6
600 000	Enslig alderspensjonist ¹	6,9	1,0	4,6	1,5
650 000	Ektepar med alderspensjon hvor den ene har 400 000 kroner og den andre har 250 000 kroner ¹	6,9	1,0	4,6	1,5
850 000	Ektepar hvor den ene har 550 000 kroner og den andre har 300 000 kroner ¹	6,9	1,3	4,6	1,5

¹ Nominell vekst er lik gjennomsnittet av pris og lønnsvekst.

Kilde: Beregningsutvalget

For enslige uføre økte realverdien av minstepytelsen med 2,8 prosent etter skatt, mens den økte med 2,9 prosent for ektepar/samboende der begge har minstepytelse i 2024.

10.2.3 Endringer i de særskilte skattereglene for pensjonister fra 2024 til 2025

AFP- og alderspensjonister får et skattefradrag, som i 2025 utgjør maksimalt 36 000 kroner, mens det i 2024 var på 34 350 kroner. Størrelsen på skattefradraget justeres årlig slik at personer som kun har minstepensjon som inntekt, ikke betaler inntektsskatt. Skattefradraget trappes ned mot pensjonsinntekt over to trinn. I 2025 er innslagspunktet på det første trinnet 276 400 kroner, og nedtrappingssatsen er 16,7 prosent. Det betyr at skattefradraget reduseres med 16,7 øre per pensjonskrone som mottas over 276 400 kroner. På det andre trinnet er innslagspunktet 422 950 kroner i 2025, og nedtrappingssatsen er 6,0 prosent. Det betyr at skattefradraget reduseres med 6 øre per pensjonskrone som mottas over 422 950 kroner. Disse satsene gjør at skattefradraget fases helt ut ved en pensjonsinntekt på 616 000 kroner (forutsatt at skattyter har standard fradrag). Skattefradraget fastsettes uavhengig av ektefellens inntekt.

Trygdeavgift på pensjon har vært 5,1 prosent siden 2014. Satsen i minstepensjon i pensjonsinntekt er 40 prosent i 2025, uendret fra 2024. Den øvre grensen i minstepensjon for pensjonsinntekt er redusert fra 86 250 kroner i 2024 til 73 150 kroner i 2025.

10.3 Fordeling av inntekt

Beregningsutvalget legger i dette avsnittet fram statistikk som belyser fordelingen av inntekt for personer. Det er spesielt lagt vekt på å redegjøre for enkelte trekk ved fordelingen av lønns-, nærings- og kapitalinntekt. I boks 10.4 beskrives inntektsbegrepene som legges til grunn nærmere.

10.3.1 Fordelingen av inntekt etter skatt for yrkestilknyttede

I dette avsnittet ses det på sammensetningen og fordelingen av inntekt for personer som er yrkestilknyttet. For å få en best mulig oversikt over utviklingen og sammensetningen av inntekt for de personene som antas å være yrkestilknyttet på fulltid, er det nødvendig å skille ut de personene som har reduserte stillingsbrøker som for eksempel studenter med deltidsjobb. Utvalget har valgt å definere yrkestilknyttede som de personene som har en sum av lønnsinntekt og næringsinntekt (inkludert dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) som minst utgjør 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Samlet sett utgjør denne gruppen om lag 2,3 mill. personer i 2023. Til sammenligning var det om lag 2,8 mill. sysselsatte personer i 2023.

Tabell 10.10 viser sammensetningen av de ulike inntektskomponentene for yrkestilknyttede i 2013 og 2023 etter at individene er sortert etter stigende inntekt etter skatt (desiler), jf. boks 10.4. Tabellen viser at lønnsinntekt er den viktigste inntektskilden i alle desiler, og at lønnsandelen har økt for alle desiler unntatt desil 10. Lønn er den viktigste inntektskilden også i desil 10, men lønnsandelen utgjør klart mindre av inntekten jo høyere opp i fordelingen man kommer. Dette trekket er mer framtrædende i 2023 enn i 2013.

Andelen næringsinntekt for alle yrkestilknyttede sett under ett falt fra 5,5 prosent i 2013 til 4,9 prosent i 2023. Andelen er relativt høy for desil 1 og faller så til og med desil 4 og 5. Deretter stiger næringsinnteksandelen og er høyest for desil 10.

For desil 10 betyr kapital- og næringsinntekt atskillig mer enn i de øvrige inntektsgruppene, noe som reduserer betydningen av lønn. Kapital- og næringsinntekter svinger mer fra år til år enn andre inntekter vanligvis gjør. Det gjør at sammensetningen av inntekt gjerne svinger mer for 10. desil enn for andre inntektsgrupper. Svingninger i kapital- og næringsinntekter kan skyldes skattetilpasninger. I 2015 og 2021 ble det gjort store uttak av utbytte som må ses i sammenheng med økt utbytteskatt fra 2016 og fra 2022.

Tabell 10.11 viser hvordan de samlede inntektene fra de ulike inntektskomponentene fordeler seg på inntektsdesilene (etter skatt) i 2013 og 2023. Sammenlignet med 2013 har desil 10 i 2023 en høyere andel av alle inntektskomponenter unntatt lønn. Desil 2-5 og 10 har en sterkere vekst enn gjennomsnittet.

Den øverste persentilens andel av inntekt etter skatt er økt fra 24,3 prosent i 2013 til 25,7 prosent i 2023. Samlet sett har inntekt etter skatt for yrkestilknyttede økt med 3,9 prosent fra 2013 til 2023. Veksten har imidlertid vært høyere blant de øverste inntektsgruppene. I desil 10 var veksten 4,6 prosent, mens veksten i den øverste persentilen var på 10,8 prosent, mellom 2013 og 2023.

I vedleggstabell 4.17 er det gitt en nærmere oversikt over fordelingen av ulike kategorier kapitalinntekter for yrkestilknyttede.

Tabell 10.10 Sammensetning av inntekt innenfor de ulike desilene for yrkestilknyttede¹. Andel i prosent av gruppens samlede inntekt før skatt der ikke annet framgår. Desilfordelt etter inntekt etter skatt. 2023-kroner. 2013 og 2023

2023 Desil	Lønns- inntekt ²	Nærings- inntekter	Kapital- inntekter ³	Dagpenger, sykepenger og foreldrepenger	Andre overfø- ringer ⁴	Gj.snittlig samlet inntekt før skatt		Utlignet skatt ⁵	Inntekt etter skatt
						Andel	Kroner		
1	87,4	4,2	-1,7	8,5	1,6	100	421 900	25,7	74,3
2	86,7	2,2	0,8	8,2	2,2	100	501 500	22,3	77,7
3	87,1	1,9	0,9	7,5	2,6	100	559 500	23,0	77,0
4	87,4	1,9	1,1	6,9	2,7	100	612 800	23,7	76,3
5	88,0	1,9	1,2	6,2	2,7	100	665 700	24,5	75,5
6	88,1	2,2	1,4	5,5	2,8	100	723 900	25,5	74,5
7	88,1	2,6	1,8	4,4	3,0	100	798 200	26,8	73,2
8	87,5	3,4	2,3	3,3	3,4	100	907 200	28,5	71,5
9	85,8	4,7	3,4	2,3	3,7	100	1 095 700	31,1	68,9
10	67,3	11,0	18,1	0,9	2,7	100	2 062 100	36,9	63,1
Alle	82,4	4,9	5,7	4,2	2,9	100	834 900	29,0	71,0
Herav desil 10 delt opp i persentilene:									
91/92	83,8	6,1	4,9	1,7	3,5	100	1 299 500	33,1	66,9
93/94	82,2	7,1	5,8	1,4	3,4	100	1 421 400	34,1	65,9
95/96	79,7	8,4	7,4	1,2	3,3	100	1 599 400	35,2	64,8
97/98	74,4	10,9	10,8	0,8	3,1	100	1 923 600	36,8	63,2
99	64,8	14,4	17,5	0,6	2,7	100	2 506 100	38,4	61,6
100	41,3	15,5	41,7	0,2	1,3	100	5 627 500	40,5	59,5
2013									
Desil									
1	83,9	6,0	-1,4	9,8	1,8	100	410 300	25,6	74,4
2	84,5	3,2	0,8	8,9	2,6	100	489 900	23,9	76,1
3	85,7	2,8	1,0	7,7	2,9	100	545 800	24,5	75,5
4	86,3	2,8	1,1	6,8	3,0	100	596 100	25,0	75,0
5	86,7	3,0	1,2	6,0	3,1	100	647 300	25,5	74,5
6	87,4	3,3	1,3	5,0	3,0	100	704 100	26,2	73,8
7	87,2	3,9	1,6	4,2	3,2	100	773 800	27,2	72,8
8	86,3	4,8	2,1	3,2	3,7	100	878 800	28,7	71,3
9	84,9	6,0	3,0	2,1	3,9	100	1 069 500	31,2	68,8
10	71,4	10,0	14,9	0,8	2,8	100	1 928 900	35,5	64,5
Alle	82,5	5,5	4,7	4,2	3,1	100	804 500	29,0	71,0
Herav desil 10 delt opp i persentilene:									
91/92	83,9	6,9	4,0	1,5	3,6	100	1 272 900	33,2	66,8
93/94	83,2	7,2	4,8	1,3	3,5	100	1 387 900	34,1	65,9
95/96	81,1	8,3	6,2	1,0	3,3	100	1 557 100	35,2	64,8
97/98	76,9	9,9	9,3	0,8	3,1	100	1 863 300	36,4	63,6
99	69,5	11,8	15,4	0,5	2,8	100	2 375 000	37,0	63,0
100	48,1	13,6	36,5	0,2	1,5	100	4 751 400	36,5	63,5

¹ Yrkestilknyttede er definert som personer med de sosiøkonomiske statusene lønnstaker og selvstendig næringsdrivende med yrkesinntekt inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger på minst 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Disse utgjorde 2 043 843 personer i 2013 og 2 277 894 personer i 2023.

² Lønnsinntekt er definert som kontantlønn og naturalitytelse.

³ Kapitalinntekter er definert som brutto renteinntekter, utbytte, netto realisasjonsgevinster og inntekt ved utleie.

⁴ Overføringer eksklusiv dagpenger, foreldrepenger og sykepenger.

⁵ Inkluderer negative overføringer. Negative overføringer omfatter pensjonspremie i arbeidsforhold og betalt barnebidrag gjennom offentlige ordninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.11 Fordelingen av ulike inntektskomponenter for yrkestilknyttede¹.
Desilfordelt etter inntekt etter skatt. 2023-kroner. 2013 og 2023

2023 Desil	Lønns- inntekt ²	Nærings- inntekt	Kapital- inntekt ³	Dagpenger, sykepenger og foreldrepenger	Andre over- føringer ⁴	Skatt mm. ⁵	Inntekt etter skatt		Vekst 2013– 2023
							Andel	Kroner	
1	5,4	4,3	-1,6	10,2	2,9	4,5	5,3	313 400	2,6
2	6,3	2,6	0,8	11,7	4,6	4,6	6,6	389 500	4,5
3	7,1	2,6	1,1	12,0	6,0	5,3	7,3	430 500	4,5
4	7,8	2,8	1,4	12,1	7,0	6,0	7,9	467 300	4,5
5	8,5	3,1	1,7	11,7	7,5	6,7	8,5	502 500	4,2
6	9,3	3,8	2,2	11,3	8,6	7,6	9,1	539 100	3,8
7	10,2	5,1	3,0	10,1	10,2	8,9	9,8	584 200	3,7
8	11,6	7,5	4,4	8,6	13,0	10,7	10,9	648 200	3,5
9	13,7	12,6	7,9	7,2	16,9	14,1	12,7	755 400	2,6
10	20,2	55,3	79,0	5,1	23,3	31,5	21,9	1 300 600	4,6
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	593 100	3,9
Herav desil 10 delt opp i persentilene:									
91/92	15,7	6,9	3,4	24,0	16,6	11,3	13,4	869 600	2,3
93/94	16,8	8,8	4,4	22,5	17,6	12,7	14,4	937 100	2,5
95/96	18,4	11,8	6,3	20,6	18,9	14,8	15,9	1 035 700	2,6
97/98	20,6	18,3	11,1	17,8	21,7	18,6	18,7	1 216 100	2,6
99	11,7	15,8	11,8	8,2	12,2	12,6	11,9	1 543 500	3,1
100	16,7	38,3	63,0	6,9	13,1	30,0	25,7	3 345 700	10,8
2013									
Desil									
1	5,2	5,5	-1,5	11,8	2,9	4,5	5,3	305 400	
2	6,2	3,6	1,1	12,8	5,1	5,0	6,5	372 700	
3	7,0	3,4	1,4	12,3	6,3	5,7	7,2	412 000	
4	7,8	3,7	1,7	12,0	7,3	6,4	7,8	447 200	
5	8,5	4,5	2,0	11,4	8,0	7,1	8,4	482 200	
6	9,3	5,2	2,5	10,4	8,5	7,9	9,1	519 300	
7	10,2	6,7	3,2	9,5	10,0	9,0	9,9	563 500	
8	11,4	9,4	4,8	8,3	13,0	10,8	11,0	626 400	
9	13,7	14,4	8,5	6,8	16,9	14,3	12,9	736 200	
10	20,8	43,5	76,4	4,7	22,1	29,3	21,8	1 243 700	
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	570 800	
Herav desil 10 delt opp i persentilene:									
91/92	15,5	9,1	3,6	24,6	16,8	12,3	13,7	850 300	
93/94	16,8	10,4	4,6	22,8	17,6	13,8	14,7	914 600	
95/96	18,3	13,3	6,7	20,4	18,9	16,0	16,2	1 009 600	
97/98	20,8	19,1	12,1	18,1	21,3	19,8	19,1	1 185 500	
99	12,0	14,5	12,7	7,5	12,1	12,8	12,0	1 497 200	
100	16,6	33,5	60,3	6,5	13,3	25,3	24,3	3 019 000	

¹ Yrkestilknyttede er definert som lønnstakere og selvstendig næringsdrivende med yrkesinntekt inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger på minst 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Disse utgjorde 2 043 843 personer i 2013 og 2 277 894 personer i 2023.

² Lønnsinntekt er definert som kontantlønn og naturalitytelse.

³ Kapitalinntekter er her definert som brutto renteinntekter, utbytte, netto realisasjonsgevinster og inntekt ved utleie.

⁴ Overføringer eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

⁵ Inkluderer negative overføringer. Negative overføringer omfatter pensjonspremie i arbeidsforhold og betalt barnebidrag gjennom offentlige ordninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

10.3.2 Fordelingen av inntekt etter skatt for pensjonister og trygdede

Tabell 10.12 viser ulike inntektskomponenter for pensjonister og trygdede fordelt etter desiler. Inntekt etter skatt har økt mer enn gjennomsnittet for desil 2-5 og desil 10 fra 2013 til 2023.

Tabell 10.12 Fordelingen av ulike inntektskomponenter for pensjonister og trygdede¹. Desilfordelt etter inntekt etter skatt. 2023-kroner. 2013 og 2023

2023 Desil	Lønns- inntekt ²	Nærings- inntekt	Kapital- inntekt ³	Dagpenger, sykepenger og foreldrepenger	Andre over- føringer ⁴	Skatt mm. ⁵	Inntekt etter skatt		Vekst 2013–2023
							Andel	Kroner	
1	4,2	-7,8	-1,8	6,7	5,0	2,5	4,8	166 700	2,5
2	3,4	-1,3	1,4	7,0	7,0	3,2	7,1	248 500	8,4
3	3,3	0,3	2,0	5,6	7,8	4,0	7,8	274 400	7,0
4	4,0	0,9	2,6	5,8	8,5	5,3	8,4	293 900	5,4
5	5,2	1,8	3,3	6,4	9,2	6,7	8,9	313 300	4,0
6	6,3	3,1	4,3	7,9	9,9	8,2	9,5	334 500	3,1
7	7,1	4,9	5,3	8,9	10,8	9,9	10,3	359 900	2,7
8	9,4	8,4	6,8	11,0	11,8	11,9	11,2	391 400	2,0
9	16,8	18,9	10,3	17,0	13,1	15,1	12,6	441 800	1,9
10	40,4	70,8	65,8	23,7	16,9	33,4	19,4	680 700	4,4
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	350 500	3,9
2013									
Desil									
1	3,0	-10,6	-1,6	5,9	5,0	2,3	4,8	162 700	
2	2,5	-1,1	2,5	6,4	6,5	2,0	6,8	229 300	
3	3,1	0,1	3,2	6,3	7,3	2,9	7,6	256 400	
4	4,0	1,0	3,5	6,3	8,2	4,4	8,3	278 900	
5	5,3	1,8	4,0	7,1	9,0	6,1	8,9	301 200	
6	6,4	2,7	4,7	8,0	9,9	7,9	9,6	324 400	
7	7,6	5,1	5,6	9,2	10,9	10,1	10,4	350 600	
8	10,1	9,2	7,2	11,6	12,0	12,5	11,4	383 600	
9	16,0	17,9	10,2	16,0	13,5	16,4	12,9	433 500	
10	41,8	74,0	60,7	23,2	17,7	35,5	19,3	651 700	
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	337 200	

¹ Omfatter personer med sosioøkonomisk status pensjonist/trygdet. Det gjelder alle personer som ikke er yrkesaktive og mottar trygde- eller pensjonsytelser, og yrkesaktive personer som har større inntekt fra trygde- eller pensjonsytelser enn lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) eller næringsinntekt. En person er yrkesaktiv når næringsinntekten (inkl. absoluttverdi av årets underskudd i næring) og lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) overstiger 2G. Antall personer med sosioøkonomisk status som pensjonist/trygdet var 1 179 509 i 2013 og 1 423 087 i 2023.

² Lønnsinntekt er definert som kontantlønn og naturallytelser.

³ Kapitalinntekter er her definert som brutto renteinntekter, utbytte, netto realisasjonsgevinster og inntekt ved utleie.

⁴ Overføringer eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

⁵ Inkluderer negative overføringer. Negative overføringer omfatter pensjonspremie i arbeidsforhold og betalt barnebidrag gjennom offentlige ordninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Desilene 1–6 fikk en lik eller større andel av overføringene (eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) i 2023 enn i 2013. Veksten i overføringene i de lavere desilene må ses i sammenheng med økt minste pensjonsnivå. Samlet sett har inntekt etter skatt for pensjonister og trygdede økt med 3,9 prosent fra 2013 til 2023. Dette er det samme som veksten for yrkestilknyttede, jf. tabell 10.11. Sammensetningen av inntekten innenfor de ulike inntektsgruppene for pensjonister framgår av vedleggstabell 4.18.

Tabell 10.13 Utvikling i overføringer¹ for pensjonister og trygdede² fra 2013 til 2023 målt i 2023-kroner og som prosentandel av samlet inntekt. Desilfordelt etter inntekt etter skatt

Desil	I 2023-kroner					Andel av samlet inntekt før skatt					Vekst (prosent)
	2013	2020	2021	2022	2023	2013	2020	2021	2022	2023	2023-2013
1	176 800	193 900	193 600	185 300	185 400	99,4	104,6	101,4	101,2	99,2	4,9
2	229 600	256 900	261 500	257 600	261 500	94,7	97,1	97,2	96,6	95,6	13,9
3	259 400	288 900	291 000	287 300	291 800	94,2	96,7	97,1	96,5	95,4	12,5
4	289 700	319 000	320 700	316 800	318 500	93,9	96,4	96,8	96,4	94,7	9,9
5	318 600	344 200	345 700	341 000	344 000	93,2	95,7	96,0	95,3	93,9	8,0
6	349 400	371 900	373 900	368 400	371 100	92,7	95,0	95,4	94,7	92,9	6,2
7	384 600	406 200	408 500	402 200	405 000	92,1	94,6	95,0	94,3	92,3	5,3
8	423 500	445 100	447 500	440 100	442 100	90,7	93,7	94,0	93,3	90,9	4,4
9	477 200	495 000	497 500	487 400	488 900	87,9	90,3	90,4	89,6	87,0	2,5
10	625 400	643 400	637 100	628 600	632 200	70,4	69,2	59,3	67,7	66,8	1,1
Alle	353 400	376 500	377 700	371 500	374 000	87,5	89,3	86,4	88,6	87,0	5,8

¹ Overføringer eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

² Omfatter personer med sosioøkonomisk status pensjonist/trygdet. Det gjelder alle personer som ikke er yrkesaktive og mottar trygde- eller pensjonsytelser, og yrkesaktive personer som har større inntekt fra trygde- eller pensjonsytelser enn lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) eller næringsinntekt. En person er yrkesaktiv når næringsinntekten (inkl. absoluttverdi av årets underskudd i næring) og lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) overstiger 2G. Antall personer med sosioøkonomisk status som pensjonist/trygdet var 1 179 509 i 2013 og 1 423 087 i 2023.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.13 viser at i gjennomsnitt utgjør overføringer (eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) 87 prosent av pensjonister og trygdedes samlede inntekt i 2023. Tabellen viser utviklingen i gjennomsnittlige overføringer for pensjonister og trygdede fra 2013 til 2023 for de ulike inntektsdesilene. Den akkumulerte veksten i overføringer var størst for desil 2 (13,9 prosent), mens desil 10 har hatt den laveste veksten (1,1 prosent).

Tabell 10.14 Utvikling i overføringer¹ for uføretrygdde i alderen 62-67 år fra 2013 til 2023 målt i 2023-kroner og som prosentandel av samlet inntekt. Desilfordelt etter inntekt etter skatt

Desil	I 2023-kroner					Andel av samlet inntekt før skatt					Vekst (prosent)
	2013	2020	2021	2022	2023	2013	2020	2021	2022	2023	2023-2013
1	188 800	242 700	239 800	238 200	238 300	101,0	106,5	102,3	103,2	102,3	26,2
2	238 800	289 000	288 400	285 800	286 700	95,4	98,3	98,6	98,3	97,8	20,1
3	273 400	317 400	315 100	310 700	310 900	94,8	97,0	97,3	97,0	96,3	13,7
4	300 900	342 800	342 700	337 400	336 800	93,4	96,2	96,8	96,4	95,6	11,9
5	327 100	364 200	363 000	358 300	357 900	92,3	94,9	95,3	95,2	94,2	9,4
6	349 400	387 200	386 300	380 400	379 700	90,5	93,6	94,1	93,6	92,5	8,7
7	371 400	412 300	411 100	406 300	405 300	88,1	92,2	92,5	92,4	91,2	9,1
8	397 900	438 100	436 800	431 300	430 500	85,5	90,4	90,8	90,4	89,2	8,2
9	419 600	455 200	455 900	448 600	447 800	79,9	84,5	85,2	84,8	83,5	6,7
10	492 500	495 200	491 500	480 800	481 900	62,0	61,0	55,2	60,8	59,6	-2,2
Alle	336 000	374 400	373 100	367 800	367 600	84,1	87,4	85,8	87,3	86,2	9,4

¹ Overføringer ekskluderer dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.14 viser at i gjennomsnitt utgjør overføringer (eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) 86,2 prosent av samlet inntekt før skatt for uføretrygdde i alderen 62-67 år, noe lavere enn blant alle pensjonister og trygdde. Tabellen viser utviklingen i gjennomsnittlige overføringer for uføretrygdde i alderen 62-67 år fra 2013 til 2023 for de ulike inntektsdesilene. Den akkumulerte veksten i overføringene var størst for desil 1 (26,2 prosent), mens det var en nedgang for desil 10 (-2,2 prosent). Overføringenes andel av samlet inntekt har økt siden 2013 for alle desiler unntatt desil 10.

10.3.3 Utviklingen i inntektsfordelingen

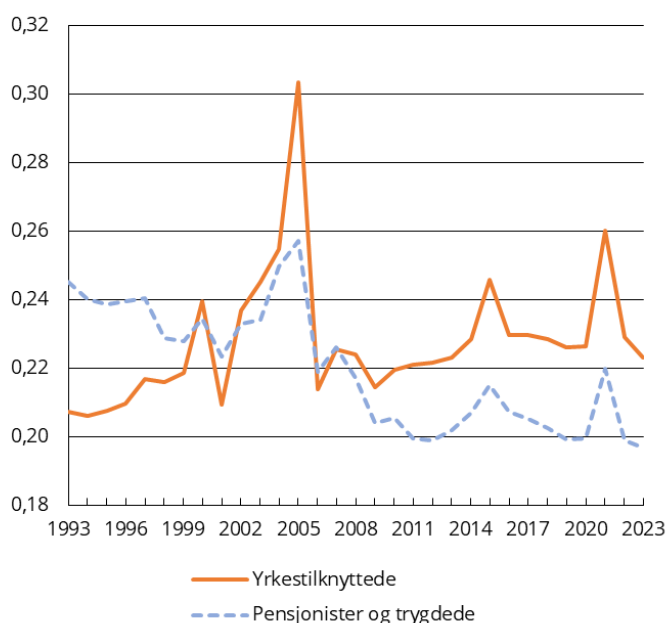
Når en sammenligner inntektsfordelingen i et land over tid eller inntektsfordelingen mellom land, er det vanlig å benytte Gini-koeffisienter. Gini-koeffisienter måler inntektskonsentrasjon på en skala mellom 0 og 1. En Gini-koeffisient på 0 innebærer at inntekten er helt likt fordelt, mens en Gini-koeffisient på 1 betyr at én person mottar all inntekt.

Figur 10.4 viser utviklingen i Gini-koeffisienten i perioden 1993–2023 for yrkestilknyttede og pensjonister/trygdde for inntekt etter skatt. Figuren viser at fordelingen av inntekt både for yrkestilknyttede og pensjonister/trygdde er sterkt preget av store svingninger i perioden rundt 2000, 2006, 2015 og 2021. Dette skyldes i hovedsak tilpasninger til den midlertidige utbytteskatten i 2001, innføringen av utbytteskatt på avkastning utover normalavkastning i 2006 (skjermingsmetoden for aksjonærer), at skattesatsen på skattepliktige aksjeinntekter for personer (utbytte og realiserte aksjegevinster) økte fra 27 til 31,68 prosent fra 2015 til 2019 og økt utbytteskatt i 2022.

Gini-koeffisientene for både yrkestilknyttede og pensjonister/trygdde falt i 2023 til om lag samme nivå som i 2020. Økningen i Gini-koeffisienten i 2021 skyldes i stor grad at aksjeutbytte økte mye fra 2020 til 2021. Økningen i aksjeutbytte i 2021 må ses i sammenheng

med økt skatt på utbytte fra 1. januar 2022. Over tid er det en tendens til at fordelingen blant yrkestilknyttede har blitt noe skjevere, mens fordelingen blant pensjonister/trygdede har blitt jevnere.

I en studie av Holm, Paul, og Tischbirek (2021)⁷⁹ analyseres effekten av pengepolitikk på husholdningers forbruk, med en inndeling av husholdningene etter størrelsen på deres likvide midler, som omfatter bankinnskudd, statsobligasjoner, bedriftsobligasjoner, børsnoterte aksjer, og aksjefondandeler. Ved innstramning i pengepolitikken opplever husholdninger med lav likviditet et fall i realdisponibel inntekt og reduserer derfor forbruket. De med middels likviditet responderer ved å øke låneopptak eller redusere sparing, mens husholdninger med høy likviditet øker forbruket, drevet av økte renteinntekter.

Figur 10.4 Utviklingen i fordelingen av inntekt etter skatt for yrkestilknyttede¹ og pensjonister/trygdede² fra 1993 til 2023. Målt ved Gini-koeffisienten per person

¹ Yrkestilknyttede omfatter lønnstakere og selvstendig næringsdrivende med yrkesinntekt (inkludert dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) på minst 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

² Pensjonister/trygdede omfatter personer med sosioøkonomisk status pensjonist/trygdet. Det gjelder alle personer som ikke er yrkesaktive og mottar trygde-/pensjonsytelser, og yrkesaktive personer som har større inntekt fra trygde-/pensjonsytelser enn lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger) eller næringsinntekt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.5 viser utviklingen i samlet inntekt før skatt med og uten utbytte, inntekt etter skatt og inntekt etter skatt uten barnetrygd i perioden 1993–2023. Figuren viser en betydelig variasjon i Gini-koeffisienten for inntekt før og etter skatt i årene rundt den midlertidige utbytteskatten i 2001, innføringen av ny utbytteskatt fra 2006, økt skattesats på utbytte fra 2016 og 2022. Figuren viser at utbytte trekker ulikheten opp, mens skatt reduserer ulikheten. Utbytterne har bidratt til å gjøre inntektsfordelingen skjevere i tiårsperioden. Forskjellen mellom Gini-koeffisienten i samlet inntekt før skatt og i samlet inntekt uten utbytte før skatt

⁷⁹ Holm, M. B., Paul, P., & Tischbirek, A. (2021). The transmission of monetary policy under the microscope. *Journal of Political Economy*, 129(10), 2861-2904.

var på om lag 0,02 prosentpoeng i årene 2020, 2022 og 2023, mens forskjellen i 2021 var på 0,044 prosentpoeng. Særlig i forkant av innføringen av skatt på aksjeinntekter for personer (utbytte og realiserede gevinster) fra 2006 var det gunstig å ta ut kapital fra bedriftene som utbytte og tilbakeføre dette som innskutt kapital. Innskutt kapital kan senere tas ut uten å bli skattlagt på personens hånd. Skattens bidrag til å redusere ulikhet, målt ved forskjell i Gini-koeffisienten i samlet inntekt før skatt og inntekt etter skatt, har vært relativt stabil.

Barnetrygd virker utjevne og målt ved endring av Gini-koeffisienten var barnetrygdens bidrag til utjevning på 0,003 prosentpoeng i 2023. Tall for hele populasjonen (regnet ut fra inntekt etter skatt per forbruksenhet) viser at barnetrygden over tid har hatt et fallende bidrag til utjevning, blant annet som følge av nominell videreføring mellom 1996 og 2019. Den nominelle videreføringen bør ses i lys av at foreldrebetalingen i barnehager har blitt redusert og at fradraget for pass og stell av barn har blitt økt. Siden 2019 er barnetrygden økt flere ganger.

I bl.a. Meld. St. 13 (2018–2019) *Muligheter for alle* pekes det på at Gini-indeksen for disponibel husholdningsinntekt⁸⁰ ikke gir et fullgodt bilde av utviklingen i ulikhet fra et år til det neste pga. store svingninger i utbetaling av utbytte og at man ideelt sett burde tatt hensyn til både utbetalt og tilbakeholdt utbytte i inntektsbegrepet. Det vises videre til at det i SSB arbeides med å inkludere tilbakeholdt utbytte i et slikt inntektsbegrep. Meldingen gjengir foreløpige tall som indikerer at en slik innteksdefinisjon vil øke den målte ulikheten i inntekt etter skatt vesentlig. Skatteutvalget (NOU 2022:20 *Et helhetlig skattesystem*) viser til at indikatorer for ulikhet og omfordeling er svært sensitive til hvilket inntektsbegrep som legges til grunn.

Aaberge mfl. (2021)⁸¹ beskriver utviklingen av ulikhet i Norge i perioden 2001-2018. Rapporten supplerer den offisielle inntekts-, formues- og skattestatistikken med ny informasjon om inntekts- og formuesfordelingen i Norge ved å sammenlikne målene for inntekt, formue og skatt som benyttes i offisiell statistikk med mer fullstendige mål for inntekt og formue. I målingen av inntekt inkluderes følgende tre inntektskomponenter som er utelatt fra inntektsmålene som benyttes i offisiell statistikk: (i) personlige eieres andel av tilbakeholdte overskudd i private selskaper; (ii) verdien av boligjenester for boligeierhushold; og (iii) kapitalgevinster på bolig og annen fast eiendom og verdipapirer (unntatt aksjer). I målingen av formue benyttes et mål for boligformue som er basert på faktiske markedsverdier (observert i transaksjonsdata) i stedet for beregnede verdier fra skattemeldingen. Ifølge rapporten øker ulikheten når en tar med de inntektskomponentene som er utelatt i fra inntektsmålene som brukes i offisiell statistikk.

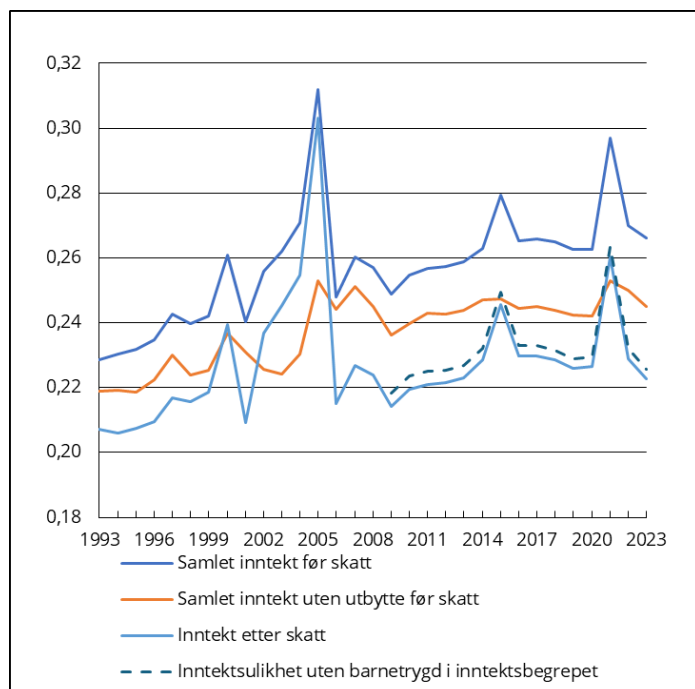
Vestad (2024)⁸² har oppdatert beregningene gjort av Aaberge m.fl. (2020) for perioden 2016-2022. Rapporten sammenlikner mål for bl.a. inntekt etter skatt som benyttes i offisiell statistikk med mål for inntekt som inkluderer personlige eieres andel av tilbakeholdt overskudd i aksjeselskaper. Beregningene viser at Gini-koeffisienten for inntektsmålet som inkluderer personlige eieres andeler av tilbakeholdt overskudd i selskaper har økt med 1,8 prosentpoeng fra 2016 til 2022, fra 0,358 til 0,375, en økning på 5 prosent. Tilsvarende tall

⁸⁰ Gini-koeffisienten som benyttes i meldingen, gjelder hele befolkningen og per forbruksenhet, mens tallene i figur 10.3 er avgrenset til yrkestilknyttede og inntekt per person. Skatten vil avhenge av utbytte, men kan ikke direkte tilordnes utbytte fordi utbytte ikke er et eget skattegrunnlag, men inngår i alminnelig inntekt. Denne utfordringen unngås ved å se på samlet inntekt uten utbytte før skatt, slik utvalget her gjør.

⁸¹ Aaberge R., Mogstad M., Vesta O. og Vestre A. Økonomisk ulikhet i det 21 århundre. Rapporter SSB 2021/33.

⁸² Vestad O. Utviklingen i inntektsulikhet i perioden 2016-2022. Rapporter SSB 2024/32.

for inntektsmålet hvor alle komponentene er målt på samme måte som i offisiell statistikk er hhv. 0,05 prosentpoeng og 0,2 prosent. Forskjellene mellom de to Gini-koeffisientene varierer mellom 37 og 50 prosent, med minst og størst forskjell i hhv. 2018 og 2021. Ulikheten i ekvivalensjustert inntekt etter skatt var på sitt høyeste i 2021 for begge inntektsmålene.

Figur 10.5 Utviklingen i fordelingen av samlet inntekt før skatt med og uten utbytte og fordelingen av inntekt etter skatt og fordeling av inntekt uten barnetrygd. Målt ved Gini-koeffisienten per person for yrkestilknyttede^{1,2}. 1993–2023

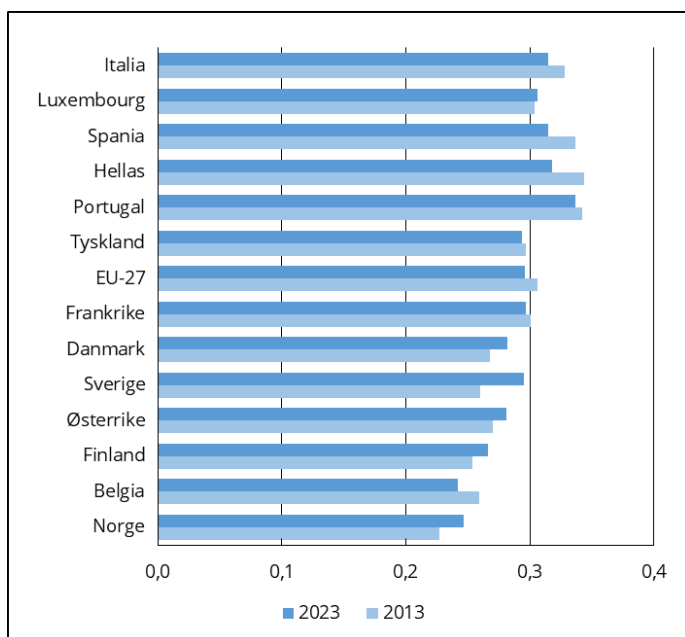
¹ Yrkestilknyttede omfatter personer med yrkesinntekt inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger over 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

² Personer med negativ inntekt har fått nullstilt denne i alle tidsseriene. Det er også gjort ved negativ inntekt etter fratrukk av utbytte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ulikhetene i fordelingen av inntekt målt ved Gini-koeffisienter varierer mellom europeiske land. Figur 10.6 viser Gini-koeffisienten i EU-27 og for enkelte land i Europa for årene 2013 og 2023. Figuren viser at ulikheten i fordelingen av inntekt målt ved Gini-koeffisienten er lavere i Norge enn i mange av de andre europeiske landene, men at ulikheten i Norge har økt fra 2013 til 2023. Gini-koeffisientene er regnet ut fra husholdningenes disponible inntekt per forbruksenhet, istedenfor inntekt per person. Forbruksenhet er en kategorisering som forsøker å fange opp stordriftsfordelene i en husholdning. Dette gjør at figur 10.6 ikke er direkte sammenlignbare med tallene i figur 10.5. En svakhet ved disse tallene er at de ikke tar i betraktning gratis eller subsidierte offentlige tjenester som husholdningene mottar. Offentlige tjenester endres over tid og er av ulikt omfang mellom land. I Aaberge m.fl. (2018) er det vist at kommunale tjenester bidrar til å redusere økonomisk ulikhet⁸³.

⁸³ Aaberge R., Eika L. Langørgen A. og Mogstad M. (2018). Local governments, in-kind transfers, and economic inequality. *Journal of Public Economics* 180.

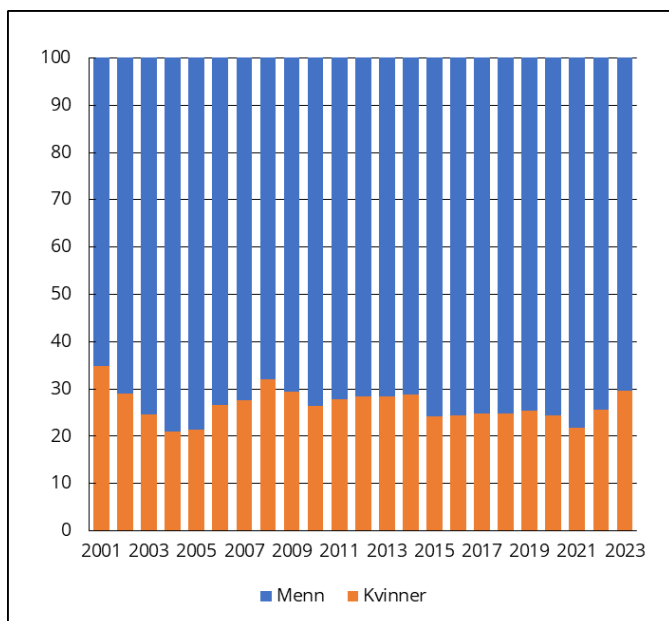
Figur 10.6 Fordelingen av husholdningenes disponible inntekt i 2013 og 2023 per forbruksenhet i EU-27¹ og for utvalgte land i Europa. Målt ved Gini-koeffisienten

¹ Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Kilde: Eurostat.

10.3.4 Fordelingen av kapitalinntekter mellom kvinner og menn

Ved siden av at kapitalinntekter¹ er skjevt fordelt mellom inntektsgrupper, er kapitalinntekter også skjevt fordelt mellom kvinner og menn. Figur 10.7 viser fordelingen av brutto kapitalinntekter mellom kvinner og menn. Menn eier kapital særlig i form av aksjer i større grad enn kvinner. I 2023 økte kvinners andel av kapitalinntektene til 29,6 prosent. Det er bare i årene 2001 og 2008 at kvinners andel av kapitalinntektene har vært like høy.

Figur 10.7 Prosentvis fordeling av brutto kapitalinntekter¹ mellom kvinner og menn. 2001–2023. Bosatte kvinner og menn 17 år og eldre

¹ Kapitalinntekter er her definert som brutto renteinntekter, utbytter og netto gevinster ved salg av aksjer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boks 10.3 Begreper i fordelingsanalyser

Desil- og persentiltabeller

I fordelingsanalyser rangeres ofte personer etter inntekt etter skatt og grupperes deretter i like store grupper. En vanlig type gruppering er å dele antallet personer i 10 like store deler. Disse gruppene kalles ofte for desiler, hvor de 10 prosent med lavest inntekt kalles desil 1, de neste 10 prosent for desil 2 osv. til de 10 prosent med høyest inntekt, som kalles desil 10.

Personene kan også grupperes i mindre grupper. En inndeling i 100 like store grupper kalles ofte for persentiler. Den prosenten med lavest inntekt kalles persentil 1, og prosenten med høyest inntekt kalles persentil 100.

Gini-koeffisienten

I analyser av inntektsfordelinger er det behov for et summarisk mål på ulikhet som kan benyttes ved sammenligning av inntektsfordelinger i ulike situasjoner. For eksempel kan virkninger på inntektsulikheten av endringer i skatte- og overføringsordninger belyses ved hjelp av endring i Gini-koeffisienten. Gini-koeffisienten (G) varierer mellom 0 og 1, og ulikheten er større jo større G er. Dersom $G=0$ er inntekten likt fordelt mellom alle personer i gruppen som studeres, mens $G=1$ betyr at det er en person som mottar all inntekt. Gini-koeffisienten representerer bare en av flere mulige metoder for å kvantifisere ulikhet mellom fordelinger. Det viser seg at Gini-koeffisienten vektlegger sterke endringer som skjer i den sentrale delen av fordelingen og i mindre grad endringer som skjer i topp

[Boks slutt]

Boks 10.4 Inntektsbegrep

Inntektsbegrepet som blir lagt til grunn i hoveddelen av avsnitt 10.3, er inntekt etter skatt. Dette begrepet kommer fram på følgende måte:

Yrkesinntekt

- Lønn (inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger)
- Netto næringsinntekt

+ *Kapitalinntekter*

- Renteinntekter
- Aksjeutbytte
- Netto realisasjonsgevinster
- Andre kapitalgevinster

+ *Skattepliktige overføringer*

- Pensjoner fra folketrygden
- Tjenestepensjon mv.

+ *Skattefrie overføringer*

- Barnetrygd
- Bostøtte
- Stipend
- Sosialhjelp
- Kontantstøtte
- Barnebidrag

= *Samlet inntekt*

– *Utlignet skatt og negative overføringer*

- Utlignet skatt
- Negative overføringer (tvungen pensjonspremie i arbeidsforhold og betalt barnebidrag administrert av det offentlige)

= *Inntekt etter skatt*

Nærmere om begrepet inntekt etter skatt i forhold til velferd

Inntektsstatistikken omfatter alle kontante inntekter som husholdningene mottar. Det er likevel andre forhold som også påvirker den enkeltes forbruksmuligheter og som ikke inngår i statistikken. Dette gjelder for eksempel for noen typer av naturalytelser og ikke-realiserede gevinster, verdien av alle offentlige tjenester, familieoverføringer (arv og gaver), verdien av boligjenester og andre varige forbrugsgoder mv. Flere av disse komponentene er beheftet med betydelige måleproblemer og er derfor ikke inkludert i statistikken. Heller ikke renteutgifter er inkludert i inntektsbegrepet som er lagt til grunn i denne analysen.

[Boks slutt]

Boks 10.5 Forbruksvekter i ulike konsumgrupper

Vektene til undergruppene i KPI baserer seg på gjennomsnittlig forbruk av varer og tjenester i norske husholdninger. Det er imidlertid stor variasjon mellom forbruket i husholdningene. I

en rapport fra november 2022 finner SSB at utgiftsøkningene på strøm, drivstoff og matvarer utgjør en relativt større andel av inntekten for lavinntektshusholdningene, mens de økte renteutgiftene¹ betyr mer for husholdninger med høy inntekt².

I rapporten benytter SSB beregningsmodellen LOTTE-Konsum sammen med LOTTE-Skatt for å analysere hvordan prisendringene i 2022 har påvirket husholdninger med ulik inntekt, gitt uendret adferd. De finner at gjennomsnittshusholdningen har tapt 18 000 kroner i 2022, sammenlignet med forventningene til pris- og lønnsvekst ved inngangen av året. Forventningene antas å tilsvare SSBS egne konjunkturanalyser fra desember 2021. Dette tilsvarer om lag 2,7 prosent av gjennomsnittlig disponibel inntekt. I absolutte verdier har høyinntektshusholdningene tapt mest, men ser man på utgiftsøkninger relativt til inntekt er bildet annerledes. Mens husholdninger i den høyeste inntektsdesilen har fått uforutsette utgiftsøkninger (på grunn av krigen i Ukraina og andre uforutsette forhold) på om lag 2,3 prosent av disponibel inntekt har husholdninger i den laveste inntektsdesilen fått utgiftsøkninger på 3,7 prosent av disponibel inntekt. Inntektsdesilene 2 til 9 har om lag lik relativ nettoendring i utgifter.

Ettersom KPI baserer seg på gjennomsnittsforbruk, og prisveksten har vært sterkest på nødvendighetsgoder i 2022, har indeksen i gjennomsnitt hatt lavere vekst enn utgiftene til husholdningene i den nederste inntektsdesilen. På samme måte har indeksen hatt høyere vekst enn utgiftene til husholdninger i den høyeste inntektsdesilen.

Dersom man benytter gjennomsnittlige 2021-priser og -renter som sammenligningsgrunnlag, viser imidlertid SSB at husholdninger med høy inntekt rammes relativt sett noe hardere både i absolutte kroner og som andel av inntekt.

SSBs forbruksundersøkelse for 2022 viser at 36 prosent av husholdningenes forbruk går til bolig, elektrisitet og brensel. For lavinntektshusholdninger³ går 44 prosent av forbruksutgiften til bolig, elektrisitet og brensel. I Forbruksundersøkelsen måles ikke faktiske utgifter til å eie boligen. I stedet beregnes et boligkonsum tilsvarende det man ville måtte betalt for å leie en tilsvarende bolig, fratrukket andre boligutgifter som strøm, kommunale avgifter, vedlikehold og andre boligjenester. For eierhusholdningene blir det da beregnet et boligkonsum som kan avvike fra de reelle boligutgiftene. Dette gjelder spesielt husholdninger med lav gjeldsbelastning og verdifulle boliger, som gjerne har lavere utgifter på boligen sin enn det verdien på boligen skulle tilsi.

¹ Renteutgifter er ikke inkludert i KPI, og vil dermed ikke trekke inflasjonen opp slik den måles.

² Lian, B., O.E. Nygård, T.O. Thoresen og T. E. Vattø (2022): *De økte utgiftene for husholdningene i 2022 – hvem rammes mest?* Rapport 2022/46. Statistisk Sentralbyrå. [De økte utgiftene for husholdningene i 2022 – hvem rammes mest? \(ssb.no\)](https://ssb.no/rapporter/2022/46)

³ Lavinntektshusholdninger er husholdninger med inntekt under 60 prosent av medianinntekten per forbruksenhet (EU-skala).

[Boks slutt]

Vedlegg 1.

1 Lønnsoppgjør 2024

I 2024 var det etter vanlig mønster hovedoppgjør for de fleste tariffområder.

I dette vedlegget gis en oversikt over avtalte lønnstillegg i en del store forhandlingsområder. For oversikt over lønnsoppgjørene i 2023 vises det til vedlegg 1 i NOU 2024: 6.

1.1 Vedtak foran lønnsoppgjørene i 2024

Representantskapet i LO behandlet kravene foran hovedoppgjøret 20. februar 2024. Der het det bl.a.:

«Norsk og internasjonal økonomi har vært preget av fortsatt høy inflasjon og stigende renter gjennom 2023. [...] Norske husholdninger har høyere gjeldsgrad enn husholdninger i andre land og de aller fleste har flytende rente. Høyere renter rammer dermed våre husholdninger både raskere og hardere.

[...]

Siden høsten 2021 og ut 2023 har Norges Bank hevet styringsrenten 14 ganger, opp til 4,5 prosent.

[...]

Det var svært god lønnsomhet i store deler av frontfaget i 2023. Lønnskostnadsandelen i industrien falt til 71,6 prosent i 2023 ifølge foreløpige tall. Gjennomsnittlig har denne vært 81 prosent i et lengre tidsperspektiv. Utviklingen innebærer en tilsvarende økning i eierinntektene.

[...]

Ifølge Arbeidskraftsundersøkelsene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) økte arbeidsløshetsandelen fra 3,2 til 3,6 prosent fra 2022 til 2023. Sysselsettingsandelen falt fra 70,3 til 70,1 prosent fra 2022 til 2023.

[...]

Prisveksten målt ved konsumprisindeksen (KPI) ble 5,5 pst i 2023, mens TBUs anslag ved mellomoppgjøret var 4,9 pst. [...] For de større tariffområdene er bildet etter dette at det ble reallønnsvekst i offentlig sektor, men nedgang i privat sektor.

LOs prioritering av kronetillegg og egne lavlønnsstillegg, ser ut til å ha satt spor etter seg i lønnsfordelingen i privat sektor for 2023. Lavere og middels betalte jobber hadde høyere lønnsvekst enn de høyest betalte, ifølge lønnsstatistikk fra SSB. Den lave veksten for de best betalte kan videre tyde på at kritikken mot forrige års lederlønns- og bonusutvikling har hatt effekt.

[...]

Den skandinaviske inflasjonsmodellen, som den norske modellen er en versjon av, har røtter tilbake til 1960-tallet og beskriver hvordan norsk inflasjon kan holdes i sjakk selv med full sysselsetting. Mekanismen er å knytte norsk

lønnsvekst til lønnsveksten hos handelspartnerne gjennom å la lønnsevnen i industrien være førende for lønnsveksten i øvrige sektorer. Dermed blir norsk prisvekst bestemt av den internasjonale prisveksten, og vi kan bruke den økonomiske politikken til å holde full sysselsetting i stedet for å holde prisveksten nede. [...]

Internasjonal prisvekst bringes inn til Norge både gjennom høyere importpriser og høyere eksportpriser. Kronekursen bestemmer graden og hastigheten. Arbeidstakerne bærer kostnaden for høyere importpriser, men gjennom frontfagsmodellen tar de også del av gevinsten fra høyere eksportpriser. Den norske inflasjonsmodellen er altså en modell som fordeler både kostnader og inntekter fra vår eksponering mot internasjonale markeder.

Dersom den økonomiske politikken i møte med høy internasjonal prisvekst innrettes slik at norske familiers kjøpekraft svekkes og arbeidsledigheten øker, forrykkes denne fordelingen og tilliten til modellen settes i fare. Arbeidstakerne vil da bære kostnadene, mens eierne får gevinstene. Økonomisk styring for full sysselsetting og lav arbeidsledighet fungerer derfor i et samspill med frontfagsmodellen i gjensidig avhengighet.

Med de mange, hyppige renteøkningene som øker arbeidsledigheten og rammer familiers økonomi ekstra hardt, fryktet LO for forståelsen og aksepten for den norske modellen. LO tok derfor initiativ til Frontfagsmodellutvalget (Holden IV) for å vurdere hvordan den økonomiske politikken skal samspille med frontfagsmodellen i dagens situasjon.

Utvalget var enstemmig når det slo fast at frontfagsmodellen hindrer at inflasjonen fester seg selv med lav arbeidsledighet. Årsaken er at lønnskravene settes ut fra industriens lønnsevne og ikke innenlandsk inflasjon. Det gjør at en økonomisk politikk for full sysselsetting og lav ledighet ikke er til hinder for at inflasjonen kommer ned av seg selv. [...]

Det er viktig at sentrale politiske myndigheter legger til grunn de riktige mekanismene i norsk lønnsdannelse. Ellers setter det frontfagsmodellen i fare og legger uforholdsmessige store byrder på arbeidsfolk i en krevende tid.

[...]

Landsdekkende tariffavtaler og forhandlinger på sentralt nivå, legger til rette for samordning i lønnsdannelsen gjennom frontfagsmodellen. Dette har gitt stor gevinst for samfunnet og for arbeidstakerne. Det innebærer at alle grupper drar nytte av frontfagets og LOs forhandlingsmakt, og gjennom dette også en lønnsutvikling på linje med produktivitetsveksten i frontfaget. [...]

Splittelsen i ulikelydende avtaler i staten har ført til flere store utfordringer for staten. Tjenestetvistloven forutsetter at tariffavtalene i staten er vertikale. Konkurrerende tariffavtaler og splittet lønnsmasse i staten fører til ulikebehandling. En slik utvikling kan utfordre ufravikelighetsprinsippet og det forvaltningsmessige likebehandlingsprinsippet.

[...]

Tariffkrav

Innenfor rammen som Frontfagsmodellen setter, er hovedkravet for lønn økt kjøpekraft gjennom generelle tillegg og heving av overenskomstenes

lønnsatser. Gjennom kravene vil vi særlig prioritere en rettferdig lønnspolitikk som motvirker lavlønn og prioriterer likelønn. Lokale forhandlinger må være reelle.

LO mener det er behov for en bred etter- og videreutdanningsreform og vil stille krav i forbindelse med dette. Reformen skal utformes og finansieres gjennom et trepartssamarbeid. Reformen skal utvikles som et tilbud tilpasset både arbeidslivet og den enkelte ansattes behov.

Det fremmes også krav om språkopplæring betalt av arbeidsgiver i arbeidstiden.»

NHOs representantskap vedtok 7. mars 2024 sin forhandlingsposisjon for årets oppgjør. I vedtaket heter det bl.a.:

«Lønnsoppgjøret i 2024 må bidra til å ivareta konkurranseevnen

Norsk økonomi er inne i et flerårig hvileskjær. Takket være brukbar vekst i annet halvår 2022, steg Fastlands-BNP med 0,7 prosent i fjor, men gjennom hele fjoråret var aktiviteten omtrent uendret. For 2024 spriker vekstprognosene fra 0,1 - 0,9 prosent, mot en normalvekst på 1¾ prosent. De høyeste anslagene betinger et klart omslag i løpet av året. [...]

Hvileskjæret speiler flere forhold. Høy inflasjon og rente har svekket husholdningenes inntekter og etterspørsel. I fjor falt privat forbruk med 0,7 prosent, i år ventes bare svak vekst. Renteøkningen har også rammet boligetterspørsel og -bygging. [...] Hvileskjæret treffer også bedriftene, og noen næringer særlig sterkt. Markedsutsiktene i NHO-bedriftene bedret seg noe i første kvartal, men fortsatt er det, for syvende kvartal på rad, en overvekt av pessimister. [...]

Mindre press i økonomien vil, sammen med en krone som ikke ventes å svekke seg ytterligere, bidra til å bringe prisveksten videre ned, og tilsier dermed noe lavere rente fremover. Norges Bank indikerte i desember uendret rente mesteparten av 2024, men ett rentekutt mot slutten av året.

Frontfagsmodellen bidrar på den ene siden til å sikre at lønnsveksten i frontfaget er tilpasset frontfagets lønnsevne, det vil si utviklingen i produktivitet og relative priser i konkurranseutsatt næringsliv, og på den andre siden at frontfaget er konkurransedyktig i kampen om arbeidskraften med skjermet sektor. Produktiviteten i industrien, målt ved bruttoprodukt per timeverk, falt med 0,4 prosent i 2023. Prisene på industriens bruttoprodukt steg med 10,3 prosent. I perioden 2013-2022 var den gjennomsnittlige årlige produktivitetsveksten i industrien på 0,6 prosent, 1,7 prosentpoeng lavere enn hos handelspartnerne, mens prisveksten var 3,6 prosent i gjennomsnitt i denne perioden.

Målt mot handelspartnerne i EU og Storbritannia ble norsk industris konkurranseevne styrket med 9,3 prosent i 2023. Nesten hele styrkingen avspeilte en kraftig kronesvekkelse, men også lavere vekst i arbeidskraftkostnadene per time i Norge enn blant disse handelspartnerne bidro positivt. Lønnsdannelsen har et ansvar også for å bidra til at konkurranseevnen er tilstrekkelig god, og slik bidra til å sikre bedrifter og arbeidsplasser. [...]

Industriens driftsresultat var på 74 mrd. kroner i 2023 ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall, om lag 20 prosent høyere enn året før. Det er relativt store forskjeller

mellom de ulike næringsgruppene. Lønnskostnadene som andel av verdiskapingen i industrien samlet, er på grunnlag av SSBs foreløpige nasjonalregnskap beregnet til 71,6 prosent i 2023. [...] Frontfagsmodellen skal se til at fordelingen av verdiskapingen er rimelig stabil over tid. Nå ligger lønnsandelen 8 prosentpoeng under gjennomsnittet de siste tjue årene, og driftsresultatet tilsvarende over.

[...]

Derfor mener NHO at:

- Frontfagsmodellen skal ligge til grunn for lønnsdannelsen i Norge. Siden utfallet av de lokale forhandlingene ikke er avklart ved oppgjørets avslutning, må rammen for den samlede årslønnsveksten i industrien anslås. Norsk økonomi er på lang sikt avhengig av at lønnsveksten holdes innenfor de rammene konkurranseutsatt industri kan tåle. Rammen fra frontfaget skal derfor tjene som en norm andre forhandlingsområder skal forholde seg til over tid.
- For å sikre bedrifter og arbeidsplasser må lønnsutviklingen ivareta industriens konkurransevne. Kronekursen har vist seg å variere mye, og de lønnstilleggene som gis nå, må også kunne stå seg om kronen skulle styrke seg.
- Lønnsoppgjøret og de sentrale tilleggene må bygge opp under lokale forhandlinger og lokal lønnsdifferensiering tilpasset den enkelte bedrifts økonomiske situasjon. Derfor må de sentrale tilleggene ikke utgjøre en for stor andel av rammen.
- Det viktig at lokale forhandlinger skjer under fredsplikt, og at lokal aksjonsrett ikke utvides til nye områder.
- For å sikre at lønnsdannelsen kan tilpasses lokale forhold også fremover, må lokale forhandlinger være forhandlinger reelle og gjennomføres i tråd med det som er avtalt i tariffavtalen, og at det gis lokale tillegg når tariffavtalens vilkår tilsier det.
- Lønnsutviklingen for ledere skal i likhet med øvrige grupper skje med utgangspunkt i de fire kriterier. Også her må det sees hen til at frontfaget skal være normgivende.
- Ved sentrale tillegg bør det skilles mellom de overenskomster som har og de overenskomster som ikke har lokale forhandlinger.
- Minstelønnsatser har til hensikt å sikre at også de mindre lønnsomme bedriftene betaler en minimumsavlønning for ulike kategorier av arbeidstakere. Det er ingen automatikk i at minstelønnsatsen skal følge den alminnelige lønnsveksten, verken generelt eller for bransjen.
- Årlig arbeidstid skal beholdes på dagens nivå.
- Det skal ikke inntas nye lønnsgarantier og eller inngås nye bestemmelser med økte garantiforpliktelser.
- Behovet for kompetansetiltak varierer mye mellom ulike bransjer. Bransjeoverskridende ordninger eller ordninger som går på tvers av ulike tariffavtaler skal unngås.»

Styret i Unio vedtok 12. mars 2024 Unios tariffpolitiske uttalelse foran hovedoppgjøret i 2024. I vedtaket het det blant annet:

«Unios overordnede føringer:

- Lønnsoppgjøret må sikre Unios medlemmer en klar reallønnsvekst. Reallønnsnedgangen vi har sett de siste årene kan ikke fortsette.
- Tariffoppgjøret må bidra til å redusere lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor for ansatte med høyere utdanning.
- Offentlig sektor må, som privat sektor, bruke lønn som virkemiddel for å rekruttere og beholde ansatte med nødvendig utdanning og kompetanse.

Resultatet av lønnspolitikken i offentlig sektor er at arbeidsgiverne i stadig større grad sliter med å beholde og rekruttere ansatte med høyere utdanning. Offentlig sektor har mange lovpålagte oppgaver som er av stor betydning for befolkningen. Samtidig har samfunnet store ambisjoner for både kvalitet og omfang på tjenester som helse, utdanning, politi, forskning, mv. Skal offentlige virksomheter klare å beholde og rekruttere nødvendig kompetanse innenfor disse områdene, er det helt nødvendig at årets hovedoppgjør bidrar til å redusere lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor.

[...]

Etter flere år på rad med dårligere lønnsutvikling enn i industrien, hadde offentlig sektor i 2023 noe høyere lønnsvekst. Det er imidlertid fremdeles et betydelig lønnsgap mellom offentlig og privat ansatte med høyere utdanning, og det er svært langt igjen før offentlige arbeidsgivere har et lønnsnivå for utdanningsgruppene som fører til at de utkonkurrerer privat sektor. Tall fra Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) viser eksempelvis at gjennomsnittlig lønn for ansatte med universitets- eller høyskoleutdanning på mer enn fire år ansatte i skoleverket i kommuner og fylkeskommuner er 306 000 kroner lavere enn gjennomsnittlig lønn for ansatte med tilsvarende utdanningslengde i industrien. At offentlig sektor kan konkurrere om den beste kompetansen er en fordel for en privat sektor som er avhengig av tjenestene i offentlig sektor.

Resultatet av lønnspolitikken er at offentlige arbeidsgivere i stadig større grad sliter med å beholde og rekruttere ansatte med høyere utdanning. Statens arbeidsgiverbarometer for 2023 viser eksempelvis at hele 94 prosent av statlige arbeidsgivere med tusen eller flere årsverk oppgir at det er meget eller ganske utfordrende å rekruttere fagpersonell med spesialkompetanse. Andelen har økt med 67 prosentpoeng fra våren 2021. Samtidig oppgir 84 prosent av de samme arbeidsgiverne at det er meget eller ganske krevende å beholde slike ansatte. I KS' arbeidsgivermonitor oppgir 92 prosent av arbeidsgiverne at det er ganske eller meget krevende å rekruttere sykepleiere, og 40 prosent svarer det samme når det gjelder barnehagelærere. 1 av 3 kommuner oppgir at det er ganske eller meget krevende å rekruttere grunnskolelærere, fysioterapeuter og ergoterapeuter.

[...]

Rekrutteringsutfordringene må tas på alvor. Skal offentlige virksomheter bli mer attraktive arbeidsgivere er det helt nødvendig at årets lønnsoppgjør bidrar til å redusere lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor for ansatte med høyere utdanning. Lønnsoppgjørene må brukes som et virkemiddel for å dekke samfunnets kunnskaps- og kompetansebehov i grunnleggende velferdstjenester i en situasjon med mangel på arbeidskraft.

[...]

Tariffoppgjørene tar utgangspunkt i frontfagsmodellen. Modellen bygger på at konkurranseutsatt industri (frontfaget) forhandler om lønn først og at utfallet herfra fungerer som en norm for lønnsveksten for andre forhandlingsområder.

Unio støtter en fortsatt koordinert lønnsdannelse i Norge. Slik frontfagsmodellen har blitt praktisert bidrar den imidlertid til å sementere forskjeller i lønnsnivå mellom ulike tariffområder og mellom kjønn. I tillegg har det i for liten grad blitt tatt hensyn til de bemanningsutfordringer deler av offentlig sektor står overfor. Vi står midt i en bemanningskrise i helsevesenet, utdanningssektoren og i andre deler av offentlig sektor. Det er en uforsvarlig og lite bærekraftig utvikling som ansvarlige arbeidsgivere og ansvarlige politiske myndigheter ikke kan sitte stille og se på.

Offentlig sektor leverer tjenester som er avgjørende for å sikre beredskap, bosetting og næringsliv i hele Norge. Skal vi klare å opprettholde offentlige tjenester med høy kvalitet i hele landet må offentlige arbeidsgivere settes i stand til å rekruttere og beholde ansatte med høyere utdanning. Da må praktiseringen av frontfagsmodellen bli mer fleksibel i offentlig sektor. Der det er behov kan dette innebære høyere økonomisk ramme enn i industrien.»

Hovedstyret i Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) vedtok 27. februar 2024 et inntektspolitisk dokument 2024. Det heter bl.a.:

YS krever reallønnsvekst i 2024.

[...]

YS har gjennom Holden IV-utvalget gitt fornyet støtte til frontfagsmodellen og prinsippet om at konkurranseutsatt sektor skal være retningsgivende for lønnsveksten i alle sektorer. Den økonomiske styringen som finner sted gjennom frontfaget er viktig for å sikre sysselsettingen og langsiktig økonomisk bærekraft.

Historisk sett har frontfagsmodellen sørget for at verdiskapingen blir delt mellom eiere og arbeidstakere. Men i det siste har lønnskostnadsandelen i industrien falt kraftig. Over tid kan vi ikke leve med en så skjev fordeling av verdiskaping mellom eiere og ansatte som det vi har nå. Arbeidstakerne har fått svekket kjøpekraft de siste årene. Denne utviklingen må snus.

I 2024 er det utsikter til fortsatt gode tider i eksportindustrien, og konkurranseevnen er god. Derfor er det rom for reallønnsvekst i år.

Frontfagsmodellen må praktiseres etter hensikten, slik dette kommer til uttrykk i både Holden III og Holden IV-utvalget. YS understreker betydningen av at anslaget for lønnsvekst i frontfaget samsvarer med faktisk lønnsvekst for å opprettholde frontfagets legitimitet.

Normen skal verken være gulv eller tak for lønnsveksten, men over tid vil lønnsveksten være om lag den samme i store forhandlingsområder. Lønnsdannelsen må være fleksibel nok til å understøtte en effektiv allokering av arbeidskraften, gi kvalitet i velferdstjenestene og gi rom for nødvendige strukturelle endringer. I tilfeller der grupper systematisk har blitt hengende etter, må dette kunne rettes opp over tid.

[...]

Høy prisstigning og økende renter har redusert folks kjøpekraft. Husholdningene har skrudd ned forbruket, og boliginvesteringene har falt. Som et resultat av nedgangen i etterspørselen stoppet veksten i økonomien opp i 2023. Også i 2024 ventes det at veksten i økonomien blir svak.

Sysselsettingen har holdt seg oppe i 2023, mens arbeidsledigheten har økt noe.

[...]

Prisveksten har vært på vei ned siden oktober 2022. TBU anslår at nedgangen skal fortsette gjennom 2024, men i litt lavere takt. Prisveksten fra 2023 til 2024 er foreløpig anslått til 4,1 prosent. Utviklingen framover er usikker, noe som særlig knytter seg til usikkerhet om utviklingen i kronekursen, energiprisene og prisveksten i utlandet.

Konkurranssevnen i industrien bedret seg i fjor. Timelønnskostnadene vokste mindre hos oss enn hos handelspartnerne, samtidig som kronen svekket seg. Produktiviteten i industrien svekket seg derimot også. For inneværende år ventes lønnsveksten hos handelspartnerne å bli 4,6 prosent. Som følge av økte salgspriser, svakere kronekurs og god lønnsomhet i industrien falt lønnskostnadsandelen til 71,6 prosent i fjor. Det er det laveste nivået på lønnskostnadsandelen i den tidsperioden TBU har tall for, siden 1970. Fallende lønnskostnadsandel reflekterer at arbeidstakernes andel av verdiskapingen har falt. Utsiktene for industrien framover er gode, godt hjulpet av svak kronekurs og et oppsving i leverandørnæringen

I omskiftelige tider er kompetansepåfyll gjennom hele yrkeskarrieren avgjørende for å sikre at arbeidstakere har relevant kompetanse og forblir attraktiv arbeidskraft. YS mener at alle skal ha mulighet til å heve sin kompetanse gjennom hele yrkeslivet, og at en nasjonal langtidspan for livslang læring må prioriteres.

I mange tariffområder er det fremdeles en altfor høy andel deltidsstillinger. Deltid er et problem for likestillingen og medfører løsere tilknytning til arbeidslivet og er lite gunstig for inntekt, karriere og pensjonsytelser. En heltidskultur vil styrke likestillingen og ha positiv effekt på kvalitet og kontinuitet i tjenestene.

YS mener kjønnsbaserte lønnsforskjeller må avskaffes. Kvinnedominerte yrker må lønnes på lik linje med mannsdominerte yrker med tilsvarende kompetanse, ansvar og arbeidsbelastning.

Akademikerne la følgende prinsipper til grunn for inntektsoppgjørene 2024:

«Akademikerne bygger sin politikk på at høy kompetanse og kunnskap lønner seg både for den enkelte og for samfunnet. Akademikerne ønsker et fleksibelt og trygt arbeidsliv, et bærekraftig, innovativt næringsliv og en konkurransedyktig offentlig sektor. Vi forhandler lønn og arbeidsvilkår på vegne av foreningenes medlemmer i staten, kommunesektoren og i helsesektoren – og jobber for medlemsforeningenes felles interesser knyttet til næringsdrivende og akademikere i privat sektor.

I inntektspolitikken jobber Akademikerne for en desentralisert og markedsbasert lønnsdannelse, med differensiering ut fra utdanning, kompetanse, kunnskap, innsats og ansvar. Det er de lokale parter som kjenner både virksomheten og lokale forhold best, og som gjennom kollektive lokale lønnsforhandlinger kan sikre uttelling for utdanning og kompetanse, både med hensyn til begynnerlønn og for den videre karriereutvikling.

Frontfagsmodellen innebærer at det er den faktiske lønnsveksten for konkurranseutsatt sektor som over tid skal være normgivende for øvrige deler av økonomien. Bakgrunnen for dette er blant annet at konkurranseutsatt sektor skal være konkurransedyktig i kampen om arbeidskraften.

Et sentralt poeng for Akademikerne, er at anslaget som gis av NHO i forståelse med LO ikke må oppfattes eller praktiseres som et ferdig forhandlet resultat for etterfølgende tariffoppgjør. Anslaget er en hjelp i koordineringen av lønnsdannelsen siden lønnsveksten inneværende år er ukjent når anslaget kommuniseres. Den faktiske lønnsveksten måles av Teknisk beregningsutvalg året etter forhandlingene.

Lokale kollektive forhandlinger i bedriftene i privat sektor, følger tariffavtalte kriterier og det er viktig at disse kriteriene brukes etter hensikten. Bedriftene har ulike behov og ulik økonomisk situasjon. De fire tariffavtalte kriteriene bidrar til en lønnsvekst i bedriftene som bygger på blant annet lønnsnivå og konkurransesituasjon. De økonomiske rammene i bedriftene skal og vil derfor variere.

Også i offentlig sektor har vi tariffavtalte kriterier for lønnsutvikling som brukes. De lokale parter forholder seg til tariffavtalenes lønns- og forhandlingsystem, og gjennomfører lokale kollektive forhandlinger ut fra virksomhetenes behov og økonomisk situasjon. For store deler av offentlig sektor vet vi at det er utfordringer med å rekruttere og/eller beholde arbeidskraft. Arbeidsledigheten er lav, og det er stor etterspørsel etter høyt utdannet arbeidskraft. Offentlig sektor er preget av en sammenpresset lønnsstruktur, og lønnsgapet til sammenlignbare stillinger er betydelig mellom offentlig og privat sektor. Offentlig sektor må kunne være konkurransedyktig både på lønnsnivå og lønnsutvikling for å kunne tiltrekke seg og beholde riktig kompetanse. Dette er viktig for å kunne sikre og utvikle offentlige tjenester og velferdsordninger.

Anslaget fra frontfagspartene må ikke brukes som fasit for øvrige tariffområder, hverken ved kollektive forhandlinger på sentralt eller lokalt nivå. Fleksibiliteten i frontfagsmodellen må benyttes for å understøtte den nødvendige allokeringen av arbeidskraften til samfunnets beste.

Det er viktig at den fleksibiliteten som ligger i frontfagsmodellen benyttes. Anslaget fra frontfagspartene må ikke brukes som et diktat, og heller ikke som gulv eller tak for lønnsutviklingen i øvrige tariffområder. Tariffpartene er autonome, og må foreta selvstendige vurderinger av økonomien i sine tariff-forhandlinger.

Akademikerne forventer at tariffoppgjørene bidrar til reallønnsvekst for våre medlemmer, og samtidig bidrar til å redusere lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor for sammenlignbare stillinger. Dette er viktig for at det kan bli en reell konkurranse om arbeidskraften og slik at arbeidskraften allokeres dit den nyttiggjøres best.

I hovedtariffoppgjørene vil Akademikerne i hovedsak vektlegge lokal handlefrihet, lokale kollektive forhandlinger og videreutvikling av avtaleverket. Vi forventer at det gjennomføres reelle forhandlinger på alle nivåer, og at virksomhetene bruker lønn som et aktivt personalpolitisk virkemiddel for å kunne rekruttere og beholde arbeidskraft som er viktig for sin oppgaveløsning og sine tjenester for befolkningen.»

KS' hovedstyre vedtok 12. april forhandlingsmandat for hovedoppgjøret 2024:

«Det inntektspolitiske samarbeidet har bidratt til en god og balansert utvikling i norsk økonomi over tid. KS slutter opp om frontfagsmodellen som en viktig del av det inntektspolitiske samarbeidet og den koordinerte lønnsdannelsen.

KS mener den koordinerte lønnsdannelsen gjennom frontfagsmodellen er særlig viktig for å møte utfordringene kommunesektoren og resten av arbeidslivet står overfor.

På denne bakgrunn gis administrasjonen fullmakt til å reforhandle Hovedtariffavtalen per 1. mai 2024 etter følgende hovedlinjer:

3. Hovedtariffavtalen må dekke behovene i dagens og framtidens arbeidsliv. Det betyr at bestemmelser om lønn, godtgjøringer og øvrige arbeidsvilkår, herunder arbeidstidsbestemmelser må videreutvikles tilpasset kommunesektorens behov.
4. KS mener det skal prioriteres endringer i hovedtariffavtalen som støtter opp under kommunesektorens muligheter til å beholde, mobilisere og utvikle arbeidskraften slik at sektorens konkurranseevne i arbeidsmarkedet ivaretas.
5. Innenfor det handlingsrommet frontfagsmodellen gir, disponeres den økonomiske rammen til en balansert fordeling mellom ulike sentrale lønnstiltak i hovedtariffavtalen kapittel 4 og avsetning til lokale forhandlinger.
6. Å fortsette og forsterke det positive arbeidet med heltidskultur krever endringer i bestemmelser for arbeidstidsorganisering. KS er innstilt på at endringer kan sees i sammenheng med godtgjøringer for helgearbeid.
7. Hovedtariffavtalen revideres likelydende for alle avtaleparter innenfor en samlet lønnsmasse i HTA kapittel 4.»

Sentralstyret i Virke vedtok følgende forhandlingsfullmakt for oppgjørene i 2024:

«Sentralstyret gir forhandlingsutvalget fullmakt til å gjennomføre tariffoppgjøret i tråd med den økonomiske ramme som er satt i frontfaget, med en innretning tilpasset den enkelte overenskomst.»

1.2 Oppgjørene i privat sektor

1.2.1 LO-NHO-området

Forhandlingene om revisjon av Industriooverenskomsten (IO) mellom Fellesforbundet (LO) og Norsk Industri (NHO) gikk til mekling og meklingsforslag forelå 7. april og ble senere vedtatt. Meklingsresultatet ga et generelt tillegg på 7 kroner per time fra 1. april og ytterligere et tillegg på 3,50 kroner per time for Industriooverenskomsten -Teko. Tilleggene er beregnet å bidra med 2,2 prosentenheter til årslønnsveksten i 2024, og overhendet på overenskomsten er 1,5 prosent.

I meklingen ble partene også enige om å følge opp en kompetansereform for Industriooverenskomsten gjennom en rekke tiltak.

På bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, ble årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området anslått til 5,2 prosent i 2024, se boks 1.1 for disse betraktningene.

Boks 1.1 Frontfagsrammen, hovedoppgjøret 2024

NHO hadde, i forståelse med LO, følgende vurdering av årets ramme.

7. april 2024

Bakgrunn

Frontfagsmodellen er bærebjelken i den norske lønnsdannelsen. I henhold til Holden IV-utvalget (2023) skal lønnsveksten i industrien for arbeidere og funksjonærer samlet være normgivende for lønnsveksten i resten av økonomien. Siden utfallet av de lokale forhandlingene er ukjent, ble det i Holden III-utvalget (2013) enighet om at NHO, i forståelse med LO, burde "angi en troverdig ramme for den samlede årslønnsveksten i industrien".

Ved tidspunktet for en forhandlingsløsning er overheng og tariff tillegg kjente størrelser, mens årets lønnsglidning er ukjent. Lønnsglidningen favner all lønnsvekst utover tariff tilleggene. Foruten bidrag fra lokale forhandlinger, innebærer det også bidrag fra blant annet endringer i uttelling fra garantiordninger, akkord og uregelmessige tillegg og sammensetningseffekter.

Årslønnsveksten i industrien i NHO-området har i de ti årene etter Holden III-utvalget i 2013 samlet sett samsvart svært godt med den normen som ble anslått av NHO, i forståelse med LO. Det gjennomsnittlige årlige avviket har vært 0,03 prosentenheter. Ifølge Holden IV-utvalget har anslagene jevnt over vært troverdige ut fra den økonomiske situasjonen og informasjonen som forelå da anslaget ble gitt.

Den økonomiske situasjonen og utsiktene

Norsk økonomi er inne i en periode med moderat økonomisk vekst. Takket være en viss vekst i annet halvår 2022, steg Fastlands-BNP med 0,7 prosent i fjor, men gjennom hele fjoråret var aktiviteten omtrent uendret. Veksten ventes å være moderat også i 2024. Ulike prognoser antyder en fastlandsvekst på 0,5-0,9 prosent i år.

Konsumprisene økte med 5,5 prosent i fjor. TBU anslår at prisveksten vil avta noe i år, til et årgjennomsnitt på 4,1 prosent. Styringsrenten ble i løpet av fjoråret hevet fra 2,75 til 4,5 prosent. Pengepolitikken virker innstrammende på økonomien. Norges Banks rentebane fra mars 2024 indikerer uendret styringsrente frem til høsten, før den gradvis reduseres.

Høy inflasjon og økte renter har redusert husholdningenes kjøpekraft, og bidratt til nedgang i konsum og boliginvesteringer. Etter fall på 0,7 prosent i fjor, anslås husholdningenes konsum å øke med 0,9 prosent i 2024 ifølge prognosene TBU refererer. Boliginvesteringene falt med 15,6 prosent i fjor, og anslås å falle med ytterligere rundt 14 prosent i år.

Næringsinvesteringene har økt i flere år, men anslås å falle med 4,1 prosent i år. Årsaken er reduserte investeringer i tjenestenæringene, samt at flere store industriprosjekter ble ferdigstilt i 2023 uten at det har kommet tilsig av nye større prosjekter. Petroleumsinvesteringene ga viktige bidrag til etterspørselen rettet mot industrien i fjor, og er ventet å fortsatt vokse i 2024.

Internasjonal økonomi har vært preget av geopolitisk uro, høy inflasjon og økte renter, og dempet aktivitetsvekst. Inflasjonen avtok i fjor. I år venter både IMF og OECD at BNP-veksten hos våre handelspartnere skal bli 1,3-1,4 prosent, mot et gjennomsnitt på 2,2 prosent de ti årene før pandemien. Svak vekst hos handelspartnerne innebærer svake vekstimpulser mot norsk eksport, men sterk prisvekst på handelsvarer og den svake kronen trekker i motsatt retning. Samlet anslås fastlandseksporten i volum å øke med vel 3 prosent i år.

SSB venter at gjennomsnittlig sysselsetting vil være om lag uendret fra 2023 til 2024, mens Norges Bank og Finansdepartementet venter en svak økning. Arbeidsstyrken er ventet å øke med 0,4 prosent i år ifølge SSB, mens yrkesandelen ventes å gå ned med 0,8 prosentpoeng.

Prognosemiljøene venter også økt arbeidsledighet, både målt ved AKU og registrerte ledige hos NAV. Dette underbygges av Norges Banks Regionale nettverk, der andelen bedrifter som rapporterer om knapphet på arbeidskraft nå er under sitt historiske gjennomsnitt.

Nærmere om situasjonen og utsikter for industrien

Lønnsdannelsen har et ansvar for å bidra til at konkurranseevnen er tilstrekkelig god, og sammen med den økonomiske politikken slik bidra til å sikre bedrifter og arbeidsplasser. På inntektssiden falt produktiviteten i industrien, målt ved bruttoproduktet per timeverk, med 0,4 prosent i fjor. Prisene på industriens bruttoprodukt steg derimot med 10,3 prosent. I perioden 2013-2022 var den gjennomsnittlige årlige produktivetsveksten i industrien på 0,6 prosent, 1,7 prosentpoeng lavere enn et vektet gjennomsnitt hos handelspartnerne, mens prisveksten var 3,6 prosent i gjennomsnitt i denne perioden.

På kostnadssiden ble norsk industris konkurranseevne i 2023 styrket med 9,3 prosent målt mot handelspartnerne i EU og Storbritannia. Nesten hele styrkingen avspeilte en kraftig kronesvekkelse, men også lavere vekst i arbeidskraftkostnadene per time i Norge enn blant disse handelspartnerne bidro positivt. Hittil i år har industriens effektive valutakurs vært om lag uendret fra årgjennomsnittet for 2023. Lønnskostnadsveksten per sysselsatt i hele økonomien hos våre handelspartnere er anslått til 4,6 prosent i år.

Ifølge SSB har industriproduksjonen vært om lag uendret de tre siste årene. SSBs konjunkturindikator for industrien for fjerde kvartal 2023 peker mot om lag uendret produksjon også i første kvartal i år, og viser samtidig avtakende ordrebeholdning og kapasitetsutnyttning. Variasjonene mellom bransjer er store, med sterkest vekst i produksjonen av investeringsvarer. Norges Banks regionale nettverk for første kvartal i år viser samme tendens, med svak utvikling i produksjon og sysselsetting, og avtakende kapasitetsutnyttning og knapphet på arbeidskraft.

Industriens driftsresultat var på 74 mrd. kroner i 2023 ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall, om lag 20 prosent høyere enn året før. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike næringsgruppene. Lønnskostnadene som andel av verdiskapingen i industrien samlet, er på grunnlag av SSBs foreløpige nasjonalregnskap beregnet til 71,6 prosent i 2023. Råvarebasert industri og næringsmiddelindustrien drar andelen ned, mens verkstedsdelen av industrien fortsatt har en høyere lønnskostnadsandel enn i industrien samlet. Frontfagsmodellen skal se til at fordelingen av verdiskapingen er rimelig stabil over tid. Ifølge nasjonalregnskapets tall lå lønnsandelen i 2023 om lag 9 prosentpoeng under gjennomsnittet siden 1970, og driftsresultatet tilsvarende over.

Rammeanslag

På bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, anslås årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området til 5,2 prosent i 2024. Av dette bidrar overhenget med 1,6 prosentpoeng for industriarbeidere og 1,8 prosentpoeng for industrifunksjonærer. For industriarbeidere i NHO området er bidraget fra tariff tillegg beregnet til 2,2 prosentpoeng. Resterende bidrag til årslønnsveksten i industrien som helhet er anslått lønns glidning. Denne favner foruten bidrag fra lokale forhandlinger, også blant annet endringer i uttelling fra garantiordninger, akkord og uregelmessige tillegg og sammensetningseffekter.

Anslått bidrag fra glidningen uttrykker et gjennomsnitt, og er ikke bestemmende for forhandlinger i enkeltbedrifter, der resultatet kan bli høyere eller lavere. Lokale lønnsforhandlinger skal være reelle og baseres på de fire kriterier, det vil si bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurranseevne.

Det er viktig at andre forhandlingsområder, samt lønnsutviklingen for ledere og funksjonærer tilpasser seg den rammen som enigheten i frontfaget innebærer

[Boks slutt]

1.2.2 Oppgjørene i privat sektor utenom LO-NHO-området

Industrioverenskomsten mellom Parat og Norsk Industri fikk samme meklingsresultat som i oppgjøret mellom Fellesforbundet og Norsk Industri.

I hovedoppgjøret for 2024 i varehandelen ble resultatet etter mekling på Landsoverenskomsten og Kontoroverenskomsten mellom Handel og Kontor i Norge og Hovedorganisasjonen Virke et generelt tillegg på 4 kroner per time fra 1.april 2024. Minstelønnsatsene ble hevet tilsvarende. Minstelønnsatsene på lønnstrinn 1-4 ble hevet med ytterligere 2 kroner per time. I overensstemmelse med garantiordningen ble minstelønnsatsene i trinn 5 og 6 økt med henholdsvis 5 og 8,45 kroner per time fra 1. februar.

Det ble gitt et generelt tillegg på 4 kroner per time på Avtale for reiselivsbransjen. Garantiordningen hevet trinn 4 med 8,45 kroner og trinn 1-3 med 2 kroner per time på samme avtale.

Funksjonæravtalene mellom Virke og YS forbundene Negotia, Parat og Finansforbundet fikk samme resultat som Kontoroverenskomsten mellom HK og Virke. Reiselivsavtalen mellom Virke og YS/Parat fikk et sentralt tillegg på 4 kroner per time og garantiordningen hevet trinn 3 med 8,45 kroner og trinn 1-2 med 2 kroner per time.

16. mai 2024 ble det enighet etter mekling mellom Virke og Fellesforbundet for Grossistoverenskomsten. Det ble fra 1. april gitt et generelt tillegg på 7 kroner per time og ytterligere økning av minstelønnsatsene med 3 kroner. Det ble tilsvarende resultat i grossistavtalen mellom Virke, YTF og Parat.

For Virke-bedrifter i varehandelen gir garantitilleggene og de avtalte tilleggene et samlet bidrag til årslønnsveksten fra 2023 til 2024 på 1,0 prosentpoeng. Sammen med overhenget på 1,7 prosent gir dette en årslønnsvekst på 2,7 prosent før bidraget fra lønnsglidningen i 2024.

Hovedoppgjøret for HUK-området i 2024 ble gjennomført todelt, med de siste forhandlingene i desember. Oppgjøret omfatter forhandlinger om sju tariffavtaler innen helse, utdanning og kultur med over 30 arbeidstakerorganisasjoner. Resultatet av oppgjørene var i tråd med de korresponderende offentlige tariffområdene.

1.3 Oppgjørene i offentlig sektor

I det statlige tariffområdet startet forhandlingene i hovedoppgjøret 2024 den 22. april. Staten v/Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet forhandlet med henholdsvis Akademikerne, LO Stat, Unio og YS Stat. Staten krevde i årets oppgjør likelydende avtaler med de fire hovedsammenslutningene. Det ble ført felles forhandlinger frem til den 30. april da det ble brudd med Akademikerne, LO Stat, Unio og YS Stat. Forhandlingene gikk til mekling der staten med Riksmeklers mellomkomst 24. mai kom til enighet med LO Stat og YS Stat. Det ble ikke oppnådd enighet med Akademikerne og Unio som fra samme dag gikk ut i streik. Streikene ble stoppet med tvungen lønnsnemnd 2. juni for Akademikerne og 5. juni for Unio. I uravstemningen til LO Stat stemte medlemmene nei til meklingsresultatet og denne avtalen ble avgjort gjennom frivillig lønnsnemnd.

Rikslønnsnemnda kjennelse fastslo at det for Akademikerne og Unio skal forhandles lokalt innenfor en ramme på 2,7 prosent av lønsmassen. Virkningstidspunktet for medlemmer av Akademikerne med streikerett er 2. juni, mens for medlemmer av Unio med streikerett er virkningstidspunktet 5. juni. For medlemmer uten streikerett og uorganiserte som følger avtaleområdet Akademikerne/Unio er virkningstidspunktet 1. mai.

Forhandlingsresultatet for YS Stat innebærer at det gis et sentralt tillegg på 0,75 prosent på fastlønnen, og at det skal forhandles lokalt om 2,15 prosent av lønsmassen. Virkningstidspunktet for tilleggene er 1. mai. Rikslønnsnemnda kjennelse fastslo at resultatet for YS Stat ble gjort gjeldende for LO Stat.

Sammen med et overheng på 2,5 prosent for staten samlet bidrar de fastsatte tilleggene til en årslønnsvekst på 4,2 prosent i det statlige tariffområdet før bidraget fra lønnsglidningen.

I *kommunesektoren* begynte forhandlingene mellom KS og LO Kommune, Unio, YS Kommune og Akademikerne kommune 15. april 2024. Den 30. april ble det en forhandlingsløsning mellom KS og LO kommune, Unio, YS Kommune. Akademikerne brøt forhandlingene, men tilsluttet seg forhandlingsresultatet etter mekling. Forslaget har følgende økonomiske hovedpunkter:

- For stillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse gis lønnstillegg med virkning fra 1. mai 2024 på mellom 22 000 og 37 000 kroner per år, som vist i tabell 1.1.
- Ledere i HTA kapittel 4 får et generelt tillegg på 4,1 prosent fra 1. mai 2024.
- Det ble satt av midler til lokale forhandlinger på 1,1 prosent fra 1. oktober 2024.

Sammen med et overheng på 1,8 prosent bidrar sentrale tillegg, samt midler satt av til lokale forhandlinger, til en årslønnsvekst på 5,1 prosent før bidraget fra lønnsglidning, for stillinger med hovedsakelig sentrale lønnsfastsettelse i KS-området.

I hovedoppgjøret i *Oslo kommune* ble det brudd i forhandlingene med alle forhandlings sammenslutningene den 30. april. Det ble enighet etter mekling 23. mai. Det gis et prosentvis tillegg på lønnstabellen på 3,7 prosent, minimum 20 000 kroner med virkning fra 1. mai 2024. I tillegg ble det satt av midler til lokale forhandlinger på 1,3 prosent per 1. juli 2024.

Tabell 1.1 Garantilønn² og lønnstillegg etter ansiennitet i KS-området. Ingen ansiennitet (0 år) og maksimal ansiennitet (16 år)

Stillingsgrupper	Ansiennitet 0 år				Ansiennitet 16 år		
	Garantilønn inkl. tillegg 1. mai 2023	Garantilønn inkl. tillegg 1. mai 2024	Tillegg 1. mai 2024	Andel kvinner, prosent ¹	Garantilønn inkl. tillegg 1. mai 2024	Tillegg 1. mai 2024	Andel kvinner, prosent ¹
Stillinger uten særskilt krav om utdanning	351 200	382 500	31 300	70	479 700	22 000	74
Fagarbeiderstillinger/ tilsvarende fagarbeiderstillinger	415 300	437 300	22 000	70	513 100	25 800	79
Stillinger med krav om fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning	437 300	459 300	22 000	78	534 500	26 100	85
Stillinger med krav om fagbrev og 2-årig fagskoleutdanning					534 500		
Lærer og stillinger med krav om 3-årig U/H-utdanning	485 400	507 400	22 000	84	596 400	27 300	86
Adjunkt og stillinger med krav om 4-årig U/H-utdanning	526 400	548 400	22 000	72	627 400	28 500	80
Adjunkt med tilleggsutdanning og stillinger med krav om 5-årig U/H-utdanning ²	562 000	584 000	22 000	67	685 400	30 700	72
Lektor og stillinger med krav om mastergrad ²	592 100	614 100	22 000	72	745 100	35 500	79
Lektor med tilleggsutdanning ²	611 600	633 600	22 000	63	778 000	37 000	68

¹ Per 1. desember 2023.

Note: Ledere, fagledere og arbeidsledere i stillingskodene 7003, 7004, 7451, 7453, 7458, 7459, 7951 og 7654 i hovedtariffavtalen kapittel 4 gis et lønnstillegg på 4,1 prosent av den enkeltes grunnlønn pr. 30.04.2024.

Virkningsdato er 1.5.2024.

Kilde: KS

1.4 Oppgjørene i Spekter-området

Forhandlingsordningen er hjemlet i fem hovedavtaler som er inngått mellom Spekter og hhv. hovedorganisasjonene LO, YS, Unio, Akademikerne og mellom Spekter og Sammenslutningen av akademikerorganisasjoner i Spekter, SAN.

I tråd med forhandlingsmodellen i Spekter forhandles det først på nasjonalt nivå (A-nivå) om overenskomstens generelle del mellom Spekter og den enkelte hovedorganisasjon. Denne delen er felles for alle virksomheter innenfor et overenskomstområde og forplikter arbeidsgiver og den aktuelle hovedorganisasjonens medlemmer. Deretter forhandles overenskomstens spesielle del (B-delen) mellom den enkelte virksomhet på den ene siden og på den andre siden hovedorganisasjonenes forbund eller forhandlingsgrupper. Resultatet fra de lokale B-dels forhandlingene godkjennes av Spekter og hovedorganisasjonene i avsluttende sentrale forhandlinger.

Spekter-området ekskl. helseforetakene

I hovedoppgjøret i 2024 ble det på A-dels nivå for medlemmene i LO og YS avtalt et generelt tillegg på 13 650 kroner per år. Tilleggene har virkning fra 1. april 2024. I tillegg er det gjennomført lokale forhandlinger på B-delsnivå. For medlemmer i Unio og SAN forhandles alle lønnstillegg lokalt i virksomhetene. Tilleggene avtalt på A-dels nivå i Spekter-bedrifter, eksklusive helseforetakene, har et estimert bidrag til årslønnsveksten i 2024 på om lag 1,1 prosentpoeng for hele området sett under ett. Lønnstillegg avtalt på den enkelte virksomhet (B-nivå) anslås i gjennomsnitt å gi et bidrag på om lag 2,6 prosentpoeng. Lønnsglidningen bidrar med om lag 0,1 prosentpoeng. Årslønnsveksten fra 2023 til 2024 i Spekter-området ekskl. helseforetakene er foreløpig beregnet til 5,3 prosent.

Helseforetakene

I de sentrale forhandlingene (A2) mellom Spekter og Den norske legeforening ble det avtalt generelle tillegg for medisinstudenter med lisens, leger i spesialisering og legespesialister med virkning fra 1. januar 2024. Tilleggene varierte fra 26 500 til 41 000 kroner per år. Lokalt avtalte minimumssatser økes tilsvarende beløp. Det ble videre avtalt at det skulle forhandles lokalt i det enkelte helseforetak for legegrupper som ikke er gitt sentrale tillegg.

Spekter og forbundene i LO og YS kom 15. mai til enighet i forhandlinger i hovedoppgjøret 2024. Det ble gitt et generelt tillegg på 3,7 prosent, minimum 22 000 fra 1. juli. Det ble også avtalt økte ubekvemstillegg. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.2. Det ble videre avtalt at det skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå.

Spekter og Norsk Sykepleierforbund kom 8. mai til enighet i de sentrale forbundsvise forhandlingene. Det ble gitt et generelt tillegg til alle medlemmer av Norsk Sykepleierforbund på 3,7 prosent, minimum 22 000 kroner med virkning fra 1. juli 2024. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.3. Det ble videre avtalt at det skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå.

Spekter og Fysioterapeutforbundet, Ergoterapeutforbundet og Utdanningsforbundet kom til enighet i forbundsvise sentrale forhandlinger. Medlemmer i Norsk Fysioterapeutforbund og Norsk Ergoterapeutforbund fikk et generelt tillegg på 3,7 prosent, minimum 22 000 kroner, og ledere fikk et generelt tillegg på 3,9 prosent, minimum 22 000 kroner. Alle medlemmer i Norsk Utdanningsforbund fikk et generelt tillegg på 4,5 prosent, minimum 22 000 kroner. Minstelønnsatsene ble økt slik det framgår av tabell 1.3. Det ble avtalt at det ikke skulle gjennomføres lokale forhandlinger på B-dels nivå i 2024.

Tabell 1.2 Minstelønnsatser for stillingsgrupper i Spekter-området for LO- og YS-forbundene. Ingen ansiennitet (0 år) og maksimal ansiennitet (10 år/16 år)

	Ansiennitet 0 år			Ansiennitet 10 år/16 år		
	1.mai/juli 2023	1. juli 2024	Endring	1. mai/juli/okt/nov 2023	1. juli 2024	Endring
Stillinger hvor det ikke kreves særskilt utdanning*	373 000	395 000	22 000	463 000	485 000	22 000
Fagarbeiderstillinger/3 års videregående utdanning m.m.**	412 000	436 000	24 000	500 000	527 000	27 000
Stillinger med krav om høyskoleutdanning**	463 000	485 000	22 000	565 000	589 000	24 000
Stillinger med krav om høyskoleutdanning med spesialutdanning***	516 000	538 000	22 000	650 000	675 000	25 000

* Maksimal ansiennitet for stillinger hvor det ikke kreves særskilt utdanning er 16 år.

** I stillingsgruppe 2 og 3 innføres et 16 års trinn med virkning fra 1. oktober 2023 på kr. 500 000.

*** Fra 1. november 2023 økes minstelønn i stillingsgruppe 5 med minst 10 års ansiennitet til kr. 650 000. For spesialsykepleiere/jordmødre med minst 10 års ansiennitet økes minstelønn til kr. 650 000 fra 1. oktober 2023.

Kilde: Spekter

Tabell 1.3 Minstelønnsatser for stillingsgrupper i Spekter-området for medlemmer i Unio-forbundene med A2-forhandlinger. Ingen ansiennitet (0 år) og maksimal ansiennitet (10 år)

	Ansiennitet 0 år			Ansiennitet 10 år		
	1.mai/jul 2023	1. mai/jul 2024	Endring	1.mai/juli/okt 2023	1.juli 2024	Endring
Grunnstillinger	463 000	485 000	22 000	565 000	589 000	24 000
Stillinger med spesialkompetanse*	516 000	538 000	22 000	650 000	675 000	25 000

* Med virkning fra 1. oktober 2023 økes minstelønn for spesialsykepleier/jordmor/pedagoger med spesialkompetanse med minst 10 års ansiennitet til 650 000 kroner. Med virkning fra 1. november 2023 økes minstelønn for spesialergoterapeut og spesialfysioterapeut med 10 års ansiennitet eller mer til kr. 650 000.

Kilde: Spekter

1.5 Konflikter i 2024-oppgjøret

I NHO-området ble det i hovedoppgjøret streik i fem overenskomstområder. Mellom EL og IT forbundet og Abelia ble det for IKT-overenskomsten streik med et omfang på 322 i perioden 27. juni til 9. juli, da partene kom frem til en forhandlingsløsning. Fellesforbundet var i perioden 23. til 27. august i streik med 115 medlemmer på avtale Flykabinavtalen SAS NKF NHO Luftfart. Meklingen ble tatt opp igjen den 26. august og partene kom frem til en forhandlingsløsning 27. august. Mellom Fagforbundet og NHO Geneo ble det konflikt på avtale 595 - BPA overenskomsten 12. september til 4. oktober. 59 var i streik. Av hensyn til fare for liv og helse, grep regjeringen inn i konflikten med tvungen lønnsnemnd, den 4. oktober. Oppgjøret vil bli behandlet av Rikslønnsnemnda. Fagforbundet med tilslutning av Fellesorganisasjonen, og Parat hadde i perioden 2. november til 22. november henholdsvis

121 og 16 medlemmer i streik ved konflikt på avtale 453/536 med NHO. Meklingen ble tatt opp igjen 22. november og partene kom til en forhandlingsløsning. Parat tok ut henholdsvis 3 og 1 i streik i perioden fra 17. oktober til 15. november på avtale 513 der NHO Luftfart er motpart.

I det statlige tariffområdet ble det i hovedoppgjøret 2024 iverksatt streik i statsoppgjøret av Akademikerne og Unio fra og med 24. mai. For Akademikerne var omfanget i første uttak 1 230 medlemmer og for Unio 21 medlemmer. Streikene ble trappet opp i tre omganger for hver av hovedsammenslutningene Totalt ble det meldt plassfratredelse for 5 850 medlemmer.

2.juni varslet Regjeringen forslag om tvungen lønnsnemnd i konflikten mellom staten og Akademikerne. Akademikerne ba de streikende oppta arbeidet samme dag. 5.juni varslet regjeringen forslag om tvungen lønnsnemnd i konflikten mellom staten og Unio. UNIO ba de streikende oppta arbeidet samme dag.

Meklingen mellom staten og LO Stat i hovedoppgjøret i 2024 førte heller ikke fram etter at medlemmer i LO stat sa nei til fremforhandlet avtale i uravstemming. Konflikten ble løst 17. juni 2024 ved at partene ble enige om at oppgjøret skulle avgjøres ved frivillig nemndsbehandling.

Rikslønnsnemnda avsa kjennelser i samtlige tvister i det statlige tariffområdet 20. november 2024.

Vedlegg 2.

2 Definisjoner av en del lønnsbegreper m.m.

I dette vedlegget defineres en del sentrale begreper som bl.a. brukes i kapitlene om lønnsutviklingen. Beregning av årslønn og årslønnsvekst før og ved overgang til nytt datagrunnlag fra 2015 er beskrevet i tidligere rapporter, senest NOU 2017: 10 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017. Her beskrives bare datasituasjonen som gjelder fra og med 2015.

Lønnsstatistikken fra Statistisk sentralbyrå

Lønnsstatistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB) bygger på opplysninger fra a-meldinger gjennom a-ordningen. A-ordningen omfatter alle arbeidsgivere og er en samordnet rapportering av opplysninger om lønn, arbeidsforhold og skatt til Skatteetaten, NAV og SSB regulert av a-opplysningsloven. Data blir innhentet elektronisk fra Skatteetaten.

Alle arbeidsgivere som har betalt ut lønn, kontantytelser eller naturalytelser må levere a-melding. Datamaterialet omfatter dermed alle ansatte i alle foretak med rapporteringsplikt til de nevnte forvaltningsorganene.⁸⁴ A-meldingen rapporteres månedlig. Utbetalinger rapporteres for den måneden de er utbetalt, men ikke nødvendigvis opptjent.

Lønnsstatistikken til SSB omfatter månedslønn, men det blir også laget årslønnsberegninger. SSB produserer også lønnsstatistikk på oppdrag for tariffmål.

Lønnsbegrepet månedslønn i lønnsstatistikken omfatter avtalt lønn⁸⁵, bonus⁸⁶ og uregelmessige tillegg.⁸⁷ Månedslønn omfatter ikke overtidsgodtgjørelse og naturalytelser, men det gis statistikk over overtidsgodtgjørelse som en del av lønnsstatistikken.

SSB publiserer en kvartalsvis statistikk, Antall arbeidsforhold og lønn, med månedslønn for midtmåned i hvert kvartal. En gang i året publiseres en lønnsstatistikk som har noe mer detaljering i kjennemerker og flere statistiske mål. Det er denne statistikken som er benyttet i de fleste tabeller i kapittel 2 i rapporten, tellingstidspunktet er november. Målingen av avtalt månedslønn er lik i begge statistikkene. Til og med 2019 var tellingstidspunktet for den årlige statistikken september. De andre lønnskomponentene, uregelmessige tillegg og bonuser er gjennomsnitt fra 1. januar til og med november i den årlige statistikken, mens de i kvartalsstatistikken beregnes for tellingsmåneden, midtmåned i kvartalet. Et hovedformål med kvartalsvis lønnsstatistikk er måling av lønnsendring gjennom året til bruk i konjunkturovervåkingen.

Eventuelle etterbetalinger av lønn (avtalt lønn) i tellingsmåneden innarbeides i SSBs årslønnsberegning, men tas ikke med i månedslønn.

SSBs lønnsstatistikk benytter standard for næringsgruppering (SN 2007) og institusjonell sektor for å gruppere virksomhetens aktivitet. Dette er en annen inndeling enn i

⁸⁴ Selvstendig næringsdrivendes inntekt fra egen virksomhet er ikke omfattet.

⁸⁵ Avtalt lønn inkludert faste tillegg.

⁸⁶ Bonus omfatter her også produksjonstillegg, provisjoner, gratialer mv., som ofte ikke er knyttet til bestemte arbeidsoppgaver og kan opptre ujevnt.

⁸⁷ Uregelmessige tillegg omfatter bl.a. tillegg for ubekvem arbeidstid, utkallingstillegg, skifttillegg, smusstillegg, offshoret tillegg og andre tillegg som følge av arbeidets art. Uregelmessige tillegg er som regel knyttet til spesielle arbeidsoppgaver eller arbeidstider.

forhandlingsstatistikken, som NHO benytter. Det er for eksempel ikke fullt ut de samme bedriftene som inngår i næringen industri. Industribedrifter med ansatte som utfører tjenester knyttet til utvinning er ut fra tariffavtaletilknytning med i lønnstallene for industrien for NHO-bedrifter, men de er ikke med i industrinæringen til SSB iht. SN 2007.

Det er også andre forskjeller mellom SSBs statistikker og forhandlingsstatistikk. Unge arbeidstakere (under 18 år), lærlinger, ledere og ansatte over 72 år er for eksempel ikke med i flere forhandlingsstatistikker, men er inkludert i lønnsstatistikken fra SSB. Ledergrupper inngår i all lønnsstatistikk fra SSB, men er kun med i de aggregerte tallene for Virke-området i lønnsstatistikk for forhandlingsområder.

SSB startet i april 2020 publiseringen av en ny, månedlig statistikk over lønnssummer som beskriver utviklingen av grunnlag for arbeidsgiveravgift, beregnet arbeidsgiveravgift og kontantlønn. Grunnlaget for arbeidsgiveravgift er delt opp på lønn og andre arbeidsgiveravgiftspliktige godtgjørelser, tilskudd og premier til pensjonsordninger fratrukket arbeidstakeres egenandeler, og refusjoner av sykepenger som medfører reduksjon av avgiftsgrunnlaget. Refusjoner av sykepenger omfatter i en normalsituasjon avgiftspliktig lønn og andre ytelser arbeidsgiver har forskuttert etter arbeidsgiverperioden for ansatte med sykefravær eller som var i foreldrepermisjon. Som en del av de midlertidige nasjonale tiltakene i 2020 ble «Refusjoner av sykepenger» utvidet til å brukes også for refusjon av lønn til permitterte (fra 13. mars 2020) og lønn til ansatte med koronarelatert fravær (fra 20. mars 2020). Ordningen med refusjon av lønn til permitterte gjaldt til og med 31. august 2020. Ordningen med refusjon for lønn til ansatte med koronarelatert fravær ble forlenget til 30. juni 2022.

Årslønn

Årslønn er den beregnede lønnen i et arbeidsforhold for et kalenderår, der lønnen regnes om til å tilsvare heltidsarbeid hele året og beregnes i hovedsak som om det er full lønn under ferie og annet fravær. Det betyr bl.a. at variasjon i sykefravær ikke påvirker beregnet årslønn eller årslønnsvekst direkte. Årslønnen omfatter avtalt lønn, bonus og uregelmessige tillegg. Naturallønn, lønn for overtidsarbeid og sluttvederlag er derimot ikke inkludert.

Ved beregning av årslønn er deltidsansatte regnet om til heltidsekvivalenter. Et årsverk for heltidsansatte består ikke av det samme antall arbeidstimer for alle lønnstakergrupper. Forskjeller kan for eksempel skyldes omfang av skiftarbeid og turnus.

I rapporten anvendes både SSBs årslønnsberegninger i lønnsstatistikken og nasjonalregnskapet, og beregninger av årslønn og årslønnsvekst for forhandlingsområdene. Innholdet i årslønnsbegrepet er i utgangspunktet det samme, men det er forskjeller i kilder, populasjon og metode. Under gis en oversikt over årslønnsberegningene.

Årslønn i lønnsstatistikken fra Statistisk sentralbyrå

Årslønnen er summen av utbetalt avtalt lønn, bonus og uregelmessige tillegg i kalenderåret. Ved beregning av årslønn i denne statistikken inkluderes bare måneder med utbetalt lønn for det enkelte arbeidsforhold. Det betyr for eksempel at sykmeldte og permitterte bare teller med i lønnspliktperioden. Det er en forskjell fra definisjonen av årslønn over, der lønnstaker tillegges full lønn i perioder med midlertidig fravær uten lønnsutbetaling. Etterbetalinger utbetalt i tellingsåret telles med også når de er tjent opp året før, mens opptjent lønn som utbetales året etter ikke kommer med. Forannevnte innebærer at lønnsstatistikkenes årslønn ofte omtales som utbetalt eller bokført, se også omtalen under Lønnsstatistikk. Årslønn fra lønnsstatistikken benyttes i kapittel 2, tabell 2.1.

Årslønn i nasjonalregnskapet

Årslønn i nasjonalregnskapet beregnes ut fra definisjonen av årslønn innledningsvis. Kildegrunnlaget både i lønnsstatistikken og nasjonalregnskapet er hentet fra a-ordningen. Populasjonen i nasjonalregnskapet er alle lønnstakere i bedriftene som inngår i produksjonsavgrensningen for Norge. Nasjonalregnskapet inkluderer dermed i motsetning til lønnsstatistikken også ansatte på skip og båter i utenriks sjøfart og vernepliktige i forsvaret.

Beregningsmetodene for årslønn i nasjonalregnskapet og lønnsstatistikken kan variere noe. Blant annet vil etterbetalinger i lønnsstatistikken plasseres i den måneden de kommer til utbetaling, mens nasjonalregnskapet beregner når etterbetalingene er opptjent og benevnes ofte som påløpt. Feriepengetillegg inkluderes derimot det året de kommer til utbetaling, og ferietrekk for de fastlønnede trekkes fra samme år som trekket er foretatt.

I årslønnsberegningene inngår alle arbeidsforhold med en beregnet lønn for året (heltidsekvivalent), dvs. som om personen jobbet full tid og ikke hadde fravær utenom ferie. Permitteringer inntil tre måneder behandles likt som annet midlertidig fravær og avtalt lønn inngår i beregningsgrunnlaget. Arbeidsforholdet utgår av beregningene når permittering varer mer enn tre måneder.

Årslønn i nasjonalregnskapet benyttes i kapittel 2 for å vise årslønnsvekst for hele økonomien, i kapittel 9 samt i vedlegg 6.

Årslønn i forhandlingsområdene

Beregningene av årslønn og årslønnsvekst for forhandlingsområdene bygger på lønnsstatistikk for de enkelte gruppene, og på opplysninger om lønnstillegg og reguleringstidspunkter i de enkelte år. A-ordningen utgjør grunnlaget for statistikken og årslønnsberegningene, med unntak av for KS og Spekter øvrige bedrifter, der arbeidsgiverorganisasjonene samler inn data.

Beregningene er basert på opplysninger om time- eller månedslønn eksklusive overtidstillegg. Månedslønnen består av avtalt lønn, bonus og uregelmessige tillegg. Beregningene inneholder de samme lønnskomponentene for alle grupper. Noen av lønnskomponentene som inngår kan være bransjespesifikke tillegg, slik som for eksempel skifttillegg og ulempetillegg.

For NHO-bedrifter beregnes årslønn fra måneder med utbetalt lønn, basert på opplysninger for alle måneder i året⁸⁸, og ut fra dette beregnes lønnsglidning og overheng sammen med kunnskap om tariffmessig lønnsøkning. Datagrunnlaget består av avtalt lønn, bonus og uregelmessige tillegg samt timer per måned, og omfatter for NHO-bedrifter en rekke personopplysninger som er nødvendige for å knytte materialet mot tariffavtaler og beregne årslønn på en nøyaktig og sammenlignbar måte.

For NHO-bedrifter blir årslønnsberegningene for tariffavtaler/næringsområder vektet opp med NHOs register («statistikkregister») til større grupper som for eksempel industriarbeidere, industrifunksjonærer, industriansatte i alt, arbeidere i alt, etc. (lærlinger og unge under 18 år er ikke med i statistikken). Både bonus og uregelmessige tillegg inngår i beregningen med gjennomsnittlig nivå over 12 måneder, og får dermed ikke virkning på lønnsoverhengen. I beregning av lønnsoverheng, er det justert for etterbetalinger der dette er kjent ved glatting av nivåene noe tilbake i tid.

⁸⁸ I den tidlige beregningen i februar beregnes lønnsnivåene for desember dersom foreløpige tall for desember ikke foreligger.

Lønnsnivået for statistikkåret (t) kan ikke alltid sammenlignes direkte med lønnsnivået for foregående år, for å beregne årslønnsveksten. Det er lønnsutviklingen for statistikkårets populasjon i NHOs overenskomster og større grupper, som skal måles. I beregningen av årslønnsvekst tas det derfor hensyn til eventuelle endringer i populasjonene når dette påvirker lønnsnivået, for eksempel bevegelser i medlemsmassen. Hvert år etableres det dermed lønnsnivå for begge de to seneste årene som inngår i beregning av lønnsveksten, år t (statistikkåret) og år t-1. For forhandlingsområdene i tabell 1.1 utenom NHO-bedrifter, beregnes årslønn ved å ta utgangspunkt i lønnsstatistikk for samme måned to påfølgende år. Økningen i månedslønnen over denne 12-månedersperioden deles i tariffmessig lønnsøkning og lønnsglidning. Tariffmessig lønnsøkning anslås på grunnlag av tariffavtaler og kan fordeles på bestemte tidspunkter. Lønnsglidningen beregnes som en restpost, og blir fordelt på ett eller flere tidspunkter, bl.a. ut fra kunnskap om virkningstidspunkt for lokalt avtalte tillegg. Under forutsetning av at det ikke gis sentrale tillegg helt på slutten av året, eller det foreligger andre opplysninger om lønnsutviklingen, legger utvalget til grunn at lønnsnivået på tellingstidspunktet holder seg på samme nivå ut året. Deretter beregnes et gjennomsnittlig lønnsnivå, eller årslønn, for det aktuelle året. Lønnsøkning som kommer etter tellingstidspunktet, trekker opp årslønnen i det påfølgende året og bidrar til årslønnsvekst i det året.

KS samler inn data for ansatte i kommuner, fylkeskommuner og ansatte som arbeider i virksomheter som følger tariffavtaler hvor KS og Oslo kommune er part. Tellingstidspunktet er 1. desember. KS har også en egen undersøkelse av virkningstidspunkter brukt for lønnstillegg ved lokale forhandlinger.

Spekter samler inn data fra Spekters medlemsvirksomheter som ikke er helseforetak.

Tellingstidspunktet er 1. desember, og det er lønnen for november som måles.

Virkningstidspunkt for lønnstillegg ved lokale forhandlinger i de fleste virksomheter i Spekter øvrige er 1. april.

Lønnsnivået i hvert område/overenskomst skal reflektere statistikkårets populasjon, og lønnsutviklingen for denne. I beregning av årslønnsvekst tas det derfor hensyn til eventuelle endringer i statistikkpopulasjonene når dette påvirker lønnsnivået, for eksempel bevegelser i medlemsmassen i arbeidsgiverorganisasjonene. Hvert år etableres et lønnsnivå for de to seneste årene som inngår i beregning av lønnsveksten, år t og t-1. Det betyr at lønnsnivået for det seneste året (t) ikke alltid kan sammenlignes direkte med lønnsnivået i statistikkårene før. Samtidig kan lønnsnivået i det første året (t-1) være forskjellig fra det som ble etablert året før basert på et annet datagrunnlag.

Av forhandlingsområdene i tabell 1.1 er beregningene avgrenset til heltidsansatte for Virke-bedrifter i varehandelen. For de øvrige områdene beregnes årslønnsveksten for heltids- og deltidsansatte under ett. Heltidsansatte er ansatte med stillingsprosent lik 100. Se også omtalen under Arbeidstid.

Lønnsoverheng

Lønnsoverhenget beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av ett år ligger over gjennomsnittsnivået for året. Det forteller dermed hvor stor årslønnsveksten fra ett år til det neste vil bli dersom det ikke gis lønnstillegg i det andre året og det ikke er sammensetningseffekter som redegjort for i boks 1.1 i kapittel 1.

Dersom alle lønnstillegg ble gitt med virkning fra begynnelsen av året og lønnsnivået ikke endret seg gjennom året, ville lønnsoverhenget per definisjon være null. Tariff tillegg og lønnsøkninger ellers blir imidlertid gitt på ulike tidspunkter for ulike lønnstakergrupper og spredt utover hele året. Lønnstillegg som gis sent i året, fører til større overheng til neste år enn tilsvarende tillegg som gis tidlig i året.

For bonusutbetalinger anvendes årsgjennomsnittet i lønnsnivået ved utgangen av året i overhengsberegningen, slik at bonus ikke påvirker overhenget. Bonusutbetalinger skyldes ofte spesielle forhold i ett år, men kan også forventes utbetalt i ett eller annet omfang hvert år, selv om utbetalingen ikke er knyttet til bestemte arbeidsoppgaver.

Størrelsen på overhenget vil ofte være beheftet med usikkerhet når det ikke foreligger fullstendig informasjon om lønn for hele kalenderåret på beregningstidspunktet. Dermed blir lønnsoverhenget i noen grad et tolkingsspørsmål, bl.a. knyttet til tidspunktene for når lønnsøkningen skjer. En konsekvent praksis for å håndtere dette i beregningene medvirker til å redusere usikkerheten. Dette er bakgrunnen for at utvalgets beregninger av lønnsoverheng for tariffområder ikke har vært fullt ut i samsvar med den prinsipielle definisjonen av overheng. Under forutsetning av at det ikke gis sentrale tillegg på slutten av året, eller det foreligger andre opplysninger om lønnsutviklingen, har utvalget lagt til grunn at lønnsnivået på tellingspunktet for lønnsstatistikken holder seg på samme nivå ut året. Det betyr at overhenget for tariffområder har vært beregnet på grunnlag av lønnsnivået på tellingspunktet i forhold til gjennomsnittet for året. Dette har vært en praktisk tilpasning fordi vi før a-ordningen ble innført fra og med 2015 hadde lite informasjon om lønnsveksten mot slutten av året og fordi overhengsberegningene for forhandlingsområder må være ferdige i god tid før forhandlingene starter opp.

Utvalget benytter fortsatt denne metoden for forhandlingsområdene utenom NHO-bedrifter. For NHO-bedrifter bygger beregningene av årslønn og overheng nå på opplysninger om utbetalt lønn for alle måneder i året, når disse foreligger. Gjennomsnittslønnen for månedene oktober–desember representerer lønnsnivået ved utgangen av året. I foreløpig rapport i februar blir lønnen i desember beregnet på grunnlag av foregående måneder og år, dersom informasjon for desember ikke foreligger.

Valget av metode for beregning av overheng påvirker ikke størrelsen på samlet, beregnet lønnsvekst sett over flere år, men påvirker fordelingen av årslønnsveksten mellom år og fordelingen mellom overheng og bidrag fra lønnsglidning i det enkelte året.

Tariffmessig lønnsøkning

Tariffmessig lønnsøkning er lønnsøkning fastsatt i tariffavtaler. Tariffmessig lønnsøkning kan være generelle tillegg, lavlønnstillegg, garantitillegg, tillegg på minstelønnsatser etc. som følge av sentrale eller forbundsvise forhandlinger. Tariffmessig lønnsøkning beregnes på grunnlag av tariffavtaler og kan fordeles på bestemte tidspunkter i løpet av året.

Lønnsglidning

Lønnsglidning framkommer beregningsmessig som forskjellen mellom total lønnsøkning i en bestemt periode og tariffmessig lønnsøkning i den samme perioden. Lønnsglidningen blir dermed en restpost. Det er et sammensatt lønnsbegrep som bl.a. kan omfatte lønnstillegg som er gitt på de enkelte arbeidsplasser og økt fortjeneste pga. økt akkord. Det inkluderer også endringer i gjennomsnittlig lønnsnivå som følge av sammensetningseffekter, jf. boks 1.1 i kapittel 1. Tillegg ved lokale forhandlinger i privat sektor og for stillinger med bare lokal lønnsdannelse i kommunene regnes som lønnsglidning. For ansatte i staten og i kommunene med sentral lønnsdannelse, er tillegg ved lokale forhandlinger normalt en del av rammen fastsatt sentralt. I den grad det ved lokale forhandlinger gis tillegg ut over hva som er fastsatt sentralt, vil dette framkomme som lønnsglidning. Eksempelvis kan etatene/virksomhetene i staten overføre penger fra driftsbudsjettet til lønnsmidler. I tillegg kan partene lokalt føre forhandlinger på særlig grunnlag.

I utvalgets rapporter presenteres tall for bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten i de store tariffområdene, jf. tabell 1.3 i kapittel 1. I tabellen dekomponeres årslønnsveksten i bidrag fra overheng fra året før og bidrag fra tariff tillegg og lønnsglidning i beregningsåret. Normalt betyr lønnsglidningen og tariff tilleggene mer for årslønnsveksten enn det som framgår av dekomponeringen fordi en del av lønnsendringene i beregningsåret inngår i lønnsoverheng og dermed i årslønnsveksten i året etter, jf. definisjonen av lønnsoverheng over.

Arbeidstid

Den lovbestemte alminnelige arbeidstiden er 40 t/uke, men kan overstige dette. Avtalefestet normalarbeidstid er den arbeidstid per uke som gjelder for vedkommende lønnstakergruppe ifølge tariffavtaler. Den er vanligvis 37,5 t/uke. Ved arbeidstidsordninger som skift-, turnus- og nattarbeid, er både lovfestet og avtalt arbeidstid lavere enn dette. Mellom LO og NHO er for eksempel avtalefestet arbeidstid 36,5 t/uke for vanlig 2-skiftarbeid, 35,5 t/uke for døgnkontinuerlig skift- og sammenlignbart turnusarbeid og 33,6 t/uke for helkontinuerlig skift- og sammenlignbart turnusarbeid.

For arbeidere i *NHO-bedrifter* baseres beskrivelsen av lønnsutviklingen på timefortjenesten omregnet til 37,5 t/uke. I en del bransjer/tariffområder hvor det forekommer skiftarbeid, er timelønnsatsen for dette arbeidet fastsatt slik at fortjenesten per uke er den samme uansett hvilken arbeidstidsordning som gjelder. For å kunne sammenligne lønnstall bransjer imellom, omregnes timefortjenestene slik at de tilsvarer en ukentlig arbeidstid på 37,5 timer. Med utgangspunkt i faktisk timelønn medfører omregning til 37,5 t/uke at bransjer med mye skiftarbeid vil få et relativt lavere lønnsnivå enn før omregningen i forhold til bransjer hvor det er lite skiftarbeid.

I a-meldingen rapporteres stillingsprosent (hvor stor andel arbeidsforholdet utgjør av full stilling) og antall arbeidstimer per uke for full stilling. Dette gjelder også for arbeidstakere som har en varierende arbeidstid fra uke til uke. Det innhentes også opplysninger om ulike arbeidstidsordninger, for eksempel døgnkontinuerlig/helkontinuerlig skift eller turnusarbeid.

I den publiserte lønnsstatistikken fra SSB defineres heltidsansatte som «ansatte med stillingsprosent større eller lik 100». Alle med stillingsprosent lavere enn 100 regnes som deltidsansatte. Ved å kombinere informasjon om stillingsprosent og antall timer per uke i full stilling, beregnes en avtalt arbeidstid per uke for hver ansatt. Definisjonen av en heltidsstilling vil derved bestemmes av hva som er oppgitt som avtalt arbeidstid per uke for full stilling. Majoriteten av de heltidsansatte har en ukentlig avtalt arbeidstid på 37,5 timer, men varierer fra så lavt som 28 timer per uke til over 40 timer per uke.

For å kunne sammenligne årslønn eller lønn per måned mellom heltids- og deltidsansatte omregnes lønnen til de deltidsansatte til hva den ville vært hvis de jobbet heltid. Arbeidstiden per måned standardiseres slik at beregnet månedslønn ikke påvirkes av endringer i kalenderen fra et år til et annet.

Lønn per utførte timeverk i nasjonalregnskapet

Lønn per utførte timeverk i nasjonalregnskapet er definert som forholdet mellom utbetalt lønn (inkl. overtidsbetaling, men ekskl. arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier) og antall utførte timeverk for lønnstakere. I utførte timeverk inngår overtidstimer, mens fravær som innebærer at timeverk ikke blir utført, ikke er med selv om fraværet er lønnet. Antall utførte timeverk er også påvirket av bevegelige helligdager og skuddår, som gir endringer i antall arbeidsdager

fra ett år til et annet. De fleste årene er endringen på mellom én og tre dager, og mange år er antall virkedager det samme som året før.

Sammenhengen mellom gjennomsnittlig lønn per utført timeverk, lønnskostnader per utførte timeverk og årslønn er nærmere beskrevet i vedlegg 6.

Sammenhengen mellom permitteringer, årslønn og sysselsetting

Ved permittering er arbeidstaker pålagt arbeidsfritak og arbeidsgiver er fritatt sin lønnsplikt. Arbeidsforholdet består og det forutsettes at arbeidsstans kun er midlertidig.

Det store omfanget av permitteringer i 2020 har betydning for den målte lønnsveksten og sysselsettingen. Kvantitative effekter av endret sammensetning av sysselsettingen på målt lønn omtales i kapittel 1 og 2.

Årslønn

Som det framgår av dette vedlegget, er årslønn den beregnede lønnen i et arbeidsforhold for et kalenderår, der lønnen regnes om til å tilsvare heltidsarbeid hele året og beregnes som om det er full lønn under ferie og annet fravær. Det er likevel forskjeller i hvordan permitterte håndteres i beregningene.

I nasjonalregnskapets beregninger av årslønn inngår alle arbeidsforhold og da med en beregnet lønn for året (heltidsekvivalent), dvs. som om personen jobbet full tid og ikke hadde fravær utenom ferie. Permitteringer inntil nitti dager (tre måneder) behandles likt som annet midlertidig fravær. Hvis permitteringen varer utover tre måneder, vil arbeidstakeren betraktes som arbeidsledig. Det betyr at permitteringer inntil tre måneder og annet midlertidig fravær ikke påvirker gjennomsnittlig årslønn i nasjonalregnskapet. Permitteringene vil likevel kunne påvirke beregnet årslønn hvis de varer mer enn tre måneder.

I lønnsstatistikken inkluderes arbeidsforhold bare så lenge det er utbetalt lønn, dvs. permitterte er med bare i lønnspliktperioden. Mens en permittert ansatt beholder full vekt i årslønnsberegningen i nasjonalregnskapet for permittering inntil tre måneder, får vedkommende bare vekt for måneder med utbetalt lønn når det beregnes årslønn i lønnsstatistikken. Det betyr at det kan oppstå sammensetningseffekter i årslønn fra lønnsstatistikken, som ikke oppstår i nasjonalregnskapet. Permitteringer som går over i oppsigelser og arbeidsledighet vil ha samme effekt i nasjonalregnskapet og lønnsstatistikken.

Permitteringene vil få forskjellige konsekvenser for årslønn i forhandlingsområdene som følge av forskjeller i data og metode. For Virke-bedrifter i varehandel vil årslønnen være påvirket av permitteringene i den grad de omfatter november måned, som er tellingsmåneden fra og med 2020. Tilsvarende gjelder for Spekter-bedrifter utenom helseforetakene, hvor tellingstidspunktet er novemberlønnen (per 1. desember). For NHO-bedrifter benyttes opplysninger for alle måneder i året, og årslønn blir beregnet basert på måneder med utbetalt lønn. Dermed vil årslønnen, slik den hittil har blitt beregnet, bli påvirket av permitteringene gjennom sammensetningseffekter, tilsvarende som i lønnsstatistikken fra SSB. Det samme gjelder årslønn for finanstjenester.

Tabell 2.1 oppsummerer virkninger av permitteringer i beregninger av lønn per dato og årslønn etter datagrunnlag.

Tabell 2.1 Datagrunnlag og virkningen av permitteringer i beregninger av lønn per dato og årslønn

	Datagrunnlag	Effekt av permitteringer
<i>Årslønn i nasjonalregnskapet</i>	Alle måneder i året	Bare permitteringer over tre måneder får effekt. Oppsigelser virker umiddelbart.
<i>Årslønn i lønnsstatistikken</i>	Alle måneder i året	Bare måneder med utbetalt lønn inngår, dvs. permitterte faller ut fra første måned.
<i>Årslønn i Virke, Spekter, Staten og KS</i>	KS: 1. desember Virke: november Spekter: 1. desember (novemberlønn) Staten: oktober	Påvirket i den grad permitteringer/oppsigelser påvirker antall med lønn og gjennomsnittlig lønn på tellingstidspunktet. Permitteringer kan likevel påvirke gjennom de andre komponentene i månedslønn, som måles som gjennomsnitt over året. Virke: kun heltidsansatte.
<i>Årslønn i NHO</i>	Alle måneder i året	Som for årslønn i lønnsstatistikken.
<i>Per dato-tall fra lønnsstatistikken</i>	November. Tidligere var tellingstidspunktet september.	Arbeidsforhold er med bare når det er utbetalt lønn. Avtalt lønn er for september/november mens det er alle måneder hittil i året for de andre komponentene i månedslønn (bonus og uregelmessige tillegg). Permitteringer som var avsluttet med retur til arbeid før telling får ikke effekt på avtalt lønn, men kan påvirke månedslønn gjennom tillegg/bonus i gjennomsnitt for året.
<i>Kvartalsstatistikken Antall arbeidsforhold og lønn, ARBLONN</i>	Februar, mai, august, november.	Kvartalsstatistikken benytter bare data for de respektive tellingsmånedene. Permitteringer som var avsluttet før tellingstidspunktet får ikke effekt.
<i>Kontantlønn fra månedsstatistikk</i>	Omfatter alle kontante ytelser fra arbeidsgiver herunder avtalt lønn, faste og uregelmessige tillegg, bonus, overtidsgodtgjørelse, sluttvederlag og andre kontante ytelser, før skatt.	Effekt umiddelbart i statistikken når utbetalinger faller bort. Etterbetalinger som er utestående fra tidligere perioder er med.
<i>Månedlig statistikk om lønnssummer</i>	Sum beløp for grunnlag for arbeidsgiveravgift og kontantlønn. Grunnlag for arbeidsgiveravgift er summen av alle arbeidsgiveravgiftspliktige ytelser: alle kontantytelser, ulike naturalytelser og enkelte pensjonsforpliktelser.	Effekt umiddelbart i statistikken når utbetalinger faller bort, men noen elementer kan bestå gjennom permittering (f.eks. pensjonsforpliktelser). Etterbetalinger som er utestående fra tidligere perioder er med. Refusjoner vil påvirke beløpene, herunder refusjoner for sykefravær og forskuttet lønn under permittering og sykefravær. Reglene for å kunne kreve refusjon for forskuttet lønn ved permitteringer er endret i perioden fra mars 2020 til dags dato, det er ikke lenger mulig å kreve fradrag for forskutteringer av lønn ved permittering. Tiltaket med 4 prosent reduksjon i arbeidsgiveravgiften i mai og juni 2020 vil også påvirke disse beløpene.

Sysselsetting

I arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og den registerbaserte sysselsettingsstatistikken behandles permitterte litt forskjellig. I AKU blir de som har vært helt permittert i inntil tre måneder eller forventer å være permittert i mindre enn tre måneder regnet som sysselsatte med midlertidig fravær. De som har vært, eller forventer å være, permittert i mer enn tre måneder blir enten regnet som arbeidsledige eller for å være utenfor arbeidsstyrken avhengig av hva de svarer på

spørsmålene om de søker arbeid og om de er tilgjengelige for arbeid⁸⁹. Permitterte som oppgir i AKU at de likevel utførte noen oppgaver i forbindelse med jobben i referanseuka (dvs. uka de intervjues om) blir klassifisert som sysselsatte. I den registerbaserte sysselsettingsstatistikken blir permitteringer med en forventet varighet under tre måneder uten lønn regnet som sysselsetting, og når permitteringen går over tre sammenhengende måneder blir personen regnet som ikke sysselsatt.

I nasjonalregnskapet regnes alle personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. som sysselsatt. Når det gjelder permisjoner på grunn av spesielle forhold på arbeidsmarkedet, gjelder samme regel som i registerbasert sysselsettingsstatistikk. Hvis permitteringen har vart i nitti dager (tre måneder) og arbeidsforholdet ikke er meldt avsluttet i a-ordningen, vil nasjonalregnskapet manuelt legge inn at jobben er opphørt. Når en jobb forsvinner, forsvinner også denne jobbets bidrag til årsverk.

Årsverk i nasjonalregnskapet beregnes med utgangspunkt i jobber og arbeidstid, slik at permitterte inngår i årsverk de første tre månedene. Varer permitteringen lenger, eller jobben blir borte, vil den ikke lenger bidra til årsverkene. Permitterte og arbeidstakere med annet fravær inngår ikke i beregningen av utførte timeverk, heller ikke de første tre månedene.

Kjennemerker

Arbeidsgivere opplyser yrke, arbeidstid, og andre egenskaper ved arbeidsforholdet. Arbeidsgiver rapporterer yrkeskode i henhold til standard for yrkesklassifisering (STYRK-98). SSB omkoder denne til en nyere versjon av yrkeskoden, STYRK-08, som er basert på ISCO-08 som benyttes ved frigivingen av arbeidsmarkedsstatistikk. Standarden bygger på de to kvalifikasjonsprinsippene kompetansenivå og grad av spesialisering. Hvilken yrkeskode en stilling skal ha, bestemmes av arbeidsoppgavene. Det vil si at yrkeskoden skal tilsvare konkrete arbeidsoppgaver, ikke utdanning hos den enkelte, type ansettelsesforhold, kontrakt, lønn eller bransje. Hovedregelen er at ansatte som utfører samme arbeidsoppgaver, skal ha samme yrkeskode. SSB kobler også til opplysninger om utdanning fra utdannelsesregisteret, gruppert etter lengden på utdanningen i samsvar med norsk standard for utdanningsgruppering.

Næring er kodet i samsvar med Standard for næringsgruppering (SN 2007) og hentes fra SSBs virksomhets- og foretaksregister. Det samme blir gjort for sektor, også kalt institusjonell sektorgruppering, der lønnsstatistikken benytter følgende gruppering:

- Sektor 6100: Statlig forvaltning
- Sektor 6500: Kommunal og fylkeskommunal forvaltning
- Øvrige: Privat sektor og offentlige foretak

«Statlig forvaltning» er svært nær opptil det gamle SST-registeret, men omfatter også helseforetakene. Ved å kombinere sektor og næring vil man tilnærmet kunne identifisere helseforetakene. Næring 86 (Helsetjenester) innen statlig forvaltning vil omfatte helseforetakene, eksklusive virksomheter som driver «ikke-helserelatert virksomhet» (sykehusapotek, it-avdelinger etc.).

⁸⁹ Før 2021, før bruddet, ble det ikke spurt om forventet varighet i AKU. Se også Sundt C. (2022) Hvilke indikatorer har vi for arbeidsmarkedet? <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/hvilke-indikatorer-har-vi-for-arbeidsmarkedet>

Vedlegg 3.

3 Utviklingen i kronekursen og rentenivå

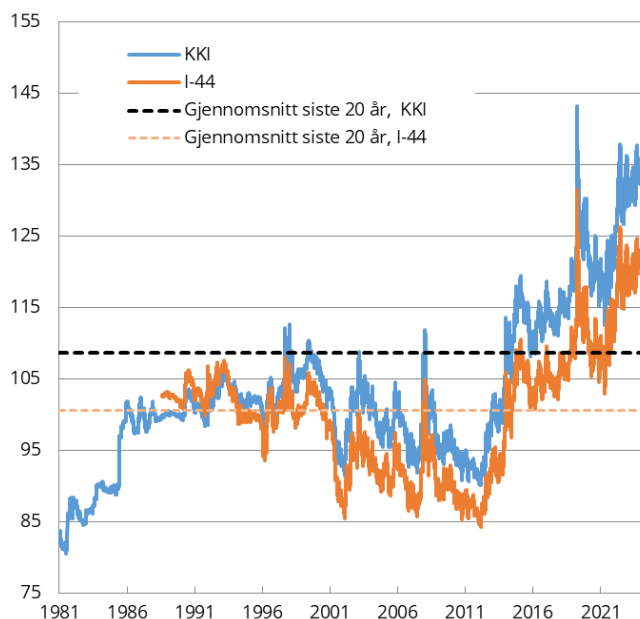
Dette vedlegget gir en omtale av utviklingen i kronekursen og rentenivå. I omtalen er det lagt mest vekt på utviklingen de siste ti årene.

Kronekursindekser

Industriens effektive valutakurs (konkurrensekursindeksen (KKI)) er en nominell effektiv kronekurs beregnet på grunnlag av kursene på den norske kronen mot valutaene for Norges 25 viktigste handelspartnere (geometrisk gjennomsnitt veid med OECDs løpende konkurransevekter, beregnet som en kjedet indeks). Indeksen er satt lik 100 i 1990. Fallende indeksverdi betyr en styrking av kronen.

Den importveide kursindeksen (I44) er et geometrisk gjennomsnitt av kursene til 44 land. Vektene er beregnet på grunnlag av Norges vareimport fra 44 land. Indeksen er satt lik 100 i 1995. Fallende indeksverdi betyr en styrking av kronen. Indeksen er beregnet etter samme prinsipp som industriens effektive valutakurs.

Utviklingen i de to valutakursindeksene er illustrert i figur 3.1 og tabell 3.1.

Figur 3.1 Industriens effektive valutakurs og importveid kursindeks. Fallende kurve angir sterkere kronekurs. Siste observasjon 07.02.2025

Kilde: Macrobond

Utviklingen i kronekursen

Fra slutten av 1990-tallet og frem til 2013 styrket kronen seg stort sett, noe som må ses i sammenheng med at økonomien i Norge utviklet seg sterkere enn hos våre handelspartnere, og at rentenivået i Norge var høyere. Utviklingen snudde i 2013, og kronen svekket seg markert de neste årene. Den kraftige svekkelsen av kronen inntraff samtidig som oljeprisen falt markert. Samtidig som at nedgangen i oljeprisen ble snudd til oppgang, styrket kronen seg gjennom 2016. I 2017 og 2018 var det relativt små endringer i kronekursen målt som

årgjennomsnitt, før kronen svekket seg med 3 prosent i 2019, målt ved industriens effektive valutakurs. I forbindelse med virusutbruddet og et markert fall i oljeprisen svekket kronen seg til rekordsvake nivåer i mars 2020. Kronen styrket seg deretter, og var ved slutten av året 14 prosent sterkere enn da den var på sitt svakeste i mars. Målt ved årgjennomsnitt var kronen likevel hele 8,1 prosent svakere i 2020 enn året før. Kronen styrket seg deretter med 4,9 prosent i 2021, og 0,3 prosent i 2022. I 2023 svekket kronen seg med hele 9,5 prosent, før den i 2024 svekket seg videre med 1,3 prosent. Målt som årgjennomsnitt har kronen aldri før vært så svak som i 2024. Kronen er nå litt sterkere enn den var ved starten av året, men samtidig svakere enn årgjennomsnittet for i fjor.

I Pengepolitisk rapport 4/24, som Norges Bank publiserte 19. desember 2024 skrev banken blant annet følgende om utviklingen i kronekursen: «*Den importveide kronekursen er lite endret siden forrige rapport. Så langt i fjerde kvartal har kronekursen i gjennomsnitt vært om lag som anslått. Rentedifferansen mot et gjennomsnitt av våre viktigste handelspartnere har steget med i underkant av 0,5 prosentenheter siden forrige rapport. Oljeprisen er lite endret, mens internasjonale aksjekurser har steget. Kronen har utviklet seg ulikt mot de ulike handelspartnernes valutaer (...). Kronen har svekket seg mot amerikanske dollar og britiske pund og styrket seg mot euro og svenske kroner. Vi anslår at kronen endrer seg lite når denne rapporten legges frem, ettersom prognosen for renten ikke avviker vesentlig fra markedsrentene. Deretter anslår vi om lag uendret kronekurs ut prognoseperioden (...).*»

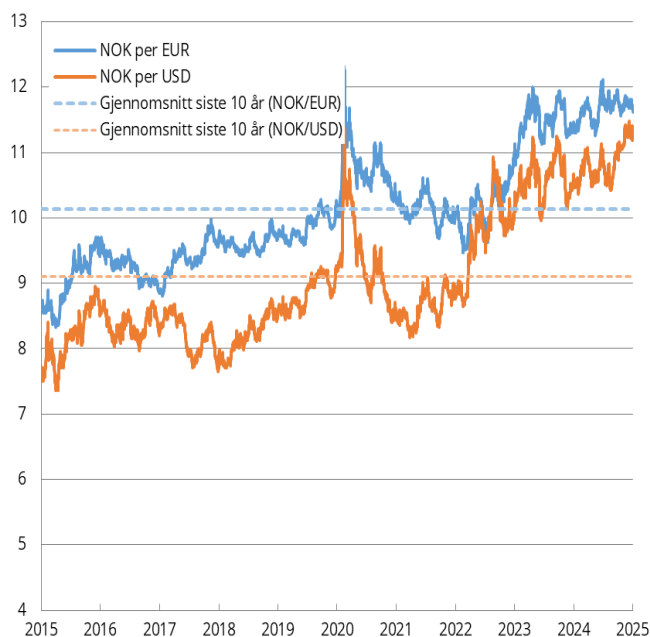
Tabell 3.1 Kronekursen. Prosentvis endring fra året før¹

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Industriens effektive valutakurs (KKI)	10,7	1,4	-0,6	0,5	3,0	8,1	-4,9	-0,3	9,5	1,3
Importveid valutakurs (I-44)	10,5	1,8	-0,8	0,1	2,9	6,7	-5,3	1,2	8,5	0,8

¹ Et positivt endringstall innebærer en effektiv svekkelse av norske kroner målt ved hhv. industriens effektive valutakurs og den importveide valutakursen.

Kilde: Norges Bank

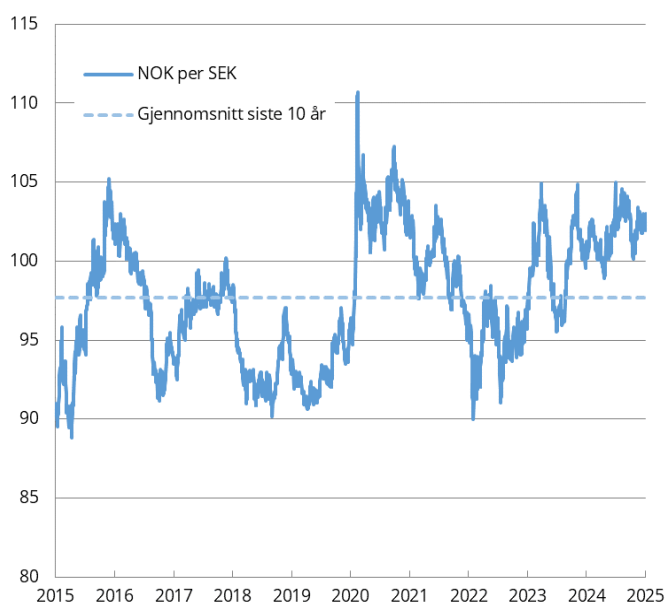
Figur 3.2 viser utviklingen i norske kroner per euro og dollar de siste ti årene. Målt mot euro var kronen den 7. februar nesten 15 prosent svakere enn gjennomsnittet de siste ti årene. Målt mot dollar var kronen vel 23 prosent svakere. Det har vært betydelige svingninger i perioden.

Figur 3.2 Utviklingen i norske kroner per euro og dollar. Fallende kurve angir sterkere kronekurs. Siste observasjon 07.02.2025

Kilde: Macrobond

Figur 3.3 viser utviklingen i den norske kronen målt mot den svenske kronen de siste ti årene. Den 7. februar var den norske kronen målt mot den svenske vel 5 prosent svakere enn gjennomsnittet de siste ti årene. Det har vært betydelige svingninger i perioden.

Figur 3.3 Utviklingen i norske kroner per svenske kroner. Fallende kurve angir sterkere kronekurs. Siste observasjon 07.02.2025

Kilde: Macrobond

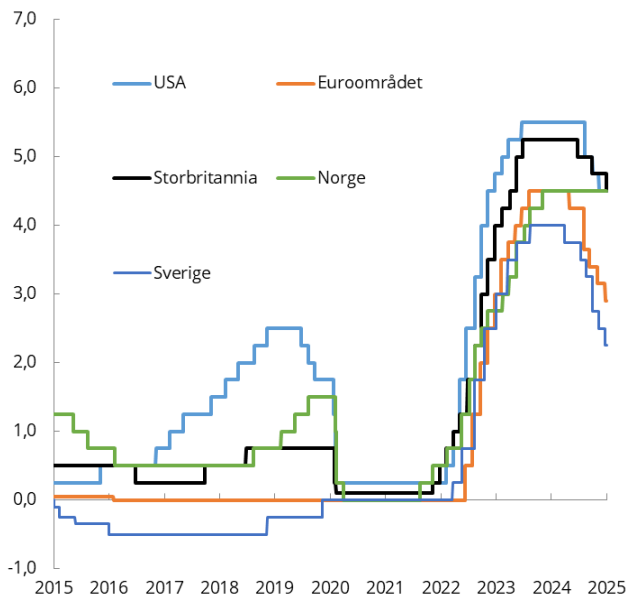
Utviklingen i renten

Som følge av at de økonomiske utsiktene forverret seg markert, reduserte Norges Bank i løpet av tre rentemøter styringsrenten fra 1,5 til 0 prosent våren 2020. Det hadde aldri tidligere hendt at styringsrenten i Norge hadde vært så lav som dette.

På rentemøtet i september 2021 satte Norges Bank styringsrenten opp til 0,25 prosent. I forbindelse med dette uttalte banken at «Normaliseringen av økonomien tilsier at det nå er riktig å starte en gradvis normalisering av styringsrenten». Gjennom høsten 2021 og 2022 satte Norges Bank styringsrenten gradvis opp, til den nådde 2,75 prosent i desember 2022. I 2023 ble styringsrente satt videre opp, til den nådde 4,5 prosent i desember. Styringsrenten har siden blitt holdt uendret på dette nivået.

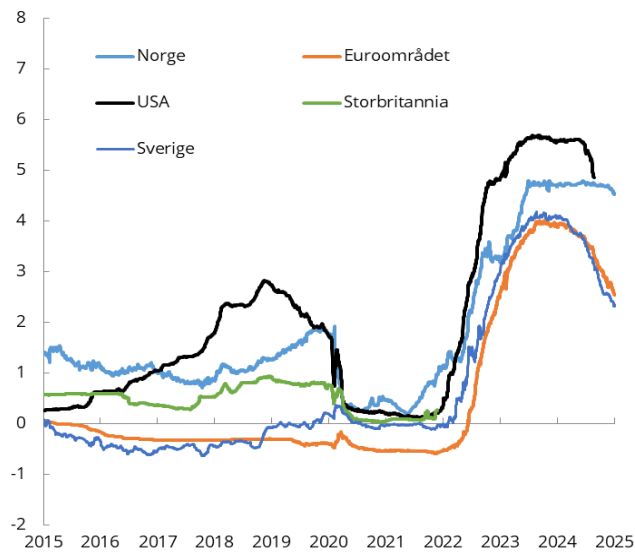
I pressemeldingen etter rentemøtet i januar i år skrev banken blant annet følgende om renteutsiktene: «Siden høsten 2021 har vi hevet styringsrenten mye for å få bukt med den høye prisveksten, og siden desember 2023 har renten vært 4,5 prosent. Renten har bidratt til å kjøle ned norsk økonomi og til å dempe prisveksten. (...) Komiteens vurdering er at det fortsatt er behov for en innstrammende pengepolitikk for å stabilisere prisveksten rundt målet, men at tiden snart er inne for å begynne å sette renten ned.»

Styringsrenten i Norge de siste ti årene har i gjennomsnitt vært høyere enn i euroområdet og Sverige, men lavere enn i USA og Storbritannia, jf. figur 3.4.

Figur 3.4 Styringsrenter i Norge og hos noen av handelspartnerne. Prosent. Siste observasjon 07.02.2025

Kilde: Macrobond

Figur 3.5 Tremåneders pengemarkedsrente i Norge og hos noen av handelspartnerne. Prosent. Siste observasjon 07.02.2025
Kilde: Macrobond

Vedlegg 4.

4 Tabellvedlegg

Tabell 4.1 Skattesatser og beløpsgrenser for inntektsårene 2015–2025

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>a. Trygdeavgift pst.</i>											
Lønnsinntekt, pst.	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,0	7,9	7,8	7,7
Primærnæringsinntekt ¹ , pst.	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,2	11,1	11,0	10,9
Annen næringsinntekt, pst.	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,2	11,1	11,0	10,9
Pensjonsinntekt	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
<i>b. Trinnskatt (toppskatt t.o.m. 2015)</i>											
Trinn 1											
Sats, pst.		0,44	0,93	1,4	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Innslagspunkt		159 800	164 100	169 000	174 500	180 800	184 800	190 350	198 350	208 050	217 400
Trinn 2											
Sats, pst.		1,7	2,41	3,3	4,2	4,2	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Innslagspunkt		224 900	230 950	237 900	245 650	254 500	260 100	267 900	279 150	292 850	306 050
Trinn 3 (tidl. trinn 1 i toppskatten)											
Sats, pst.	9,0	10,7	11,52	12,4	13,2	13,2	13,2	13,4	13,5	13,6	13,7
Innslagspunkt	550 550	565 400	580 650	598 050	617 500	639 750	651 250	643 800	642 950	670 000	697 150
Trinn 4 (tidl. trinn 2 i toppskatten)											
Sats, pst.	12,0	13,7	14,52	15,4	16,2	16,2	16,2	16,4	16,5	16,6	16,7
Innslagspunkt	885 600	909 500	934 050	962 050	964 800	999 550	1021550	969 200	926 800	937 900	942 400
Trinn 5											
Sats, pst.								17,4	17,5	17,6	17,7
Innslagspunkt								2 000 000	1 500 000	1 350 000	1 410 750
<i>Skatter på alminnelig inntekt</i>											
<i>c. Kommune, fylkes- og fellesskatt</i>											
Finnmark og Nord-Troms, pst.	23,5	21,5	20,5	19,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5
Landet ellers, pst.	27,0	25,0	24,0	23,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>d. Maksimale effektive skattesatser</i>											
Lønnsinntekt (ekskl. arbeidsgiveravgift), pst.	47,2	46,9	46,7	46,6	46,4	46,4	46,4	47,4	47,4	47,4	47,4
Primærnæringsinntekt ¹ , pst.	50,4	50,1	49,9	49,8	49,6	49,6	49,6	50,6	50,6	50,6	50,6
Annen næringsinntekt, pst.	50,4	50,1	49,9	49,8	49,6	49,6	49,6	50,6	50,6	50,6	50,6
<i>Standardfradrag mv.</i>											
<i>e. Personfradrag</i>											
Klasse 1, kr	50 400	51 750	53 150	54 750	56 550	51 300	52 450	58 250	79 600	88 250	108 550
Klasse 2, kr ²	74 250	76 250	78 300								
<i>f. Minstefradrag for lønnsinntekt</i>											
Sats, pst.	43,0	43,0	44,0	45,0	45,0	45,0	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0
Øvre grense, kr	89 050	91 450	94 750	97 610	100 800	104 450	106 750	109 950	104 450	104 450	92 000
Nedre grense, kr	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	31 800	Utgår	-	-
<i>g. Minstefradrag for pensjonsinntekt</i>											
Sats, pst.	29,0	29,0	31,0	31,0	31,0	31,0	37,0	40,0	40,0	40,0	40,0
Øvre grense, kr	72 200	73 600	81 200	83 000	85 050	87 450	88 700	90 800	86 250	86 250	73 150
Nedre grense, kr	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	Utgår	-	-
<i>h. Særskilt fradrag i arbeidsinntekt³,</i>	31 800	31 800	31 800	31 800	31 800	31 800	31 800				
<i>i. Særfradrag for uførhet, kr</i>											
<i>j. Særskilt skattefradrag for pensjonister</i>											
Maksimalt beløp, kr	30 800	29 880	29 940	29 950	30 000	32 330	32 620	33 400	32 825	34 350	36 000
Innslagspunkt trinn 1, kr	180 800	184 800	188 700	193 250	198 200	204 150	206 050	210 950	219 950	258 400	276 400
Nedtrappingssats trinn 1, pst.	15,3	15,3	15,3	15,3	15,3	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7
Innslagspunkt trinn 2, kr	273 650	278 950	284 350	290 700	297 900	306 300	310 700	318 600	331 750	391 550	422 950
Nedtrappingssats trinn 2, pst.	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
<i>j. Skattebegrensingsregelen⁴</i>											

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Avtrappingssats, pst.	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0
Skattefri nettoinntekt											
Enslige, kr	135 700	139 400	143 150	147 450	147 450	147 450	147 450	147 450	147 450	147 450	147 450
Giftede, kr	124 800	128 150	131 600	135 550	135 550	135 550	135 550	135 550	135 550	135 550	135 550
<i>l. Foreldrefradrag (for barn under 12 år)</i>											
Øvre grense, ett barn, kr	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Tillegg per barn utover det første, kr	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
<i>n. Barnetrygd⁶</i>											
Sats per barn 6–17 år, kr	11 640	11 640	11 640	11 640	12 480	12 648	12 648	12 648	14 300	19 144	-
Sats per barn 0–5 år, kr	11 640	11 640	11 640	11 640	12 480	13 848	17 448	20 112	20 840	21 192	-

¹ Næringsdrivende innenfor fiske og fangst samt barnepass i eget hjem (barn under 12 år eller med særlig behov for omsorg og pleie) har 7,7 prosent trygdeavgift på næringsinntekten i 2025. Lavere trygdeavgiftssats for fiske og fangst har sammenheng med at disse næringene betaler produktavgift som blant annet skal dekke differansen mellom 7,7 prosent og 10,9 prosent trygdeavgift.

² Skatteklasser 2 er avvirket fra 2018. Gjaldt tidligere for skattytere med forsørgeransvar for ektefelle.

³ Skattytere må velge mellom minstefradrag og særskilt fradrag i arbeidsinntekt (lønsfradrag).

⁴ Fra 2015 gjelder skattebegrensingsregelen kun pensjon eller overgangsstonad til en tidligere familiepleier eller gjenlevende ektefelle.

⁶ Enslige forsørgere får barnetrygd for ett barn mer enn det de har (utvidet barnetrygd). Enslige forsørgere med full overgangsstonad og utvidet barnetrygd får dessuten 8 352 kroner ekstra i 2024 dersom de har barn fra 0–3 år.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 4.2 Utvikling i grunnbeløpet (G), minstepensjonene¹¹ for enslige og ektepar og pensjonen til enslige uføre¹. Kroner og målt i antall G

	Grunnbeløpet	Årlig minstepensjon for enslig		Årlig minstepensjon for ektepar		Årlig minsteytelse i uføretrygden for enslige ²	
		Kroner	Antall G	Kroner	Antall G	Kroner	Antall G
01.05.09–30.04.10 ³	72 881	143 568	1,97	265 272	3,64	143 568	1,97
01.05.10–30.04.11 ⁴	75 641	151 272	2,00	279 864	3,70	151 272	2,00
01.05.11–30.04.12 ⁵	79 216	157 639	1,99	291 644	3,68	158 424	2,00
01.05.12–30.04.13	82 122	162 615	1,98	300 850	3,66	164 256	2,00
01.05.13–30.04.14	85 245	167 963	1,97	310 744	3,65	170 496	2,00
01.05.14–31.12.14	88 370	173 274	1,96	320 570	3,63	176 736	2,00
01.01.15–30.04.15	88 370	173 274	1,96	320 570	3,63	219 158 ⁶	2,48
01.05.15–30.04.16	90 068	175 739	1,95	325 132	3,61	223 369	2,48
01.05.16–31.08.16	92 576	179 748	1,94	332 548	3,59	229 588	2,48
01.09.16–30.04.17 ⁷	92 576	183 748	1,98	341 530	3,69	229 588	2,48
01.05.17–31.08.17	93 634	184 766	1,97	343 422	3,67	232 212	2,48
01.09.17–30.04.18 ⁸	93 634	188 766	2,02	345 422	3,69	232 212	2,48
01.05.18–30.04.19	96 883	194 192	2,00	355 350	3,67	240 270	2,48
01.05.19–31.08.19	99 858	198 818	1,99	363 816	3,64	247 648	2,48
01.09.19–30.04.20 ⁹	99 858	202 818	2,03	363 816	3,64	247 648	2,48
01.05.20–30.04.21 ¹⁰	101 351	208 690	2,06	367 174	3,62	251 350	2,48
01.05.21–30.06.21 ¹⁰	106 399	219 878	2,07	386 858	3,64	263 870	2,48
01.07.21–30.04.22	106 399	224 878	2,11	386 858	3,64	263 870	2,48
01.05.22–31.12.22	111 477	232 816	2,09	400 514	3,59	276 463	2,48
01.01.23–30.04.23 ¹¹	111 477	236 816	2,12	400 514	3,59	276 463	2,48
01.05.23–30.04.24	118 620	257 040	2,17	434 718	3,66	294 178	2,48
01.05.24–30.04.25	124 028	264 134	2,13	446 716	3,60	307 589	2,48

- 1 For tidligere år se NOU 2017: 10 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017.
- 2 Fra 2015 er minsteytelsen per år i uføretrygden 2,48 G for enslige og 2,28 G for gifte og samboende. Fra 1.9.2016 er minsteytelsen per år 2,33 G for gifte og samboende uføretrygdede som mottar en omregnet uførepensjon. Personer som er født uføre eller har blitt uføre før fylte 26 år er garantert en minsteytelse på 2,66 G (samboende) eller 2,91 G (enslige).
- 3 Heving av særtilleggssatsen fra 1.5.2009. Ordinær sats utgjør 97 prosent av grunnbeløpet.
- 4 Heving av særtilleggssatsen fra 1.5.2010. Ordinær sats utgjør 100 prosent av grunnbeløpet.
- 5 Fra og med 1.5.2011 er satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister regulert i samsvar med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen, mens minstepensjon for uførepensjonister er regulert i samsvar med grunnbeløpet (lønnsveksten).
- 6 Fra 1.1.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å føre videre nivået etter skatt, er minstesatsene økt.
- 7 Fra 1.9.2016 økte grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister fra 0,85 G til 0,90 G. Minste pensjonsnivå for gifte alderspensjonister økte, og minste pensjonsnivå for enslige alderspensjonister ble økt med 4 000 kr per år.
- 8 Fra 1.9.2017 ble minste pensjonsnivå for enslige økt med 4 000 kr per år, og minste pensjonsnivå for gifte/samboere ble økt med 1 000 kr per år.
- 9 Fra 1.9.2019 ble minste pensjonsnivå for enslige økt med 4 000 kr per år.
- 10 I 2021 ble satsen for minste pensjonsnivå for enslige hevet to ganger, første gang i mai med 4 000 kroner, og med virkning fra 1. mai 2020, og i juli da satsen ble hevet med ytterligere 5 000 kroner.
- 11 Satsene for minstepensjon i tabellen gjelder for personer født i 1953 eller tidligere.
- 12 Med virkning fra 1. januar 2023 økte satsen for minstepensjonsnivå for enslige med 4000 kroner.

Kilde: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tabell 4.3 Timelønnskostnader i industrien hos Norges handelspartnere i nasjonal valuta.¹ Prosentvis vekst fra året før

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sverige	2,8	3,3	1,1	3,1	3,6	-0,8	4,8	2,9	3,7	4,8
Tyskland	2,0	2,3	3,4	3,0	2,7	0,9	0,2	5,3	4,4	5,1
Danmark	1,6	2,8	1,4	2,4	3,1	1,4	4,0	3,0	2,8	3,6
Nederland	0,2	1,7	2,5	2,5	2,2	4,3	1,2	5,0	6,5	5,2
Storbritannia	-0,2	2,2	3,1	3,3	1,7	9,2	-0,6	2,0	10,1	7,6
Kina										
Polen	3,7	4,5	6,5	7,9	6,9	5,6	8,1	11,2	11,3	12,0
USA										
Frankrike	1,2	1,2	1,7	2,6	2,1	2,2	0,3	3,7	3,8	3,8
Canada										
Belgia	0,2	0,1	1,2	1,7	2,1	1,7	1,3	6,9	7,5	3,5
Italia	-0,5	-0,4	0,5	1,2	3,5	2,5	-2,0	3,1	4,1	4,7
Finland	2,0	0,7	-1,9	1,1	0,6	-0,4	4,0	3,3	3,4	1,4
Spania	-0,5	0,4	0,9	0,7	2,0	4,1	-0,9	2,3	5,7	5,4
Sør-Korea										
Russland										
Japan										
Litauen	7,5	9,0	10,0	8,8	5,9	5,2	12,7	13,3	10,9	10,5
Brasil										
Tsjekkia	4,4	4,2	8,4	8,7	8,0	7,4	2,8	5,0	8,2	6,8
Tyrkia										
Sveits										
Østerrike	2,2	1,9	1,9	3,4	3,1	2,7	1,5	5,9	7,9	7,5
Taiwan										
Romania	6,0	9,5	15,6	12,5	11,7	8,2	6,0	13,8	16,7	14,3
Norges handelspartnere ²	1,8	2,5	2,3	3,2	3,2	2,1	2,7	4,3	5,4	5,4
Memo:										
Norge	-0,8	7,3	9,6	-2,7	3,7	2,1	2,8	1,6	7,1	6,2

¹ Tallene for handelspartnerne er arbeidskraftkostnadsindekser fra Eurostat. Det foreligger per tid tall tom. 3. kvartal 2022. Anslaget på årsveksten i 2022 er beregnet ved å ta veksten fra 1-3. kvartal 2021 til 1-3. kvartal 2022. For Nederland foreligger det bare tall tom. 2. kvartal 2022.

² Ved beregning av tall for Norges handelspartnere benyttes utvalgets konkurransevekter, jf. tabell 8.1.

Kilder: Eurostat og Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.4 Lønnskostnader per ansatt i hele økonomien hos Norges handelspartnere i nasjonal valuta. Prosentvis vekst fra året før¹

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sverige	2,4	2,1	3,9	3,0	2,5	4,9	2,1	5,4	4,0	3,1
Tyskland	2,4	2,8	3,1	3,3	0,3	3,2	4,3	5,8	4,7	3,1
Danmark	1,4	1,6	1,8	1,8	2,5	3,1	2,6	3,1	4,0	3,2
Nederland	2,0	0,9	2,3	3,0	4,1	2,8	3,7	6,2	5,9	4,5
Storbritannia	3,1	2,8	2,8	3,8	0,2	4,4	6,0	7,6	4,3	4,1
Kina										
Polen	4,7	5,6	7,6	5,5	5,0	4,6	12,4	13,7	12,0	7,3
USA	0,9	2,9	3,5	3,1	7,5	5,3	2,7	3,2	4,3	3,7
Frankrike	1,1	2,0	1,5	-0,1	-3,5	5,0	4,8	4,2	3,1	2,5
Canada	-0,7	2,0	3,7	1,8	5,1	2,7	4,4	3,7	3,5	2,9
Belgia	0,8	1,9	1,8	2,1	-1,2	4,9	7,5	8,0	3,3	2,7
Italia	0,4	0,6	1,5	1,3	-4,1	6,8	3,8	3,2	3,9	3,1
Finland	1,0	-0,5	1,2	1,8	0,6	4,1	2,5	3,5	0,0	2,7
Spania	-0,1	0,7	1,7	3,4	0,8	4,8	4,9	5,8	4,8	2,4
Sør-Korea	3,5	3,4	4,7	3,5	3,0	3,2	2,6	2,7	2,5	4,7
Russland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Japan	1,0	0,4	1,2	0,7	-0,8	1,7	1,8	1,2	2,9	3,5
Litauen	6,3	9,5	7,9	10,5	6,7	11,7	11,6	11,9	8,2	7,2
Brasil										
Tsjekkia	4,9	7,4	8,3	7,7	4,0	6,2	6,9	6,7	6,0	5,6
Tyrkia										
Sveits	-0,3	0,4	1,1	1,7	-0,9	3,8	4,2	1,2	2,1	1,5
Østerrike	2,3	1,6	2,9	2,7	1,8	2,9	4,9	6,7	8,4	3,8
Taiwan										
Romania										
Norges handelspartnere ²	2,1	2,3	3,3	3,0	1,9	4,2	4,0	5,5	4,5	3,6
Memo:										
Norge	1,3	2,0	3,2	4,0	1,8	4,9	4,3	6,5	5,0	4,4

¹ Tallene for 2022 og 2023 er anslag.

² Ved beregning av tall for Norges handelspartnere benyttes konkurransevektene som presenteres i tabell 8.1.

Kilde: OECD Economic Outlook 112 (Publisert 22. november 2022)

Tabell 4.5 Netto lønnskostnadsandel for industrien i Norge og utvalgte land.
Prosentnje

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Norge	84,5	83,1	82,1	84,2	80,7	83,0	85,5	82,7	80,6	72,9	71,0	72,2
Sverige	76,1	76,4	66,4	67,4	68,8	69,0	68,4	70,6	63,8	57,7		
Tyskla	79,8	77,6	77,0	74,9	75,2	78,2	81,0	83,9	79,2	79,6	78,1	
Finland	80,5	77,6	73,8	71,5	63,3	65,6	65,8	65,5	64,0	59,5	65,4	
Danma	70,3	69,4	65,2	63,1	62,4	62,1	60,1	62,5	59,8	58,2	49,9	
Nederl	68,9	69,7	63,1	62,4	59,5	58,6	59,9	61,7	56,2	55,7	53,0	
Frankri	82,4	82,1	79,2	80,0	80,4	81,2	79,4	86,1	83,3	78,6	75,0	
Polen	58,2	53,6	51,1	53,5	59,0	60,9	61,6	61,6	57,4	54,9	57,0	

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Danmarks Statistik og Eurostat

Tabell 4.6 Lønnsomhetsmål i industrien. Prosent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Driftsmargin</i>										
Norge	5,0	4,4	4,8	4,7	4,1	3,0	3,3	5,1	8,5	4,7
Belgia	3,8	5,2	5,3	5,3	5,3	5,2	6,3	5,8	5,9	4,4
Frankrike	2,6	4,0	4,4	4,7	3,7	3,6	2,7	4,6	4,7	4,8
Italia	3,2	4,1	4,6	4,7	4,5	4,3	3,7	5,1	5,4	6,8
Polen	5,2	5,8	6,3	5,6	5,7	5,4	5,6	7,1	7,1	6,0
Spania	2,8	4,4	5,0	5,1	4,6	4,1	2,5	4,1	4,1	4,3
Tyskland	4,2	2,8	3,9	4,3	3,2	3,3	1,7	5,1	4,0	
Østerrike	4,9	5,0	5,8	6,2	5,7	5,5	5,0	6,5	6s,4	
<i>Totalrentabilitet</i>										
Norge	6,7	6,7	7,3	7,9	7,8	6,1	6,5	9,3	11,9	11,6
Belgia	5,3	6,1	5,8	5,6	9,9	7,1	7,0	6,9	7,4	8,9
Frankrike	6,1	7,0	6,8	6,9	5,7	5,7	3,8	7,0	9,2	14,6
Italia	4,8	4,8	5,4	5,6	5,7	5,5	3,5	5,5	6,6	7,6
Polen	8,6	9,0	9,8	9,1	9,0	8,0	8,3	10,4	12,0	10,1
Spania	6,9	4,8	6,7	7,1	6,6	6,0	4,4	5,8	5,9	6,5
Tyskland	6,5	5,7	6,2	6,5	5,8	5,2	3,4	6,5	5,7	
Østerrike	7,7	8,2	8,7	9,0	8,4	7,9	6,9	7,9	9,5	
<i>Egenkapitalandel</i>										
Norge	44,6	47,0	50,9	49,8	51,6	52,6	51,4	48,6	49,3	50,3
Belgia	48,1	46,2	44,8	45,1	45,5	48,0	56,6	46,9	45,7	49,7
Frankrike	36,7	36,7	37,4	39,0	37,0	37,3	37,8	37,8	37,4	38,3
Italia	35,6	37,5	39,6	39,4	40,3	42,4	43,6	42,9	42,9	45,3
Polen	52,0	52,5	51,9	52,9	52,6	52,3	52,0	50,8	50,6	54,1
Spania	41,9	42,8	43,2	44,2	45,9	46,1	45,8	45,0	44,1	43,8
Tyskland	33,9	32,4	34,1	33,6	32,7	32,9	32,0	32,9	31,4	
Østerrike	38,8	39,5	39,2	38,7	38,8	39,1	39,4	41,0	40,2	

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Banque de France (BACH-databasen)

Tabell 4.7 Husholdninger. Inntekter og utgifter. Milliarder kroner

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
<i>Inntekter:</i>	1755,1	1765,5	1823,6	1889,0	1980,1	2019,6	2185,6	2257,0	2426,3	
Lønn	1159,8	1187,8	1227,2	1286,0	1352,2	1364,2	1447,1	1557,4	1657,9	
Blandet inntekt ¹ /driftsresultat	124,6	124,0	125,1	118,2	113,9	91,1	95,0	118,7	115,2	
<i>Herav: Tjenester fra egen bolig</i>	44,0	42,9	39,2	38,4	43,3	32,4	32,8	55,3	51,8	
Formuesinntekter	109,8	80,5	82,5	88,5	100,3	93,4	174,0	105,3	146	
<i>Herav: Mottatt aksjeutbytte</i>	89,7	67,2	68,6	73,4	81,4	77,4	163,1	86,5	90,4	
Offentlige stønader, inkl. pensjon	450,1	467,6	481,6	492,6	511,3	564,1	578,1	598,3	655	
Andre inntekter (netto)	-89,3	-94,5	-92,8	-96,3	-97,7	-93,2	-108,5	-122,7	-147,8	
<i>Utgifter:</i>	471,5	463,7	476,0	493,8	523,1	527,0	576,9	620,0	728,5	
Skatt på inntekt og formue	361,5	360,6	367,5	383,0	400,0	415,6	480,9	492,0	516,7	
Formuesutgifter	110,0	103,2	108,5	110,7	123,1	111,4	95,9	127,9	211,8	
<i>Korreksjon for indirekte målte banktjenester</i>	61,7	61,4	68,8	68,2	68,5	78,9	71,0	60,2	74,3	
Disponibel inntekt	1345,2	1363,2	1416,4	1463,4	1525,5	1571,4	1680,0	1697,2	1772,0	

¹ Blandet inntekt er den delen av driftsresultatet som tilfaller husholdningssektoren. Dette inkluderer også beregnet avkastning av boligkapitalen.

* Foreløpige tall. Tallene for 2024 oppdateres i mars.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.8 Nettonasjonalprodukt og faktorinntekt. Milliarder kroner

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Nettonasjonalprodukt	2574,6	2546,8	2740,2	2961,4	2946,2	2760,0	3576,4	4928,8	4223,3	4264,6
- Netto produksjonskatter	317,0	332,0	351,9	367,8	372,9	353,3	389,6	387,0	410,7	426,4
= Faktorinntekt	2257,6	2214,8	2388,3	2593,6	2573,3	2406,7	3186,8	4541,9	3812,7	3838,1
- Lønnskostnader	1485,8	1510,4	1559,7	1638,8	1733,2	1737,5	1844,0	1999,2	2154,5	2273,2
= Driftsresultat	771,8	704,4	828,6	954,8	840,1	669,2	1342,8	2542,6	1658,1	1565,0
- Driftsresultat i olje- og gassutvinning inkl. rørtransport	289,7	201,2	313,8	433,3	307,4	167,6	774,3	1787,8	953,1	856,6
Driftsresultat i øvrige næringer	482,0	503,3	514,7	521,5	532,6	501,6	568,5,5	754,9	705,0	708,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.9 Lønnskostnader for noen hovedgrupper av næringer. Milliarder kroner

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
<i>Alle næringer</i>	1485,8	1510,4	1559,7	1638,8	1733,2	1737,5	1844,0	1999,2	2154,3	2273,2
Offentlig forvaltning	457,5	474,4	496,0	519,8	545,2	556,7	585,7	619,6	661,3	704,9
Ideelle organisasjoner, bolig tjenester, eget bruk	39,1	40,9	43,0	45,1	47,8	48,2	52,0	56,3	61,7	65,2
<i>Markedsrettet virksomhet¹</i>	989,3	995,1	1020,7	1074,0	1140,3	1132,6	1206,2	1323,3	1431,6	1503,1
Olje- og gassutvinning inkl. rørtransport	39,6	38,2	37,1	39,0	41,8	42,1	43,0	48,3	54,2	57,1
<i>Markedsrettet virksomhet¹ Fastlands-Norge</i>	938,3	945,8	972,7	1023,9	1086,9	1079,7	1152,6	1263,6	1366,1	1436,1
Elektrisitet, gass og varmtvannsforsyning	14,1	14,7	15,2	15,7	16,6	16,9	18,5	20,2	23,7	24,3
Industri	148,3	144,3	143,7	148,9	158,0	155,3	162,1	173,2	186,8	197,9
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	78,8	72,4	69,0	71,4	77,8	75,4	77,1	82,7	91,8	98,7
Råvarebasert industri	28,0	29,3	30,6	32,0	33,2	33,0	34,6	37,1	39,3	41,5
Øvrige industrinæringer	41,5	42,6	44,2	45,5	46,9	46,9	50,4	53,4	55,8	57,7
Øvrig markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge	776,4	786,9	814,0	859,5	912,6	907,7	972,0	1070,2	1155,6	1213,9

¹ Markedsrettet virksomhet er samlingen av produksjonsenheter som henter mer enn 50 prosent av sine inntekter fra salg i markedet.

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.10 Beregnet årslønnsvekst¹ fra året før. Supplement til tabell 1.1 i kapittel 1

Arbeidere i NHO-bedrifter ² :									
År	Arbeidere i alt	Industri- arbeidere	Nærings- og		Kjemisk Prosessindustri	Verksted- og metallindustri	Bygg- og anleggsvirksomhet		Transport- sektoren i alt
			nyttelsesmiddelindustri	Treindustri			I alt	Byggevirksomhet	
2015	2,6	2,5	2,9	1,8	2,4	2,9	3,0	2,5	3,2
2016	1,5	2,0	2,2	1,5	2,3	2,1	2,2	2,6	1,6
2017	2,4	2,6	2,2	3,1	1,9	2,3	2,5	2,7	2,8
2018	2,8	2,8	2,9	2,5	2,8	2,8	2,5	2,8	2,8
2019	3,1	3,1	2,9	3,2	3,1	3,3	2,6	2,7	3,1
2020	2,3	2,0	2,2	2,2	2,6	1,7	2,3	2,2	2,7
2021	3,4	2,8	2,7	3,2	3,0	2,8	2,5	2,5	2,5
2022	3,5	3,5	2,2	4,0	4,6	3,6	3,8	3,6	4,2
2023	4,7	5,1	4,9	4,6	5,7	4,9	5,2	5,0	-
2024	4,9	5,6	-	-	-	-	-	5,5	-
2014–2024	35,9	36,9	-	-	-	-	-	37,1	-
Gj. sn. per år ¹⁰	3,1	3,2	-	-	-	-	-	3,2	-
Årslønn 2024	609 600	604 600	-	-	-	-	-	648 200	-

År	Arbeidere i NHO-bedrifter ²		Funksjonærer i NHO-bedrifter		Industrien i NHO- bedrifter i alt	Virkebedrifter
	Landtransport	Hotell og restaurant ⁷	I alt	Industriefunk.		
2015	2,9	2,4	2,9	2,5	2,5	3,3
2016	2,6	1,5	2,1	2,2	1,9	2,5
2017	2,6	2,7	2,7	2,7	2,4	3,1
2018	2,1	2,8	2,2	2,8	2,6	2,7
2019	3,0	3,6	3,0	3,0	3,1	3,0
2020	2,5	1,7	2,3	2,1	2,20	3,6
2021	2,8	3,4	2,8	3,1	3,10	4,7
2022	3,7	3,2	4,4	4,9 ¹²	4,00	3,7
2023	5,2	4,6	4,4	4,0 ¹²	4,80	3,9 ¹⁰
2024	-	5,0	4,9	4,9 ¹²	5,3	4,9 ¹⁰
2014–2024	-	35,4	36,6	37,2	36,8	41,6
Gj. sn. per år ⁸	-	3,1	3,2	3,2	3,2	3,5
Årslønn 2024	-	467 700	901 800	961 800	767 000	661 000

År	Staten ⁴	Kommunene ⁵			Spekter-bedrifter	
		I alt	Undervisningsansatte	Øvrige ansatte	Helseforetakene ⁵	Øvrige bedrifter
2015	2,8	3,3 ⁵	3,9 ⁵	3,2	2,7	2,7
2016	2,4	2,5	2,5	2,5	2,0 ⁶	2,4
2017	2,3	2,5	2,3	2,6	3,6 ⁶	2,4
2018	2,7	2,9	2,8	3,0	3,4	2,9
2019	3,8 ⁹	3,5	3,0	3,7	3,4	3,3
2020	1,8 ⁹	1,7	1,2 ¹⁴	1,9 ¹⁴	1,8	1,9
2021	2,8	2,6	2,3	2,8	3,6	2,9
2022	4,3 ⁹	3,7 ¹¹	3,3 ¹¹	3,9 ¹¹	4,5	4,0
2023	6,4 ¹³	5,6 ¹⁴	6,1 ¹⁴	5,5 ¹⁴	5,8	5,4
2024	5,4 ¹⁵	5,4	5,6	5,4	5,6 ¹⁶	5,3
2014–2024	40,5	39,2	38,2	40,3	42,9	38,5
Gj.sn. per år ⁸	3,5	3,4	3,3	3,4	3,6	3,3
Årslønn 2024	750 500	644 700	699 600	629 300	764 200	688 500

1. Veksttallene er per årsverk for arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter, staten, kommunene og Spekter-bedrifter. For de andre er veksttallene for heltidsansatte med unntak av varehandel i alt og forretningsmessig tjenesteyting fra og med 2010.
2. Gjelder for arbeidere med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.
3. Sammensetningseffekter som følge av endret kompetansesammensetning (økt andel legeårsverk) bidrar med økt lønnsvekst på 0,3 prosent.
4. Statsansatte er ansatte i det statlige tariffområdet. Statlige eide foretak, som for eksempel de statlig eide helseforetakene er ikke en del av statlig tariffområde. Fra og med 2015 er datagrunnlaget basert på a-ordningen.
5. For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunkter forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2014 ned med 0,2 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,9 prosentpoeng for undervisningsansatte. Konflikten har trukket opp årslønnsveksten i 2015 for kommuneansatte med 0,2 prosentpoeng og for undervisningsansatte med 0,9 prosentpoeng. For øvrige ansatte er ikke årslønnsveksten påvirket.
6. For ansatte i konflikt i 2016 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 med 0,4 prosentpoeng og trakk opp anslaget i 2017 med 0,4 prosentpoeng. Deler av lønnsoppgjøret i 2016 ble også først utbetalt i 2017, noe som ytterligere trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 og ytterligere trakk opp anslaget i 2017. Strukturendringer trakk i samme retning.
7. Det har gjennom perioden vært betydelige bevegelser i form av at hotell- og restaurantansatte slutter og begynner, særlig ifm. pandemien i 2020-2022. Årslønnsveksttallene kan ses i sammenheng med at prosentvis lønnsvekst for identiske personer var 3,0 i 2016, 4,3 i 2017, 4,2 i 2018, 4,8 i 2019, 2,4 i 2020, 4,6 i 2021, 5,9 i 2022, 6,3 i 2023 og 6,3 i 2024.
8. Geometrisk gjennomsnitt.
9. Vekst i faste og variable tillegg bidro til økt årslønnsvekst med 0,4 prosentpoeng i 2019, se boks 1.1 i kapittel 1. Årslønnsveksten i det statlige tariffområde ekskl. forsvaret er 1,5 prosent i 2020. Vekst i faste og variable tillegg bidrar til økt årslønnsvekst med 0,3 prosentpoeng i 2020. Ser man bort fra endringen i faste og variable tillegg reduseres lønnsveksten med 0,5 prosentpoeng i 2022.

10. Reduserte bonusutbetalinger trakk årslønnsveksten ned med 1,1 prosentpoeng i 2023. Utvalget kommer tilbake til sammensetningseffekter mv. i 2024 i marsrapporten.
 11. Lønnsdata for 2022 for arbeidstakere i konflikt er korrigert med kjennelsen i Rikslønnsnemnda. For ansatte i konflikt i 2022 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2022 ned med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, ned med 0,8 prosentpoeng for undervisningsansatte, og ned med i underkant av 0,1 prosentpoeng for øvrige ansatte. Konflikten i 2021 har trukket opp årslønnsveksten i 2022 med 0,1 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, og opp med 0,2 prosentpoeng for undervisningsansatte.
 12. Bonusutbetalinger trakk lønnsveksten for funksjonærer opp med 1,5 prosentpoeng i 2022 og ned med 0,5 prosentpoeng i 2023 og foreløpig ned med 0,3 prosentpoeng i 2024.
 13. Beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv Forsvaret er på 6,0 prosent.
 14. Konflikten i 2022 trakk årslønnsveksten i 2023 opp med 0,2 prosentpoeng for kommunesektoren samlet, opp med 0,7 prosentpoeng for undervisningsansatte og opp med 0,05 prosentpoeng øvrige ansatte.
 15. Uten streik ville veksten vært 0,2 prosentpoeng høyere. Foreløpige beregninger viser at årslønnsveksten i staten eksklusiv forsvaret var på 4,9 prosent.
 16. Sammensetningseffekter som følge av endret kompetansesammensetning (økt andel legeårsverk) bidrar med økt lønnsvekst på 0,2 prosent.
- Kilder: Statistisk sentralbyrå, Beregningsutvalget og KS

Tabell 4.11 Kvinners gjennomsnittslønn¹ i forhold til menns etter næring. Heltidsansatte

	2014	2015	2015 ³	2016	2017	2018	2019	2019 ⁷	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Andel kvinner ²
														Menn	Kvinner	
Jordbruk, skogbruk og fiske	96,9	94,7	89,1	88,2	86,4	88,4	87,8	88,1	88,5	88,5	89,1	91,4	90,4	678 360	613 440	23
Bergverksdrift og utvinning	92,2	95,3	95,5	96,7	98,1	100,1	99,8	101,0	100,4	101,3	103,0	102,3	101,9	1 089 480	1 110 600	21
Industri	91,2	91,6	92,2	93,1	93,9	94,5	94,8	93,8	94,2	94,5	94,8	95,1	95,3	732 000	697 800	22
Elektr. forsyning mv.	95,4	95,7	93,6	93,9	93,9	93,7	93,6	94,0	94,3	94,3	95,0	95,0	96,4	989 400	954 240	26
Vann, avløp, renovasjon	107,5	106,1	106,3	107,2	106,5	107,6	109,0	109,6	108,9	109,6	108,6	108,9	108,1	660 240	713 400	19
Bygge- og anleggsvirksomhet	102,8	104,2	103,9	104,3	104,7	105,4	105,7	107,7	107,6	107,3	107,3	107,2	106,5	672 360	715 920	8
Varehandel mv.	85,3	84,7	87,7	87,6	88,1	88,3	88,5	86,2	86,8	87,5	88,3	89,4	89,9	708 240	636 840	33
Transport og lagring	91,3	91,8	90,2	91,6	92,3	93,2	93,1	93,3	95,2	94,5	94,9	95,7	95,4	714 000	681 360	18
Overnattings- og serveringsvirksomhet	93,6	90,9	93,9	94,3	95,2	95,7	95,8	93,2	93,2	92,0	93,2	94,3	94,7	528 960	501 000	48
Informasjon og kommunikasjon	85,8	86,2	85,9	86,4	87,2	87,2	87,8	87,6	88,2	88,3	88,4	88,6	89,1	965 040	859 920	29
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	71,0	71,4	69,6	70,2	70,2	70,8	72,9	73,2	74,2	74,0	74,6	77,3	77,7	1 134 840	881 280	45
Omsetning og drift av fast eiendom	83,9	84,5	83,1	83,5	83,2	82,5	85,8	84,6	85,2	84,8	85,6	87,2	89,0	942 000	838 560	33
Faglig, vit. og teknisk tjenesteyting	79,8	80,0	80,3	81,7	82,3	82,7	83,1	82,9	83,7	83,1	84,3	85,1	85,5	948 960	811 320	41
Forretningsmessig tjenesteyting	92,9	92,8	90,4	92,3	93,1	92,9	93,2	93,4	91,5	92,3	92,0	89,9	90,0	673 200	605 640	34
Offentlig adm. og forsvar mm.	91,5	88,7	87,9	88,5	88,6	89,2	89,2	89,7	90,0	90,3	90,6	90,8	90,3	802 680	724 920	51
Undervisning	95,1	94,1	93,8	94,3	94,4	94,7	94,8	94,7	94,8	95,3	95,0	95,5	95,7	713 880	683 520	65
Helse- og sosialtjenester	86,3	86,2	84,2	85,2	84,7	85,0	85,6	85,3	85,5	85,9	85,7	86,4	87,0	750 480	652 920	78
Kultur, underholdning og fritid	90,6	92,0	92,3	93,1	93,3	93,6	93,6	90,4	90,8	91,0	90,7	91,6	91,8	686 040	629 520	44
Annen tjenesteyting	76,9	78,5	82,7	83,3	84,1	84,7	85,0	83,7	85,5	86,4	87,3	87,6	88,5	735 000	650 280	60
Kommune/fylkeskommune i alt ⁴	94,0	94,1	94,1	94,6	94,8	94,8	95,3	93,8	94,0	94,5	94,3	94,4	94,7	686 520	649 920	71
Skoleverket/undervisning ^{4,5}	97,3	97,3	97,3	97,3	97,7	97,9	98,1	97,0	97,3	97,6	97,4	97,6	97,7	697 320	681 600	70
Øvrige ansatte ⁴	92,5	92,6	92,6	93,2	93,4	93,4	94,0	92,4	92,4	93,0	92,8	93,0	93,3	681 120	635 760	72
Staten (ekskl. helseforetak)	89,7	88,8	89,0	89,3	89,5	90,1	89,7	89,9	90,2	90,4	90,6	90,7	90,7	775 320	703 080	50

	2014	2015	2015 ³	2016	2017	2018	2019	2019 ⁷	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Andel kvinner ²
														Menn	Kvinner	
Helseforetak ⁶	82,3	83,0	79,7	80,8	80,7	81,6	81,7	81,8	82,0	82,6	83,0	83,3	83,3	857 520	714 000	73
Alle næringer (heltidsansatte)	88,4	87,9	86,9	87,6	88,1	88,5	88,9	89,4	89,3	89,6	89,5	90,6	90,2	733 080	661 440	40

¹ Månedslønn per september/november/desember.

² I prosent av antall arbeidsforhold med heltid.

³ Brudd i statistikken i 2015.

⁴ Basert på tallmateriale fra KS t.o.m. 2019. F.o.m. nye 2019-tall er tallene fra SSB. I undergruppe til kommuneforvaltningen benyttes næringsgruppen 85 Undervisning f.o.m. nye 2019-tall.

⁵ Skoleverket inkluderer alle ansatte og ikke bare undervisningspersonale.

⁶ Fra og med 2015 (a-ordningen) er helseforetakene basert på datamateriale fra næringen Helsetjenester under Statlig forvaltning.

⁷ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, KS og Beregningsutvalget

Tabell 4.12 Kvinners gjennomsnittslønn¹ i forhold til menns etter næring. Heltids- og deltidsansatte hvor deltid er omgjort til heltidsekvivalenter

	2014	2015	2015 ²	2016	2017	2018	2019	2019 ⁵	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12, 2024	
														Menn	Kvinner
Jordbruk, skogbruk og fiske	95,9	93,9	89,0	88,0	86,8	88,1	87,7	88,2	88,0	87,8	88,4	90,0	89,1	649 680	578 640
Bergverksdrift og utvinning	91,7	94,8	95,3	96,1	97,7	99,7	99,6	100,5	99,9	100,8	102,7	102,1	101,7	1 083 960	1 102 440
Industri	90,0	90,5	90,0	90,5	91,3	92,0	92,4	92,3	92,7	93,0	93,2	93,4	93,7	726 360	680 760
Elektrisitetsforsyning mv.	93,3	93,8	91,7	91,9	92,0	92,2	92,0	92,8	93,0	93,4	94,2	94,3	95,7	984 360	942 240
Vann, avløp, renovasjon	106,0	105,4	104,9	105,5	105,0	106,0	107,5	108,3	107,5	108,6	107,6	107,9	107,1	657 120	704 040
Bygge- og anleggsvirksomhet	100,8	102,2	101,8	102,4	102,8	103,7	104,0	104,6	104,5	104,1	104,3	104,3	103,5	670 920	694 560
Varehandel mv.	82,7	82,2	82,4	82,8	83,0	83,3	83,4	83,4	83,5	83,7	83,9	84,9	85,3	679 560	579 360
Transport og lagring	90,7	91,0	89,7	90,9	91,5	92,3	92,3	92,6	94,2	93,8	94,0	95,1	94,8	697 800	661 200
Overnattings- og serveringsvirksomhet	91,8	90,0	92,1	92,0	92,6	93,4	93,7	93,4	93,1	92,1	92,8	93,6	93,8	505 080	473 520
Informasjon og kommunikasjon	85,4	85,4	84,8	85,5	86,2	86,3	87,0	86,8	87,5	87,6	87,8	88,0	88,5	955 200	845 160
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	70,4	70,6	68,7	69,3	69,4	70,2	72,2	72,8	73,9	73,6	74,4	77,3	77,6	1 123 320	871 200
Omsetning og drift av fast eiendom	82,6	82,6	82,2	82,0	81,9	81,6	84,0	83,5	84,2	83,4	84,4	85,7	86,7	905 760	785 640
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	79,0	79,3	79,2	80,7	81,4	81,7	82,2	82,3	83,0	82,4	83,6	84,5	84,9	937 080	795 120
Forretningsmessig tjenesteyting	91,6	90,7	90,4	91,6	92,0	91,2	91,8	91,5	89,5	90,4	90,3	88,0	87,7	649 080	569 160
Offentlig administrasjon og forsvar mm.	88,3	88,1	87,0	87,6	87,9	88,7	88,6	89,1	89,4	89,8	90,2	90,4	90,0	795 360	715 680
Undervisning	93,6	92,7	92,7	93,1	93,3	93,9	94,0	94,1	94,2	94,7	94,4	95,0	95,4	691 920	660 000
Helse- og sosialtjenester	87,6	87,8	87,5	88,6	87,9	88,1	88,8	87,9	88,0	88,2	88,1	88,7	89,3	714 480	637 800
Kultur, underholdning og fritid	89,8	90,3	89,7	90,4	90,8	90,9	91,0	90,8	91,2	91,3	90,6	91,5	91,3	643 560	587 280
Annen tjenesteyting	76,2	77,1	82,2	83,0	83,5	84,0	84,3	83,8	85,1	86,1	86,9	87,1	87,7	705 120	618 480
Kommuneforvaltningen i alt ³	92,7	92,9	92,9	93,3	93,6	93,6	94,1	93,9	94,1	94,5	94,4	88,5	94,8	630 000	664 800
Skoleverket/undervisning ³	95,4	95,6	95,6	96,1	96,3	98,1	98,3	96,4	96,8	97,1	96,9	97,3	97,4	673 440	655 800
Øvrige ansatte ³	91,9	92,1	92,1	92,5	92,7	92,9	93,4	93,2	93,2	93,6	92,8	93,6	87,3	745 440	650 400
Staten (ekskl. helseforetak)	89,2	88,6	88,5	89,0	89,3	89,9	89,6	89,8	90,1	90,4	90,6	90,7	90,0	789 360	710 760
Helseforetak ⁴	83,6	83,6	80,6	81,7	81,4	82,1	82,3	82,1	82,5	82,9	83,4	83,6	83,9	882 840	740 400
Alle næringer (heltids- og deltidsansatte)	86,2	86,1	85,3	86,1	86,7	87,1	87,6	87,8	87,5	87,9	87,6	88,3	88,2	752 160	663 360

¹ Månedslønn per september/november/desember.

² Brudd i statistikken i 2015.

³ Basert på tall fra KS t.o.m. 2019. For nye 2019-tall og 2020 er tallene fra SSB. I undergruppe til kommuneforvaltningen benyttes næringsgruppen 85 Undervisning f.o.m. nye 2019-tall.

⁴ På grunn av innføringen av a-ordningen er det brudd i statistikken i 2015. Fra og med 2015 baserer statistikken for helseforetakene seg på næringen Helsetjenester under Statlig forvaltning.

⁵ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Beregningsutvalget og KS

Tabell 4.13 Kvinners gjennomsnittslønn¹ i forhold til menns fordelt på utdanning, herunder fagutdanning og næring⁵. Heltidsansatte

	2014	2015	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2019 ⁶	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Antall arbeidsforhold med heltid					Andel kvinner
														Menn 2024	Kvinner 2024	I alt 2022	I alt 2023	I alt 2024	Menn 2024	Kvinner 2024	2024
<i>Grunnskole</i>	90,8	90,3	89,6	89,2	89,1	89,2	89,0	87,5	87,7	87,6	87,9	88,7	88,7	569 040	504 480	251 971	246 455	242 508	172 712	69 796	29
Industri	92,5	92,9	93,8	93,4	93,9	94,4	94,3	93,5	93,0	93,3	93,4	93,4	93,3	562 800	525 120	33 336	33 038	32 897	26 499	6 398	19
Bygge- og anleggsvirksomhet	102,1	103,9	105,4	102,6	102,7	101,1	101,7	103,5	102,3	100,0	98,8	98,6	98,6	522 480	514 920	41 978	40 451	39 056	36 338	2 718	7
Varehandel, mv.	88,6	87,0	90,9	90,8	91,2	91,4	91,3	86,3	87,1	87,8	89,0	90,2	91,0	585 240	532 800	46 857	45 971	45 247	31 899	13 348	30
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	83,4	86,3	81,3	83,2	81,7	84,4	84,3	78,0	82,2	83,6	85,2	85,8	85,0	825 480	701 880	1 926	1 952	2 008	1 079	929	46
Staten eksklusive helseforetak	89,3	87,6	92,0	92,5	92,5	94,5	93,8	94,8	94,6	94,1	94,9	93,5	91,1	625 920	570 240	5 866	5 794	5 748	3 162	2 586	45
Helseforetak	94,8	96,0	95,3	95,1	94,7	94,9	94,7	94,1	92,8	90,1	90,4	87,7	86,5	548 880	474 720	3 516	3 601	3 634	1 140	2 494	69
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}	91,9	92,4	92,4	92,9	92,4	92,2	92,5	88,5	88,5	88,1	87,9	87,9	87,8	501 840	440 640	20 237	20 666	20 982	8 051	12 931	62
-Herav skoleverket/undervisning ²	97,6	96,5	96,5	98,1	98,4	97,6	98,1	98,2	100,1	99,4	99,5	95,2	96,3	424 080	408 360	2 288	2 325	2 244	889	1 355	60
<i>Videregående skole</i>	83,9	83,4	83,2	83,6	83,8	83,6	83,6	83,1	83,3	83,4	83,2	83,6	83,3	729 240	607 320	671 458	677 808	679 539	478 531	201 008	30
Industri	89,5	89,2	89,9	90,3	90,6	90,9	90,7	89,9	90,2	90,1	90,1	90,0	89,9	710 880	638 760	94 454	95 594	96 186	80 070	16 116	17
Bygge- og anleggsvirksomhet	94,4	93,9	94,3	94,7	94,6	94,8	94,6	94,7	95,2	95,0	94,8	94,5	94,6	702 840	664 680	112 040	111 685	110 730	105 070	5 660	5
Varehandel, mv.	83,5	82,8	84,8	85,0	85,1	84,9	84,8	83,1	83,7	84,0	84,4	85,1	85,3	702 840	599 640	104 464	104 061	103 131	72 963	30 168	29
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	78,5	79,1	78,4	77,5	78,5	78,3	79,9	79,9	80,1	79,5	80,8	82,4	82,2	935 520	769 440	10 633	10 534	10 404	5 078	5 326	51
Staten eksklusive helseforetak	86,7	85,4	85,3	85,7	85,4	86,3	85,7	85,7	86,0	86,0	86,0	84,8	82,6	761 880	629 520	31 111	31 897	32 148	20 240	11 908	37

	2014	2015	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2019 ⁶	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Antall arbeidsforhold med heltid					Andel kvinner
														Menn 2024	Kvinner 2024	I alt 2022	I alt 2023	I alt 2024	Menn 2024	Kvinner 2024	2024
Helseforetak	88,5	87,7	86,2	86,5	86,1	86,2	85,7	85,6	86,4	85,1	85,7	86,2	86,1	677 400	583 440	16 081	16 643	16 978	5 808	11 170	66
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}	93,6	93,2	93,2	93,4	93,9	93,9	93,4	89,4	89,2	89,3	89,3	89,3	89,8	621 480	557 880	73 784	77 983	80 750	28 576	52 174	65
-Herav skoleverket/undervisning ²	96,2	95,2	95,2	95,6	96,3	96,6	95,9	92,7	93,4	92,6	92,4	91,9	91,7	577 320	529 440	7 159	7 770	7 922	2 864	5 058	64
<i>Videregående skole, herav fagutdanning</i>			80,9	81,1	81,2	81,1	81,0	80,7	80,8	80,9	80,5	80,7	80,8	729 120	588 840	385 889	398 382	407 382	326 210	81 172	20
Industri	88,2	87,3	88,2	88,8	89,2	89,8	89,6	88,9	89,2	89,1	89,1	89,3	89,1	718 320	640 200	66 619	68 404	69 419	61 343	8 076	12
Bygge- og anleggsvirksomhet	90,0	88,4	90,0	89,8	90,1	91,3	90,0	90,5	90,9	90,5	90,4	90,0	90,3	713 520	644 160	86 493	86 693	87 032	84 649	2 383	3
Varehandel, mv.	85,2	84,2	86,0	86,1	86,2	85,9	85,5	84,6	84,9	85,1	85,0	84,8	85,0	688 200	584 640	52 834	53 801	54 435	44 996	9 439	17
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	82,1	82,5	80,7	81,7	81,0	79,2	80,1	81,3	81,2	79,6	81,6	81,8	82,0	857 520	703 320	1 779	1 871	1 951	1 207	744	38
Staten eksklusive helseforetak	84,9	82,8	83,0	83,1	82,6	83,5	83,6	83,1	84,0	84,5	84,9	84,0	81,3	751 800	611 400	11 472	12 754	13 401	10 198	3 203	24
Helseforetak	85,9	89,0	87,3	87,8	87,8	87,9	87,8	87,8	88,5	87,5	87,6	87,8	87,7	679 920	596 400	7 484	7 868	8 170	4 223	3 947	48
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}	95,0	94,8	94,8	94,9	94,4	94,5	94,7	86,9	86,8	86,7	86,9	87,1	87,8	621 600	545 520	42 325	46 022	48 630	20 694	27 936	57
-Herav skoleverket/undervisning ²	93,9	92,8	92,8	93,3	93,1	94,1	94,6	88,0	88,3	88,4	88,8	87,9	88,1	582 960	513 480	3 981	4 476	4 622	1 942	2 680	58
<i>Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år</i>	80,4	79,4	78,4	79,0	79,3	79,5	80,0	80,1	80,2	80,8	80,1	81,0	81,2	870 600	707 280	579 811	591 049	597 298	258 309	338 989	57
Industri	82,5	83,4	82,7	83,7	84,2	84,3	84,6	84,3	85,3	85,5	85,0	85,5	85,8	917 280	786 720	29 669	30 272	31 283	20 912	10 371	33

	2014	2015	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2019 ⁶	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Antall arbeidsforhold med heltid					Andel kvinner
														Menn 2024	Kvinner 2024	I alt 2022	I alt 2023	I alt 2024	Menn 2024	Kvinner 2024	2024
Bygge- og anleggsvirksomhet	86,4	85,2	86,4	86,1	86,3	87,0	86,7	88,6	89,9	89,8	89,6	90,2	90,8	896 640	814 080	17 280	17 128	17 091	12 992	4 099	24
Varehandel, mv.	79,5	77,1	79,8	79,8	79,2	79,8	79,9	78,9	79,4	79,7	80,0	81,3	82,0	861 480	706 680	37 251	37 910	38 355	20 987	17 368	45
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	70,3	70,5	68,5	68,9	69,1	69,9	72,4	73,1	74,1	74,1	74,3	77,2	77,5	1 103 040	854 880	21 340	22 243	23 242	12 799	10 443	45
Staten eksklusive helseforetak	88,7	87,6	87,5	87,5	87,5	87,7	87,4	87,5	87,7	87,6	87,5	87,3	87,0	794 880	691 320	59 030	58 977	59 976	29 749	30 227	50
Helseforetak	94,2	94,0	93,7	93,4	93,3	93,5	93,8	93,8	93,8	93,6	93,3	93,4	93,1	745 800	694 200	45 289	46 480	47 381	9 752	37 629	79
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}	94,3	94,3	94,3	94,5	94,5	94,4	94,9	93,3	93,5	94,1	94,0	94,0	94,2	713 280	672 120	172 239	175 649	175 861	42 014	133 847	76
-Herav skoleverket/undervisning ²	97,8	97,8	97,8	97,8	97,8	97,9	98,0	96,5	96,8	97,3	96,9	97,2	97,2	701 760	682 440	69 380	68 866	67 351	19 820	47 531	71
<i>Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år</i>	81,4	80,8	80,0	80,8	81,2	81,1	81,2	81,6	81,7	81,6	81,4	82,1	82,1	1 050 960	863 040	313 557	330 074	347 019	168 395	178 624	51
Industri	82,3	83,8	82,0	83,5	84,0	84,1	84,5	84,1	84,6	84,6	84,6	84,9	85,6	1 109 760	949 440	17 328	17 628	18 596	12 118	6 478	35
Bygge- og anleggsvirksomhet	85,4	88,8	84,9	83,1	83,0	84,3	82,3	85,1	88,0	89,1	87,3	88,5	89,7	1 096 080	983 280	6 317	6 421	6 767	4 862	1 905	28
Varehandel, mv.	82,9	81,5	83,7	82,6	83,3	82,9	83,0	83,7	81,3	82,8	82,0	82,9	84,0	1 025 040	861 240	11 197	11 861	12 717	6 263	6 454	51
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	75,9	73,1	72,7	73,7	74,3	74,3	75,5	76,5	77,4	76,3	76,2	79,4	79,3	1 334 640	1 058 640	11 597	12 290	13 142	7 731	5 411	41
Staten eksklusive helseforetak	89,7	88,7	88,5	88,8	89,4	89,8	89,6	89,9	90,2	90,4	90,8	91,5	91,3	854 400	780 000	64 517	65 584	66 950	29 027	37 923	57
Helseforetak	80,7	82,3	78,6	79,2	79,2	79,6	79,8	80,2	79,9	80,2	80,3	80,7	80,3	1 230 720	988 200	26 575	27 637	28 698	9 445	19 253	67

	2014	2015	2015 ⁴	2016	2017	2018	2019	2019 ⁶	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Antall arbeidsforhold med heltid					Andel kvinner
														Menn 2024	Kvinner 2024	I alt 2022	I alt 2023	I alt 2024	Menn 2024	Kvinner 2024	2024
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}	94,4	94,4	94,4	94,9	95,0	95,1	95,0	93,1	93,0	93,3	93,3	93,7	93,6	810 240	758 520	51 548	57 148	62 382	18 633	43 749	70
-Herav skoleverket/undervisning ²	97,0	97,1	97,1	97,5	97,6	97,8	98,0	97,1	97,2	97,2	97,4	97,6	97,5	754 080	735 120	24 094	27 253	30 379	9 097	21 282	70
Uppgitt utdanning			88,3	90,7	90,9	92,7	93,5	94,0	95,7	96,2	96,9	96,3	95,4	622 800	594 120	142 403	142 096	140 193	110 992	29 201	21
Industri			92,4	94,3	95,3	95,9	95,5	94,6	93,6	95,0	94,7	95,3	96,1	584 160	561 240	16 934	18 804	19 065	15 450	3 615	19
Bygge- og anleggsvirksomhet			101,2	103,5	98,9	97,7	101,2	101,8	101,4	102,8	102,7	101,8	100,7	576 600	580 440	38 543	38 760	34 475	33 554	854	2
Varehandel, mv.			91,9	91,6	93,1	92,9	95,0	94,5	96,2	97,4	96,5	97,8	97,1	588 000	571 080	9 189	9 978	9 622	7 344	2 278	24
Finansierings- og forsikringsvirksomhet			67,3	67,7	57,8	61,3	62,0	60,9	65,1	67,8	73,6	72,9	75,7	1 377 720	1 042 320	1 295	1 201	1 345	852	493	37
Staten eksklusive helseforetak			93,7	92,0	90,7	92,0	92,2	93,0	93,9	94,2	95,1	96,2	95,8	688 080	659 520	5 232	4 703	4 891	2 620	2 271	46
Helseforetak			80,4	80,8	80,3	81,9	78,2	79,4	82,0	82,3	80,2	81,0	82,1	868 800	713 400	1 092	910	1 032	391	641	62
Kommune og fylkeskommune i alt ^{2,3}			92,1	91,7	91,9	91,2	91,2	93,7	93,9	93,6	92,3	93,1	91,7	612 360	561 360	3 046	3 240	3 512	1 082	2 430	69
-Herav skoleverket/undervisning ²			96,0	94,7	96,1	95,2	96,1	100,0	99,0	99,5	99,3	96,8	95,6	610 440	583 680	538	567	496	162	334	67

¹ Månedslønn per september/november/desember.

² Kilde: KS t.o.m. 2019. For 2020 og nye 2019-tall er tallene fra Statistisk Sentralbyrå. I undergruppe til kommuneforvaltningen benyttes næringsgruppen 85 Undervisning f.o.m. nye 2019-tall.

³ Ansatte i kraftforsyning og vann og avløp er ikke med i statistikkgrunnet.

⁴ Brudd i statistikken i 2015, med unntak av kommune/fylkeskommune og skoleverket.

⁵ For næringene industri, bygg- og anleggsvirksomhet, varehandel og finansierings- og forsikringsvirksomhet, er tallene kun for ansatte i privat sektor og off. eide foretak.

⁶ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt. Metode for beregning av arbeidstid er også endret.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Beregningsutvalget og KS

Tabell 4.14 Kvinners gjennomsnittslønn¹ i forhold til menns etter lengste utdanning. Heltids- og deltidsansatte hvor deltid er omgjort til heltidsekvivalenter

	2014	2015	2015 ²	2016	2017	2018	2019	2019 ³	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Andel kvinner, pst.
														Menn	Kvinner	
Grunnskole	90,1	89,7	89,2	89,4	89,4	89,3	89,1	88,6	88,5	88,2	87,9	88,3	88,2	552 600	486 600	45
Videregående skole	82,3	82,1	81,8	82,3	82,3	82,2	82,2	82,1	82,1	82,1	81,7	82,0	88,1	714 480	585 120	41
Universitet/høgskole, t.o.m. 4 år	80,2	79,6	78,8	79,4	79,8	80,0	80,5	80,6	80,7	81,3	80,5	81,5	81,9	848 400	692 760	61
Universitet/ høgskole lengre enn 4 år	80,9	80,6	79,7	80,3	80,9	80,8	80,9	81,5	81,5	81,5	81,3	82,0	81,7	1 034 760	847 800	53
Heltids- og deltidsansatte i alt	86,4	86,1	85,3	86,1	86,7	87,1	87,6	87,8	87,5	87,9	87,6	88,3	81,9	752 160	663 360	48

¹ Månedslønn per september/november.

² Brudd i statistikken i 2015.

³ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Tabell 4.15 Kvinners gjennomsnittslønn¹ i forhold til menns fordelt på aldersgrupper. Heltidsansatte

	2014	2015	2015 ²	2016	2017	2018	2019	2019 ³	2020	2021	2022	2023	2024	Månedslønn*12		Andel kvinner, prosent
														Menn	Kvinner	
– 24 år	91,4	93,3	92,9	93,0	93,0	93,6	93,9	91,2	91,5	91,5	92,5	93,3	92,8	463 560	474 480	32
25 – 29 år	92,5	92,7	93,2	94,3	94,3	94,7	95,2	94,9	94,9	95,4	94,8	95,1	94,5	618 120	633 120	43
30 – 34 år	92,2	91,0	91,0	91,5	92,2	92,3	92,6	92,8	92,8	93,3	92,9	93,6	93,3	686 280	706 680	43
35 – 39 år	89,4	88,6	88,0	89,0	89,3	89,8	90,1	91,1	90,6	90,9	90,6	91,3	90,8	736 320	766 080	42
40 – 44 år	88,0	87,1	85,9	86,4	87,0	87,7	88,3	89,5	89,2	89,4	89,1	90,0	89,6	775 320	810 600	42
45 – 49 år	87,3	86,2	85,1	85,7	86,1	86,4	86,7	87,7	87,3	87,5	87,4	88,2	88,3	804 600	845 880	42
50 – 54 år	85,2	85,4	83,7	85,0	85,4	86,0	86,1	87,0	86,8	87,0	86,6	87,1	87,1	824 040	870 840	42
55 – 59 år	83,4	82,9	81,7	82,4	83,3	84,0	84,8	85,5	85,9	86,6	86,2	87,2	86,9	824 280	870 600	41
60 år og over	82,7	82,4	82,0	83,2	83,5	83,6	83,8	84,2	84,3	84,6	85,0	86,0	86,2	821 160	864 240	36
I alt	88,4	87,7	86,9	87,6	88,1	88,5	88,9	89,4	89,3	89,6	89,5	90,2	90,0	733 080	661 440	41

¹ Månedslønn per september/november.

² Brudd i statistikken i 2015.

³ Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Tabell 4.16 Gjennomsnittslønn¹ for heltidsansatte etter næring² og utdanningslengde³. Vekst fra året før i prosent

	Andeler ⁴		Vekst i prosent fra samme tidspunkt året før										Samlet vekst fra 2019 til	Månedslønn*12
	2024	2014	2015	2016 ⁹	2017	2018	2019	2020 ¹²	2021	2022	2023	2024	2024	2024
<i>Industri i alt¹¹</i>	100	2,7	2,6	1,3	2,4	2,9	3,3	1,4	3,9	5,3	5,1	5,6	23,1	724 560
Grunnskole	17	3,0	1,2	2,6	2,2	3,1	3,1	0,6	3,3	4,6	5,4	5,0	20,2	555 480
Videregående skole	49	3,0	2,2	1,4	2,4	3,1	3,6	0,7	3,7	5,2	5,6	5,8	22,7	698 880
av dette:														
Fagutdanning ⁵	35	3,2	2,6	1,4	2,1	3,1	3,5	0,6	3,7	5,4	5,7	6,0	23,2	709 200
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	15	2,3	2,4	1,4	2,4	2,7	2,0	-0,1	3,1	5,1	4,4	4,7	18,2	873 960
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	9	0,9	1,7	0,6	2,8	2,7	2,5	-0,7	4,2	5,6	4,8	3,8	18,7	1 053 960
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	10	3,3	2,0	-0,3	2,6	2,4	3,7	2,8	4,8	5,6	4,1	7,1	26,7	579 840
<i>Bygge- og anleggsvirksomhet i alt¹¹</i>	100	2,9	3,0	3,4	2,7	2,8	3,0	2,5	3,7	4,9	5,4	6,0	24,5	672 960
Grunnskole	19	3,8	1,2	4,2	2,4	2,3	2,6	1,7	3,1	4,8	4,9	4,5	20,5	522 000
Videregående skole	52	3,5	2,4	2,6	3,0	3,3	3,0	1,7	3,3	5,1	5,1	5,6	22,5	700 800
av dette:														
Fagutdanning ⁵	40	3,7	2,6	2,6	3,0	3,2	2,9	1,9	3,4	5,1	5,2	5,5	23,0	711 600
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	8	2,7	4,0	2,9	2,3	2,1	2,6	1,0	3,3	5,0	4,9	4,7	20,3	876 840
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	3	5,1	1,2	2,0	2,2	1,1	3,2	-1,2	3,6	6,5	5,2	3,6	18,8	1 064 400
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	18	2,2	3,3	3,0	2,5	2,6	3,7	2,6	4,6	4,6	5,9	7,1	27,3	576 720
<i>Varehandel i alt¹¹</i>	100	1,6	3,3	2,7	2,8	2,7	3,4	3,8	5,1	4,8	4,7	5,2	25,9	684 480
Grunnskole	22	2,2	4,5	2,8	2,2	2,8	3,5	3,7	5,0	5,2	5,1	5,0	26,5	569 760
Videregående skole	50	2,4	3,3	2,4	2,8	2,6	3,3	2,8	4,8	4,5	5,2	5,0	23,8	672 600
av dette:														
Fagutdanning ⁵	26	4,2	2,5	2,5	2,7	2,8	3,4	2,6	4,6	4,3	5,0	5,1	23,5	670 200
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	18	-0,2	2,1	1,8	2,6	1,9	2,6	2,8	4,6	4,1	3,8	4,4	21,4	791 400
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	6	0,7	1,0	1,0	2,0	2,3	3,5	3,2	5,0	5,1	3,9	4,1	23,2	941 880
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	5	1,6	6,4	3,6	2,4	2,5	4,2	5,6	5,5	3,7	3,4	7,9	28,9	584 040
<i>Finanstjenester i alt^{6.11}</i>	100	4,2	4,0	3,1	2,8	3,3	4,5	2,4	4,6	5,6	3,9	5,0	22,2	1 020 480
Grunnskole	4	0,2	3,7	2,0	3,0	1,8	6,2	-0,2	3,3	3,8	5,7	5,9	19,7	768 360
Videregående skole	22	3,8	4,5	3,6	1,9	3,6	6,0	2,5	3,9	5,6	4,6	5,1	22,0	850 440
av dette:														
Fagutdanning ⁵	4	3,4	3,7	2,7	3,5	3,3	5,8	1,6	3,9	4,9	3,2	5,2	20,2	798 720
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	46	3,9	2,2	1,8	1,6	2,4	2,9	1,1	3,7	5,0	2,4	4,2	17,4	991 560
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	25	4,4	4,4	0,9	1,4	3,1	3,5	1,8	5,4	5,9	2,6	4,8	22,2	1 221 000
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	2	1,3	8,0	16,6	19,6	-4,0	1,6	14,1	1,1	1,0	2,5	4,5	24,7	1 254 720

<i>Statsansatte i alt</i>	100	3,2	2,9	1,7	2,7	2,3	4,4	1,4	3,6	4,7	7,8	3,3	21,7	769 200
Grunnskole	3	3,6	3,7	0,3	2,9	1,7	4,3	1,9	3,1	5,6	7,8	2,7	21,1	561 000
Videregående skole av dette:	19	3,1	3,4	1,4	2,9	2,2	4,8	1,7	3,5	6,6	8,2	4,6	25,8	679 200
Fagutdanning ⁵	8	3,6	3,9	1,9	3,0	2,4	4,2	1,2	3,6	6,6	7,9	5,3	21,0	688 440
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	35	3,0	2,2	1,5	2,7	2,5	4,2	1,4	3,1	4,6	7,6	3,2	21,2	725 880
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	39	2,9	2,2	1,0	2,4	2,0	3,7	0,8	3,8	3,8	6,3	2,8	19,4	889 200
Uoppgift eller ingen fullført utdanning	3	4,1	3,9	2,3	1,6	1,7	3,8	3,3	2,6	3,3	3,2	3,9	20,4	691 800
<i>Kommune og fylkeskommune⁷</i>	100	4,6	2,3	2,7	3,0	2,3	3,7	0,7	4,6	2,6	9,6	5,2	21,3	660 360
Grunnskole	6	4,3	2,6	3,1	3,1	1,9	3,0	0,7	3,4	4,0	1,8	4,3	20,9	464 160
Videregående skole av dette:	23	4,4	2,0	2,4	2,5	2,2	4,1	0,4	4,2	3,2	3,6	5,5	20,8	580 320
Fagutdanning ⁵	14	4,3	2,2	2,1	2,6	2,0	3,4	0,7	4,2	3,3	3,6	5,7	21,6	577 920
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	52	4,3	2,1	2,5	2,7	2,0	3,7	0,3	4,6	2,0	11,9	5,3	20,6	681 960
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	17	4,3	2,1	2,0	2,6	1,9	3,2	0,3	4,1	2,5	2,0	4,1	18,5	774 000
Uoppgift eller ingen fullført utdanning	1	5,3	2,8	4,3	3,6	3,6	6,3	3,8	5,6	3,4	3,9	7,8	25,2	577 080
<i>Herav:</i>														
- <i>Skoleverket i alt/undervisning⁷</i>	100	4,4	2,1	2,5	2,7	2,1	3,3	0,4	4,8	1,2	8,7	5,4	20,9	686 400
Grunnskole	2	4,2	2,2	2,4	2,4	1,9	1,9	0,4	3,2	5,4	7,3	5,0	23,0	414 600
Videregående skole av dette:	7	4,5	1,8	2,4	2,4	1,9	4,2	-0,3	4,2	2,0	6,1	4,9	18,0	546 720
Fagutdanning ⁵	4	4,2	3,1	2,0	2,3	1,6	3,3	-0,1	4,3	2,5	6,6	5,1	19,6	542 640
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	64	4,3	1,9	2,4	2,6	2,0	3,3	0,3	4,8	0,9	17,5	5,5	20,7	688 080
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	26	4,9	1,8	1,9	2,3	1,7	2,9	-0,2	4,3	1,2	-1,7	4,4	17,7	740 760
Uoppgift eller ingen fullført utdanning	1	2,5	1,0	3,8	4,2	3,2	3,1	2,5	4,6	2,9	1,9	6,8	20,1	592 440
- <i>Kommune og fylkeskommune ekskl. skoleverket/undervisning⁷</i>	100	4,8	2,5	2,8	3,3	2,5	4,0	0,9	4,5	3,3	8,9	5,2	21,8	648 480
Grunnskole	8	4,3	2,7	3,2	3,2	1,8	3,1	0,7	3,4	3,8	7,0	4,2	20,4	470 040
Videregående skole av dette:	31	4,4	2,1	2,4	2,5	2,2	4,0	0,5	4,2	3,3	6,1	5,6	21,1	584 040
Fagutdanning ⁵	18	4,4	2,0	2,2	2,6	2,1	3,4	0,8	4,1	3,4	6,2	5,7	21,9	581 520
Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	47	4,4	2,4	2,6	3,0	2,2	4,2	0,3	4,6	2,8	6,3	5,2	20,6	678 240
Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	13	3,3	2,3	1,9	2,9	2,4	3,6	0,6	3,9	3,7	5,9	4,1	19,6	805 560
Uoppgift eller ingen fullført utdanning	1	5,9	3,1	4,4	3,5	3,7	7,3	-1,0	5,9	3,4	2,6	8,2	20,4	574 440
<i>Helseforetak⁸</i>	100	3,9	2,2	1,5	4,2	4,3	2,0	0,9	5,2	4,5	8,1	4,7	23,4	789 000
Grunnskole	4	2,6	0,3	2,0	2,4	4,7	-0,4	1,5	3,9	5,7	5,0	4,9	22,9	498 000
Videregående skole av dette:	17	3,5	2,3	2,5	2,6	4,0	0,9	1,8	3,9	6,7	5,9	6,3	27,0	615 480

1	Fagutdanning ⁵	8	4,1	3,7	1,1	2,4	2,6	3,9	1,0	3,7	6,4	5,4	6,3	25,6	639 480
	Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	49	2,6	4,0	2,9	2,1	3,2	4,5	1,9	5,5	4,6	5,6	5,1	23,3	704 760
	Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	29	1,2	3,0	0,6	-0,6 ¹⁰	4,6	2,7	1,9	5,2	3,6	6,6	3,4	20,3	1 068 000
	Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	1	1,0	2,4	11,8	0,6	1,7	5,5	1,1	2,1	1,4	7,7	2,3	18,4	772 200
	<i>Alle næringer</i>	100	3,7	3,1	2,7	1,8	2,4	2,9	3,6	4,4	4,7	7,4	5,2	24,6	741 000
	Grunnskole	12	3,4	2,7	2,1	2,3	2,1	2,5	3,3	3,7	5,0	5,8	5,0	23,5	550 440
	Videregående skole	34	4,2	3,2	2,7	1,7	2,4	3,0	3,5	3,9	4,8	5,6	5,4	23,0	693 120
	av dette:														
	Fagutdanning ⁵	20				1,2	2,4	3,0	3,5	3,9	4,8	5,6	5,5	22,9	701 160
	Universitet eller høyskole, t.o.m. 4 år	30	2,9	3,2	1,7	1,2	2,2	2,8	3,3	4,2	4,0	5,8	4,9	21,4	777 840
	Universitet eller høyskole, lengre enn 4 år	17	3,0	2,4	1,9	0,3	2,1	2,6	3,3	4,5	4,5	5,4	3,6	20,0	954 240
	Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	7	2,9	0,9	2,8	0,4	2,5	2,3	4,3	5,4	5,3	4,3	7,1	29,4	616 800

Månedslønn per september/november/desember.

² Standard for næringsgruppering (SN2007).

³ Standard for utdanningsgruppering (NUS2000). Med unntak av tall fra kommune og skoleverk t.o.m. 2019, er månedslønnen basert på utdanningslengden registrert året før.

⁴ Andeler arbeidsforhold med heltid. Prosent.

⁵ Som fagutdannet regnes: a) alle som har fagutdanning med godkjent fagbrev eller svenneprøve i henhold til Lov om fagopplæring i arbeidslivet som fullførte utdanning i henhold til register for befolkningens høyeste utdanning (BHU), og b) alle som har bestått teknisk fagskole som høyeste fullførte utdanning i henhold til register for BHU.

⁶ Omfatter bank og forsikring og annen finansiell tjenesteyting.

⁷ Kilde: KS t.o.m. 2019. For 2020 er tallene fra Statistisk Sentralbyrå. I undergruppe til kommuneforvaltningen benyttes næringsgruppen 85 Undervisning f.o.m. 2020-tall.

⁸ Fra og med lønnsveksttallet for 2016 baserer statistikken for Helseforetakene seg på næringen "Helsetjenester" under Statlig forvaltning.

⁹ Lønnsveksttallet fra og med 2016 er basert på datamaterialet fra a-ordningen unntatt for kommunene jf. tabellnote 7.

¹⁰ For ansatte i konflikt i helseforetakene i 2016 ble virkningstidspunktet for lønnstillegg forskjøvet. Derfor er ikke lønnstillegget inkludert i lønnstallet for 2016. Dette, i tillegg til strukturelle endringer, har bidratt til at lønnsveksten for ansatte med mer enn 4 år lengre utdanning var negativ i 2016.

¹¹ Inkluderer privat sektor og offentlig eide foretak.

¹² Tellingstidspunktet er november. Tidligere var september tellingstidspunkt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og KS

Tabell 4.17 Gjennomsnittlig kapitalinntekt¹ for yrkestilknyttede². Desilfordelt etter inntekt etter skatt. Andeler i prosent og nivå i 2023-kroner. 2013 og 2023

2023 Desil	Rente- inntekter	Aksjeutbytte ³	Realisasjons- gevinst/tap	Andre kapital- inntekter	Kapitalinntekter i alt	
					Nivå i 2023- kroner	Andel
1	5 000	2 600	-14 300	-700	-7 300	-1,6
2	3 500	500	-1 000	800	3 800	0,8
3	4 000	600	-700	1 300	5 200	1,1
4	4 700	800	-600	1 700	6 600	1,4
5	5 100	1 000	-300	2 300	8 000	1,7
6	5 800	1 300	-100	3 100	10 200	2,2
7	6 700	2 500	300	4 600	14 100	3,0
8	8 200	4 700	1 300	6 800	20 900	4,4
9	10 700	12 000	4 200	10 600	37 500	7,9
10	24 200	247 300	73 500	27 800	372 900	79,0
Herav desil 10 delt opp i persentilene:						
91/92	13 300	25 400	9 400	14 900	63 000	3,4
93/94	15 100	36 700	13 600	17 400	82 700	4,4
95/96	16 900	60 200	20 800	20 400	118 300	6,3
97/98	21 100	119 600	39 400	27 000	207 100	11,1
99	29 400	281 400	89 700	37 800	438 300	11,8
100	80 200	1 707 500	479 400	80 900	2 347 900	63,0
Alle desiler	7 800	27 300	6 200	5 800	47 200	100,0
2013						
Desil						
1	3 100	900	-8 800	500	-5 800	-1,5
2	2 800	200	-400	400	4 000	1,1
3	3 300	300	-300	600	5 300	1,4
4	3 700	400	-200	800	6 300	1,7
5	4 100	600	-100	1 000	7 600	2,0
6	4 600	800	0	1 300	9 300	2,5
7	5 400	1 400	300	1 900	12 200	3,2
8	6 600	2 900	800	3 200	18 100	4,8
9	8 500	7 500	2 400	5 200	32 000	8,5
10	18 800	128 600	48 500	17 200	287 900	76,4
Herav desil 10 delt opp i persentilene:						
91/92	10 700	14 700	5 100	7 600	51 500	3,6
93/94	12 000	21 500	6 800	9 200	66 800	4,6
95/96	13 800	34 300	11 400	12 100	96 800	6,7
97/98	17 100	71 600	22 700	17 200	173 700	12,1
99	24 200	166 000	55 100	24 900	365 200	12,7
100	56 400	835 500	338 000	54 500	1 735 700	60,3
Alle desiler	6 100	14 400	4 200	3 200	37 700	100,0

¹ Kapitalinntekter er her definert som brutto renteinntekter, utbytte, netto realisasjonsgevinster og inntekt ved utleie.

² Yrkestilknyttede er definert som personer med de sosioøkonomiske statusene lønnstaker og selvstendig næringsdrivende med yrkesinntekt inkl. dagpenger, sykepenger og foreldrepenger på minst 60 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Disse utgjorde 2 043 843 personer i 2013 og 2 277 894 personer i 2023.

³ Omfatter skattepliktig utbytte samt skattefritt utbytte og gevinst

Kilde: SSB

Tabell 4.18 Sammensetning av inntekt innenfor de ulike desilene for pensjonister og trygdede¹. Andel i prosent av samlet inntekt før skatt der ikke annet framgår. Nivå i 2023-kroner. Desilfordelt etter inntekt etter skatt. 2013 og 2023

2023 Desil	Lønns- inntekt ²	Nærings- inntekt	Kapital- inntekt ³	Dagpenger, sykepenger og foreldre- penger	Over- føringer ⁴	Samlet gj.sn inntekt før skatt, nivå	Skatt mm.	Inntekt etter skatt
1	4,1	-0,9	-3,2	0,8	99,2	187 000	10,8	89,2
2	2,3	-0,1	1,7	0,5	95,6	273 600	9,2	90,8
3	2,0	0,0	2,2	0,4	95,4	305 800	10,3	89,7
4	2,2	0,1	2,6	0,4	94,7	336 100	12,6	87,4
5	2,6	0,1	3,0	0,4	93,9	366 400	14,5	85,5
6	2,9	0,2	3,6	0,4	92,9	399 400	16,2	83,8
7	3,0	0,2	4,0	0,4	92,3	438 600	18,0	82,0
8	3,6	0,4	4,6	0,5	91,0	486 100	19,5	80,5
9	5,5	0,7	6,1	0,6	87,0	561 700	21,4	78,6
10	7,9	1,5	23,2	0,5	66,8	946 100	28,1	71,9
Alle	4,3	0,5	7,8	0,5	87,0	430 100	18,5	81,5
2013								
Desil								
1	3,3	-1,1	-2,4	0,8	99,4	178 000	8,6	91,4
2	2,0	-0,1	2,7	0,7	94,7	242 400	5,4	94,6
3	2,2	0,0	3,1	0,6	94,2	275 600	6,9	93,1
4	2,6	0,1	3,0	0,5	93,9	308 500	9,6	90,4
5	3,0	0,1	3,1	0,5	93,2	341 800	11,9	88,1
6	3,3	0,1	3,3	0,5	92,7	376 900	13,9	86,1
7	3,6	0,2	3,6	0,5	92,1	417 700	16,1	83,9
8	4,2	0,4	4,1	0,6	90,7	467 300	17,9	82,1
9	5,8	0,6	5,0	0,7	87,9	543 000	20,2	79,8
10	9,2	1,6	18,2	0,6	70,4	888 400	26,6	73,4
Alle	4,8	0,5	6,6	0,6	87,5	403 900	16,5	83,5

¹ Omfatter personer med sosioøkonomisk status pensjonist/trygdet. Dette var en gruppe på 1 179 509 personer i 2013 og 1 423 087 personer i 2023.

² Lønnsinntekt er definert som kontantlønn og naturallytelse.

³ Kapitalinntekter er her definert som brutto renteinntekter, utbytte, netto realisasjonsgevinster og inntekt ved utleie.

⁴ Overføringer eksklusiv dagpenger, sykepenger og foreldrepenger.

Kilde: SSB

Tabell 4.19 Fordelingen av samlet lønn per heltidsekvivalent for ansatte uten lærlinger

	Andel ¹						Lønnsnivå 2023 ²	Årlig vekst 2017– 2023 ³
	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	682 800	4,2
Desil 1	5,6	5,6	5,6	5,5	5,5	5,6	379 100	4,0
Desil 2	6,8	6,8	6,8	6,8	6,7	6,8	461 300	4,1
Desil 3	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	504 400	4,0
Desil 4	8,0	8,0	8,1	8,0	8,0	8,0	548 700	4,1
Desil 5	8,7	8,7	8,7	8,7	8,6	8,7	591 300	4,1
Desil 6	9,3	9,4	9,4	9,3	9,3	9,3	636 300	4,1
Desil 7	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1	690 700	4,1
Desil 8	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	765 200	4,2
Desil 9	13,0	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	895 000	4,3
Desil 10	19,8	19,8	19,7	19,9	20,1	19,9	1 355 800	4,2
Gini-koeffisient	0,201	0,202	0,201	0,204	0,206	0,204		
Persentil 91	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1 011 300	4,2
Persentil 92	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1 043 500	4,2
Persentil 93	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1 080 800	4,2
Persentil 94	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1 123 800	4,2
Persentil 95	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1 178 000	4,3
Persentil 96	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1 238 600	4,2
Persentil 97	1,9	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9	1 324 700	4,2
Persentil 98	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	1 444 800	4,2
Persentil 99	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	1 640 400	4,3
Persentil 100	3,6	3,6	3,6	3,7	3,8	3,6	2 471 700	4,3
Menn	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	722 800	4,1
Desil 1	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	389 800	4,1
Desil 2	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	472 400	4,1
Desil 3	7,2	7,2	7,2	7,2	7,1	7,2	516 900	4,0
Desil 4	7,8	7,8	7,8	7,8	7,7	7,8	561 600	4,0
Desil 5	8,4	8,4	8,5	8,4	8,4	8,4	608 200	4,1
Desil 6	9,2	9,2	9,2	9,2	9,1	9,2	662 700	4,1
Desil 7	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1	729 800	4,1
Desil 8	11,3	11,4	11,4	11,3	11,4	11,4	822 600	4,1
Desil 9	13,4	13,5	13,4	13,4	13,4	13,4	971 800	4,1
Desil 10	20,7	20,6	20,5	20,8	20,9	20,6	1 492 200	4,1
Gini-koeffisient	0,219	0,219	0,218	0,221	0,222	0,220		
Kvinner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	633 800	4,3
Desil 1	5,9	5,9	5,9	5,8	5,8	5,8	368 900	4,0
Desil 2	7,2	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1	448 300	4,0
Desil 3	7,9	7,9	7,9	7,8	7,8	7,7	491 100	3,9
Desil 4	8,5	8,4	8,5	8,4	8,4	8,4	532 700	4,2
Desil 5	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	575 200	4,2
Desil 6	9,7	9,8	9,7	9,7	9,7	9,7	612 600	4,1
Desil 7	10,4	10,4	10,4	10,4	10,3	10,4	656 300	4,2
Desil 8	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	710 100	4,2
Desil 9	12,5	12,5	12,5	12,6	12,6	12,6	799 800	4,5
Desil 10	17,6	17,7	17,7	17,9	18,1	18	1 143 200	4,8
Gini-koeffisient	0,169	0,171	0,171	0,175	0,177	0,176		

¹ Andel av samlet lønssum i prosent.

² Gjennomsnittlig årlig lønn (månedslønn*12) per november. Per heltidsekvivalent.

³ Gjennomsnittlig årlig vekst i prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.20 Bidrag til veksten i gjennomsnittlig lønn i alt, av lønnsvekst i næringsgrupper og endret sammensetning etter næringsgrupper. 1 Mai 2023 til mai 2024 og november

	Mai 2023 -Mai 2024			November 2023 -november 2024		
	Lønnsbidrag	Sammen-setningsbidrag	Samlet bidrag	Lønnsbidrag	Sammen-setningsbidrag	Samlet bidrag
Jordbruk, skogbruk og fiske	0,05	0,0	0,05	0,06	0,0	0,06
Bergverksdrift og utvinning	0,24	0,07	0,31	0,2	0,06	0,26
Industri	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5
Kraftforsyning, vann, avløp, renovasjon	0,11	0,01	0,11	0,1	0,01	0,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	0,56	0,01	0,57	0,56	0,02	0,57
Varehandel	0,55	0,0	0,55	0,52	0,01	0,53
Transport og lagring	0,24	0,0	0,24	0,28	0,0	0,27
Overnattings- og serveringsvirksomhet	0,12	0,01	0,14	0,12	0,0	0,12
Informasjon og kommunikasjon	0,34	0,01	0,35	0,32	-0,01	0,31
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	0,18	0,04	0,23	0,15	0,04	0,19
Faglig, vit. og teknisk tjenesteyting og Eiendomsdrift	0,49	0,02	0,52	0,48	0,01	0,48
Forretningsmessig tjenesteyting	0,34	0,0	0,33	0,25	0,01	0,26
Offentlig administrasjon etc	0,48	0,01	0,48	0,22	0,01	0,23
Undervisning	0,32	-0,01	0,31	0,39	0,0	0,39
Helse- og sosialtjenester	0,84	-0,04	0,79	0,94	-0,03	0,91
Personlig tjenesteyting	0,18	0,0	0,18	0,14	0,0	0,14
Øvrige næringer og uoppgitt	0,01	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01
I alt	5,54	0,12	5,67	5,22	0,11	5,33

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.21 Samlet vekst i gjennomsnittlig lønn, og herav lønnseffekt og sammensetningseffekt i utvalgte måneder i 2024 fra samme måned året før¹.

	Lønnsbidrag	Sammensetningsbidrag	Samlet bidrag
Februar	6,38	0,17	6,55
Mai	5,54	0,12	5,67
August	5,36	0,06	5,43
November	5,22	0,11	5,33

¹Etterbetalinger holdes utenfor ved dekomponering av lønnsveksten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Vedlegg 5.

5 Institusjonelle trekk ved lønnsdannelsen i Norge

I dette vedlegget gjennomgås organisasjonsgrader både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, ulike systemer for tariffavtaler og omfanget av tariffavtaledekning. Det gis også en oversikt over store tariffavtaler etter næring/sector.

5.1 Organisasjonsgrader på arbeidstakersiden

Organisasjonsgraden på arbeidstakersiden defineres vanligvis som antall lønnstakere som er medlem av en arbeidstakerorganisasjon delt på antall lønnstakere i alt. Andre medlemmer, som selvstendig næringsdrivende og ikke-yrkesaktive, telles ikke med. Organisasjonsgraden i Norge er beregnet til 50,5 prosent i 2023, og har i hovedsak vært stabil på om lag 50 prosent de siste 15 årene. Nivået er lavere enn på 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet. Utviklingen i andelen organiserte arbeidstakere totalt og i de ulike arbeidstakerorganisasjonene siden 1972 vises i figur 5.1. Organisasjonsgraden er lavere enn i de andre nordiske landene, men høyere enn i andre vestlige land.

De ansatte er organiserte i ulike forbund som er tilsluttet de fire hovedorganisasjonene LO, Unio, YS og Akademikerne, samt en del mindre, frittstående forbund, jf. tabell 5.1.

Tall for organisasjonsgraden varierer noe etter hvordan den måles. Tall fra Fafo basert på medlemstall viser en organisasjonsgrad på 50 prosent i 2022⁹⁰. Statistikken fra SSB over medlemstall viser at andelen organiserte (yrkesaktive medlemmer) var 51,4 prosent i 2023, der også selvstendig næringsdrivende medlemmer skal være innrapportert som yrkesaktive for noen. Fafo og SSB har samme antall yrkesaktive medlemmer for LO og YS, mens Fafo har lavere tall enn SSB for Unio og Akademikerne. Forskjellen skyldes i hovedsak at Fafo har korrigert for selvstendig næringsdrivende.

Merk også at det er forskjeller mellom arbeidstakerorganisasjonene i hvordan en skiller mellom yrkesaktive og ikke-yrkesaktive medlemmer. For LO er fullt betalende medlemmer fra 2017 brukt for yrkesaktive, noe som innebar at tallet for yrkesaktive medlemmer ble lavere enn ved tidligere metode. Målt organisasjonsgrad for LO ble dermed også lavere enn før endringen. Ut fra LOs størrelse ga dette et brudd også i tidsserien for organisasjonsgraden i alt på arbeidstakersiden i Norge. Fafo har med bakgrunn i endringen revidert tallene for perioden fra år 2000. En del medlemmer som kortvarig er uten arbeid, er nå ikke med i tallene for yrkesaktive i LO. Dette er et strengere kriterium enn det som vanligvis legges til grunn.

Fafo reviderte i 2017 tallene for antall organiserte for perioden 2000–2016.⁹¹ I Nergaard (2020)⁹² er tallgrunnlaget for Akademikerne revidert tilbake til år 2000. Fafo legger nå til grunn den definisjonen av yrkesaktive medlemmer som Akademikerne fra og med 2016 benytter ved rapporteringen til SSB. Det samme gjelder for Unio, der en mindre gruppe yrkesaktive uten arbeidsforhold i Norsk Sykepleierforbund nå inkluderes for å sikre mest mulig likhet. For frittstående forbund innebærer omleggingen i SSB, som nå også innhenter

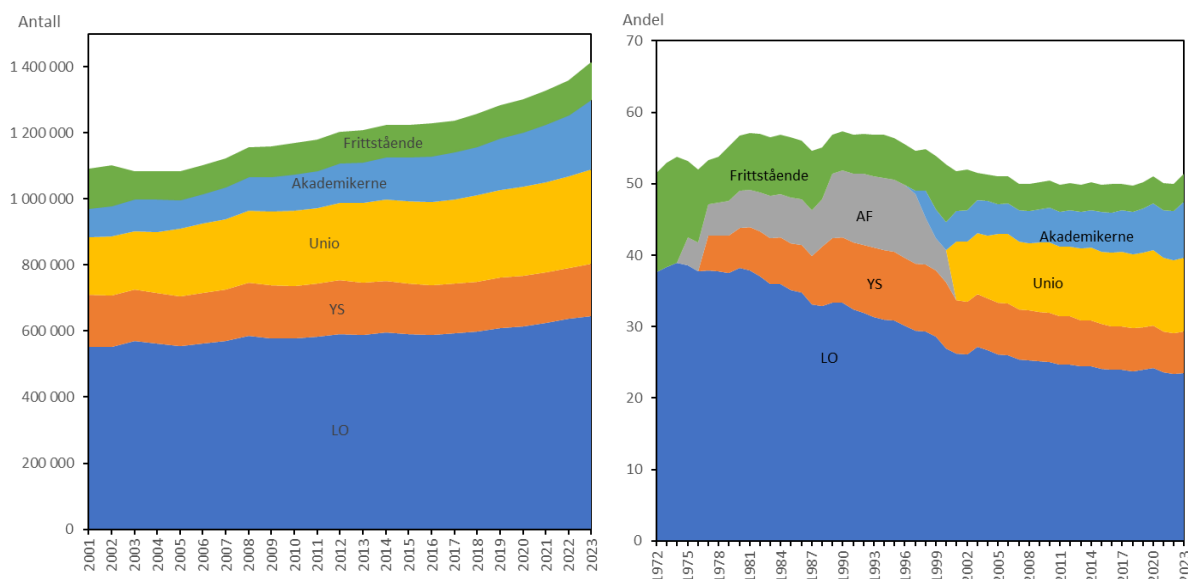
⁹⁰ Nergaard, K. (2024): Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter 2022. Fafo-notat.

⁹¹ Nergaard, K. (2018): Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter 2016/2017. Fafo-notat 2018:20.

⁹² Nergaard, K. (2020): Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter 2018/2019. Fafo-notat 2020:12.

tall for antall yrkesaktive medlemmer, bedre statistikk enn tidligere. Endringene betyr at organisasjonsgraden er høyere enn tidligere anslått, om lag et halvt prosentpoeng for 2018. Medlemstallet økte i alle de fire hovedorganisasjonene fra 2018 til 2019, ifølge de reviderte tallene.

Videre er det et brudd i 2021 da SSB gjorde vesentlige endringer i AKU. Disse ga et høyere anslag for antall sysselsatte samtidig som flere av de sysselsatte ble definert som lønnstakere og færre som selvstendig næringsdrivende. Endringene i antall lønnstakere er betydelig lavere i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken og nasjonalregnskapet. Hadde disse vært lagt til grunn, ville organisasjonsgraden vært noenlunde stabil eller svakt økende fra 2020 til 2021.

Figur 5.1 Antall og andel² organiserte arbeidstakere totalt og i de ulike arbeidstakerorganisasjonene. 1972/2001–2023. Yrkesaktive medlemmer¹

¹ Brudd i statistikken i år 2000, jf. omtalen i teksten.

² Prosent av totalt antall lønnstakere ifølge AKU. Det er et brudd i AKU i 2021 som medfører en oppjustering av antall lønnstakere. Deler av nedgangen fra 2020 til 2021 kan forklares med antall lønnstakere i AKU øker grunnet omleggingen. Beskrivelse av brudd i sentrale variabler i AKU (ssb.no) <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/beskrivelse-av-brudd-i-sentrale-variabler-i-aku>

Kilde: Nergaard (2024)

Tabell 5.1 Medlemstall totalt i de fire hovedorganisasjonene og i frittstående forbund per 31.12. og andelen yrkesaktive medlemmer

	Medlemstall totalt		Yrkesaktive medlemmer ¹		Andelen Yrkesaktive medlemmer som andel av alle lønnstakere. Prosent		
	2023	2013	2023	2013	2023	2013	2023
Landsorganisasjonen (LO)	1 007 451	589 366	645 319		64,1	24,4	23,5
Unio	398 201	241 224	280 485		70,4	10,0	10,2
YS	243 317	157 098	158 022		64,9	6,5	5,8
Akademikerne	265 424	125 510	194 572		73,3	5,2	7,1
Frittstående forbund ^{2,3}	146 939	92 000	108 909		73,8	3,8	4,0
I alt ³	2 061 332	1 205 198	1 386 798		67,3	49,9	50,5
MEMO:							
I alt, Statistisk sentralbyrå ³	2 061 332		1 411 532		68,5		51,4 ⁴

¹ Tallene er fra Fafo/Nergaard (2024) og omfatter medlemmer som er yrkesaktive lønnstakere, dvs. selvstendig næringsdrivende er holdt utenom. Gjelder ikke tallene i nederste rad, som er fra Statistisk sentralbyrå

² Av de frittstående er Norges Ingeniør- og Teknologiorganisasjon (NITO) den største organisasjonen med 100 634 medlemmer totalt i 2022, herav 71 952 yrkesaktive.

³ For 2020-2022 mangler tall for Den norske jordmorforening. Tall for 2019 er derfor lagt til grunn og inkludert.

⁴ Andel av samme lønnstakerpopulasjon som over, dvs. at selvstendig næringsdrivende ikke inngår i nevner.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Nergaard (2024)

I tidligere rapporter, senest i NOU 2019: 6, har utvalget redegjort for en alternativ beregning ut fra personer med fagforeningsfradrag i skattemeldingen. Dette gir et høyere estimat for antall organiserte, men om lag samme organisasjonsgrad. I Nergaard (2022) benyttes også en slik tilnærming som gir en beregnet organisasjonsgrad på 49,8 prosent for 2019, mot 50,2 prosent basert på medlemstall. En tilleggsundersøkelse til Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i 4. kvartal 2017 ga en organisasjonsgrad på 51,7 prosent.

Organisasjonsgraden er størst i offentlig sektor med om lag 80 prosent, og under 40 prosent i privat sektor. Basert på registerbaserte tall for 2022 viser Nergaard (2022) at organisasjonsgraden er særlig lav innen overnatting og servering (16 prosent) og eiendomsdrift (19 prosent), men også lav innen varehandel (25 prosent), primærnæringene (26 prosent), og bygge- og anleggsvirksomhet (30 prosent). Andelene er høyere innenfor transport og i industrien, der om lag halvparten av de ansatte er organisert. Organisasjonsgraden er særlig lav blant unge, innvandrere med kort botid i Norge og ansatte i små deltidsstillinger, og øker med utdanningsnivå.

5.2 Organisasjonsgrader på arbeidsgiversiden

Arbeidsgiversiden i Norge består av fem store aktører. I privat sektor og offentlig eide selskaper er Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Arbeidsgiverforeningen Spekter og Hovedorganisasjonen Virke de mest sentrale. I offentlig sektor er KS arbeidsgiverpart i kommunene, fylkeskommunene (utenom Oslo kommune) og kommunale foretak, mens Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (tidligere Kommunal- og distriktsdepartementet) er arbeidsgiverpart i staten.

I offentlig sektor har alle virksomheter tariffavtale. I privat sektor har ikke alle virksomheter som er medlem av en arbeidsgiverorganisasjon, tariffavtale, se tabell 5.2. I NHOs medlemsbedrifter arbeider i overkant av 70 prosent av de ansatte i en bedrift med tariffavtale. Blant Virkes medlemsbedrifter er andelen 62 prosent. Andel ansatte i alle medlemsvirksomheter har gått opp siden 2013. Andelen av alle arbeidstakere som er omfattet av tariffavtale er omtalt i avsnitt 5.3.3.

Tabell 5.2 Ansatte¹ i staten og i medlemsvirksomheter i arbeidsgiverorganisasjoner per 31.12.

	Antall ansatte, 1 000 personer				Ansatte i virksomheter med tariffavtale i prosent av ansatte i alle medlemsvirksomheter	
	Alle		Virksomheter med tariffavtale		2013	2023
	2013	2023	2013	2023		
Næringslivets Hovedorganisasjon	615	805	460	595	74	74
Kommunesektoren ²	454	514	454	514	100	100
Hovedorganisasjonen Virke ^{3,4}	214	302	98	186 ⁷	45	62
Arbeidsgiverforeningen Spekter	201	252	199	250	99	99
Staten som arbeidsgiver ⁵	151	166	150	166	100	100
Øvrige organisasjoner ⁶	211	167	127 ⁸	93	60	56
Medlemsvirksomheter i alt	1 845	2205	1488	1804	81	82

¹ Andelen deltidsansatte varierer mellom organisasjonene/virksomhetene. Det er mange deltidsansatte i kommunene, Virke-området og i helseforetakene. Stillingsandel eller deltidsbrøk kan også variere mellom områdene. Regnet i årsverk kan forholdet mellom sysselsettingen i de ulike områdene endres.

² Omfatter ansatte i kommunene inklusive Oslo kommune, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer.

³ Brudd i 2018.

⁴ Fra og med 2020 omfatter tallene for Virke også medlemmer i Samfo som gikk inn i Virke i 2020. Veksten i antall sysselsatte i medlemsbedriftene fra 2019 til 2020 og 2021 er likevel høyere enn tilveksten fra Samfo.

⁵ Tall per 1.oktober. Inkluderer dommere og personer på lederlønnskontrakt.

⁶ Summen for Øvrige organisasjoner er hentet fra Nergaard, som har estimert antall sysselsatte for enkelte mindre arbeidsgiverorganisasjoner som ikke har innrapportert til SSB. Det er om lag 29 650 ansatte hos medlemmer i Private Barnehagers Landsforbund (PBL) som er direkte bundet av PBLs hoved- og hovedtariffavtale med arbeidstakerorganisasjonene. Finans Norge inngår fra 2023 i NHO.

⁷ Det er feil i SSB sine tall for 2023. Virkes egne tall er derfor benyttet.

⁸ Det mangler tall for flere av arbeidsgiverorganisasjonene enkelte år. Vi har her lagt siste år med rapportering til grunn.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Nergaard (2024) og Beregningsutvalget

5.3 Tariffavtalene

En tariffavtale er en kollektiv regulering av lønns- og arbeidsvilkår. Tariffavtaler inngås mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, og er bindende for avtalens parter og deres medlemmer. Tariffavtalene har derfor fundamental betydning for lønnsdannelsen i Norge. I tillegg til lønn, regulerer tariffavtalene også bestemmelser om forhold som sosiale rettigheter, pensjon for de som har dette avtalefestet, arbeidstidsspørsmål, samt oppsigelsesfrister, medbestemmelse og permittering. Hva som inngår, varierer mellom de ulike tariffavtalene. Avtalene inngås på ulike nivåer i de ulike sektorene; mellom arbeidstakernes hovedorganisasjoner og en arbeidsgiverforening, mellom et fagforbund og en

arbeidsgiverorganisasjon på bransjenivå, eller mellom bedriftsledelsen og forbundenes tillitsvalgte.

Tariffavtalene har ulike prinsipper for fastsettelse av lønn og lønnsutvikling, der det sentrale skillet er om reguleringen skjer på sentralt eller lokalt nivå, eller i kombinasjoner av disse. Konfliktretten i tradisjonell forstand ligger som hovedregel på sentralt nivå. Det kan i hovedsak skilles mellom tre hovedtyper tariffavtaler:

1. Minstelønnsavtaler

Minstelønnsavtaler er den vanligste lønnsfastsettende mekanismen i tariffavtalene i privat sektor, særlig blant arbeidere. Minstelønnsavtaler fastsetter minimumsavlønning for ulike kategorier av arbeidstakere. I tillegg forhandles det lokalt i bedriftene/virksomhetene om tillegg. Den vanligste måten å utforme lokale tillegg på er etter de fire kriteriene: virksomhetens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurranseevne. I Industriooverenskomsten er det i tillegg et femte kriterium om den aktuelle arbeidskraftssituasjonen.

Det er stor forskjell på minstelønnsavtalene mellom ulike tariffområder. I noen områder har man én eller to minstelønnssetninger for unge/nyansatte lønntakere som dermed gjelder for en liten andel av de ansatte, mens i andre områder avtales det minstelønnsstiger som omfatter rundt halvparten av de ansatte på det aktuelle området. Hvor mye som avtales sentralt og hvor mye lokal lønnsdannelse det er, varierer også mye fra område til område.

Lønnsystemet i kommunesektoren er også et minstelønnsystem eller garantilønnsystem for de fleste arbeidstakergruppene, men i motsetning til i minstelønnsavtaleområder i privat sektor blir rammene for de lokale tilleggene fastsatt i de sentrale forhandlingene.

2. Normallønnsavtaler

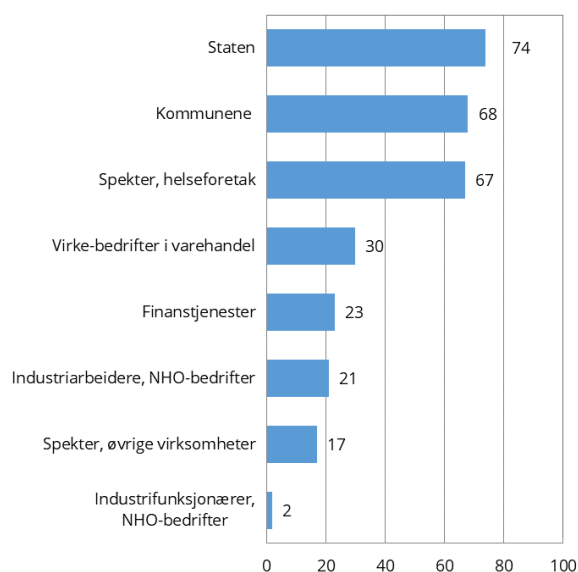
Normallønnsavtaler regulerer både nivå og endringer i forbindelse med tariffoppgjør. Lønnsfastsettelsen i slike avtaler er dermed i det alt vesentligste sentralisert. Tariffavtaler med fast lønnsregulativ kalles ofte normallønnsavtaler. Slike avtaler forutsetter i utgangspunktet at det ikke skal avtales tillegg utover normallønnen. Normallønnsavtaler finnes eksempelvis for bussbransjen og renhold i privat sektor og i Oslo kommune.

3. Avtaler uten sentrale lønnsbestemmelser

I avtaler uten sentrale lønnsbestemmelser foregår lønnsfastsettelsen vanligvis i sin helhet lokalt. Avtalene inngås mellom sentrale parter, men er snarere prosedyreregler for hvordan lønns- og arbeidsvilkår kan bestemmes i den enkelte bedrift, både som kollektive og individuelle avtaler. Avtaler uten sentrale lønnsbestemmelser er dominerende blant annet for funksjonærgrupper med lang utdanning i privat sektor og for YS sine funksjonæravtaler med NHO.

5.3.1 Fordelingen mellom sentrale og lokale lønnstillegg

I industrien bygger minstelønnsavtalene på at mye av lønnsdannelsen skal foregå i den enkelte virksomhet, jf. de fire kriteriene. For industriarbeidere har i gjennomsnitt om lag en femtedel av samlet lønnsvekst de siste ti årene kommet gjennom sentralt avtalte tillegg det enkelte år. For store grupper industrifunksjonærer, med unntak av i enkelte LO-avtaler, avtales ikke sentrale tillegg. For disse avtales stort sett alle tillegg lokalt, ofte gjennom kollektive lønnsforhandlinger, dvs. at bedriften og de tillitsvalgte årlig framforhandler en økonomisk ramme på vegne av sine medlemmer. Lønnsveksten for industrifunksjonærene er derfor i hovedsak lønnsglidning.

Figur 5.2 Det sentrale bidraget til lønnsveksten 2013–2022 (gjennomsnitt per år)¹

¹ Tallene i figur 5.2 er framkommet ved at den totale lønnsveksten mellom de årlige tellingspunktene for lønnsstatistikken er dekomponert i tariff tillegg og lønns glidning. Det som ikke er fastsatt sentralt, består i hovedsak av lokal lønnsdannelse, men også endringer i gjennomsnittlig lønnsnivå som følge av bl.a. endringer i sammensetningen av sysselsettingen (strukturendringer) er med.

Kilde: Beregningsutvalget

I normallønnsområdene i privat sektor er en stor del av lønnsveksten fastlagt gjennom det sentrale tariffoppgjøret. Det er også tilfellet for store tariffområder i offentlig sektor der eventuelle rammer for lokale tillegg avtales sentralt. For Virke-bedrifter i varehandelen er 30 prosent av tilleggene avtalt sentralt de siste ti år. For Spekters virksomheter i privat sektor er 17 prosent av tilleggene avtalt sentralt de siste ti årene, mens om lag to tredjedeler av lønnsveksten er avtalt sentralt i helseforetakene i Spekter og i kommunene. For de fleste akademikeryrkene skjer all lønnsdannelse i kommunal sektor fra og med hovedtariffoppgjøret i 2002 lokalt, bortsett fra undervisningsansatte i skolen hvor det er sentral lønnsdannelse. I det statlige tariffområdet avtales alle tariff tillegg sentralt, også det som avsettes til lokale forhandlinger. Av samlet lønnsvekst har om lag tre fjerdedeler av lønnsveksten kommet fra sentralt avtalte lønnstillegg og resten fra glidning, de siste ti årene. Fra og med 2016 er det inngått ulikelydende tariffavtaler i staten. De har samme økonomiske ramme avtalt sentralt, men tariffavtalene er ulike med hensyn til fordelingen av rammen til sentrale tillegg og lokal avsetning.

5.3.2 Tariffavtalenes varighet

Tariffavtalenes varighet avtales mellom partene og har i Norge i all hovedsak vært toårige, som regel med adgang til å forhandle om egen lønnsjustering for annet avtaleår (mellomoppgjør). Avtalene utløper normalt om våren. I NHO, Virke og i Spekter med unntak av helseforetakene, utløper de fleste tariffavtalene 31. mars. I de øvrige tariffområder er utløp gjerne tidligst 30. april. Mekanismene for revisjon av tariffavtaler er nøye regulert i partenes avtaleverk og i lovgivningen. Arbeidstvistloven inneholder bestemmelser om hvem som kan inngå tariffavtaler og hvordan de reforhandles. Arbeidstvistloven dekker hele arbeidslivet, bortsett fra staten. I staten gjelder tjenestetvistloven, som i hovedsak bygger på de samme prinsippene som arbeidstvistloven, men som er tilpasset særlige forhold i staten.

Tariffavtaledekning

Tabell 5.3 viser hvor stor andel av alle lønnstakere som er henholdsvis ansatt i en bedrift som er medlem av en arbeidsgiverorganisasjon, og andelen som er ansatt i en medlemsvirksomhet som i tillegg har tariffavtale, samlet og fordelt på organisasjoner. Andelen lønnstakere som jobber i en organisert virksomhet har økt de siste ti årene. Andelen i bedrifter med tariffavtale har økt mindre enn andelen som arbeider i organiserte virksomheter totalt.

Tabell 5.3 Ansatte¹ i staten og i medlemsvirksomheter i arbeidsgiverorganisasjoner som andel av alle lønnstakere² (prosent)

	Alle medlemsvirksomheter		Virksomheter med tariffavtale	
	2013	2023	2013	2023
Næringslivets Hovedorganisasjon	25	29	19	22
Kommunesektoren ³	19	19	19	19
Hovedorganisasjonen Virke ⁴	9	11	4	7
Arbeidsgiverforeningen Spekter	8	9	8	9
Staten som arbeidsgiver ⁵	6	6	6	6
Øvrige organisasjoner (Norges Rederiforbund mfl.) ⁶	9	6	5	3
Sum	76	80	62	66

¹ Andelen deltidsansatte varierer mellom organisasjonene/virksomhetene. Det er mange deltidsansatte i kommunene, Virke-området og i helseforetakene. Stillingsandel eller deltidsbrøk kan også variere mellom områdene. Regnet i årsverk kan forholdet mellom sysselsettingen i de ulike områdene endres.

² Antall lønnstakere som gjennomsnitt for året ifølge AKU. Samme tall er benyttet ved beregning av organisasjonsgraden for arbeidstakere, jf. avsnitt 5.1.

³ Omfatter ansatte i kommunene inklusive Oslo kommune, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer.

⁴ Brudd i 2018.

⁵ Tall per 1.oktober. Inkluderer dommere og personer på lederlønskонтракт.

⁶ Summen for antall ansatte i medlemsvirksomheter i Øvrige organisasjoner er hentet fra Nergaard (2023), som har estimert antall sysselsatte for enkelte mindre arbeidsgiverorganisasjoner som ikke har innrapportert til SSB.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Nergaard og Beregningsutvalget

Tariffavtalene omfatter flere enn de arbeidstakerne som er organisert. Det skyldes bl.a. at arbeidsgivere som er tariffbundet gjennom avtale- og rettspraksis, forpliktes å legge til grunn tariffavtalens vilkår også for ansatte i bedriften som ikke er organisert, hvis de faller inn under tariffavtalens virkeområde. Tariffavtaledekning kan måles ved hjelp av spørreundersøkelser som SSBs Arbeidskraftundersøkelse (AKU). Her spørres arbeidstakere om deres lønns- og arbeidsforhold fastsettes ved tariffavtale, ved individuell avtale eller om de ikke har noen avtale. En kan dermed se hvordan tariffavtaledekningen varierer mellom bransjer og grupper av arbeidstakere. Basert på AKU har Nergaard (2022) beregnet tariffavtaledekningen i privat sektor til om lag 52 prosent i 2017. Dette er lavere enn i undersøkelser tidligere på 2000-tallet. Tariffavtaledekningen for alle arbeidstakere beregnes til om lag 70 prosent i 2017, der det antas full avtaledekning i offentlig sektor.

Tabell 5.4 Andelen arbeidstakere i virksomhet med tariffavtale. Registerbasert sysselsettingsstatistikk for privat sektor inkl. offentlig eide foretak, 2022.

	Prosent
Næring	
Bergverksdrift og utvinning	96
Elektrisitetsforsyning	93
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	80
Industri	76
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	69
Transport og lagring	68
Helse- og sosialtjenester	52
Bygge- og anleggsvirksomhet	42
Varehandel, rep. av motorvogner	39
Informasjon og kommunikasjon	31
Undervisning	36
Forretningsmessig tjenesteyting	35
Overnattings- og serveringsvirksomhet	29
Jordbruk, skogbruk og fiske	36
Annen tjenesteyting	33
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	21
Omsetning og drift av fast eiendom	19
Kultur, underholdning og fritidsaktiviteter	17
Antall ansatte	
1–4 ansatte	7
5–9 ansatte	18
10–19 ansatte	29
20–49 ansatte	44
50–99 ansatte	62
100–199 ansatte	72
200–499 ansatte	78
500 ansatte og mer	85
I alt	47

Kilde: Nergaard (2024)

Mens AKU-tallene viser hvor mange lønnstakere som selv oppgir at deres lønns- og arbeidsforhold er regulert av tariffavtale, kan også registerbaserte og administrative kilder benyttes for å beregne tariffavtaledekningen. Med utgangspunkt i registertall og opplysninger om AFP-tilknytning estimerer Nergaard (2022) at om lag 45 prosent av lønnstakerne i privat sektor er ansatt i en virksomhet med tariffavtale, mens beregninger basert på opplysninger fra arbeidsgiverorganisasjonene gir 52 prosent⁹³. Begge beregninger gjelder 2019 og får også med noen ansatte som ikke er omfattet av avtalene, for eksempel ledere.

Tabell 5.4 viser andelen arbeidstakere som er ansatt i en virksomhet med tariffavtale i privat sektor, etter næring og størrelse, basert på opplysninger om AFP-tilknytning. Andelen øker

⁹³ Nergaard (2022) diskuterer forskjellen i de ulike målene på tariffavtaledekning. Anslag basert på registerdata gir lavere andel arbeidstakere i virksomheter med tariffavtale enn beregninger basert på opplysninger fra arbeidsgiverorganisasjonene. Et slikt avvik kan ha flere forklaringer, blant annet at arbeidstakere med mer enn ett arbeidsforhold vil kunne rapporteres fra flere arbeidsgivere.

med størrelsen på virksomhetene, og er forholdsvis høy innenfor bergverksdrift og utvinning, elektrisitet-, vann- og renovasjonsvirksomheter, finansbransjen, industri og transport. Andelen er relativt lav i flere tjenesteytende næringer. Det kan dessuten være store forskjeller innenfor enkelte bransjer. I transport er for eksempel tariffavtaledekningen høy innen buss, men lavere innen langtransport med gods.

Andelen arbeidstakere som i spørreundersøkelser som AKU oppgir at deres lønn fastsettes gjennom tariffavtale, har vært høyere enn det en kan forvente ut fra registerbaserte kilder. Noe av dette kan trolig forklares ved misforståelser eller manglende kunnskap, og ved at lønnsattsene i tariffavtalene benyttes i bedrifter som ikke formelt er bundet av disse avtalene (frivillig tilslutning). Det er vanskelig å vite hvor stort omfang dette har, men en spørreundersøkelse viser at om lag halvparten av de ikke-tariffbundne virksomhetene som ikke er omfattet av allmenngjøring, oppgir at de følger en tariffavtale helt eller delvis (Alsos mfl. 2021). Det antas at det særlig gjelder mindre virksomheter. Analyser av lønnsutviklingen for enkelte yrkesgrupper innenfor hotell- og restaurantvirksomhet og varehandel indikerer at den normdannende rollen til tariffavtalene er svekket for disse gruppene siden tidlig på 2000-tallet (Alsos mfl. 2021). Analysene benytter data for årene 2002–2014 og 2018. Forskjellen mellom det gjennomsnittlige lønnsnivået i virksomheter med og uten tariffavtale har økt, og det har også andelen av de ansatte i ubundne virksomheter som har lønn under laveste sats i den aktuelle tariffavtalen.

I tillegg til frivillig tilslutning, bidrar allmenngjøring i noen bransjer til å gjøre enkelte av tariffavtalens bestemmelser gjeldende for flere. Alsos mfl. (2021) anslår at tariffavtaledekningen i privat sektor øker fra 44 til 55 prosent når ansatte i allmenngjorte områder telles med, basert på registeropplysninger om alle arbeidsforhold inkludert bistillinger i 2018. For privat og offentlig sektor under ett øker tariffdekningen fra 62 prosent til 70 prosent når ansatte i allmenngjorte områder telles med.

5.4 Allmenngjøring

Lov om allmenngjøring av tariffavtaler mv. (allmenngjøringsloven) trådte i kraft samtidig med EØS-avtalen 1. januar 1994. Lovens formål er å sikre utenlandske arbeidstakere lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har, og å hindre konkurransevridning til ulempe for det norske arbeidsmarkedet.

Loven åpner for at en uavhengig nemnd med deltakelse fra partene, Tariffnemnda, etter krav fra en arbeidstaker- eller arbeidsgiverorganisasjon kan fastsette at en landsomfattende tariffavtale helt eller delvis skal gjelde alle arbeidstakere i et fag eller et geografisk område, enten de er organisert eller ikke og både for norske og utenlandske arbeidstakere. Det er i hovedsak overenskomstenes minstelønnssetter som er blitt allmenngjort, men også bl.a. bestemmelser om arbeidstid og overtid, og om kompensasjon for reise, kost og losji. Allmenngjøring innebærer således at det settes et gulv for hvor lavt arbeidstakere i den aktuelle bransjen kan lønnes.

Tariffnemndas vedtak om allmenngjøring fastsettes i forskrift og gjelder for alle arbeidstakere som utfører arbeid av den art forskriften omfatter. Forskriftens lønns- og arbeidsvilkår vil således gjelde som ufravikelige minstevilkår i alle bedrifter med arbeidsforhold som omfattes av den aktuelle allmenngjøringsforskriften. Dersom arbeidstakerne allerede er bundet av en tariffavtale, vil denne avtalens vilkår bare måtte vike i den grad vilkårene som følger av allmenngjøringsforskriften samlet sett er gunstigere for arbeidstakerne.

Tariffnemnda vedtok vinteren 2024 forlengelse av allmenngjøring av samtlige gjeldende forskrifter. For tiden gjelder følgende forskrifter fra Tariffnemnda⁹⁴, jf. boks 5.1:

- Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for jordbruks- og gartnerinæringene
- Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge
- Forskrift om delvis allmenngjøring av Industriooverenskomsten for skips- og verftsindustrien
- Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter
- Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter
- Forskrift om delvis allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene
- Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtaler for godstransport på vei
- Forskrift om allmenngjøring av tariffavtaler for persontransport med turbil
- Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for overnattings-, serverings- og cateringvirksomheter

Tariffnemnda har vedtatt å senke grensen i forskriften om delvis allmenngjøring av godstransport på vei fra 3,5 tonn til 2,5 tonn. Dette betyr at allmenngjøringen også vil omfatte varebiler fra 1. juni 2025.

Arbeidstilsynet⁹⁵ fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring blir overholdt.

Alsos mfl. (2021) anslår på bakgrunn av registeropplysninger at det var i overkant av 240 000 arbeidsforhold innen yrkesgrupper omfattet av vedtakene for allmenngjorte områder i virksomheter uten tariffavtale i 2018. Av disse var flertallet innen bygg og elektroinstallasjon, og overnatting og servering. Anslaget inkluderer 18 000 innleide arbeidstakere. Denne beregningen medfører at tariffdekningen i privat sektor øker med drøyt 10 prosentpoeng når en medregner ansatte i allmenngjorte områder, målt ved registeropplysninger, jr. omtalen i avsnitt 5.3.

5.5 Arbeidskonflikter

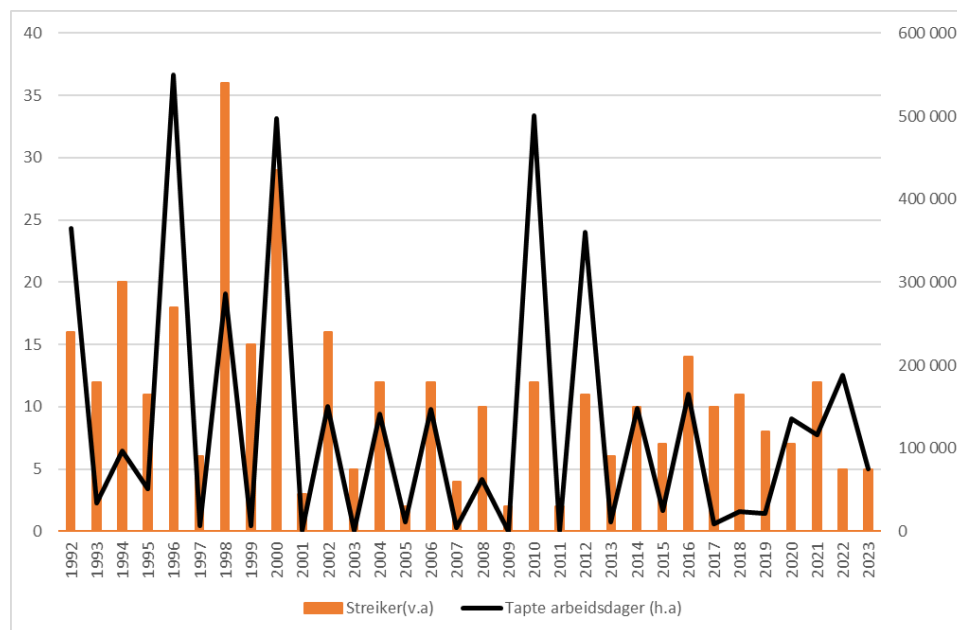
Figur 5.3 viser antall streiker og tapte arbeidsdager som følge av streik i perioden 1992–2023. Antall tapte dager varierer mye mellom år. Konfliktene i 2000 (bl.a. konflikt mellom LO og NHO der fullføring av den femte ferieuken var ett av elementene) sto for opp mot halvparten av de tapte arbeidsdagene i perioden 2000–2009. Videre på 2000-tallet var det relativt mange tapte dager og involverte arbeidstakere som følge av streiker i 2010 og 2012. Det var relativt omfattende streiker i kommunal sektor i 2010 og 2012, og i staten i 2012. Disse streikene involverte alle eller nesten alle organisasjonene. I 2010 var det også omfattende konflikter i byggevirksomheten. I 2016 ble det registrert 14 arbeidskonflikter med til sammen 165 800 tapte arbeidsdager, herav 92 700 i hotell- og restaurantvirksomhet. I 2017 var det 8 900 tapte arbeidsdager som følge av konflikt, hvorav åtte av ti var innen helse- og sosialtjenester. I 2018 var det 24 200 tapte arbeidsdager, herav 12 000 i næringen informasjon og kommunikasjon og 7 200 i finansiering og forsikring. I 2019 gikk 21 500 arbeidsdager tapt i totalt åtte arbeidskonflikter, herav 18 900 innen samferdsel og helse- og sosialtjenester. I 2020 gikk 135 800 arbeidsdager tapt, hvorav tre av fire var innen forretningsmessig tjenesteyting. I 2021 gikk over 116 000 arbeidsdager tapt i totalt 12 arbeidskonflikter. Sammenlignet med tidligere

⁹⁴ Se Tariffnemndas nettsider: <http://www.nemndene.no/tariffnemnda/>

⁹⁵ Lønnsatsene i de allmenngjorte tariffavtalene framgår på Arbeidstilsynets hjemmeside: <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=90849>

år med mellomoppgjør er tallet svært høyt. Flesteparten av de tapte arbeidsdagene, 85 000 dager, kom i undervisningsnæringen. I tillegg medførte den sene oppstarten på hovedoppgjøret i 2020 at man tidlig i 2021 fikk flere streiker som dreide seg om forhandlinger i hovedoppgjør. I 2022 var det 5 arbeidskonflikter og 188 200 arbeidsdager gikk tapt. Målt i antall tapte arbeidsdager var lærerstreiken i KS og streiken i private barnehager PBL størst. I 2023 var det 5 arbeidskonflikter som til sammen utgjorde i overkant av 75 000 tapte arbeidsdager.

Konflikter i oppgjørene er omtalt i vedlegg 1 i utvalgets rapporter.

Figur 5.3 Antall streiker og tapte arbeidsdager. 1992–2023

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall konflikter og tapte arbeidsdager har vært lavere på 2000-tallet enn på 1990-tallet. Antall tapte arbeidsdager er klart høyere i år med hovedoppgjør enn i år med mellomoppgjør. Dette har i hovedsak sammenheng med at det i hovedoppgjør er flere konfliktpunkter. Det forhandles om både lønnstillegg og endringer i de øvrige bestemmelsene i tariffavtalene, mens det i mellomoppgjør (andre avtaleår) normalt forhandles kun om lønnstillegg.

Boks 5.1 Gjeldende forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for jordbruks- og gartnerinæringene

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Overenskomsten for jordbruks- og gartnerinæringene 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og NHO Mat og Drikke på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge og Fellesforbundet på den annen side. Forskriften omfatter jordbruks- og gartneriarbeid, hagesenter, planteskolearbeid og lager-/terminalarbeid, samt alle fag innenfor området landbruk, naturbruk og naturforvaltning som naturlig utføres innenfor næringen.

For ferie- og innhøstingshjelp er det vedtatt følgende minstelønnsseter per time: for arbeidstakere under 18 år: 135,90 kroner, for arbeidstakere over 18 år og som er ansatt inntil 12 uker: 155,90 kroner, og for de over 18 år som er ansatt mellom 12–24 uker (3–6 måneder): 161,40 kroner. Arbeidstakere over 18 år som er ansatt mer enn 6 måneder skal ha lønn som ufaglært fast ansatt, der satsene er 175,80 kroner for ufaglærte arbeidstakere, og 145,40 kroner

for ansatte under 18 år. Fagarbeidere skal gis et tillegg på 14,50 kroner per time. I tillegg er det allmenngjort hellig- og helgedagstillegg.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge

Denne forskriften er fastsatt på grunnlag av Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB) 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Byggenæringens Landsforening på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Fellesforbundet på den annen side. Forskriften gjelder for faglærte og ufaglærte arbeidstakere som utfører bygningsarbeid på byggeplasser. Minstelønnsatsene per time er 250,30 kroner for fagarbeidere, 226,90 kroner for ufaglærte uten bransjeerfaring, 235,80 kroner for ufaglærte med minst ett års bransjeerfaring og 153,83 kroner for arbeidstakere under 18 år.

Forskrift om delvis allmenngjøring av Industriooverenskomsten for skips- og verftsindustrien

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Industriooverenskomsten (VO-delen) 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Norsk Industri på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge og Fellesforbundet på den annen side. Forskriften gjelder fagarbeidere, spesialarbeidere og hjelpearbeidere som utfører produksjons-, montasje- og installasjonsarbeid i skips- og verftsindustrien. Minstelønnsatsene per time er 211,79 kroner for fagarbeidere, 202,14 kroner for spesialarbeidere og 192,61 kroner for hjelpearbeidere. Allmenngjorte tillegg for ulike typer skiftarbeid er om lag de samme satsene som gjelder i Industriooverenskomsten.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Overenskomst for Renholdsbedrifter 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og NHO Service og Handel den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsmandsforbund på den annen side. Forskriften gjelder for private bedrifter som driver salg av renholdstjenester, og gjelder for ansatte i slike bedrifter som utfører renhold. Forskriften gjelder ikke for ansatte i bedrifter som er omfattet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett. Forskriften innebærer at de berørte arbeidstakere skal minst ha en lønn per time på 227,54 kroner og arbeidstakere under 18 år minst 176,55 kroner. For arbeid mellom klokken 21.00 og 06.00 avtales lønnstillegg i hvert enkelt tilfelle. Lønnstillegget skal være minst 29 kroner per time.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Sjømat Norge på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund på den annen side. Forskriften gjelder for fagarbeidere og produksjonsarbeidere med dertil hørende arbeidsoperasjoner, lagerarbeidere, transport, vakthold, rengjøring og kantine, håndverkere, reparatører, arbeidsledere, kontrollører, instruktører og kjølemaskinister/kuldemaskinister i fiskeindustribedrifter. Minstelønnsatsene per time er 231,15 kroner for fagarbeidere og 216,15 kroner for produksjonsarbeidere. Arbeidstakere under 18 år skal minst ha en lønn per time på 80 prosent av minstelønnsatsen. På arbeidsplasser med skiftarbeid er skifttilleggene allmenngjort.

Forskrift om delvis allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Landsoverenskomsten for elektrofagene 2022-2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Nelfo på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge og EL & IT Forbundet på den annen side. Forskriften gjelder for bedrifter som utfører

installasjon, montasje og vedlikehold av elektriske anlegg for automatisering, data, telekommunikasjon o.l. Forskriften gjelder for arbeidstakere som utfører slikt arbeid i slike bedrifter. Forskriften gjelder ikke for petroleumsvirksomheten til havs. Minstelønnssetningene per time er 257,79 kroner for faglærte som utfører fagarbeid og 229,11 kroner for øvrige arbeidstakere. På arbeidsplasser med skiftarbeid er skifttilleggene for to- og treskiftsordninger allmenngjort.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtaler for godstransport på vei

Forskriften er fastsatt på grunnlag av de to likelydende avtalene Overenskomst for godstransport av 2020 mellom Norges Lastebileier-Forbund (NLF) og NLFs overenskomstbundne medlemsbedrifter på den ene side og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Yrkestrafikkforbundet på den annen side og Overenskomst for godstransport av 2020 mellom Norges Lastebileier-Forbund og NLFs overenskomstbundne medlemsbedrifter på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge/ Fellesforbundet på den annen side. Forskriften gjelder for arbeidstakere som utfører godstransport på vei med kjøretøy med totalvekt over 3,5 tonn. Fra 1. juni 2025 utvides forskriften til også å omfatte varebiler, da vektgrensen senkes til 2,5 tonn. Forskriften gjelder også *kabotasjekjøring*, det vil si transportoppdrag mellom steder i Norge som etterfølger en grensekryssende transport til Norge, og *kombinert transport*, det vil si transport på vei i Norge som starter eller slutter med en grensekryssende transport på jernbane eller skip. Forskriften gjelder ikke grensekryssende transportvirksomhet (internasjonal transport) ut over dette. For arbeidstakere i bedrifter som er etablert utenfor Norge gjelder forskriften bare i den utstrekning transporten er en tjenesteytelse etter arbeidsmiljøloven § 1-7 (*utsendt arbeidstaker*). Forskriften gjelder ikke ved transport av virksomhetens egne varer. Minstelønnssetningen per time er på 222 kroner. Ved transportoppdrag med planlagt overnatting, skal diett utbetales i henhold til det norske myndigheter til enhver tid godkjenner som skattefri diett. Det utbetales 1/3 diettsetning per påbegynt 8. time.

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtaler for persontransport med turbil

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Bussbransjeavtalen av 2020 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og NHO Transport på den ene side og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Yrkestrafikkforbundet på den annen side og Bussbransjeavtalen 2022-2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og NHO Transport på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Fellesforbundet på den annen side. Forskriften gjelder for arbeidstakere i bedrifter som utfører persontransport med turvogn eller buss når transporten ikke krever tildeling av løyve ved konkurranse etter yrkestransportlova § 8. Forskriften gjelder også *kabotasjekjøring*, det vil si når en utenlandsk transportvirksomhet driver midlertidig turbiltransport med på- og/eller avstigning i Norge. Forskriften gjelder ikke grensekryssende transportvirksomhet (internasjonal transport) ut over dette. For arbeidstakere i bedrifter som er etablert utenfor Norge gjelder forskriften bare i den utstrekning transporten er en tjenesteytelse etter arbeidsmiljøloven § 1-7 (*utsendt arbeidstaker*). Minstelønnssetningen per time er på 213,62 kroner.

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for overnattings-, serverings- og cateringvirksomheter

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Riksavtalen 2022-2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og NHO Reiseliv på den ene siden og LO og Fellesforbundet på den annen side. Forskriften gjelder for ansatte innenfor overnattingsvirksomhet, serveringsvirksomhet, cateringvirksomhet og liknende på land, med unntak av ansatte som faller inn under Landforpleiningsavtalen og ansatte som organisasjonsmessig hører inn under

avtaleområdet til FLT/LO. Begynnerlønn for arbeidstakere over 20 år/etter 4 md. praksis over 18 år er minst kroner 197,79 per time. Unge arbeidstakere i kategoriene 16, 17 og 18 år skal ha en lønn per time på minst henholdsvis kroner 135,58, 145,08 og 159,34. Det er fastsatt egne satser for fratrekk i lønn for innkvartering i bedriften.

[Boks slutt]

Tabell 5.5 Store tariffavtaler etter næring/sektor

Næring/sektor	Tariffavtale	Forbund/forening	Arbeidsgiver-organisasjon	Forhandlingsnivå og omfang	Lønnsdannelse	Omtrentlig antall ansatte som omfattes i 2023 ²
Industrien	Industrioverenskomsten ¹	LO/Fellesforbundet	NHO/Norsk Industri	Forbundsvist, arbeidere	Minstelønn	38 000
Bygg- og anleggsvirksomhet	Fellesoverenskomsten for byggfag	LO/Fellesforbundet	NHO/Byggenæringens Landsforening	Forbundsvist, arbeidere	Minstelønn	32 000
Varehandel	Landsoverenskomsten med bransjeavtaler	Handel og Kontor	Virke	Forbundsvist, funksjonærer	Minstelønn	70 000
Samferdsel	Overenskomst for Posten	LO Stat	Spekter	Sentralt mellom LO Stat og Spekter. Lokalt mellom forbundene og ledelsen.	Minstelønn	10 000
	Bussbransjeavtalen	LO/Fellesforbundet og YS/YTF	NHO/NHO Transport	Forbundsvist, arbeidere	Normallønn	9 000
	Bussbransjeavtalen	LO Stat/YS Spekter	Spekter	Sentralt, forbundsvist	Normallønn	4 500
Hotell- og restaurantvirksomhet	Riksavtalen for hotell- og restaurant	LO/Fellesforbundet	NHO/NHO Reiseliv	Forbundsvist, arbeidere	Minstelønn	30 000
Finanstjenester	Sentralavtalen for finansnæringen	Finansforbundet	NHO/Finans Norge	Sentralt, vertikalt	Minstelønn	33 000
Staten	Hovedtariffavtalene i staten for LO Stat og YS Stat	LO Stat og YS Stat	DFD	Sentralt, vertikalt	Minstelønn	70 000
	Hovedtariffavtalene i staten for Akademikerne og Unio	Akademikerne og Unio	DFD	Sentralt, lokalt		95 000

Næring/sektor	Tariffavtale	Forbund/forening	Arbeidsgiver-organisasjon	Forhandlingsnivå og omfang	Lønnsdannelse	Omtrentlig antall ansatte som omfattes i 2023 ²
Kommuner og fylkeskommuner, ekskl. Oslo kommune	Hovedtariffavtalen	Forhandlings-sammen-slutninger i KS-området	KS	Sentralt, lokalt	Garantilønn /uten minstelønns-satser	400 000
	Hovedtariffavtalen, kap. 3 og 5 (stillinger med lokal lønnsdannelse)			Lokalt. Ledere og akademikere	Uten lønnsatser	61 000
De statlig eide helseforetakene	Overenskomst for Unio	Forbundene i Unio	Spekter	Sentralt, forbundsvist	Minstelønn	51 000
	Overenskomst for LO-forbund	Forbundene i LO Stat		Sentralt, forbundsvist	Minstelønn	25 000
	Overenskomst for YS-forbund	Forbundene i YS Spekter		Sentralt, forbundsvist	Minstelønn	8 000
	Overenskomst Akademikerne – Helse	Foreningene i Akademikerne – Helse		Sentralt, forbundsvist og lokalt	Normallønn / minstelønn/ uten lønnsatser	26 000
	Overenskomst øvrige akademiker-forbund Helse	Foreningene i SAN		Forbundsvist og lokalt	Uten sentrale lønnsatser	97000
NHO-området	Hovedavtalen Tekna	Tekna	NHO/tilsluttede landsforeninger	Lokalt, funksjonærer	Uten sentrale lønnsatser	28 000

¹ Om lag 5 000 av de som er omfattet av Industriooverenskomsten, er ansatte i byggebedrifter.

² Tall for antall ansatte som er omfattet av Sentralavtalen for finansnæringen er for 2019 og fra 2022 for staten.

Kilde: Beregningsutvalget

Vedlegg 6.

6 Lønn og lønnskostnader

I dette vedlegget beskrives sammenhenger mellom enkelte begreper for lønn og lønnskostnader og utviklingen i disse, jf. omtale i Holden IV-utvalgets utredning NOU 2023:30.

Begreper

Årslønn i nasjonalregnskapet omfatter avtalt lønn med faste tillegg inklusive etterbetalinger, feriepengetillegg, bonus og uregelmessige tillegg knyttet til arbeidets art, mens naturallønn, overtidslønn og sluttvederlag ikke er inkludert. For en lønnstaker er dette lønnen en normalt vil motta i løpet av kalenderåret hvis det arbeides full tid uten fravær og betalt overtid. Se også definisjonen i vedlegg 2.

Lønn per årsverk omfatter alle lønnsutbetalinger til en arbeidstaker, også naturallønn, overtid, sluttvederlag og opsjoner knyttet til individuelle avtaler. Feriepenger føres til året de er påløpt.

Lønnskostnadene er summen av direkte og indirekte lønnskostnader. Lønnskostnadene inkluderer i prinsippet direkte lønnskostnader (alle lønnsutbetalinger inklusive overtidsgodtgjørelse og lønn under sykdom, permisjoner mv. som betales av arbeidsgiver) og indirekte lønnskostnader (som arbeidsgiveravgift, faktiske og beregnede pensjonsutgifter betalt av arbeidsgiver).

Timelønnskostnadene som omtales i kapittel 8, utgjør i hovedsak samlede lønnskostnader regnet per utførte timeverk. Antall utførte timeverk er fratrukket fravær som ferie, permisjon og sykefravær, men inkluderer overtid. Endringer i disse vil dermed påvirke timelønnskostnadene, men ikke årslønn slik den er definert. Endringer vil bestå av årlig variasjon i antall arbeidsdager, fravær og overtid, men også mer permanente endringer i arbeidstids- og feriebestemmelser. Arbeidsgivers bidrag til pensjonsordninger er, i tillegg til arbeidstid, av størst betydning for forskjellen mellom lønn og lønnskostnad per utførte timeverk.

Nærmere om sammenhengen mellom timelønnskostnader og årslønn i alle næringer under ett

Det følger av definisjonene ovenfor at bl.a. følgende forhold kan bidra til ulik utvikling i timelønnskostnader og årslønn:

- endringer i overtid
- endringer i sykefravær
- endringer i antall virkedager, f.eks. pga. endringer i bevegelige helligdager og skuddår
- endringer i arbeidsgiveravgift og pensjonspremier
- endret sats for feriepenger

I tillegg vil forskyvninger i sysselsettingen mellom ulike regioner med forskjellig arbeidsgiveravgift bidra til at de samlede timelønnskostnadene for en lønnstakergruppe utvikler seg forskjellig fra årslønnen.

Tabell 6.1 gir en illustrasjon på hvordan ulike faktorer har bidratt til avvik mellom årlig vekst i årslønn og i lønnskostnader per utførte timeverk i Norge siden 2015. I 2023 var forskjell i antall virkedager en viktig årsak til avvik, men for 2024 var det samme antall virkedager begge år. Forskjellene i 2024 skyldes andre forhold. Avviket er mindre enn i 2023. Tallene for

2023 og 2024 er imidlertid beheftet med usikkerhet som følge av at anslagene for utvikling i overtid, skiftarbeid og trygde- og pensjonspremier bygger på et foreløpig kildemateriale.

Tabell 10.15 Ulike faktorerers bidrag til avvik mellom årslønn og lønnskostnader per utførte timeverk for alle grupper. Bidrag i prosentpoeng

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Lønnskostnader per time, prosent	2,4	1,1	2,9	3,2	3,9	2,4	3,6	4,7	7,1	5,3
Årslønn, prosent	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	3,1	3,5	4,3	5,2	5,7
Avvik i prosentpoeng ¹	-0,4	-0,6	0,6	0,4	0,4	-0,7	0,1	0,4	1,9	-0,4
Anslag på bidrag til avvik i prosentpoeng. ² Endring i:										
- Antall virkedager	-0,4	-0,4	0,8	0,3	0,0	-1,0	0,0	0,0	0,7	0,0
- Sykedager	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Overtid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Naturallønn	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
- Andre arbeidskraftkostnader (inkl. strukturendringer)	0,1	-0,2	-0,1	0,1	0,4	0,4	-0,1	0,4	1,2	-0,4
Antall virkedager	252	253	251	250	250	253	253	253	251	251

* Foreløpige tall.

¹ Positivt avvik innebærer at timelønnskostnadene øker mer enn årslønn.

² Flere virkedager bidrar til lavere timelønnskostnader sammenlignet med årslønn. Økt overtid og naturallønn bidrar motsatt. Økt sykefravær bidrar normalt også til å øke timelønnskostnadene relativt til årslønn.

Avrunding betyr at summen av komponentene kan være forskjellig fra samlet avvik.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Tabell 10.16 Antall virkedager

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
253	253	253	251	251	250	252